

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

20 Kasım 2023 Pazartesi
22'nci Toplantı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Diyarbakır Milletvekili Berdan Öztürk'ün Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

3.- Oturum Başkanı Orhan Erdem'in, Van Milletvekili Gülcan Kaçmaz Sayyigit'in Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

4.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Diyarbakır Milletvekili Osman Cengiz Çandar'ın Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

5.- Oturum Başkanı Orhan Erdem'in, Şırnak Milletvekili Ayşegül Doğan Dağlı'nın Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

6.- Oturum Başkanı Orhan Erdem'in, Diyarbakır Milletvekili Ceylan Akça Cupolo'nun Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

7.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Şırnak Milletvekili Nevroz Uysal Aslan'ın Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri

a) Dışişleri Bakanlığı

b)Avrupa Birliği Başkanlığı

c)Türk Akreditasyon Kurumu

ç)Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı)

IV. AÇIKLAMALAR

1.- Muş Milletvekili Sezai Temelli'nin Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un Diyarbakır Milletvekili Berdan Öztürk'ün Dışişleri Bakanlığı bütçesi üzerindeki konuşmasıyla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

2.- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türeli'nin, Ankara Milletvekili Orhan Yegin'in Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

3.- Muş Milletvekili Sezai Temelli'nin Şırnak Milletvekili Nevroz Uysal Aslan'ın Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesiyle ilgili yaptığı konuşması üzerine çıkan tartışmaya ve tutanakları istediklerine ilişkin açıklaması

4.- Muş Milletvekili Sezai Temelli'nin Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un Şırnak Milletvekili Nevroz Uysal Aslan'ın Dışişleri Bakanlığının bütçesi üzerindeki konuşmasıyla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

22'nci Toplantı

20 Kasım 2023 Pazartesi

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 11.07'de açılarak üç oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş,

Komisyonun bugünkü gündemine,

Diyarbakır Milletvekili Berdan Öztürk'ün Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

Diyarbakır Milletvekili Osman Cengiz Çandar'ın Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

Şırnak Milletvekili Nevroz Uysal Aslan'ın Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

Oturum Başkanı Orhan Erdem,

Van Milletvekili Gülcan Kaçmaz Sayyigit'in Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

Şırnak Milletvekili Ayşegül Doğan Dağlı'nın Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

Diyarbakır Milletvekili Ceylan Akça Cupolo'nun Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkerelerinin görüşmelerine devam edilerek,

Dışişleri Bakanlığının,

Avrupa Birliği Başkanlığının,

Türk Akreditasyon Kurumunun,

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığının (Türkiye Ulusal Ajansı),

Görüşmeleri yapılarak;

Dışişleri Bakanlığının,

Avrupa Birliği Başkanlığının,

Türk Akreditasyon Kurumunun,

2024 yılı bütçeleri ve 2022 yılı kesin hesapları kabul edildi.

Muş Milletvekili Sezai Temelli,

Komasyon Başkanı Mehmet Muş'un Diyarbakır Milletvekili Berdan Öztürk'ün Dışışleri Bakanlığı bütçesi üzerindeki konuşmasıyla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine,

şırnak Milletvekili Nevroz Uysal Aslan'ın Dışışleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesiyle ilgili yaptığı konuşması üzerine çıkan tartışmaya ve tutanakları istediklerine,

Komasyon Başkanı Mehmet Muş'un şırnak Milletvekili Nevroz Uysal Aslan'ın Dışışleri Bakanlığının bütçesi üzerindeki konuşmasıyla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine;

İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türel, Ankara Milletvekili Orhan Yegin'in Dışışleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

Komasyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, 2024 yılı bütçelerini görüşmeye devam etmek için 21 Kasım 2023 Salı günü saat 10.00'da toplanmak üzere toplantıya 21.12'de son verildi.

20 Kasım 2023 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.07

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Plan ve Bütçe Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, Değerli Bakanım, Bakan Yardımcılarımız, kamu kurum ve kuruluşlarımızın kıymetli bürokratları, basınımızın değerli temsilcileri; Başkanlık Divanı adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

Komisyonumuzun 22’nci Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş’un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gündemimizde Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı ile Türk Akreditasyon Kurumunun bütçe, kesin hesap ve Sayıştay Raporları ile Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığının Sayıştay Raporu bulunmaktadır.

Değerli milletvekilleri, müzakerelere geçmeden önce kamu kurumlarımızın temsilcilerinin Bakan Yardımcılarımızdan başlamak üzere kendilerini Komisyonumuza tanıtılmalarını rica ediyorum.

Buyurun lütfen.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi de konuşmasını yapmak üzere Dışişleri Bakanımız Sayın Hakan Fidan’a söz veriyorum.

Sayın Bakanım, ihtiyaç olursa ilave süre vereceğim.

Süreniz otuz dakikadır, buyurun lütfen.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri ()*

a) Dışişleri Bakanlığı

b)Avrupa Birliği Başkanlığı

c)Türk Akreditasyon Kurumu

ç)Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı)

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyelerini, kıymetli milletvekillerimizi ve Başkanlık Divanını şahsım ve Bakanlığım adına saygıyla selamlıyorum.

**(1/276) ve (1/274) esas numaralı Kanun Teklifleri 20/10/2023 tarihli 4’üncü Toplantı Tutanağı’na ektir.*

Cumhuriyetimizin 100'üncü, Hariciye teşkilatımızın 500'üncü yılını idrak etmekte olduğumuz bu anlamlı dönemde Dışişleri Bakanlığının 2024 mali yılı bütçe teklifinin görüşülmesi vesilesiyle huzurlarınızda bulunmaktan mutluluk duyduğumu ifade etmek istiyorum.

Cumhuriyetimizin ilk asrını geride bırakırken Türkiye Yüzyılı'na güçlü ve özgüvenli bir şekilde adım atmaktayız. Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde yürütme yürütmekte olduğumuz bağımsız ve millî dış politikamız kadim coğrafyamızın ve şanlı tarihimizin mirasını, insani ve vicdani değerlerimizi yansıtıyor. Bu dış politikamız cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Yurtta sulh cihanda sulh." temel ilkesine hizmet etme anlayışına dayanmaktadır. Dışişleri Bakanlığı olarak, Türkiye Yüzyılı'nda bölgemizde barış ve güvenliğin tesisi, refah ortamının geliştirilmesi, dış ilişkilerimizin yapısal zeminde güçlendirilmesi ve küresel hedeflerimizin iletilmesi yönünde tüm gücümüzle çalışmaya devam edeceğiz.

Dışişleri Bakanlığımızın millî güvenlik sistemimizin temel bir parçası olduğu anlayışıyla devletimizin bekasına ve milletimizin refahına katkı sunmak aslı görevimizdir. Bu çerçevede, sahip olduğumuz değerler ve kapasiteye dayalı her türlü dış etki alanından bağımsız millî bir dış politika izlemekteyiz. Dış politikamızda stratejik hedeflerimizi hayata geçirirken dış ilişkilerimizin envanterinin tutulması, dış ilişkilerde pozisyon üretilmesi, dış ilişkilerimizde devlet çapında koordinasyon sağlanması yöntemlerini kullanmaktayız.

Günümüzde dış ilişkiler güvenlik, istihbarat, teknoloji, ekonomi, ticaret, enerji, ulaştırma ve kültür dâhil olmak üzere çok boyutlu politikaların iç içe geçmesiyle örülmektedir. Dinamik gelişmelere cevap verecek bir dış politika anlayışıyla tüm alanlarda dış ilişkilerimizi uygulamak, koordine etmek, yönlendirmek ve geliştirmek için ilgili kurum ve kuruluşlarımızla eş güdüm hâlinde, azimle çalışmaktayız. Böylelikle, ülkemizin, uluslararası politikada gündemi belirleyen, oyun kuran ve gerektiğinde oyun bozabilen, kritik coğrafyalarda tesir yaratan etkin bir güç olması yolunda gerekli çalışmaları gece gündüz demeden yürütmekteyiz. Bu yolda Gazi Meclisimizin desteği bizim için son derece değerlidir.

Bütçe görüşmeleri vesilesiyle 2023 yılı muhasebesini yapmak ve dış politikamızda öne çıkan konulara ilişkin tespit ve değerlendirmelerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Kıymetli milletvekilleri, çok boyutlu ve zorlu sınamalarla kuşatılmış bir coğrafyadayız. Ciddi kırılmaların yaşandığı, rekabetin arttığı, güç dengelerinin değiştiği, jeopolitik denklemin yeniden şekillendiği bir dönemden geçiyoruz. Silahlı çatışmalar, terörizm, düzensiz göç, yabancı düşmanlığı ve İslam karşıtlığı gibi çeşitli sınamalar birbirini tetikliyor ve besliyor. Bu ortamda, artan imkân ve kabiliyetlerimizle, geniş bir bakış açısıyla, yumuşak ve sert güç unsurlarımızı birlikte kullanarak sahada ve masada güçlü bir diplomasi yürütmekteyiz.

Malumunuz olduğu üzere, 7 Ekimden bu yana Gazze'deki İsrail vahşeti neticesinde Filistin halkı için durum bir insanlık trajedisine dönüşmüştür. Şu ana kadar İsrail saldırılarında yaklaşık 12 bin Filistinli yaşamını yitirmiş, 30 binden fazla kişi yaralanmıştır, en az 3.750 kişi ise şu anda kayıp durumdadır. Hayatını kaybedenlerin üçte 2'si kadın, çocuk ve yaşlılardan oluşmaktadır. Sivilleri hedef alan saldırıları hiçbir şekilde tasvip etmiyoruz. Sivillerin her koşulda korunması gerektiğini daha krizin başladığı günden itibaren tüm dünyaya duyurmuş durumdayız. Hamas'ı yok etme adına Gazze'nin topyekûn hedef alınması, hastanelerin, okulların, camilerin bombalanması karşısında sessiz kalamayız, kalmayacağız. Bildiğiniz üzere, İsrail'in Filistinli sivilleri hedef alan saldırılarının devamı nedeniyle Tel Aviv Büyükelçimizi istişareler için merkeze çağırdık. Türkiye, devam eden katliamın durması, vahşetin son bulması ve bölgedeki gerilimin daha fazla tırmanmaması amacıyla krizin ilk gününden bu yana yoğun bir diplomasi trafiği içindedir. Sayın Cumhurbaşkanımız İsrail ve Filistin Devlet Başkanları

dâhil çok sayıda liderle temas etmiştir. Son olarak 11 Kasım'da Riyad'da düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatı ve Arap Ligi Olağanüstü Ortak Zirvesi'ne katılım sağlanmıştır. Söz konusu zirvede verilen mesaj son derece nettir: İsrail saldırılarının bir an evvel durdurulması, iki devletli çözümün bir an önce hayata geçirilmesi. Orada alınan kararların takipçisi olma, kalıcı barış için hep beraber, birlikte çalışma konusunda kararlıyız. Sayın Hanımefendi'nin liderliğinde İstanbul'da düzenlenen Filistin İçin Tek Yürek Zirvesi'nde yapılan barış çağrısı küresel vicdanın sesi olmuştur. Ben de özellikle bölge ziyaretlerine yoğunlaşarak sorunun bölge ülkelerince sahiplenilmesi fikrini muhataplarımıza aktarmaktayım. Gazze'ye yönelik saldırıların durdurulmasını teminen İsrail üzerinde kolektif bir baskı uygulanması bakımından da bölge ülkelerinin tek sesle tepki göstermeleri önem taşımaktadır. Yürütülen çalışmalar belli noktalarda baskı oluşturmaktadır. Batı artık bu noktada moral üstünlüğünü tamamiyle kaybetmiş durumdadır. Buradan sonra gidecek bir yer de yoktur.

Yüce Meclisimizde grubu bulunan partiler de genel görüşme sonucunda, Gazze'de sivillere yönelik saldırılar karşısında güçlü bir bildiri yayınlamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin uluslararası platformlarda çözüme yönelik çabalarının milletimizin bu konudaki iradesini yansıtması bakımından özellikle değerli olduğunu belirtmek isterim.

Gazze'deki insani durumun vahameti nedeniyle insani yardım konusu aciliyet ve önem arz etmektedir. Bakanlığımız ilgili tüm kurumlarla eş güdümün sağlanması ve yardımların yerlerine ulaşması için azami gayret göstermektedir. Şimdiye kadar 11 uçak dolusu insani yardım malzemesini Gazze'ye ulaştırmak üzere Mısır'a göndermiş bulunuyoruz. Sahra hastaneleri, tıbbi ekipman, ilaç ve diğer yardım malzemeleriyle dolu büyük bir gemimiz de Mısır'a ulaşmıştır. Gazze Türk-Filistin Hastanesindeki hastalar başta olmak üzere yaralıların tedavisine yönelik yoğun temaslarımız var. Gazze'den çıkışlarını sağladığımız 27 hasta ve 12 refakatçi Ankara'ya getirilmiş, 61 hasta ve 49 refakatçi ise dün akşam Mısır'a geçirilmiştir. Ayrıca bugüne kadar 170 vatandaşımız ve yakınlarının Gazze'den çıkışı sağlanmıştır. Bugün ve önümüzdeki günlerde de çıkışlara devam edilecek. Gazze'de bir sahra hastanesinin faaliyete geçmesine yönelik çalışmalarımız da hızla devam etmektedir. Bunun yanı sıra 983 vatandaşımızın ve aile yakınlarının Gazze'den, Refah Sınır Kapısı'ndan tahliyesi için İsrail ve Mısır makamlarıyla temaslarımız sürüyor.

Türkiye olarak gerek ikili gerek çok taraflı platformlarda sürdürdüğümüz çözüm odaklı girişimlerimizi iki ana kulvarda yürütmekteyiz. Birinci kulvarda, ateşkesin sağlanması, insani yardımların Gazze'ye ulaşması ve Filistinlilerin yerlerinden edilmelerinin engellenmesi için çaba sarf etmekteyiz. Aynı zamanda gerilimin bölgesel çatışmaya dönüşmemesi için de temaslarda bulunmaktayız. İkinci kulvarda ise iki devletli bir çözüm doğrultusunda, kalıcı bir barışın sağlanması yönünde girişimlerimizi yoğunlaştırmaktayız. Bölgesel sahiplenme ve garantörlük mekanizmasının tesisini de öne çıkarmaktayız. Filistin meselesinin kökeninde yatan derin, tarihî adaletsizlikler ve hukuksuzluklar telafi edilmeden bölgedeki şiddet sarmalının kırılması mümkün değildir. Gazze'deki yasa dışı kuşatmanın, insanlık dışı saldırıların hâlen devam etmesi utanç vericidir. Daha da vahim olan ise İsrail üzerinde nüfuz sahibi Batılı ülkelerin Gazze'deki vahşet karşısında sessizliğe bürünmeleri ve İsrail'e kayıtsız şartsız destek vermeleridir. Bu durum başka krizlerin kapısını da aralayabilecek, öngörülemeyen ittifaklara alan açabilecektir. Çatışmaların coğrafi olarak yayılmasının yanı sıra, toplumsal ayaklanmaların da yaşanması ihtimalini göz ardı etmiyoruz. Son gelişmeler, Filistin meselesinin adil bir siyasi çözüme kavuşturulmadan ne bölgemizde ne dünyada kalıcı bir barış ve istikrar tesis edilemeyeceğini bir kez daha göstermiştir. Bunun tek yolu, 1967 sınırları temelinde, başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız, egemen ve coğrafi bütünlüğü haiz bir Filistin Devleti'nin kurulmasıdır. Bu

nedenle, iki devletli çözüm vizyonunu her platformda savunmaya devam edeceğiz. Filistin halkıyla dayanışmamızı, Filistin davasına desteğimizi geçmişte olduğu gibi gelecekte de en güçlü şekilde sürdüreceğiz.

2'nci yılını doldurmak üzere olan Rusya-Ukrayna savaşının bölgesel ve küresel etkilerinin azaltılmasına yönelik çabalarımızı 2023 yılında da hız kesmeden sürdürdük. Küresel ölçekte bir gıda krizinin önlenmesi için Karadeniz Girişimi'nin yıl ortasına kadar kesintisiz devamını sağladık. Girişimin faal olduğu bir yıllık süre zarfında yaklaşık 33 milyon ton tahıl ürününün dünyaya ulaştırılmasına vesile olduk. Girişim'in sonlandırılmasının ardından ise gıda piyasalarının istikrarsızlığa sürüklenmesini engellemek ve savaşın Karadeniz'e sirayet etmesini önlemek için Girişim'in yeniden canlandırılması çalışmalarına da ağırlık verdik. Her 2 ülkeyle iş birliğimizi millî çıkarlarımızı önceleyen, aynı zamanda uluslararası yükümlülüklerimizi de dikkate alan bir zeminde yürütmekteyiz. Bu bağlamda 2 ülkeyle de iktisadi iş birliğimizde somut göstergelere de yansıyan mesafe kaydetmiş durumdayız. Rusya'yla muhafaza ettiğimiz doğrudan iletişim kanallarından da istifadeyle savaşın adil barış temelinde sonuçlanması için çabalarımızı da sürdürmekteyiz. Savaşın başından bu yana taraflar arasındaki en üst düzeydeki görüşmelere ve en anlamlı ilerleme sağlanan müzakerelere ev sahipliği yapmış olan ülkemizin, şartlar olgunlaştığında bu mahiyette görüşmelere yine ev sahipliği ve kolaylaştırıcılık yapma iradesi bakidir. Savaş uzadıkça ülkemiz, bölgemiz ve dünyamız açısından ortaya çıkan sınamalar da giderek derinleşmektedir.

Suriye, dış politikamızın öncelikli başlıklarından biri olmayı sürdürmektedir. Suriye'de önceliklerimizi, ülkenin birliğinin ve toprak bütünlüğünün korunması, siyasi süreç temelinde kalıcı istikrarın sağlanması, terör unsurlarının sınırlarımızdan bütünüyle temizlenmesi, insani gerekçelerle kapıları açtığımız Suriyelilerin ülkelerine güvenli ve gönüllü bir şekilde dönmesi ve yeni bir göç dalgasının önlenmesi teşkil etmektedir. Bu hedeflere ulaşılması doğrultusunda hem sahada hem de masadaki çabalarımızı 2023 yılı boyunca sürdürdük. Bu kapsamda, Suriye rejimiyle, İran ve Rusya Federasyonu'nun da katılımıyla, angajman sürecini başlattık. Siyasi sürecin en önemli mekanizması olan Birleşmiş Milletlerin kolaylaştırıcılığında Suriyeli tarafları bir araya getiren Anayasa Komitesi'nin yeniden toplanması ve somut sonuç vermesini teminen devam eden çalışmalarda da yer almaktayız. Başından beri, muhalefet ile rejimin aynı masada müzakere ederek mutabakata varmasının, ortak bir çözüm üretmesinin kalıcı sonucun anahtarı olduğunu söylemekteyiz.

Suriye sahasındaki başlıca önceliklerimizden biri olan PKK-YPG ve DEAŞ başta olmak üzere terör tehdidinin yok edilmesidir. Bunun için tüm kurumlarımızla yoğun bir şekilde çalışmaktayız. Maalesef, bazı ülkeler DEAŞ'la mücadele kisvesi altında PKK-YPG terör örgütüne desteğini sürdürmektedir. Bunun stratejik bir hata olduğunu ve DEAŞ'la mücadelede meşru ortaklara güvenmelerinin esas olduğunu defaatle vurguluyoruz.

Komşumuz Irak'la ikili ilişkilerimizi her boyutuyla geliştirme ve daha kurumsal hâle getirme yönünde ortak siyasi iradeye sahibiz. Irak'ın olumlu bir gündem temelinde bölgesiyle bütünleşmesini desteklemekteyiz. Bu kapsamda, stratejik önemdeki Kalkınma Yolu Projesi'nde Irak'la birlikte çalışıyoruz. İkili ticaretimizin önündeki engelleri kaldırmayı, geçtiğimiz yıl 24 milyar doları aşarak rekor kıran ticaretimizi karşılıklı yarar ve sürdürülebilir büyüme hedefleriyle daha da geliştirmeyi arzuluyoruz. Irak'la aramızda dostluk köprüsü olarak gördüğümüz Türkmen soydaşlarımızın hak ve menfaatlerine halel gelmemesi için ilgili tüm taraflara gerekli mesajları veriyor ve gerekli girişimlerde bulunuyoruz. Irak'taki PKK terör örgütü ve uzantılarına yönelik mücadelemizi de hız kesmeden sürdürüyor, gerekli gördüğümüz güvenlik önlemlerini uygulamakta bir an için tereddüt etmiyoruz.

Afganistan’da ise insani yardımlarımızı kesintisiz sürdürmekteyiz. Bu ülkedeki durumun düzensiz göç, terörizm ve uyuşturucu ticareti gibi ülkemizin güvenliğini doğrudan ilgilendiren boyutları da bulunmaktadır. Bu bakımdan, Taliban Hükümetiyle pragmatik bir angajman sürdürmekteyiz.

İran’la ilişkilerimizi ortak menfaatlerimiz temelinde her alanda geliştirmeye gayret ediyoruz. Önümüzdeki dönemde İran Cumhurbaşkanı’nın ülkemizi ziyareti vesilesiyle Türkiye-İran Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi 8’inci toplantısını gerçekleştireceğiz. İran’la ikili ticaret hacmimiz için belirlediğimiz yıllık 30 milyar dolar hedefine ulaşmak için çabalarımızı sürdürüyoruz. Son dönemde bölgemizde yaşanan gelişmeler uluslararası toplumun İran’la angajmanın önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu bağlamda, nükleer anlaşmayı yeniden canlandırma yolundaki atılan adımları da destekliyoruz.

Türkiye’ye komşu en önemli bölgelerden biri olan ve ülkemizi doğrudan ilgilendiren gelişmelerin yaşandığı Güney Kafkasya dış politikamızdaki öncelikli konumunu 2023 yılında da korumuştur. Tek millet, iki devlet şiarı temelinde müstesna ilişkilere sahip olduğumuz kardeşimiz ve müttefikimiz Azerbaycan’la her alandaki dayanışma ve iş birliğimizi geçen bir yıl zarfında daha da artırarak devam ettirdik. Azerbaycan’ın Karabağ’daki otuz yılı aşkın süren işgali sona erdirerek egemenliğini tüm ülke toprakları üzerinde tesis etmesiyle Güney Kafkasya’da huzur ve refahın temini yönündeki tarihi bir fırsat daha da güçlenmiştir. Azerbaycan’la Şuşa Beyannamesi’nde ifade edildiği şekilde, her düzeydeki ikili ilişkilerimizi daha da ileri taşıdık ve uluslararası teşkilatlarda yakın iş birliğimizi sürdürdük. Azerbaycan’ın işgalden kurtardığı toprakların yeniden imarı ve ihyası da dâhil olmak üzere Güney Kafkasya genelinde kalıcı barış ve istikrar çabalarında tam bir dayanışma içinde hareket ettik. Bu yakın iş birliği ve eş güdüm, Ermenistan’ın artık barışın bir paydaşı hâline getirilmesi yönündeki girişimlerimiz bakımından da söz konusudur. Bu bağlamda, Azerbaycan’ın teklif ettiği barış anlaşmasına Ermenistan’ın aynı yapıcı anlayışla karşılık vermesi gerektiği yönündeki tutumumuzu sürdürmekteyiz. Türkiye’nin Ermenistan’la yürüttüğü normalleşme sürecinde de Azerbaycan’la aynı iş birliği ve eş güdüm içinde hareket etmekteyiz.

Güney Kafkasya’daki bir diğer komşumuz olan dost Gürcistan’la ilişkilerimiz 2023 yılında da karşılıklı yarar temelinde gelişmeye devam etmiştir. Türkiye, Gürcistan’ın toprak bütünlüğüne saygı doğrultusunda, Abhazy ve Güney Osetya ihtilaflarının bu ülkenin uluslararası tanınmış sınırları ve egemenliği çerçevesinde barışçı yollardan çözülmesini savunan ilkel tutumunu sürdürmüştür.

Jeopolitik sınamalar karşısında Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerinin somut ve olumlu bir gündem temelinde ilerletilmesi önem arz etmektedir. Türkiye, AB üyeliği hedefine bağlılığını korumakta, her alanda iş birliği ve diyalogu geliştirmek için yapıcı politikalar izlemeye devam etmektedir. Bununla birlikte, Avrupa Birliği’nin zaman zaman stratejik vizyon sergilemekten uzak olduğunu son olarak AB Komisyonunun 2023 yılı Türkiye Raporu örneğinde görmüş bulunuyoruz. Karşı karşıya olduğumuz meydan okumalar Türkiye-AB ilişkilerinin bazı üye ülkelerin dar görüşlü çıkar arayışlarına indirgenemeyecek kadar stratejik olduğunu göstermektedir. AB’den temel beklentimiz aramızdaki, iş birliğine ve somut üyelik sürecimize yeniden ivme kazandıracak somut ve anlamlı adımlar atmasıdır. Türkiye’nin bölgesel krizlerin ortasında bir istikrar ve refah aktörü olarak ağırlığı ve rolü bellidir. AB’nin katılım süreci de dâhil tüm stratejilerinde bu rolü hesaba katması hem ülkemiz hem AB için kazançlı olacaktır.

Kıbrıs meselesinin ortaya çıkmasının 60’ıncı yıl dönümündeyiz. Meselenin adadaki gerçekler temelinde adil, kalıcı ve sürdürülebilir çözüme kavuşturulmasının anahtarı Kıbrıs Türk halkının özden gelen hakları olan egemen eşitliğinin ve eşit uluslararası statüsünün tescil edilmesidir. Şayet bir müzakere olacaksa bu, iki toplum arasında değil iki devlet arasında olacak, müzakere masasına

oturmadan önce iki tarafın da statüleri eşitlenecektir. Bu bağlamda, Sayın Cumhurbaşkanımızın Birleşmiş Milletlerin 78'inci Genel Kurulunda yaptığı hitaplarında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının tanınması çağrısı yinelenmiştir. KKTC'yi bu yolda desteklemeyi ve iki devletli çözüm vizyonunu kararlılıkla savunmayı sürdüreceğiz.

Diğer yandan, Ege ve Doğu Akdeniz'de hak ve çıkarlarımızı hassasiyetle korumaya devam edeceğiz. Komşumuz Yunanistan'la ilişkilerimizi, olumlu gündem temelinde, samimi ve yapıcı bir diyalogla ilerletmeyi arzu etmekteyiz. Bunun yakın bölgemizde barış, istikrar ve refaha da katkı sağlayacağına inanıyoruz. Yunanistan'la ilişkilerimiz son dönemde karşılıklı sergilenen dayanışma diplomasinin de yardımıyla olumlu yönde evrilmektedir. Yıl içinde gerçekleştirdiğimiz üst düzey görüşmelerde pozitif gündemin geliştirilmesine yönelik çabaları yoğunlaştırarak mevcut diyalog mekanizmalarımızı yeniden canlandırdık. 7 Aralık 2023 tarihinde Atina'da düzenlemesi kararlaştırılan Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi 5'inci toplantısı için hazırlıklarımızı sürdürüyoruz.

Batı Trakya Türk azınlığı ve On İki Adalarda yaşayan soydaşlarımızın durumları öncelik verdiğimiz hususlardan biridir. Lozan Barış Antlaşması ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmış olan eğitim, dinî özgürlükler ve vakıfların yönetimi gibi alanlarda soydaşlarımızın haklarının korunmasının yakın takipçisiyiz.

Parçası olduğumuz Balkanlarda yürüttüğümüz aktif ve kapsayıcı dış politika çerçevesinde, tüm Balkan ülkeleriyle yakın temas hâlinde, bölgede istikrar ve refahın tesisi ve korunması için çaba göstermekteyiz. Bölgede artan gerginliğin yatıştırılması, bölgesel iş birliği ve siyasi diyalogun güçlendirilmesi için karşılıklı üst düzey ziyaretler de gerçekleştirerek aktif şekilde çalışmaktayız.

Bosna Hersek'te artan ayrılıkçı eylem ve söylemlerle Kosova-Sırbistan arasında dönem dönem tırmanan gerginliğin bölgemizin barış ve istikrarına yönelik tehdit oluşturmasını engellemek üzere ön alıcı ve yapıcı politikalar izlemekteyiz. Öte yandan, soydaş ve akraba topluluklarımız başta olmak üzere, bölgedeki tüm halkların refah ve huzurunu artırmaya yönelik politikalar izlemeye de devam etmekteyiz. Balkanlardaki tüm kesimlerle geliştirdiğimiz diyalog kanallarından istifadeyle, önümüzdeki dönemde de bölgede herkesin güvendiği barış ve istikrar odağı bir aktör olmayı sürdüreceğiz.

Değerli milletvekilleri, Avrupa Atlantik güvenliğinin yapı taşlarından biri olarak gördüğümüz NATO'nun güncel tehditlerle mücadelesinde yönlendirici roller üstleniyoruz. Sayın Cumhurbaşkanımızın özellikle 2022 Madrid Zirvesi'nin terörizm oturmaındaki müdahaleleri ve bu konunun tarafımızdan NATO'nun tüm üst düzey toplantılarında takip edilmesinin tesiriyle, terörizmle mücadelenin ittifakın gündemindeki görünürlüğünü artırmaktadır. Nitekim, Temmuz 2023'teki Vilnius Zirvesi'nde ittifakın terörizmle mücadele gayretlerine yön verecek temel NATO belgelerinin güncellenmesi kararı alınmış ve bu yöndeki çalışmalar sürmektedir. Söz konusu zirveyi müteakiben, Genel Sekreter, Terörizmle Mücadele Özel Koordinatörü atamıştır. Ayrıca, ittifakın güneyinden neşet eden başta terörizm olmak üzere, çeşitli tehdit ve sınamalara ilişkin olarak 2024 Washington Zirvesi'ne kapsamlı bir rapor sunulabilmesi için bir uzmanlar grubu ihdas edilmiştir. Ülkemizde sınırlı sayıda müttefikin bulunduğu bu grupta bir büyükelçimiz tarafından temsil edilmektedir.

ABD yönetimiyle yıl boyunca temaslarımıza devam ettik. Yaptığımız görüşmelerde Amerika'nın PKK-YPG'yle yaptığı iş birliğinin, FETÖ'nün Amerika'daki varlığının ve tek taraflı yaptırımların müttefiklik ruhuyla bağdaşmadığını güçlü bir şekilde tekrar vurguladık. Amerika'nın millî güvenliğimizi doğrudan etkileyen konulardaki yanlış tutumunu düzeltecek somut adımlar atması gerektiğini defaatle ifade ettik. Bu bağlamda, F-16 tedarik ve modernizasyon talebimizin herhangi bir koşul ve sınırlama

olmaksızın bir an önce sonuçlandırılması yönündeki beklentimizi her seviyede gündeme getirdik. Öte yandan, ABD'yle ortak çıkarla sahip olduğumuz birçok bölgesel ve küresel meselede iş birliğine de devam etmekteyiz.

Körfez ülkeleriyle stratejik iş birliğimizi üst düzey ziyaretler, ikili anlaşmalar ve yüksek düzeyli iş birliği mekanizmaları vasıtasıyla daha da ileriye taşımaktayız. Siyasi ilişkilerimizde yaşanan gelişmelerin diğer veçhelerde de olumlu etkileri görülmektedir. Türkiye ile Körfez İşbirliği Konseyi üyesi 6 ülke arasında toplam ticaret hacmi son yirmi yılda 12 kattan fazla büyümüştür. Sayın Cumhurbaşkanımızın temmuz ayında gerçekleştirdiği Suudi Arabistan, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri ziyaretleri ve bu ziyaretler sırasında imzalanan anlaşmalar bu anlamda önemli bir adımı teşkil etmektedir.

Yemen'de devam etmekte olan iç savaşa yönelik, Yemen'in toprak bütünlüğünden yana bir yaklaşım izlemekteyiz. Ülkedeki insani ve siyasi krize çözüm çabalarımız diyalog ve ara buluculuk temelli olarak devam edecektir.

Komşu coğrafyamız olan Kuzey Afrika'yla ilişkilerimizde son bir yılda önemli ilerlemeler kaydettik. Mısır'la ilişkilerimizde karşılıklı büyükelçi atanmasıyla yeni bir döneme girildi. Mısır yönetimiyle anlayış birliği ve ortak irademiz çerçevesinde, ilişkilerimizi karşılıklı temas ve ziyaretlerle çeşitlendirerek geliştirmekteyiz. İki ülke halkının ve bölgenin yararına olacak şekilde ticaret ve ekonomi başta olmak üzere iş birliği mekanizmalarımızı canlandırıyoruz. Afrika'daki hâlen en büyük ticaret ortağımız Mısır'la ticari ilişkilerimiz geçtiğimiz yıl rekor değerlere ulaşırken firmalarımızın bu ülkedeki yatırımları da artmaya devam etmektedir.

Cezayir'le ilişkilerimizde son üç yılda kayda değer ilerleme sağladık. Karşılıklı üst düzey ziyaretlerin getirdiği ivmeyle ilişkilerimizi güçlendirerek ilerletiyoruz. İş birliği mekanizmalarından etkin biçimde yararlanarak ekonomik ilişkileri ve yatırımları karşılıklı yarar anlayışıyla artırmaktayız. Nitekim Sayın Cumhurbaşkanımızın, bildiğiniz gibi, yarın Cezayir'e bir devlet ziyareti olacak.

Libya'da ülkenin birlik ve bütünlüğünü koruyacak ve kalıcı istikrarın tesisine imkân sağlayacak siyasi çözümün temini yönündeki çabalara aktif katkımız devam etmekte. Yüce Meclisimizin 2022 Haziran ayında on sekiz ay süreyle yenilediği yetkiyle, sağdaki denge ve sükûnetin korunmasına, ülkenin yeni çatışmalara sürüklenmesine engel olmaya ve siyasi sürecin ilerleyebileceği ortamın devamına çalışıyoruz. Libya'nın doğu, batı ve güneyindeki tüm kesimlerle diyalogumuzu geliştirmeyi sürdüreceğiz. Bingazi Başkonsolosluğumuzu yakın zamanda yeniden faaliyete geçireceğiz, bu yönde de karar alınmış durumda. Ülkede yaşanan afet sonrasındaki yeniden imar sürecinde de aktif rol aldık. Libya'da gelişim ve refahın önünü açacak kalıcı ve sürdürülebilir istikrarın ancak adil, hür ve muteber seçimlerle sağlanabileceğine inanıyoruz. Birleşmiş Milletlerin seçim sürecinin uzlaşa temelinde ve uygulanabilir bir perspektifle sürdürülmesi yönündeki çabalarımızı destekliyoruz.

Ata yurdumuz Orta Asya'daki kardeş cumhuriyetlerle ekonomiden enerjiye, eğitimden kültüre, ulaşımdan savunma sanayisine, turizm, tarım ve sağlık sektörlerine pek çok alandaki yakın iş birliğimizi güçlendirme çabalarımızı yıl içinde de sürdürdük. Bölgedeki ilk 5 yatırımcı arasında yer almaktayız, ticaret hacmimizdeki artış eğilimi de devam etmekte. Türk Devletleri Teşkilatının güçlendirilmesine ve Türk dünyasının birlikte daha güçlü kılınmasına yönelik çalışmalarımızı hız kesmeden sürdürmekteyiz. Teşkilat bünyesinde İstanbul merkezli Türk Yatırım Fonunun kurulması ve afetlerle ortak mücadele için sivil koruma mekanizmasının hayata geçirilmesi kararları son bir senedeki somut adımlarımızdan sadece bazılarıdır.

Dış politikamızda özel bir yere sahip olan Afrika Kıtası'ndaki ülkelerde son derece itibarlı bir konumda olan ülkemiz, kıtanın barış ve istikrarı ile ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmaya devam etmektedir. 2005 yılında Afrika Birliğine gözlemci üye olan ülkemiz 2008 yılındaki zirvede

kıtanın stratejik ortağı ilan edildi. 2013 yılında ilan ettiğimiz Afrika Ortaklık Politikamızı başarıyla sürdürmekteyiz. G20 üyeliğini desteklediğimiz Afrika Birliğinin Yeni Delhi’de bu yıl yapılan zirvede üyeliğe kabul edilmesini de memnuniyetle karşıladık.

Değişen küresel dinamikler çerçevesinde vizyoner bir anlayışla hayata geçirdiğimiz Latin Amerika ve Karayipler açılımı politikamız meyvelerini vermektedir. 18 büyükelçimizle en geniş diplomatik ağa sahip bölge dışı ülkelerden biri olmakla kalmayıp Türk Hava Yolları seferleri, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı başta olmak üzere, ilgili kurum ve kuruluşlarımızla Latin Amerika ve Karayipler’de etkin varlık göstermekteyiz. Latin Amerika açılımımız, aradan geçen yirmi beş yılı aşkın süre içerisinde tesis edilen güçlü zemin ve kurulan bağlar temelinde daha da verimli bir evreye geçme aşamasındadır. Bölgeyle ilişkilerimize ivme kazandırarak daha sistematik bir ortaklığın tesisini ve açılım politikamızı, karşılıklı güven temelinde, Türkiye-Latin Amerika ve Karayipler ortaklık politikasına dönüştürmeyi hedefliyoruz.

Asya ülkeleriyle uzun geçmişe dayalı ilişkilerimizi karşılıklı yarar ve ortak öncelikler temelinde geleceğe taşımak üzere başlattığımız Yeniden Asya Girişimi 4’üncü yılını doldurdu. Girişimin ilk aşamasındaki hedeflerine ulaşmış durumdayız. Çok sayıda kıta ülkesiyle iş birliğimizin kapsamını genişlettik, ikili iş birliği mekanizmalarına canlılık kazandırdık. İlişkilerin ahdi çerçevesini güçlendirmeye de devam etmekteyiz.

Kıymetli milletvekilleri, güvenlik alanında dünya genelinde ve coğrafyamız özelinde artan kırılğanlıkların terör örgütleri için fırsatlar sunduğunu biliyor ve terörizmle mücadele stratejimizi sahada ve masada bu anlayışla yürütüyoruz. Terör örgütleri etki alanlarını genişletmekte ve faaliyet kapasitelerini teknolojik gelişmeleri de kapsayacak şekilde zenginleştirmektedir. Terörizmin sınırı aşan ve dönüşen bir tehdit olduğunun bilinciyle, bu alanda uluslararası iş birliğini ikili ve çok taraflı girişimlerimizle güçlendirmek üzere çalışmalar yürütmekteyiz. Gerek ülkemize gerek bölgemize yönelik en ciddi tehditlerden birini oluşturmaya devam eden PKK-YPG terör örgütüyle mücadelemizde üçüncü taraflara uyarılarımızı yapıyor ve gereken adımları atıyoruz, atmaya da devam edeceğiz. FETÖ’nün yurt dışı faaliyetlerini yakından takip ediyor ve bu terör örgütünün aynı zamanda bir istihbarat ve suç şebekesi olduğu gerçeğini muhataplarımıza aktarıyoruz. DEAŞ’la mücadelede ülke içinde ve dışında önemli operasyonlar gerçekleştiriyoruz. Örgütün Afrika’da artan faaliyetleri ve Afganistan’daki varlığı da uluslararası aktörlerle iş birliği hâlinde takip ettiğimiz gelişmeler arasında yer almakta. İlgili tüm kurumlarımızla eş güdüm hâlinde diplomatik girişimlerimizi aralıksız sürdürüyor, terörizmin her biçim ve tezahürüyle aynı kararlılıkla mücadele edilmesi gerektiğini vurguluyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakanım, ilave süre ekleyeceğim.

Buyurun lütfen, devam edin.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN – Karşı karşıya bulunduğumuz sınamalar etkin, çok taraflılığa duyulan ihtiyacı çok net bir biçimde gözler önüne sermektedir. İstanbul’un New York veya Cenevre gibi çok taraflı diplomasinin başkentlerinden biri hâline getirilmesi vizyonumuz çerçevesinde, 12 Birleşmiş Milletler kuruluşunun İstanbul’da bölgesel ve küresel mevcudiyet tesis etmesini sağladık. Bu sayıyı önümüzdeki dönemde de artırmayı hedeflemekteyiz. Tüm bunları yaparken Birleşmiş Milletlerin eksikliklerini, aksayan yönlerini de en sık ve en güçlü şekilde dile getiren ülkeyiz.

Son olarak, İsrail-Filistin bağlamında yaşanan gelişmeler karşısında BM Güvenlik Konseyinin gösterdiği atalet, Sayın Cumhurbaşkanımızın dünyanın her köşesinde yankı bulan “Dünya 5’ten büyüktür.” çağrısının haklılığını bir kez daha gözler önüne sermiştir. Daha demokratik, şeffaf, etkin, hesap verebilir ve temsil niteliğini haiz bir Güvenlik Konseyi hedefi doğrultusunda reform çağrımızı yüksek sesle dile getirmeyi sürdürüceğiz.

Değerli milletvekilleri, yurt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımıza yönelik faaliyetlerimizi 2023 yılında da tüm gücümüzle ve kapasitemizle sürdürdük. Konsolosluk hizmetlerine getirdiğimiz yeniliklerle yurt dışında yaşayan vatandaşlarına en fazla sayı ve çeşitlilikle hizmet sunan ülkelerin başında gelmekteyiz. Dış temsilciliklerimizde vatandaşlarımıza 70’i aşkın türde konsolosluk hizmeti sunmaktayız. Bu yılın başından bu yana gerçekleştirdiğimiz konsolosluk işlem sayısı 3 milyona yaklaştı. Temsilciliklerimize uzak olan vatandaşlarımıza ulaşmak amacıyla başlattığımız uygulama çerçevesinde 2023 yılında 62 gezici konsolosluk hizmeti verildi. Yurt dışındaki vatandaşlarımızın sağlık ve esenliğinin korunması temel önceliğimizdir. Pandemi döneminde 142 ülkeden vatandaşlarımızın ülkemize dönüşü sağlanmış, Libya, Yemen, Afganistan, Kazakistan ve Ukrayna’dan başarılı tahliye operasyonları -hatırlayacağınız gibi- gerçekleştirilmiştir. 2023 yılında Sudan’dan 421’i yabancı ülke vatandaşı olmak üzere toplam 2.434 kişiyi ülkemize tahliye ettik. Son olarak, yerel makamlardan alınan özel izinle düzenlenen Türk Hava Yolları seferleriyle Nijer’den 54 Türk vatandaşı ve 169 yabancı ülke vatandaşının ülkemize naklini sağladık. Gazze’deki tahliye çalışmalarımıza yoğun şekilde devam etmekteyiz. Diğer taraftan, bulunduğu ülkelerde tedavilerinin yapılması mümkün olmayan 121 kişi, temsilciliklerimizin koordinasyonunda, Sağlık Bakanlığı tarafından ambulans uçakla ülkemize getirilerek ileri tedavi imkânlarına kavuşturuldu.

Büyük başarı gösterdiğimiz başka bir alan da yurt dışında kurduğumuz sandıklar aracılığıyla vatandaşlarımızın seçimlere katılımını temin etmemiz oldu. Cumhurbaşkanı ve 28’inci Dönem Milletvekili Genel Seçimi kapsamında 73 ülkedeki 151 temsilciliğimizle ve 16 şehirde 167 noktada sandık kurduk. Konsolosluk hizmetlerimizin kapsamını genişletmenin ve etkinliğini artırmanın yanı sıra, vatandaşlarımızın ve soydaşlarımızın hak ve çıkarlarının korunması da önceliklerimiz arasında yer alıyor. Dünyanın neresinde olursa olsun vatandaşlarımızın ülkemizin şefkatli gücünü hissetmelerini sağlamak için çalışmaktayız. İslam düşmanlığının tüm dünyada, özellikle de Avrupa ülkelerinde ürkütücü bir boyuta ulaştığını görmekteyiz. Sorun, ulusal ve uluslararası düzeyde acil tedbirler alınmasını gerekli kılıyor. 2023 yılında, Birleşmiş Milletler ve İslam İşbirliği Teşkilatında, kutsal kitapların tahkir edilmesini, dini nefret ve uluslararası hukukun ihlali olarak tanımlayan kararlar kabul edilmesinde öncü rol oynadık. Tüm uluslararası platformlarda İslam karşıtlığıyla mücadeleye dair girişimleri desteklemeye devam edeceğiz.

Sayın milletvekilleri, karşı karşıya olduğumuz sınamalarla etkin ve çok boyutlu mücadele edebilmek güçlü bir diplomatik teşkilata sahip olmayı gerektirmektedir. Bu anlayışla, Bakanlığımızın dış teşkilatını genişletmeyi ve kuvvetlendirmeyi sürdürüyoruz. Bugün dünyada en geniş dış temsilcilik ağına sahip ilk 5 ülke arasında yer almanın haklı gururunu yaşıyoruz.

Değerli milletvekilleri, Bakanlığımızın dünya ölçeğinde bir dışişleri bakanlığı olması için gereken fiziki koşulların iyileştirilmesi ile personel ve teknoloji alanlarında da çalışmalarımıza hızla devam ediyoruz. Türkiye Yüzyılı’nda dijital çağın sunduğu imkânlardan yararlanarak teşkilatımızın ve vatandaşlarımızın yeni boyutlar kazanan ihtiyaçlarını karşılamaya önem atfediyoruz. Siber uzay, yapay zekâ ve kuantum gibi çığır açan ilerlemeler konusunda uluslararası alanda ceryan eden gelişmeleri de yakından takip etmekteyiz. Teknolojinin büyük bir hızla geliştiği bu dönemde, Dışişleri Bakanlığı olarak kurumsal yapımızı ve teşkilatlanmamızı güçlendirmeye, fiziki imkânlarımızı ve teknik altyapımızı

iyileştirmeye odaklandık. Bilgi teknolojileri altyapımızı çağın gerekleri doğrultusunda gözden geçirerek gerekli iyileştirme ve yenilemeleri yapmaktayız. Kurumumuzun işleyişine ve verimliliğine önemli katkı sağlayan bu çalışmalarla hizmetlerin kalitesinin yükseltilmesini amaçlıyoruz. Aynı zamanda Dışişlerinin milli güvenliğimizin nüvesi olması itibarıyla bilgi güvenliğini de garanti altına alan siber güvenlik tedbirlerini almaktayız. Etkin dış politikamız ve temsilcilik sayımızdaki artış çerçevesinde, nitelikli personel ihtiyacımızı karşılamak üzere diplomatik kariyer memuru alımlarına da devam etmekteyiz. Değişmeyen tek şeyin değişimin kendisi olduğu şiarıyla, sürekli yenilik ve rakiplerimizden bir adım önde olma arayışımızı da sürdürmekteyiz. Dış temsilciliklerimizin dünyanın her yerinde, ülkemizin itibarına yakışan fiziki koşullarda, vatandaşlarımıza en iyi şekilde hizmet verebilmelerini teminen, misyon binalarımıza tadilat ve yenilemeler gerçekleştirilmekteyiz.

Sayın milletvekillerimiz, Bakanlığımıza tahsis edilen bütçeyi dış politika vizyonumuz doğrultusunda, ülkemizin menfaatlerinin yanı sıra yurt dışında vatandaşlarımızın hak ve çıkarlarının en etkin biçimde korunması amacıyla, tasarruf tedbirlerine riayet ederek etkili bir şekilde kullanılmaktadır. 2022 yılı kesin hesabına göre Bakanlığımıza 7,5 milyar TL ödenek tahsis edilmiş, yıl içerisinde aktarılan ilave 3,5 milyar TL'yle toplam ödeneğimiz 10,9 milyar TL'ye balığ olmuştur. Yıl sonu harcamamız 10,9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla etkin kullanılan bütçemizin gerçekleşme oranı yüzde 99,95'tir. Bakanlığımızın 2022 yılına ait kesin hesabı mali mevzuatta öngörülen formatta ayrıntılı olarak hazırlanarak Hazine ve Maliye Bakanlığına iletilmiştir. Kesin hesap cetvelleri bir kitapçık olarak da Komisyonun bilgisine sunulmuştur. Harcamalarımızın denetimi konusunda Sayıştay Başkanlığımızla yakın iş birliği sürdürülmekte, Bakanlığımızın çalışmalarına olumlu katkı sağlayan bulgular birimlerimizce dikkatlice incelenmekte ve ilgili kurumlarla bilistişare gerekli düzenlemeler yapılmaktadır. Bu çerçevede, ilave mevzuat ve idari çalışmalarımız sonucunda bulgu sayıları önemli ölçüde azalmıştır. Nitekim, Sayıştayın 19 Eylülde Bakanlığımıza ulaşan 2022 yılına dair denetim raporunda 2 bulgu yer almaktadır. Bu 2 bulgudan biri mevzuatla ilgili olup diğeri ise yurt dışında yaşanan tahliye, iç karışıklık, siyasi krizler gibi olağanüstü koşullardan kaynaklanmaktadır. Söz konusu bulgularla ilgili mevzuat çalışmaları Hazine ve Maliye Bakanlığımız ve Sayıştayla bilistişare gerçekleştirilmektedir.

2024 yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'yle de Bakanlığımıza 31,4 milyar TL ödenek tahsis edilmesi öngörmektedir. Bütçemizin yaklaşık yüzde 55'i yurt dışı teşkilatımızın harcamaları için kullanılmaktadır, yüzde 31'i ise uluslararası kuruluşlara katkı payı ödemelerimiz ile yurt dışındaki öğretmen, okutman ve din görevlileri maaşları için harcanmaktadır. Buna ilaveten, yüklendiği görevler çerçevesinde, 4,2 milyar TL'si ulusal ajans ve AB programlarına katılım olmak üzere, AB Başkanlığı için de toplam 4,6 milyar TL tutarında bütçe teklifi Komisyonunuzun onayına sunulmuştur. Türk Akreditasyon Kurumunun 2024 bütçe teklifi olan 266 milyon TL ödenek de onaylarınıza sunulmuş durumdadır.

Dış politika vizyonumuz temelinde hazırladığımız 2019-2023 Stratejik Plan'ımızda bu harcamaların hangi amaç ve hedeflere ulaşmak için kullanılacağı açıklanmıştır. Bakanlığımızın 2024-2028 stratejik plan hazırlık çalışmaları da tamamlanmıştır; yeni stratejik planımız Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca yürütülen değerlendirme süreçleri tamamlanınca kamuoyuyla paylaşılacaktır. Ayrıca, 2024 Yılı Performans Programı'mız ve 2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu'muz da Komisyonun bilgisine sunulmuştur.

Kıymetli milletvekilleri, dünyanın içinden geçtiği konjonktür ve bulunduğumuz coğrafya itibarıyla zorlu bir yıl daha bizleri bekliyor. Rusya-Ukrayna, Orta Doğu ve Afrika başta olmak üzere 2024 yılında tüm dünyada sınımaların artarak devam edeceğini öngörmekteyiz. Asya coğrafyasında

ABD-Çin rekabeti, Çin'in dünya aktörü olma yönündeki farklı alanlarda nüfuzunu artırma girişimleri, Amerika'daki seçimler, Avrupa Birliğinin genişleme ve reform çabaları, Afrika'da artan istikrarsızlık, yeni konvansiyonel savaş alanları, dondurulmuş krizler 2024 yılında da yakından takip edeceğimiz başlıklardan bazılarıdır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Bakanım, süreniz dolmuştur; ilave süre açıyorum, lütfen toparlayın.

Buyurun lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN – Son sayfayı okuyorum.

Yapay zekâ, kuantum ve büyük veri analizi gibi gelişmeler, uzaydaki rekabet, siber uzaydaki gelişmeler de dijital diplomasi ve dış politika alanında yakından takip edilecek ana konulardan olacaktır. Ülkemiz güçlü bir bölgesel aktör olarak dış politikada öne çıkmaya devam ettiği sürece uluslararası güçlerle rekabetin şiddeti de malumunuz, artacaktır. Her anlamda hazırlıklı ve donanımlı olmalı, yılmadan çalışmaya devam etmeliyiz.

Sizlere kısa bir kesitini sunduğum faaliyetlerimizi önümüzdeki yıl da 2024 Yılı Performans Programı'mız ve yeni stratejik planımız doğrultusunda hız kesmeden sürdüreceğiz.

Bu duygu ve düşüncelerle 2024 bütçemizin hayırlara vesile olmasını diliyorum, Sayın Başkanımı başta olmak üzere tüm Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerimize destekleri için şükranlarımı sunuyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakanımıza teşekkür ediyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Sayın Başkanım, Bakan Bey'in konuşması dağıtılacak mı bize?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Dağıtılmadı mı? Masalara dağıtılmıştır.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Dağıtılmadı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – O zaman gönderelim.

CAVİT ARI (Antalya) – Dağıtılmadı, konuşma metni ile gönderilen farklı Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Daha büyük bir sunum gönderildi, kısa versiyonunu da temin edip gönderirim size.

Değerli milletvekilleri, şimdi de gruplar adına konuşmalara geçeceğiz, müzakerelere geçeceğiz. Önce gruplar adına konuşmalar olacak, sonra Komisyon üyelerimizin, sonrasında ise Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin söz taleplerini karşılayacağız; akabinde Sayın Bakana on beş dakika süreyle soru kısmına geçeceğiz, sonrasında da soruların ve müzakerelerin değerlendirilmesi için Sayın Bakanımıza otuz dakika süre vereceğim.

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına İstanbul Milletvekili Sayın Namık Tan, İYİ Parti Grubu adına Adana Milletvekili Sayın Bilal Bilici, HEDEP Grubu adına Diyarbakır Milletvekili Sayın Berdan Öztürk, Saadet Partisi Grubu adına Bursa Milletvekili Sayın Cemalettin Kani Torun, AK PARTİ Grubu adına Konya Milletvekili Sayın Orhan Erdem ve Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Kayseri Milletvekili İsmail Özdemir konuşacaktır.

Değerli milletvekilleri, grup adına konuşmalar yirmi dakikadır; konuşmanızı buna göre planlayınız, yetmemesi hâlinde ilave ikişer dakika sürelerinizi ekleyeceğim.

Teşekkür ediyorum.

İlk söz, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına İstanbul Milletvekili Sayın Namık Tan'a aittir.

Buyurun Sayın Tan.

NAMIK TAN (İstanbul) – Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri, Meclisimizin değerli milletvekilleri, Sayın Bakan, Değerli Bakan Yardımcılarımız, aramızda bulunan değerli bürokratlar; bugün Dışişleri Bakanlığı 2024 yılı bütçesi için Dışişleri Komisyonu Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü sıfatıyla söz aldım.

Hepimizin bildiği üzere Dışişleri Bakanlığımızın en öncelikli görevi ülkemizin dış dünyayla sağlıklı bağlar kurmasını sağlamak ve bu sayede Türkiye'nin güvenliğini ve bütünlüğünü teminat altına alacak politikalar üretmektir. Bu açıdan Dışişleri Bakanlığı bütçesinin iyi planlanması ve harcamaların titizlikle yapılması gerekiyor.

Bu yıl önümüze gelen rakamlar, geçen yılın 16 milyar TL'lik bütçe ödeneğinin bu yıl 31 milyara yani neredeyse 2 katına çıktığını gösteriyor fakat muhalefet şerhimizde de belirttiğimiz üzere, son yıllarda Dışişleri Bakanlığımıza ayrılan ödeneğin genel bütçe ödeneğine oranı sürekli düşüyor; normalde binde 4,5 civarında seyreden bu oran 2023 bütçesinde binde 3,75'e ve bu yıl, 2024 bütçesinde binde 2,89'a gerilemiş. Dünyada siyasi gerilimlerin ciddi şekilde arttığı, Türkiye'nin dış ilişkilerinde çok yoğun bir gündeme sahip olduğu bir dönemde bu oransal düşüş bizler açısından son derece düşündürücüdür. Cumhurbaşkanlığı sarayının günlük harcamalarının, basın haberlerine göre, yarım milyon doların üzerine çıktığı kaydedilmişken Bakanlığımızın bütçesinin yıllar içerisinde düşmesinin sebebi nedir? Bu bütçenin gerçek anlamda iyileştirilmesi için herhangi bir çalışmanız veya girişimizin var mı, var ise bunlar hakkında bizleri bilgilendirir misiniz?

Yüz elli yılı aşkın geçmişiyile ülkemizin en köklü bürokratik geleneklerinden birine sahip olan Dışişleri Bakanlığı, AKP hükümetleri döneminde ne yazık ki sistemli olarak dış politika yapım süreçlerinin dışında bırakıldı; özellikle son on yılda Bakanlığın en üst düzey bilgi ve birikimine sahip kadroları siyasi gerekçelerle geri hizmetlere çekildi, meslek dışı büyükelçi atamalarının sayısı giderek artırıldı. Bu noktada, meslek dışı atamaların yanlış olduğunu söylemiyorum; görev yapacağı ülkede belirgin bir ağırlığı olan doğru kişiler meslek dışı büyükelçi olarak atanırlarsa ülkemizin çıkarları açısından elbette çok büyük faydalar da sağlanabilir; sadece küçük temsilciliklere değil büyük temsilciliklere de meslek dışı atama yapılabilir, yeter ki o kişiler bu görevi kaldıracak liyakate ve ağırlığa sahip olsun.

Size, sonuncusu Türkiye Cumhuriyeti Washington Büyükelçiliği olmak üzere 3 ayrı dönemde görev yaptığım Amerika Birleşik Devletleri'nden örnek vermek isterim. Bugün Washington'a meslek dışından birinin, örneğin Muhtar Kent'in tayin edildiğini farz edelim; Muhtar Kent Amerika'da zirveye çıkmış bir Türk olarak, Avrupa'nın önde gelen devletlerinin büyükelçilerinin dahi istedikleri zaman kolaylıkla ulaşamadıkları Beyaz Saray'a onlardan çok daha rahat ulaşabilecek ağırlığa sahiptir. Böylesine istisnai birikime ve ağırlığa sahip bir kişinin Washington Büyükelçiliğimizin görünürlüğünü ve erişim gücünü ne kadar büyük ölçüde arttırabileceğini herhâlde takdir edersiniz. Şimdi size sorum şu: Washington'a örneğin Muhtar Kent gibi bir kişinin yerine hangi gerekçeyle eski bir siyasetçiyi atamayı tercih ettiniz? Kişilik özelliklerini hiçbir şekilde sorgulayamayacağım bu siyasetçi yerine Bakanlığımızdaki yetkin meslek memurlarından birini bu göreve getirmeyi hiç düşünmediniz mi?

Sizin döneminizde başlamayan ancak hız kesmeden devam eden siyasi üst düzeyli atamalar sonucunda, Türkiye'nin yurt dışındaki büyükelçilerinin mesleğin dışından gelen ve siyasi atamayla belirlenmiş olanlarının sayısı 22'ye ulaştı. Merkezde genel müdürlük seviyesindeki 30'a yakın makamın 10'u sizin de katılımıyla meslek dışı kişiler tarafından yürütülüyor; bu yaklaşım, Bakanlığımızın yüzyıllara dayalı mesleki uygulamalarına aykırıdır. Bu uygulamanın somut katkısı olduğunu düşünüyor

musunuz; varsa iddia edilen, somut, ölçülebilir ve fark yaratan katkı nedir açıklar mısınız? Muhtar Kent gibi birisinin büyükelçi olarak atanması çok tepki çekmez ama sadece Cumhurbaşkanlığı sarayında basın danışmanlığı yapan birisinin büyükelçi olarak atanması Bakanlık içerisindeki huzuru bozar.

Ben Dışişleri Bakanlığında kırk yıla yakın bir süre görev yaptım ve görevimin son dönemlerinde, şimdi aramızda olan Dışişleri Bakanımız Sayın Hakan Fidan'la da yakın mesai içinde bulunduk, birbirimizi iyi tanırız. Sayın Bakan da bizim Bakanlığımızın iç yapısını çok iyi tanır, Bakanlığın personelinin nasıl bir aile ortamı içinde çalıştığını ve meslekten diplomatlarımızın zorlu kariyer yollarını ne şekilde aştıklarını da gayet iyi bilir. Dışişleri Bakanlığında görevli diplomatlarımızın yıllarca yurt dışında, farklı ülkelerde, mesleki kariyerleri uğruna, bazen kendi hayatlarından büyük fedakârlıklar yaparak aile birliklerinin zarar görmesi ve hatta çocuklarının eğitim haklarında, hayatlarında aksamalar olması pahasına aileleriyle birlikte sorumluluk altına girmekte tereddüt etmediklerini ve ülkemizin ali çıkarları uğruna bazen ağır bedeller ödediklerini de çok çok iyi bildiğinize inanıyorum. Hâl böyleyken meslek dışı atamaların bu kadar çok olmasının ve mesleki müktesebatı bulunmayan, liyakati ve ehliyeti sorgulanabilecek kişilerin siyasi mülâhazalarla bu makamlara getirilmesinin görevdeki diplomatlarımızın çalışma şevkini ciddi anlamda kırdığını herhâlde en iyi bilenlerden biri olduğunuzu düşünüyorum. Muhalefet şerhimizde de göreceğiniz üzere öyle atamalar yapılmış ki eleştirilmeyecek gibi değil, örneğin Cakarta Büyükelçiliğine atanan eski AKP Milletvekili tarafsız bir bürokrat gibi davranmak yerine eski seçim bölgesindeki partili arkadaşlarını büyükelçi olarak kullandığı resmî Twitter hesabından kutluyor. Bu konuda soru önergesi veriyoruz, karşılığında bu büyükelçiye yönelik herhangi bir idari işlemin ya da hiç olmazsa Bakanlık kanalıyla uyarı yapılıp yapılmadığının cevabını alamıyoruz. Libya'ya büyükelçi olarak atanan şahsın özgeçmişini ne elçilik sayfasında ne internette ne de herhangi bir yerde mevcut; bu bilgi sanki internetten özellikle sildirilmiş yani iktidarımızın, Doğu Akdeniz'de stratejik ortaklık planladığı Libya gibi kritik bir ülkeye, kamuoyunun hakkında en basit bilgiye bile ulaşamadığı birini yerleştirmiş olduğunu anlıyoruz. Basında Cezayir'e büyükelçi olarak atanan eski Cumhurbaşkanı danışmanının adli sicil kaydında tehdit ve yaralama suçları olduğu iddiası yer alıyor. Biz bu konuda Sayın Bakanımıza bir soru önergesi veriyoruz, âdeta aklımızla alay edilircesine "Bakanlıktaki atamalar bilmem hangi sayılı kanuna göre yapılmaktadır." şeklinde bir iki cümleden ibaret bir cevap alıyoruz. Başka Bakanlıkların usulüne hâkim değilim ama soru önergesi gibi bir müesseseye en azından Dışişleri Bakanlığımızın gerekli saygıyı göstermesi gerekiyor. Bunu da Sayın Bakandan hassasiyetle talep ediyor ve yüce Meclisimizden gelen soruların böylesine ciddiyetsizlik ve umursamazlıkla cevaplanmasının sebebini sormak istiyorum.

Bu atamaların nasıl yapıldığına baktığımızda daha vahim bir durumla karşılaşılıyor. Dışişleri Personel Genel Müdürü Bakanlık dışından ve bundan bir önceki görevinizden çok yakın tanıdığınız bir isim yani Bakanlığımızdaki kilit bir makama dışarıdan atama yapıyor ve kurum içindeki aile ortamına müdahale etmiş oluyorsunuz. Üstelik Bakan Yardımcılıklarından birine de uzun süredir siyasi atama yapılıyor. Hâl böyle olunca Bakanlık birimleri tamamen devre dışı bırakılmış oluyor. Ayrıca bu durum Bakanlığın iç huzurunu bozduğu gibi siyasi baskıya ve mobbing uygulamalarına da zemin hazırlıyor. İktidarımızın ve bizatihi sizin, Bakanlık kariyer memurlarına olan güvensizliğinizin sebebini lütfedip açıklamanızı istirham ediyorum Sayın Bakan. Nitekim bu güvensizliğinizin son tezahürüne yeni meslek memuru alım süreci çerçevesinde geçen hafta yapılan ve sizin de bizzat katıldığımız mülakatta soruları yönelten üst düzey Bakanlık heyetinde kariyer meslek mensuplarından sadece iki kişiye yer verildiğine üzüntüyle, görerek şahit olduk.

Geçenlerde Dışişleri Bakanlığının zihinsel kodlarının değiştirileceği Sayın Cumhurbaşkanı tarafından bir öncelik olarak açıklandı. Bu ifadenin anlamı nedir? Var olduğu iddia edilen ve değiştirilmek istenen zihinsel kodlar neden sizi rahatsız ediyor? Buradaki ima Dışişleri Bakanlığının kadrolaşma yoluyla siyasileştirilmesi midir?

Dışişleri Bakanlığımızın karşılaştığı bir başka sorun da Bakanlığın profesyonel kadrolarının mevcut iş yapma biçimlerinin Cumhuriyet İttifakı iktidarının dış politika anlayışıyla uyumsuzluğudur. Türk diplomatları, Sayın Bakan, dış politikayı yürütürken hamasetten ve duygusal tepkiler vermekten, kişisel dostlukları veya husumetleri öne çıkarmaktan, ideolojik önyargılarla hareket etmekten özenle kaçınmışlardır. Dış politikada içi boş, hamasi söylemleri kullanarak kitleleri heyecanlandırmakla sonuç almak ve çıkarları korumak arasında herhangi bir ilişki bulunmadığını, duygusallığın bir dış politika tarzı ve yöntemi olarak çok maliyetli olduğunu, usta çırak eğitimi almış bütün Türk diplomatları bilir. En büyük hatalardan biri de dış siyaseti iç siyasete, tabanın duygularına ve desteğine, ideolojik saiklere göre yapmaktır. İdeoloji esaslı diplomasi zaman içerisinde sizi bütün sorunların tarafı hâline getirir; giderek yalnızlaşır, tıpkı bugün Türkiye'nin yaşadığı gibi dostlarınızı ve müttefiklerinizi kaybetmeye başlarsınız.

Bu noktada öncelikle Avrupa Birliğiyle ilişkilerimize değinmek istiyorum: Yıllardır ekonomik bunalımdayız, gümrük birliği güncellemesine acil ihtiyacımız var, vize serbestisi konusu tıkanmış, iktidardan ses yok. Siz, gümrük birliğinin güncellenmesini ve vize serbestisinin sağlanmasını görünür gelecekte mümkün görüyor musunuz? Türkiye'nin Avrupa Birliği değerlerine meydan okuması, ilişkilerin geleceği için karamsar bir tablo yaratıyor. Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin artık yeni bir dönemeci geçerek iş birliği yerine mecburi angajman ve restleşme dönemine girdiği ve bunun Türkiye'ye yarar sağlamayacağı görüşüne katılıyor musunuz? Avrupa Birliğiyle ilişkilerimizin merkezine mülteciler konusu oturmuş gözüküyor. Dünyadaki genel algı: "Türkiye, mültecilerin geri kabulü konusunda Avrupa'yı haraca bağladı." şeklinde. Oysa biz, Geri Kabul Anlaşması imzalandığında bunun karşılığında vize serbestisi talep etmiştik; üzerinden neredeyse on yıla yakın zaman geçmesine rağmen, neden doğru düzgün adım atılmadı? Milyonlarca vatandaşımız neden iktidarın eksik ve hatalı politikaları yüzünden vize kuyruklarında perişan oluyor? Ülkedeki ekonomik darboğaz ve otoriterleşme, yüz binlerce insanımızın yurt dışında yaşama planları yapmasına sebep oluyor. Avrupa Birliği ülkeleri, Türkiye'deki iktidara güvensizlikleri yüzünden vatandaşlarımızın sıradan seyahatlerinde "iltica ederler" korkusuyla vize zorluğu çıkarıyor.

Avrupa Birliği haricinde diğer Batılı kurumlarla, özellikle üyesi olduklarımızla da çok çok önemli sorunlar yaşıyoruz. Ülkemiz, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın keyfî tutumuna binaen tanımıyor. Selahattin Demirtaş'ın, Osman Kavala'nın, Can Atalay'ın ve nicelerinin hukuka aykırı usullerle yargılandığına ve cezaevine atıldığına dair Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları hiçe sayılıyor. Anayasa'nın amir hükümleri uyarınca, Sayın Bakan, Türkiye, uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerini iç hukukuna ithal etmiştir ve uygulamak zorundadır. O hâlde, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını neden uygulamıyoruz?

Hepsinden daha vahim olmak üzere Türkiye'ye hukuk, adalet, demokrasi ve özgürlükler konusunda bu veya başka kurumlardan bir eleştiri geldiğinde Dışişleri Bakanlığından eski yıllarda hiç alışkın olmadığımız bir üslupla anlamsız açıklamalar yapılıyor. Bu açıklamalar çoğu zaman aleyhte söylenen sözleri tamamen reddeden, saldırgan ve tehditkâr bir dille kaleme alınıyor. Politikacılar böyle bir üslup kullanabilir fakat Bakanlığın bunu benimsemesi bizzat kabul edilemez. Dışişleri Bakanlığı diplomasi kurumudur, diplomasi de fikir ve taleplerin saygılı bir üslupla karşı tarafa aktarılmasına dayanır. Açıklamalarda külhanbeyi üslubu kullanmak Dışişleri Bakanlığına yakışmaz.

Amerika Birleşik Devletleri'yle ilişkilerimizin önemi izahtan varestedir. Ancak bu ilişkiler, AKP hükümetleri sırasında son yıllarda âdeta çürümeye terk edilmiştir. Türkiye, ABD tarafından ciddiye alınmak isteyen, mütemadiyen tekrarlanan ulusal çıkar ve beka söylemiyle öfke nöbetleri geçiren bir ortak ve müttefik görünümü veriyor. Sizin de bildiğiniz üzere, Suriye meselesinin başladığı 2011 yılından bu yana ABD'yle ilişkilerimiz istikrarlı bir şekilde bozuluyor; bu sürece Trump yönetimi de dâhildir. Uzun bir sorunlar listemiz var. Halkbank davasından F-35'lere ve F-16'lara, Kuzey Suriye'den S400'lere, Amerika Birleşik Devletleri'ni sürekli olarak şeytanlaştırırken uygun koşullu kredi aramaya uzanıyor bu liste.

Son olarak, listemize İsveç ve Finlandiya'nın NATO üyeliklerinin ikili ilişkilerin doğasına aykırı şekilde pazarlık ve rehine kartı olarak kullanılmasını ekledik. Bu konudaki sorularımız şöyledir: ABD'yle devlet başkanı düzeyinde ikili ziyaret yapılmasına hangi nedenle ara verilmiştir? Ziyareti biz istiyoruz da ABD mi istemiyor? 1980'li yıllarda Türkiye'de montaj üretimi yapılan F-16 muharip uçaklarını artık satın almakta bile neden bu kadar zorlanıyoruz? Öncelediğimiz ikili ticaretin artmasının siyasi, askerî, stratejik, teknolojik, ekonomik ilişkilere hangi somut katkısı olmuştur? İsveç'in NATO'ya katılım protokolü geçtiğimiz hafta perşembe Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışişleri Komisyonuna getirildi fakat dört saatlik yorucu tartışmalardan sonra beklenmedik şekilde ertelendi. Yaşananlar Cumhur İttifakı'nın kendi aralarında bazı fikir ayrılıkları olduğu şeklinde bir izlenim bıraktı. İsveç'ten terörle mücadelede biraz daha ön alması konusunda meşru taleplerinizin olduğu ve İsveç'in anayasa değişikliği de dâhil olmak üzere ciddi adımlar attığı bilgisine dayanarak İsveç'in katılım protokolünün geciktirilmesinin iktidar bakımından gerekçesi nedir?

Uzun yıllardır karşılıklı sert söylemlerle gerginleşen Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde başlaması öngörülen normalleşme ne aşamadır? Bu konuda ne gibi girişimleriniz olacaktır? Yunanistan'ın Ege ve Akdeniz'de dengeleri bozacak şekilde giderek güçlenmesini görmezden gelmek yeni politikamız mıdır?

Bir başka konu da Sayın Bakan, Kıbrıs meselesidir. KKTC'nin yalıtılmış durumu maalesef sürmektedir. 3 Kasım'da Astana'da Türk Devletleri Teşkilatı Zirve Toplantısı gerçekleştirildi. Bu toplantıya Teşkilatta gözlemci üye yapıldığı duyurulan KKTC her nedense ev sahibi Kazakistan tarafından davet edilmedi. 2020'de duyduğumuz KKTC'nin de dâhil ve davet edileceği bir Doğu Akdeniz Bölgesel Konferansı da bir kenara itildi. Bu meyanda Kıbrıs'taki çözüm süreci de bu arada çıkmaza girdi. Şimdi soruyoruz: Akdeniz'de doğal gaz arama çalışmaları aniden neden durduruldu? KKTC'nin en yakın dostumuz ve müttefikimiz olan ülkeler tarafından dahi tanınmaması çözüm süreci konusunda izlediğimiz politikanın başarısızlığıyla bağlantılı olabilir mi?

Bir başka can yakıcı mesele olan İsrail-Filistin çatışmasına da kısaca değinmek istiyorum. Partimiz adına bu çatışmada sivillere kurşun sıkan herkesi kınıyoruz. İsrail'in Gazze'yi işgal girişimini kınıyor ve hastaneler başta olmak üzere sivil hedeflere yönelik saldırıları ve masum sivillerin katledilmesine göz yumulmasını lanetliyoruz. Ateşkesin bir an önce sağlanması ve artık bir tek sivilin dahi katledilmemesini temenni ediyoruz.

Bu noktada Sayın Bakana birkaç sorum olacak: Önce taraflara itidal çağrısı yapan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sonradan Hamas'a doğrudan sahip çıkan açıklamaları Türkiye'den beklenen arabulucu rolüyle ne ölçüde örtüşüyor? Bakanlığımız arabuluculuk ve ortaya attığı garantörlük kapsamında nasıl bir yol izlemeyi planlıyor? İsrail'i telin anlamında artık gülünç hâle gelmiş içecek boykotları yapılırken iktidara yönelik İsrail'e kapsamlı askerî, ticari ve siyasi anlaşmaların tek taraflı askıya alınması talepleri neden duymazlıktan geliniyor? Türkiye'nin sivil halkın katliamını durduracak bir caydırıcılığa sahip olmaması çok düşündürücüdür. Ne caydırıcılığa ne yapıcı arabuluculuk kapasitesine çatışmaları

durduracak etkiye sahibiz. Doğru dürüst çalışılmadan ortaya attığımız garantörlük önerimizin üzerinde tartışılmadı bile. Bunlar dış politikamız bakımından önemli zaafılara işaret ediyor. Bu durum Türkiye'nin bir dış politikadan ziyade savruk ve parçalanmış bir dış ilişkiler manzumesi üzerinden el yordamıyla ilerlediğini, büyük maliyetli hatalara ve zafiyetlere açık duruma geldiğini ortaya koyuyor. İsrail'in katliama dönüşen askerî harekâtı genişlerken bölgedeki buhranın Türkiye'nin sınırlarına dayanabileceğini beyanatlarınızda ileri sürdünüz, bu sözlerinizle Hamas'ı savunan bölgedeki diğer ülkeler bile mesafeli tutum alırken Türkiye'nin sıcak çatışmaya gireceğini mi ima ediyorsunuz?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tan, ilave süre ekliyorum.

Buyurun lütfen.

NAMIK TAN (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Gazze'deki trajediye son vermek amacıyla Kahire, Riyad ve İstanbul'da düzenlenen 3 büyük uluslararası toplantıya katıldınız. Bu toplantılarda somut içerikli, inandırıcı ve ciddi bir yaptırım kararı alınamadı. Riyad'daki Arap Birliği ve İslam İşbirliği Teşkilatı ortak zirvesine sunulan bölgedeki ABD üslerinin kullanılmasında, İsrail'e silah ve askerî malzeme sevkiyatının durdurulması, ambargo uygulanması, diplomatik ilişkilerin kesilmesi gibi öneriler kabul edilmedi. Bu hususlar Arap basınına da yansıdı. Arap İslam âleminde ortak bir cephe oluşturulamadı, buna rağmen “Büyük bir birliktelik sağlandığını.” Al Jazeera televizyonunun Arapça kanalına verdiğiniz mülakatta açıkladınız. Bu ifadeleriniz gerçeklerle örtüşüyor mu? Örtüşmüyorsa bu beyanlar Türkiye'nin ciddiyetine ve ağırlığına zarar vermiyor mu?

Sözlerimi tamamlarken Komisyona gelen sunumdaki açıklamalara da dikkat çekmek istiyorum. “İkili ilişkiler” başlığında Filistin ve Rohingya'daki Müslümanların haklarının korunması Bakanlığın amaçları arasında belirtilmiş. Bizim merakımız şu: Rusya işgalindeki Kırım'da gayrimeşru Rus yönetimi altında baskı gören Kırım Tatarları ve on yıllardır Çin'in baskı politikaları altında en temel hak ve özgürlüklerinden mahrum bırakılan Uygur Türklerinden ve Türkiye'nin buralara yönelik eğer varsa siyasetinden ilgili Bakanlık sunumunda neden bahsedilmiyor? İki Müslüman halka yapılan vurgunun hem Türk hem Müslüman olan bu iki halk için yapılmaması bizi ziyadesiyle üzmüştür. Türkiye'nin Müslüman Uygurlara uygulanan etnik temizlik endoktrinasyon ve asimilasyon politikasına sessiz kalmasının nedeni nedir? Bu neden ekonomik ve ticari çıkarlarla, Çin'den alınan ödünç rezervlerle bağlantılı mıdır?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tan, mikrofonunuzu açıyorum.

Toparlayın lütfen.

NAMIK TAN (İstanbul) – Tamamlıyorum.

Bu yaklaşımınız ahlaki ve vicdani midir?

Sayın Bakana ve Dışişleri Bakanlığı temsilcilerimize partim ve milletvekillerimiz adına teşekkür ediyor, hepinize saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tan, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi de HEDEP Grubundan Diyarbakır Milletvekili Sayın Berdan Öztürk.

Sayın Öztürk, süreniz yirmi dakikadır.

Buyurun lütfen.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; ben de sözlerime başlamadan önce, bildiğiniz gibi yoğun yağışlardan kaynaklı olarak Diyarbakır'ın Bismil ilçesi ve Batman'da sel meydana geldi. Selde yaşamımı yitiren insanlarımıza Allah'tan rahmet, ailelerine başsağlığı diliyorum.

Şimdi, cumhuriyetin kuruluşundan bu yana yani yüz yıllık süreçte demokrasi ve özgürlüklerin bu ülkeye yerleşmemesi nedeniyle en temel sorunlar giderek daha travmatik ve yıkıcı sonuçlara yol açmaktadır. Sadece ülke içinde darbeler, kutuplaşmalar, çeteler, emek sömürsü ve daha birçok önemli meselenin temelinde Kürt sorunun çözümsüzlüğündeki ısrarlı tutum önemli bir yer teşkil etmektedir. Diğer yandan, bölgesel krizlerde Türkiye'yi çözümün değil de sorunun bir parçası hâline getiren yaklaşım esas alınmakta ve bu bağlamda Kürt halkının statüsünün devamında ısrarcı olan güvenlik politikasının devlet stratejisinin merkezine alınması söz konusudur. Yani Kürt anasını görmesin diye tüm Türkiye, içeride sefaletle sürüklenirken, diğer yandan da bölgesel savaşların içine çekilmekte ve insani krizlerin müsebbibi hâline getirilmektedir. Bu çözümsüzlükte ve çatışmada ısrar etmede belki de en önemli kurumlardan biri Dışişleri Bakanlığıdır. Sıradan bir vatandaşa “Türkiye Dışişleri Bakanı ne işe yarar, ne iş yapar.” diye sorulduğunda alacağınız cevap, Türkiye'nin başta komşularıyla olmak üzere, bütün ülkelerle ilişkilerini barışçıl yollarla ilerletmek ve bu doğrultuda müzakere etmek diyecektir. Bir başka cevap da şu olur: Türkiye halklarının ekonomik ve siyasi çıkarlarını küresel ölçekte korumak. Fakat bugün Kürt meselesinin barışçıl çözümüne yanaşmamak, aksine askerî yöntemlerle inkâr etme durumu Bakanlığınızın asıl hedeflerinde saptmaya neden olmaktadır. Özellikle, son on yıldır Bakanlığın izlediği ve izlemeye devam ettiği dış politika biraz önce bahsettiğim çerçevenin dışına çoktan çıkmış durumda. Bugün Dışişleri Bakanlığı tamamıyla Kürt karşıtlığı, Kürt düşmanlığı üzerinden faaliyetlerini yürütmektedir. Bu karşıtlık istisna değil, artık Bakanlığın süreklileşen bir politikasına dönüşmüştür. Bakanlığın politikalarına parça parça göz atıp, fotoğrafı birleştirdiğimizde Kürt karşıtlığı inkâr edilmeyecek derecede görünür olacaktır. Bugün Suriye ve Irak'ta yaşanan siyasi istikrarsızlık, bölgesel çatışmalar bütün Suriye ve Irak halklarını derinden etkilemeye devam etmektedir. Bu iki ülkedeki insanlar ihtiyaçlar piramidinin en altında olan nefes alma seviyesindedir; yoksullukla, temel ihtiyaçları bir kenara bırakın, özellikle Suriye'de milyonlarca sivil sadece nefes almak için mücadele ediyorlar. Bir gün daha İŞİD tarafından, SİHA'lar tarafından katledilmemek için mücadele ediyorlar. Yirmi yıldan fazla Irak'la... On yıldan fazladır halkların yaşadığı bu ağır koşullarda AKP'nin Irak ile Suriye politikaları bütünüyle askerî yöntemlere teslim edilmiş durumda. HEDEP olarak bazen Dışişleri Bakanlığının Millî Savunma Bakanlığının bir alt birimi olduğundan şüphe etmiyor değiliz çünkü özellikle bu iki ülke başlığında yürüttüğü neredeyse bütün faaliyetler Millî Savunma Bakanlığı için operasyon düzenleme arayışından öteye gitmemiştir. Bu operasyonlar da tesadüfi olmayan bir şekilde Kürtlerin yaşadığı coğrafyada yürütülmektedir. Irak Kürdistan Bölgesi ve Kuzeydoğu Suriye'ye yönelik yapılan askerî operasyonlar ile İŞİD'e yönelik askerî operasyon sayısına baktığınızda bu bölgelere yönelik müdahalenin temel amacının yine Kürtler olduğunu göreceksiniz. Elbette Kürtlere karşı yürütülen bu savaşta askerî yöntemler kullanılmıyor, uluslararası hukukta veya savaş hukukunda yasaklanan yöntemler de devreye konulmuş durumdadır.

İnsansız hava araçlarıyla sivilleri ve siyasetçileri hedef alma, Kürtlerin suya erişimini bilinçli ve sistematik olarak engelleme, zorla yerinden etme, Kürtlerin coğrafyasında ekolojik tahribata sebebiyet verme, alenen ve açık bir şekilde sivil altyapı ve üstyapıları vurma gibi çok sayıda örnek verilebilir.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Kimi kastediyor? Kim yapıyor bunları?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Kim yapıyor bunları size ya?

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Hepsini yalan!

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Yukarıda yapılan bu uygulamalardan Dışişleri Bakanlığı “Haberdar değiliz.” ya da “Yasa dışı olduğunu bilmiyorduk.” diyecek durumda da değildir. Zira, kuzeydoğu Suriye’ye yapılan son hava saldırılarından hemen önce bizzat Bakan “Sivil altyapı ve üstyapılar güvenlik güçlerimizin meşru hedefi olacaktır.” demişti. Bakanın bu açıklamasının uluslararası hukuka aykırı olduğunu bilmediği de iddia edilebilir fakat bu saldırılardan birkaç gün sonra İsrail’in Gazze’de sivil yerleşikleri açıktan hedef almasına karşı yine Bakanın yazılı ve sözlü açıklamaları sivil altyapı ve üstyapıların bilinçli hedef alınmasının uluslararası hukuka aykırı olduğunu bildiğini göstermektedir.

Kısacası, Filistin’de...

ORHAN YEGİN (Ankara) – Kim yapıyor bunları?

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Bakanın sözlerini söylüyor. Lütfen müdahale etmeyin.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Bu, Sayın Bakanın sözleri, bana ait değil arkadaşlar.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Öyle bir şey demedi ya. PKK’nın YPG’nin bütün...

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Bakan orada, Bakan orada!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Öztürk...

Sayın Yegin...

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Kısacası...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Öztürk, bir müsaade eder misiniz.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Buyurun Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlarım, ben not alıyorum, en son gerekli cevapları vereceğim.

Değerli arkadaşlar, arkadaşlarım...

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – O ne demek ya!

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Bakan adına konuşuyor.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Türkiye adına konuşuyoruz.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Ya, Bakan adına konuşuyor. Bakanın sözleri okunuyor burada.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Devleti mi suçluyorsun?

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Bırak ne suçlaması ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – İftira atıyorsunuz!

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Öztürk, ilave süre vereceğim.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Her hafta aynı şey...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

Sayın Temelli...

Şimdi, bizim hatibimiz de konuşacak, diğer arkadaşlar da konuşacaklar, en son Sayın Bakana söz vereceğim. Ben burada uluslararası hukuk ve Anayasa’mız bağlamındaki değerlendirmelerimi hatibin konuşması sonrasında söyleyeceğim ama lütfen müzakereleri bir ahenk içerisinde götürmeye gayret edelim.

Sayın Öztürk, ilave sürenizi ekleyeceğim.

Buyurun lütfen.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Kıscacası, Filistin’de ve dünyanın başka bir yerinde kabul edilemez gördüğünüz uygulamalar Irak Kürdistan’ında veya Kuzeydoğu Suriye’de meşru olarak görülüyorsa bunun tek bir açıklaması vardır; o da bu Hükümetin ve Bakanlığın Irak ve Suriye politikalarının Kürt karşıtlığı üzerine kurulduğudur.

“Bizim Kürt düşmanlığı tanımımız nedir?” diye sorarsanız ona da açıklık getireyim: Birisinin toprağını işgal ediyorsunuz, işgal etmekle kalmayıp evine el koyuyorsunuz, yıkıyorsunuz, dışarı atıyorsunuz, sonra başkasını getirip... (AK PARTİ ve MHP sıralarından gürültüler)

Başkanım, bir saniye...

Bakanın sözleri; bir bitireyim bakın, bir bitireyim. Dinlemeden hemen tepki gösteriyorsunuz.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Bakanın sözlerini okuyor ya.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Sayın Bakanın sözlerini paylaşıyorum, sonra bağlayacağız.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Onlar İsraililer için söylenmiş sözlerdir, doğrudur.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Kimler için söylediği değil, Bakanın sözlerini... Bırakın bitirelim. Sayın Bakanın sözleri.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Tamam, doğrudur, İsrail için söyledi o sözleri.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Ama her konuşmama bu şekilde müdahale ederseniz olmaz ki.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – “Türk-Kürt düşmanlığı tanımı” diyorsunuz... Ne alakası var yani?

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Bakın, ona açıklama getireceğim, bir bekleyin bağlayayım.

(Gürültüler)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Bu kadar müdahale etmeyin lütfen, dinleyin.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Toprakların işgalinden bahsediyorsunuz, neyi kastediyorsun? Kimi kastedtiğinizi netleştirin o zaman.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Bakın, örnek vereceğim size, nereyi kastedtiğimi örnek vereceğim; Afrin’i örnek vereceğim size.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Az önce bir sürü şey söylediniz, “Kimi kastediyorsunuz?” dedik, cevap vermediniz.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Bakınız, Bakanın sözlerini hepiniz biliyorsunuz, tekrarlamayacağım. Sayın Bakanın burada belirttiği şeyler var; aynı şeyler Afrin’de yaşandı mı, yaşanmadı mı?

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – PYD yaptı onları.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Afrin’de 100 bin insanımız yerinden edildi mi, edilmedi mi?

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – PYD yapıyor, PYD.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – 100 bin insanı PYD mi çıkardı oradan, gerçekten?

(Gürültüler)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Bakınız, 100 bin insan... 2011 Suriye iç savaşı başladığında Afrin huzurun yeri idi. Çeteler eliyle Afrin işgal edildi, yüz binlerce insan yerinden edildi. Bu insanlar kim peki?

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Kim işgal etti?

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Bu insanlar kim? Afrin’de yaşayan Kürtler.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Peki, PYD ne yaptı?

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Bakın, ben başka bir şey söylüyorum, siz başka bir şey söylüyorsunuz.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – PYD neredeydi o sırada? Bakan görüşüyordu PYD’yle, ne konuşuyorsun!

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Süleyman Şah hayalet gibi havalanıp kendi kendine mi yer değiştirdi, nasıl yer değiştirdi?

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Salih Müslim neredeydi? Bak, Bakan burada.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Bir de milletin vekili olacaksınız...

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Bakınız, vekilimize nerenin vekili olduğu... Bu konuda sizin belirtme hakkınız yok, lütfen. Sizin bize bahsettiğiniz bir şey yok, sizin gibi konuşacağız diye de buraya gelmedik...

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Bizim konuşma hakkımız var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – ...sizin gibi düşünceğiz diye de buraya gelmedik; biraz tahammül gösterin, ne var.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Bir başka ülkenin milletvekili gibi konuşamazsın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Öztürk... Sayın Açikkapı... Değerli arkadaşlar...

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Sayın Başkan, bunu kabul etmiyoruz; biz bu ülkenin milletvekiliyiz ve bu ülkenin sorunlarını...

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Devletime iftira atamazsın.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Sen kimseyi suçlayamazsın. Bu söylediğin kabul edilebilir bir şey değil.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar... Sayın Açikkapı... Değerli arkadaşlar, bir müsaade eder misiniz.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Ne yapamaz mıyız? Anlamadım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Öztürk, bir saniye.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Sayın Vekili önce bir susturun Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, bir müsaade eder misiniz. Sayın Öztürk, konuşmanızda karşılıklı polemige girmeyin, siz konuşmanıza devam edin, buyurun.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Başkanım, konuşma fırsatı vermiyorlar ki, cevap vermek durumundayım.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Bir saldırı hâli varsa tabii ki cevap vermek... Dinlesinler, cevap vermeyelim biz de.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, bakan, hatibimize de söz vereceğim; Milliyetçi Hareket Partisinden arkadaşlarımız konuşacak, diğer partiden arkadaşlarımız konuşacak, en son Sayın Bakana... Ben sayın hatibin kendisine ilgili yasalar çerçevesinde aykırılıklarını hatırlatacağım. Şimdi konuşmasını tamamla, bu kesmelerden dolayı konuşmanıza ilave süre ekleyeceğim.

Buyurun lütfen.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Devam edeyim Sayın Başkan.

Irak ve Suriye’de -yani bu çerçevede, genel bir çerçeve anlamında söylüyorum- yapmadığımız, izlemediğiniz politika kalmadı. Bütün dünyaya meşru gördüğünüz hakları Irak ve Suriye’deki Kürtlere görmeyerek, onların kazanımlarını engelleyerek diplomatik başarı elde ettiğinizi zannediyorsunuz ama ne yazık ki Sayın Bakanım yanılıyorsunuz. Kazanımını engellediğiniz sadece Kürtler değildir; Türklerdir, Araplardır, Ermenilerdir, bütün Türkiye halklarıdır. Kürtlere karşı yürüttüğünüz Kürt karşıtlığı ailelerden kalan mirasla yürütülüyor, Türkiye halklarının cebinden vergilerle ödeniyor. Kırk yılda savaştan dolayı harcanan ve kaybedilen para 40 trilyon dolar, bakınız 40 trilyon dolar. Bu kayıp savaş devam ettikçe katlanarak artıyor.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Ne savaşı ya, hangi savaştan bahsediyorsun? PKK’ya terörist demeyi öğren, ondan sonra...

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Bugün ise Körfez ülkelerinden 10 milyar dolar para bulmak için çalınmadık kapı bırakılmadı. 15 temmuz finansörü Birleşik Arap Emirlikleri ile Kaşıkçı cinayetinin faili dediğiniz Selman’a bile gidildi. Kürt düşmanlığı, Kürt karşıtlığı devam ettikçe Esad’ın kapısını da aşındırmanız çok uzak değildir.

Yine, Kürt karşıtlığı eksenli dış politikanız AB, ABD ve NATO’yla ilişkilere de sirayet etmiş durumda. Son yıllarda bu eksenle izlenen politikalara baktığımızda Hükümetin dış politikasının hastalıklı bir hâl aldığını açıkça görmekteyiz. AKP döneminde ilerleme katedilen AB’ye tam üyelik süreci bugün durma noktasında. Size “Bunun sebebi nedir?” diye sormaya gerek duymuyoruz çünkü cevabınız belli “AB bizi oy alıyor.” fakat hakikatin öyle olmadığını sizin dışınızda herkes görüyor. Bize göre, sizin de emri altında olduğunuz bu siyaset Avrupa Birliğine tam üye olmak istemiyor, ilişkiyi tamamen sona erdiren taraf olmak da istemiyorsunuz; o yüzden ilişki arafta kalmış durumda. Üye olmak istememenizin sebebine gelirse yine Kürt meselesi karşımıza çıkıyor. Biliyorsunuz ki Türkiye tam olarak demokratik ilkelerle yönetilen bir devlet olduğunda Kürt meselesinin önemli bir kısmı doğallığından çatışmasız, şiddetsiz bir şekilde çözülmüş olacak. Benzer şekilde, Kürt karşıtlığı Hükümeti ülkenin demokratikleşmesine bile müsaade etmeyecek bir pozisyona soktuğu gibi, bütün Türkiye halkları demokratik hak ve özgürlüklerden de mahrum bırakılmıştır.

AB’nin Türkiye hukuku mevzuatlarında ve özellikle de Terörle Mücadele Kanunu’nda bir sorun var. “Ucu açık.” ve “Herkesi kapsıyor.” uyarılarına rağmen bu yasayı değiştirmemekteki ısrarınız bütün Kürtlerin potansiyel bir terörist olarak kalmasını istemenizdenir fakat dediğim gibi, Kürt düşmanlığı sadece Kürtleri değil, artık bütün Türkiye vatandaşlarını potansiyel bir terörist hâline getirmiştir.

Avrupa Konseyine bağlı...

ORHAN YEGİN (Ankara) – Size oy vermeyen Kürtleri Kürt saymıyorsunuz zaten.

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Sadece laf olsun diye laf yani, başka hiçbir şey değil.

MUSTAFA BAKİ ERSOY (Kayseri) – Sizin laf olsun diye laf.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) – Ne alakası var, ne alakası var?

ORHAN YEGİN (Ankara) – Sen oradan bizi itham edeceksin...

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Ne itham ettik?

ORHAN YEGİN (Ankara) – ...“Kürtleri şöyle yapmak için bu yasaları değiştirmiyorsunuz.” diyeceksin...

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Yalan mı?

ORHAN YEGİN (Ankara) – Yalan tabi.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Bakınız, size somut örnek veriyoruz...

ORHAN YEGİN (Ankara) – “Yalan değil.” de de...

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Orhan Bey susmuyor.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Niyet okuması yapıyorsunuz oradan bize.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Veriler var, veriler; niyet okuması yapmıyoruz biz, niyet okuması yapmıyoruz.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Niyet okuması yapıyorsunuz. Bunu değiştirmiyormuşuz. Niye? Bütün Kürtleri terörist ilan etmek için yapıyoruz.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Yahu, Türkiye’de yaşayan bütün muhalif bireyleri yakında terörist ilan edeceksiniz.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Siz kendinize oy vermeyeni Kürt kabul etmiyorsunuz.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Sizin gibi düşünmeyen, sizin gibi hareket etmeyen herkesi terörist ilan ediyorsunuz.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Sizin derdiniz ne Kürt ne başka bir şey. Size oy verdi, insan; vermedi, başka...

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Bakınız, işte budur. Yani ben bu hususta cevap da vermeyeceğim size.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – O siz olmayasınız, o siz olmayasınız.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) – O sizin siyasetiniz, bizim değil.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, konuşacak arkadaşlarımız notlarını alsınlar, konuşmalarında kullansınlar.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun lütfen Sayın Öztürk, konuşmanızı sürdürün, ekleyeceğim sürenizi.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – İsveç’in NATO’ya üyelik meselesini dahi yine Kürt karşıtlığı üzerinden kuruyorsunuz. İsveç Anayasası’nın ve terörle ilgili bütün yasalarının şu anda Türkiye’de uygulamaya soktuğunuz TMK yasalarına benzemesini istediniz. Nereden anlıyoruz bunu? TMK yasasında mağdur olan Ragıp Zarakolu’nun iadesinden tutalım, Türkiye Cumhuriyeti’yle hiçbir ilişkisi olmayan İsveçli Kürt bir parlamenterin iade talebinden anlıyoruz bunları. “Kürt İsveç’te de Finlandiya’da da olsa benim yasalarım dışında hiçbir yasa Kürtlere uygulanamaz.” demektir bu. “Kürt, Türkiye’de kuramadığı derneği, milletvekiliyken Türkiye’de yürütemediği faaliyeti İsveç’te de yürütemez.” demektir bu. Bu uygulamalarla, izlediğiniz bu dış politikayla bütün dünyaya Kürt karşıtı olduğunuzu deklare ettiniz. Şimdi size soruyorum: Bu politikanın kazananı kim oluyor?

Sonuç olarak, Batı'da yürüttüğünüz dış politika Kürt meselesini hem uluslararası bir sorun hem de müdahaleye açık bir sorun hâline getirmiştir. Sorunu muhataplarıyla çözmek yerine Tahran'dan Stockholm'e kadar başka muhatap aramayı tercih ederek Türkiye'nin bağımsız, demokratik ve özgür geleceğine zarar veriyorsunuz. Bu sorunun muhatabının kim olduğunu en iyi siz biliyorsunuz. Daha önce Sayın Öcalan'la görüşerek çatışmasız ortamın Türkiye'nin nasıl yararına olduğunu bire bir deneyimlediniz. Çözümün adresini bilmenize rağmen başka adreslerde savaş tezkeresi aramak ne Türkiye'nin ne Kürtlerin ne de Türklerin yararınadır.

Suriye'de yaşanan savaştan önce elbette Türkiye'nin Rusya'yla belli bir düzeyde ilişkisi vardı, biz bu ilişkiyi NATO çerçevesinde değerlendiriyorduk fakat Suriye'de başlayan savaş ve dinamiklerin değişmesiyle birlikte, Kürtlerin Suriye'de önemli bir aktör hâline gelmesiyle birlikte Kürt karşıtlığı sizi Rusya'yla çok daha başka bir çerçevede ilişkilenebilir; Astana ve Soçi görüşmelerini de bu çerçevede değerlendiriyoruz. Resmî açıklamalarınıza bakarak Suriye'de siyasi çözüm odaklı görüşmeler gerçekleştiriyorsunuz fakat sahaya yansımaya baktığımızda, Batı'yla ilişkilerinizde olduğu gibi Rusya ve İran'la da ilişkilerimiz bu temelde Kürt karşıtlığının esiri olduğunuzu bir daha gösteriyor.

MUSTAFA BAKİ ERSOY (Kayseri) – Terör örgütlerine karşı, Kürtlere karşı değil.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – “Her şeyi kaybederim ama Kürtlerin kazanımı olmasın.” düşüncesiyle Soçi'de ve Astana'da kaybettikleriniz oldu. Bunların şüphesiz en önemlisi ise sabah akşam televizyonlarda etmediğiniz hakaret kalmayan Esad ve temsilcileriyle yeni görüşme kanallarının açılması oldu. Rusya'da düşük düzey görüşmeden sonra, geçtiğimiz gün Sayın Erdoğan'ın Esad'la verdiği yan yana fotoğraf sanırım yaşadığımız krizi açıkça ifade etmektedir. Biz elbette Esad'la görüşmenize karşı değiliz; karşı olduğumuz şey, Kürt karşıtlığı merkezli bir müzakere yürütme isteğinizdir.

Bizler, kuruluşumuzdan bu yana, Kürt meselesinin demokratik ve barışçıl yollarla çözülmeden Türkiye'nin ekonomik ve siyasi anlamda hiçbir ilerleme sağlayamayacağını en net biçimde söylüyoruz. Yukarıda bahsettiğimiz örneklerle ve izlenen politikalara baktığınızda, sokaktan herhangi bir vatandaş bile bu siyasetin Türkiye'ye kaybettirdiğini ve kaybettirmeye devam edeceğini rahatlıkla kavrayabilir. 2015'ten beri had safhaya çıkarılan Kürt karşıtlığı eksenli dış politika, sadece Hükûmeti değil bütün ülke yurttaşlarını iflas eşiğine getirmiş durumdadır. Bu durumu matematik kavramıyla açık bir şekilde tanımlamak lazım. Kürt meselesi bu ülkenin yutan elemanıdır; elinizde ne olursa olsun, Kürt meselesi çözümsüz kalıyorsa sonuç sıfırdır. 40 trilyon dolarınız mı var? Kürt meselesi çözümsüzse halka harcanması gereken bir para bir anda askerî harcamalara ayrılır ve birkaç yılda erir. Orta Doğu'da ve dünyada Türkiye lehine, çıkarına yeni gelişmeler mi oluyor? Kürt meselesi varsa bu fırsatlar başkalarının fırsatına dönüşür.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Öztürk, ilave süre ekliyorum.

Buyurun.

BERDAN ÖZTÜRK (Diyarbakır) – Filistin'de yaşanan katliamlara sert tepki mi ortaya koyuyorsunuz? Kürt meselesi varsa bu tepkinin bir karşılığı ve anlamı kalmıyor.

Bu bağlamda, Sayın Öcalan ve devlet arasında yürüyen çözüm süreci başarıyla sonuçlanmış olsaydı bugünkü her anlamda iflas etmiş bir ülke yerine bambaşka bir tabloya bakıyor olacaktık. AB'yle üyelik süreci tamamlanmış, Suriye'deki krizin çözümünde aslı bir rol oynamış, dünyanın en büyük 10

ekonomisi arasına girmiş, vergi gelirimizden yapılan harcamalar savaşa, çetelere değil kalkınmaya ve istihdama ayrılmış olacaktı ve en önemlisi, Mecliste bulunan tüm grupların katkısıyla yeni, kapsayıcı, özgürlükçü bir Anayasa'yla yüzyıllık cumhuriyeti demokrasi ve özgürlüklerle buluşturmuş olacaktık.

Kısacası, Türkiye'nin acilen bu meseleden kalıcı bir şekilde kurtulması lazım. "Kürt karşıtlığı" dediğimizde bu düşmanlık sadece Kürt halkına yapılmıyor, bu karşıtlık bütün Türkiye halklarının ortak geleceğine yönelik bir karşıtlıktır. Bu sebeple, bu sorun sadece Kürtlerin değil bütün Türkiye'nin sorunudur. Kaybet-kaybet politikasından uzaklaşıp kazan-kazan politikasına gidecek tek yol, Kürt meselesinin barışçıl, kalıcı ve demokratik çözümü olacaktır. Böylesi bir çözüm Dışişleri Bakanlığının da asıl ilgilenmesi gereken, odaklanması gereken konulara dönüş yapmasına vesile olacaktır.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Diyarbakır Milletvekili Berdan Öztürk'ün Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, şimdi İYİ Parti Grubuna geçmeden önce burada bazı şeyleri hatırlatmam gerekiyor.

Sayın Öztürk, konuşmanız içerisinde "Kürtleri potansiyel bir terörist olarak görüyorsunuz." ifadeniz var; böyle bir şey söz konusu olamaz. Anayasa'mızın 10'uncu maddesi: "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir."

Bir diğer konu, yine konuşmanız içerisinde Türkiye'nin uluslararası hukuktan doğan haklarından dolayı yürütmüş olduğu teröre karşı operasyonları bir işgal olarak nitelendirdiniz. Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın 51'inci maddesi meşru müdafaa: "Bu Antlaşma'nın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru savunma hakkına hâle getirmez." Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti devleti kendi meşru müdafaa hakkı çerçevesinde Suriye'nin kuzeyine, terör örgütüne karşı operasyonlar yürütmektedir. Şimdi, burada bir şeyi de ifade etmem gerekir: Türkiye'nin etrafımızdaki halklara herhangi bir düşmanlığı söz konusu değil, terör örgütlerine karşı bir tutumu söz konusu. Biliyorsunuz, burada DEAŞ terör örgütü türemiştir. Türkiye, buna karşı konvansiyonel ordusuyla operasyon yapan ve bunu bölgede etkisiz hâle getiren ülkelerin başında geliyor, en önemli mücadeleyi veren ülkedir. Şimdi, Türkiye'nin güney sınırlarında biz DEAŞ'ı da istemiyoruz ama biz PKK'yı da istemiyoruz. Dolayısıyla Türkiye, Amerika'nın eliyle silahlandırılıp korkunç bir örgüt olarak ortaya çıkan DEAŞ vasıtasıyla bütün o Türkiye'nin güneyinde yaşayan insanların boşaltılarak buranın PKK/YPG'ye teslim edilmesini de kabul etmiyor ve yürütülen operasyonlar buna yöneliktir.

Bir açıklama daha buraya getirmek isterim. Sayın Bakanın "meşru hedef" dediği, İçişleri Bakanlığına yapılan saldırıdan sonra "Terör örgütleri artık meşru hedeftir." açıklaması vardır. Bunu özellikle belirtmek isterim.

Üçüncüsü, Filistin'de yaşananlar tam bir soykırımdır değerli arkadaşlar. Filistin'de yaşananları alıp işte "Benzerleri de burada yapılıyor." şeklinde bir açıklamanın hakikaten hezeyan dolu bir açıklama olduğunu belirtmek isterim. Filistin'de insanların zorla evlerine giriliyor, insanlar yurtlarından ediliyor, mallarına el konuluyor, öldürülüyor, sistematik bir soykırım yapılıyor ve bu soykırım alınıp işte

“Suriye’nin kuzeyinde terör örgütüne karşı yürütülen operasyonlar da aynıdır.” demek doğru değildir. Bu devlet sizin de devletiniz, bu ülke sizin de ülkeniz. Her bir milletvekilinin öncelikli görevi ve hedefi, Türkiye Cumhuriyeti devletinin ve bu ülkenin çıkarlarını korumaktır değerli arkadaşlar.

Yine, bir tanımlamayla alakalı bir şey daha belirtmek isterim. “Kuzeydoğu Suriye” diye bir yer yok değerli arkadaşlar, Suriye’nin kuzeydoğusu vardır. Dolayısıyla burada yapılan belli tanımlamalarla... Suriye bölünmedi daha, tek parça hâlinde bir ülke olduğunu görüyoruz. Bunların kayıtlara geçmesini özellikle istiyorum.

Değerli milletvekilleri, bir de Türkiye’nin hedef aldıkları, terör örgütleridir. Onun haricinde sivil halka yönelik herhangi bir hedefi olmamıştır. Burada uluslararası anlaşmalardan gelen haklarını kullanmaktadır. Filistin’de yapılan soykırımı Suriye’de teröre karşı yapılan mücadeleyle bir daha eş tutmayalım lütfen.

Sayın Temelli, söz talebiniz mi var?

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Evet.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

IV. AÇIKLAMALAR

1.- Muş Milletvekili Sezai Temelli’nin Komisyon Başkanı Mehmet Muş’un Diyarbakır Milletvekili Berdan Öztürk’ün Dışişleri Bakanlığı bütçesi üzerindeki konuşmasıyla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Sayın Başkan, Anayasa 10’u okumanız iyi oldu. Zaten Anayasa 10’un ihlal edilmesi üzerine biz sözümüzü kuruyoruz. İktidar ısrarla Anayasa 10’u ihlal etmektedir. Bunu hatırlatmanız iyi oldu. Biz de buna karşı zaten sözlerimizi kuruyoruz.

Diğer taraftan, İsrail’in Filistin’de yaptığı soykırımla bir benzeşim değil, tam tersine yerleşim meselesi üzerinden Afrin’e işaret edildi. Bu konuyu da düzeltmek isterim.

Sivil yerleşim yerlerine yönelik saldırılar da zaten Bakanın kendi açıklamalarında var. Kendisi de cevap verecektir. Sonuçları da hastanenin geçen gün bombalanması vakasında burada dile getirdik. Orada da örneği mevcuttur.

Teşekkür ederim.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Hâlâ “Bakanın açıklaması var.” diyor, hâlâ öyle diyor. Bakan ne dedi? “YPG’nin, PKK’nın tesisleri.” dedi ya, “Sivil yerler” mi dedi yani?

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Okuduğunuzu anlamıyor musunuz?

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) – Bakan zaten cevap verebilir Sayın Yegin.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Kaç saat sonra, kaç saat?

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) – Bekleriz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, gerekli açıklamayı yaptım. Sayın Bakan da muhtemelen açıklama yapacaktır. Beyanları ortadadır.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Dışişleri Bakanlığı (Devam)

b)Avrupa Birliği Başkanlığı (Devam)

c)Türk Akreditasyon Kurumu (Devam)

ç)Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi İYİ Parti Grubu Adana Milletvekili Sayın Bilal Bilici.

Sayın Bilici, süreniz yirmi dakikadır.

Buyurun lütfen.

BİLAL BİLİCİ (Adana) – Sayın Başkan, Sayın Bakanım, Bakan Yardımcılarım, sayın milletvekilleri; İYİ Parti Grubumuz adına söz aldım. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Kurulmasının üzerinden beş yüz yıl geçmiş olan Dışışleri Bakanlığı bugün ne yazık ki birtakım eksikliklerle Türkiye'nin güncel ihtiyaçlarına tam anlamıyla cevap verebilmekten uzak hâldedir. Çok değerli ve işinin ehli kariyer diplomatlarımız olmasına karşın birçok temsilciliğe sahip bir ülke için yeterli sayıda kadromuz bulunmamaktadır. Bu durum çoğu temsilciliğimizi ihtiyaç duyulandan daha az sayıda personelle işleri yürütmek zorunda bırakmaktadır. Hatta Afrika'da açılan yeni misyonlarda sadece birkaç kariyer diplomat görev almaktadır. Bu durum da diploması açısından yeterli verimin elde edilmesini engellemektedir.

Bir başka sıkıntı ise Dışışleri Bakanlığının yapısının güncel değişimlere ayak uydurma gerekliliğidir. ABD için ayrı bir dairesi olan Bakanlığın süper güç hâline gelmiş Çin için henüz bir dairesi bulunmamaktadır. Güncel değişimlerin ve oluşan çok kutupluluğun sıkça dile getirildiği Bakanlığın yapısal olarak bu değişimlere ayak uyduracak şekilde kendisini yenilemesi gerekmektedir ve bu yeni yapı için yeterli olabilecek derecede personel alımı gerçekleştirilmelidir bir an önce. Ayrıca, dış politika kararları alınırken Bakanlığın dıőlanması, tutarlı ve sürdürülebilir bir kurumsal dış politikanın oluşmasını engelleyerek diplomasideki güvenilirliğimizi zedelemiőtir. Bu yaklaşım bizi Orta Doğu'da uyguladığımız ideolojik politikalarla kontrolsüz göç ve terör tehdidiyle baş başa bırakmıőtir. Bir an evvel Bakanlığın dış politika kararlarında daha etkili bir biçimde rol almasının ölkemiz yararına olacağını belirtmek isterim.

Sayın milletvekilleri, Şu an Gazze'de yaşananlar hem insani açıdan hem bölgesel açıdan, güvenlik açısından hem de Birleşmiş Milletlerin reforma ne kadar acil bir şekilde ihtiyaç duyduğunu gözlerimizin önüne sermesi açısından çok önemlidir. Hamas'ın İsraili sivillere karşı gerçekleştirdiği eylem de kabul edilemezdir, asla olmaması gerekirdi ancak bu demek değildir ki bu saldırılar Filistinlilerin 1948'den beri süregelen bağımsızlık mücadelelerinden bağımsızdır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Sayın Antonio Guterres'in de dediği gibi Şu anki Şiddet olayları geçmiőtteki olaylardan bağımsız değildir. Gerçek Şu ki: Bu saldırılar elli altı yıldır süregelen ve siyasi bir çözümlü yakınlarda görünmeyen bir uzun soluklu çatışma durumunun ürünüdür. Artık bu rezil nefret, katliam ve kutuplaşma döngüsüne bir son vermenin vakti gelmiştir.

İsrail'in, kuruluşundan bu yana Filistinliler Şiddetin en onur kırıcı ve en sinsi türü olan yapısal Şiddete maruz kalmaktadırlar. Yapısal Şiddet, gözle görölmeyen, fiziksel zarar içermeyen ancak doğrudan Őiddetten daha yakıcı bir Şiddet türüdür. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin işgale son verilmesi hususundaki sayısız kararına rağmen Filistinliler her gün baskı ve abluka altındaki dayanılması güç koşullarda yaşamlarını sürdürmeye çalışıyorlar. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1967 tarihli ve 242 sayılı Kararı'na göre İsrail'in işgal ettiği topraklardan derhâl çıkması gerekiyordu. BM Genel Sekreteri "elli altı yıl" derken atıfta bulunduğu karar da budur. Filistinli diplomat Afif Safieh'in trajikomik şekilde dile getirdiği gibi "İsrail, altı günde aldığı ve elli altı yıldır ihlallerle işgal ettiği

toprakları isterse elli günde geri verebilir.” Filistin’de nüfusun yarısı 18 yaş altı, yüzde 75’i 35 yaş altı; 35 altı nüfusun ise yüzde 65’i işsizdir. İş imkânı bulabilenler ise iş güvenliği olmayan daha alt seviye meslekler, düşük kazanç ve kötü iş ortamlarına maruz kalmaktadırlar. İşlerine gitmek için bile baskıcı izin sisteminden, güvenlik noktalarından geçmek zorunda kalıyorlar. Birleşmiş Milletler insani yardım ve koordinasyon ofislerinin verilerine göre Filistin’deki kontrol noktaları, barikatlar ve beton duvarlardan oluşan 565 tane hareket kısıtlayıcı engel var ve Filistinliler her gün işe gitmek için bu engellere maruz kalmak zorundalar. Bahsettiğim süregelen işgalin ve sebep olduğu yapısal şiddetin yansımalarını 1967’den beri aralıklı bir şekilde görüyoruz. 1973 senesi işgallerin sonlandırılması için yapılan Yom Kippur Savaşı’na sahne oldu. 1987 senesinde Filistin halkının tepkileri ayaklanmaya dönüşerek Birinci İntifada, Oslo sürecinin ikinci tarafı tatmin edecek bir çözüm getirememesiyle de 2000 senesinde İkinci İntifada gerçekleşti. Devamında süregelen birçok sayıda çatışma da bizi 7 Ekimde başlamış olan savaşa getirdi. Şu anda Gazze’de insani bir facia yaşanmaktadır. 2007 yılından bu yana uygulanan abluka nedeniyle açık hava hapishanesine dönüşen Gazze bugün hızla açık hava mezarlığına dönüşmektedir. 18 Ekimde kaldırılan tam ambargoyla yakıt hariç, ihtiyaçların Gazze’ye girmesine izin verilmiş olmasına rağmen BM Genel Sekreteri Antonio Guterres’in de belirttiği gibi geçmiş miktarlar yetersizdir. Örneğin çatışmalardan önce günlük 500 kamyon yardım alan Gazze’ye 21 Ekimden beri 500 kamyon ulaşabilmiştir. Cezalandırmak ve meşru müdafaa adına yapılan ve sivilleri de hedef alan bu hava bombardımanları başarılı olmak bir kenarda dursun, hatta yarattığı kutuplaşma ve nefret ortamıyla gelecekte daha kötü sonuçların oluşmasına ortam hazırlamaktadır. Ayrıca, sivillere yakın bölgelerde fosfor gibi yanıcı madde içeren mühimmatların BM’nin Bazı Konvansiyonel Silahların Yasaklanması Sözleşmesi’nin III. Protokolüne göre yasak olmasına rağmen kullandığı tespit edilmiştir. Tüm bunlar Gazze’de uluslararası insancıl hukukun yok sayıldığını ve savaş suçu işlendiğini gözler önüne sermektedir.

Sayın milletvekilleri, BM Antlaşması’nın 1’inci maddesinin (3)’üncü fıkrası der ki: “BM’nin kurulma amaçlarından biri de ekonomik, sosyal, kültürel ve insancıl nitelikteki uluslararası sorunları çözmeye ve ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygının geliştirilip güçlendirilmesinde uluslararası işbirliğini sağlamak.” Sayın Guterres de BM’nin bu görevi hakkaniyetle yerine getirebilmek için 9 Ekimden beri Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin toplantılarında Gazze’ye acil yardımın ulaşmasının önemini defalarca dile getirmiştir fakat ne yazık ki BMGK henüz Gazze’de yaşananlarla alakalı bir kınama kararı bile alamamış değildir. Ancak çatışmaların üstünden kırtan fazla gün geçtikten sonra Gazze’deki çatışmalara acil ve uzatılmış ara verilmesini talep eden bir karar alabildi. BM Güvenlik Konseyinin bu yetersizliği reforma ne kadar da ihtiyaç duyulduğunun göstergesidir.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra uluslararası düzene hâkim olmuş iki kutuplu dünyanın güç dengelerinin bir yansıması olan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi günümüzün gittikçe daha da çok kutuplu bir hâle gelen dünyasını temsil etmekte ve ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Yeni ve karmaşık sınamaların ortaya çıktığı dünyamızda BM Güvenlik Konseyinin sabit kalması sadece etkinliğine ket vurmamakta, aynı zamanda da yenilenen dünyamızı temsil etmekte zayıf kalarak meşruiyetini de azaltmaktadır. Gazze’de yaşananlar karşısında BM’nin en asli görevlerinden birini yerine getiremiyor olması reformun aciliyetini ortaya koymaktadır.

1990’lardaki Oslo süreci barış için olgunlaşmış bir sürecin de sonucuydu. Çatışmanın devamlılığının sadece iki tarafa da zarar verecek bir açmaz olduğunu iki tarafta da anlayabilecek sağduyulu siyasetçiler varlığının yarattığı bir fırsattı ama yeterince fayda getiremedi. Bugün ise İsrail tarihinin en uç Hükümetiyle en tahammülsüz, en dar görüşlü ve kuşatılma psikolojisi ile güvenlik paranoyasının en tepede olduğu bir dönemde yaşamaktadır. Üstüne üstlük, ABD’nin İsrail’e sağladığı koşulsuz destek

İsrail için çatışmanın yaratacağı açmazların ertelenmesine sebep olarak İsrail'i cesaretlendirmekte ve çatışma sürecinin uzamasına da sebep olmaktadır. Bu sebeplerdendir ki Türkiye, İsrail ve Filistin arasındaki kalıcı barışın tesisi için garantörlük mekanizması önerisini gündeme getirmiştir. Bu güvenlik paranoyası ve İsrail'e koşulsuz askerî destekle şiddetin bu şekilde devam etmesi ne insanlık için ne de bölge güvenliği için sürdürülebilirdir. Bu çerçevede İsrail'i bir an önce ateşkesi kabul etmeye, insani yardımın Gazze'ye ulaşmasına izin vermeye ve iki devletli çözüm amacıyla Türkiye dâhil diğer ülkelerin garantörlüğünde bir an önce müzakere masasına oturmaya davet ediyoruz.

Filistin konusu her gündeme geldiğinde Filistin Kurtuluş Örgütü'nün eski lideri Yaser Arafat'ın durumu en etkili şekilde özetleyen sözü aklıma gelmektedir. Yaser Arafat şunu demişti: "Filistin ya Arap dünyasını birlikte tutan etken olacaktır ya da onu birbirinden koparacak bir patlayıcı olacaktır." Filistin'deki sorun, 93 yılında Oslo'da Yaser Arafat'la masaya oturmuş olan dönemin İsrail Başbakanı İzak Rabin'in de dediği gibi, siyasi sorundur ve çözümü askerî değil siyasi olmalıdır. Eğer bölge ülkeleri olarak bu duruma siyasi açıdan yaklaşır doğru çözümlerin bulunmasına önayak olabiliyorsa Filistin, bölgenin barış ve huzur içinde -birlikte- durabilmesini sağlayabilen bir etken olacaktır; bunu başaramazsak mevcut durum sadece ölümlere ve yıkımlara sebep olmaya devam edecek, barışı uzaklaştırmaktan öteye gitmeyerek bölgedeki istikrarsızlık ve çatışma sarmalının devam etmesine sebep olacaktır. Çözüm için uluslararası toplumun her gün bir üyesi gerekli tepkiyi göstermeli ve bir daha benzer bir durumun gerçekleşmesine karşı caydırıcılığın tesis edilmesi için bir an önce BM reformu yapılmalıdır.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, Sayın Bakan Yardımcıları ve değerli milletvekilleri; Türkiye'nin millî davası Kıbrıs'ta da adadaki Türk varlığının bekası, ülkemizin millî güvenliği ve stratejik dengelerle doğrudan ilgilidir. Kıbrıs Adası ve Kıbrıs Türk halkının güvenliği Türkiye'nin millî güvenliği açısından ihtiyacı... Ve bölgedeki stratejik dengelerin korunması için Türkiye ilk günden beri gerekeni yapıyor ve yapmaya devam da edecektir. Adada barış ve istikrarın devam etmesi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin henüz tanınmamış ülkelere de tanınması, KKTC'nin uluslararası kuruluşlara üye olması en önemli amacımız olmalıdır.

1974 yılından bugüne ara bölgede yaşayan Türk tarafının insani ihtiyaçlarını karşılamak, ekonomik kalkınmalarına destek olmak, sağlık, eğitim ve bunun gibi ihtiyaçları için gerçekleştirilen Pile-Yiğitler Yolu Projesi'nde BM'nin uyguladığı çifte standart can sıkılmaktadır. Yirmi beş yılı aşkın geçmişte bulunan Pile-Yiğitler Yolu Projesi, Kıbrıs Türk tarafının yapıcı tutumu ve bu yönde yaptığı tüm iş birliği çağrılarına rağmen Birleşmiş Milletler Barış Gücünden karşılık görememiştir. Yolun tamamlanması için gerekli çalışmalar BMBG yetkililerinin bilgilendirilmesi suretiyle 17 Ağustosta başlatılmıştır. Ancak 18 Ağustosta BM güçlerinin yol çalışması gerçekleştiren kişilere fiziki müdahalelerde bulduklarını öğrendik; bu durum asla kabul edilebilir değildir, bu adaletsiz, samimiyetsiz ve ikiye bölünmüş tutumla ilgili biz de Kıbrıs ziyaretimizde istişarelerde bulunmuştuk ve bunu gündemimize taşımıştık. Şimdi ise Rum kesiminin o bölgeye yeni bir kent kurma girişimini ve bu çabalarını ortaya attığını duyuyoruz. Kıbrıs'ta hiçbir konu ya da tek bir karış toprağın geleceği oldubittiye getirilemez ve getirilmemelidir. Merhum Rauf Denktaş'ın 1983 senesindeki Birleşmiş Milletler konuşmasında da dediği gibi "Biz Kıbrıs Türk tarafı; onların, Rum tarafının egemenliğimizi, bağımsızlığımızı ve özgürlüğümüzü elimizden almalarına izin vermedik." Şimdi de izin vermeye hiç niyetimiz yok. Adadaki Türk varlığının bekası için, adil ve kalıcı bir barış için Türkiye elinden geleni yapmıştır, yapmaya da devam edecektir.

Kıbrıs'ta barış ve huzur için canını ortaya koyan kahramanlarımızı da bu vesileyle saygı ve rahmetle anıyorum.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bilici, teşekkür ediyorum.

Şimdi de Saadet Partisi Grubu adına Bursa Milletvekili Sayın Cemalettin Kani Torun.

Sayın Torun, buyurun.

Süreniz yirmi dakikadır.

CEMALETTİN KANİ TORUN (Bursa) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Saygıdeğer Bakanımız ve Dışişleri Bakanlığımızın çok değerli bürokratları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Konuşmamın üç ana bölümünde dış ilişkilerimizdeki yakın ve uzak coğrafyalara yönelik politikalara ve Bakanlığın kurumsal yapısına dair genel değerlendirmelerimizi ve önerilerimizi sunmak, Bakanlığımıza bazı sorular yöneltmek istiyorum.

Türkiye hem imparatorluk bakiyesi olması dolayısıyla tarihî arka planı hem de etnokültürel unsurlarının çok geniş bir coğrafyada paylaşılması dolayısıyla sınırlarının çok ötesinde bir etkileşimler, bağlar ve zorluklar çerçevesinde bir dış politika güdüldüğüne inanıyorum. Yine de Türkiye'nin yakın coğrafyasında sınırlarını korumanın ötesinde bir politika güdümesi için oluşturulması gereken direnç noktalarına değinmeyi gerekli görüyorum.

Ülkemizin doğusunda, batısında ve güneyinde stratejik önemine, ulusal güvenlik önceliklerine, tarihî ve kültürel değerlerine ve milletimizin hassasiyetlerine dayalı olarak direnç noktalarının oluşturulması, dış politikamızın uzlaşa ve rijidite alanlarını belirlemesi bakımından son derece önemlidir. Batıda, Balkanlarda oluşturulacak direnç noktası kültürel, etnik ve tarihî bağlarımız dolayısıyla son derece kritiktir. Yugoslavya'nın dağılmasının ardından yüzeye çıkan parçalı yapısıyla Balkanlar, farklı güç odaklarının etki yarışına sahne olmaktadır. Bölgenin Avrupa Birliği ve NATO'yla daha fazla bütünleşme arayışı Rusya tarafından tehdit olarak karşılanmaktadır. Diğer yandan Rusya'nın Ukrayna'ya savaş açması bölgenin güvenlik arayışını daha da haklı çıkarmıştır. Bu durum Balkan ülkelerinin ilişkilerinde çeşitlenme ihtiyacı ortaya koymaktadır. Örneğin, Sırbistan bir yandan Rusya'yı Ukrayna'daki operasyonları dolayısıyla kınayarak Rusya'yı kızdırırken diğer yandan Rusya'ya uygulanan ekonomik yaptırımlara katılmayarak AB'le ayrılığa düşmüştür. Buna karşın Sırbistan enerji ihtiyacı için Azerbaycan'la anlaşma arayışındadır. Türkiye hem enerji kaynaklarının geçiş rotası üstünde olması dolayısıyla hem de iki bölgeyle sahip olduğu organik ilişkilerle bu gibi anlaşmalarda rol oynayabilir. Bu bağlamda Sırbistan'la ilişkilerin iyileştirilmesi hem bir fırsattır hem de bir gerekliliktir. Bu aynı zamanda Bosna Hersek ve Kosova'da kalıcı bir barışın sağlanması açısından da elzemdir.

Komşularımız Yunanistan ve Bulgaristan sınırları içinde yaşayan Türk soylu ve akraba toplulukları ile Moldova, Kuzey Makedonya, Arnavutluk, Bosna Hersek ve Kosova'da yaşayan Müslümanlar ve yine akraba toplulukları organik ilişkileri sağlayan gruplardır. Bu ilişkilerin güçlendirilmesi için bölgede iş birliği kurulan sivil toplum örgütlerinin çeşitlendirilmesi ve haklarının korunması öncelenen toplulukları temsil eden siyasi oluşumlarla diyalog içinde olunması kritiktir.

Türkiye'nin yakın coğrafyasındaki ilişkilerinde Rusya'yla iletişim kanallarını açık tutması her zaman önemlidir. Niyetini açıkça ortaya koyarak bölgesel istikrar için çalıştığını ve Balkanlarda benimsediği rol ile Kafkaslarda benimsediği rolün tutarlılık içinde olduğunu göstermelidir. Bu doğrultuda Abhazya ve Güney Osetya bölgeleriyle ilgili olarak Gürcistan ve Rusya arasında bir denge siyaseti oluşturulmalıdır.

Kafkasya'daki direnç bölgemiz için en önemli konu Azerbaycan'la ilişkilerimizdir. Dağlık Karabağ bölgesindeki çatışmaların çözüme kavuşturulmuş olması son derece önemli bir gelişmedir. Zengezur Koridoru'nun açılmasıyla Türkiye'nin Orta Asya'yla fiziki bağı güçlenecektir. Burada Ermenistan'la ilişkilerin iyileştirilmesi için çabalar başlatılabilir. Örneğin, artık sınırın açılması

konuşulabilir. Bölgesel ticaretin canlandırılması için atılacak adımlarda ve ekonomik olarak bölgede Gürcistan'ın da katılımıyla bir ekonomik yapı kurgulanabilir ve bu ekonomik yapı Orta Asya'daki Türki Cumhuriyetleri de kapsayabilir. Güneyimizde ise direnç noktamızın bölge ülkelerinin toprak bütünlüğünün korunmasıyla bağlantılı olduğu hâlihazırda malumdur. Burada, Suriye'deki durumla ilgili olarak özel bir parantez açmak gereklidir. Astana sürecinde Halep ve Doğu Guta direnişlerinin Türkiye tarafından sona erdirilmesi sonucunda hem istediğimizi alamamış olduk hem de fazladan 1,5 milyon sığınmacı ülkemize girmiş oldu. Astana görüşmeleri 20 defa tekrarlanmasına karşın çatışmaların durmasını veya İdlib'de oluşturulan çatışmasız bölge önemli bir aşama olmuşsa da Türkiye, Suriye'nin tamamında toprak bütünlüğünün ve egemenliğinin sağlanması hedefine yönelik çalışmalıdır.

Suriye'de barışın temini için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 2254 no.lu Kararı'nı öne çıkararak bir politika gütmek ve bu kararın uygulanması konusunda taraflarla ve özellikle ABD ve Rusya'yla bir diplomatik süreç başlatmak gerekmektedir. Suriye'nin kuzeydoğusunda, Rojava bölgesinde Suriye'nin toprak bütünlüğüne halel getirmeden oradaki Kürtler, Araplar ve Türkmenleri demokratik bir temsil içinde içine alan yerel bir yapı barışa hizmet edebilir. Etnik, kültürel, dinî ve mezhepsel olarak çok farklı nüfusları içeren Orta Doğu ülkeleri arasında çatışmaların ve rekabetin suhuletle çözümü için bir uzlaşma mekanizması görevi görecektir ve güvene dayalı kurumları inşa edecek ekonomik bölgeselleşme sağlanmalıdır. Siyasi ayrılıklar ne olursa olsun iletişimin sürdürülmesi ve ekonomik aktivitenin en üst düzeye çıkarılmasıyla bölge bir barış havzasına dönüştürülmelidir. Bölgede sınırların değişmesi kan ve gözyaşı getirir. Oysa, sınırlar değişmeden o sınırları anlamsız hâle getirecek adımlar atılabilir. Bölgesel bir kuruluşla ticaret yatırımlar ve altyapı inşası gibi bölgenin ekonomik sorunlarını aşmaya yardımcı olacak ve kalkınma hedeflerini gerçekleştirecek iş birliği geliştirilmesi değerlendirilmelidir. Sınırların mal, hizmet, kültürel ve insan geçişkenliğine kolay hâle getirilmesi ekonomik ilişkileri güçlendirirken siyasi meselelerde de anlaşmaların yerine getirilmesini, çatışmaların barışçıl çözümünü ve uzlaşmayı teşvik edecektir. Ciddi bir ulaşım ağının da kurularak sınır kontrollerinin kalktığı bir serbest bölgeye dönüşümü de bölgeye çok önemli bir katkı sunacaktır.

Değerli milletvekilleri, Filistin'le sorununu çözmüş bir İsrail de bu bölgeselleşmenin bir parçası olmalıdır. Ancak mevcut durumda abluka altında tuttuğu Gazze Şeridi'nde son haftalarda büyük savaş suçları işleyen İsrail'in Batı Şeria'da da saldırılarını artırdığını biliyoruz. Öldürmedikleri milyonlarca insanın da sürgünde ve mülteci durumunda yaşamaya devam ettiğini görüyoruz. Bunun kimilerinin yanlış olarak "terör örgütüdür" dediği Hamas'la mücadeleyle alakası olmadığı da İsraili siyasetçilerin tüm söylemlerinden ve en son El Şifa Hastanesi'nin bombalanmasından ve işgal edilmesinden bellidir. Buradan, tekrar altını çizmeliyim ki Hamas bir terör örgütü değil uluslararası hukuka göre de işgal altındaki topraklarını kurtarmaya çalışan bir kurtuluş örgütüdür, ordusudur, Filistin'in Kuvayimilliyesi'dir. Artık, kınamaların ötesinde bir eyleme geçilerek İsrail'in durdurulması için yaptırımların devreye sokulması gerekmektedir. Ticaret durdurulmalı, finans kaynakları dondurulmalı, petrol sevkiyatı kesilmeli, İsrail gemileri limanlarımızdan yasaklanmalı, hava sahası ve havalimanları İsrail varışlı, kalkışlı uçuşlar için kapatılmalıdır. En acil şekilde insani yardımların ulaştırılması için Gazze'ye giriş kapıları Kerem Şalom ve Refah'a ulaşım için tüm imkânlar zorlanmalıdır. Normalleşme adımlarının 1967'den bugüne İsrail'in işgal ettiği topraklardan çekilmesi gerçekleşene kadar ertelendiği duyurulmalıdır. Orta Doğu'da oluşturulacak bölgesel yapılanmada İsrail'e Filistin'le olan sorununu çözmeden hiçbir şekilde yer verilmemelidir. Bu ekonomik bölgesel yapılanma politikasına dönecek olursak, daha geniş bir Orta Doğu bölgesi için tarihî ve kültürel bağlarıyla Kuzey Afrika'yı da içine alan bir şekilde birleştirici bir politika güdülmelidir.

Dışişleri Bakanımız tarafından Türk dünyasının önemli bir parçası olduğu ifade edilen Kuzey Kıbrıs'ı ne Türk devletleri ne de başka bir devlet henüz resmi olarak tanımamıştır. Türkiye'yi kınayan ve geri çekilmesi için çağrı yapan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları her fırsatta Türkiye'nin önüne çıkarılmaktadır. Yunanistan Dışişleri Bakanı 40'ıncı yıl dolayısıyla Türkiye'nin işgalinin asla kabul edilmeyeceği ve Yunanistan'ın bu kararların uygulanması için elinden geleni yapacağı açıklamasında bulunmuştur. Bu durum Türkiye'nin güneyindeki direnç noktasını zayıflatmaktadır. Geçtiğimiz on yılda Akdeniz ülkelerinin kendi deniz sınırları içerisinde doğal gaz arayışlarının yoğunlaştığı ve deniz alanlarının belirlenmesi ve çıkarılan gazın taşınacağı boru hattının inşası gibi konularda uzlaşma arayan Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Mısır, Yunanistan, Lübnan ve İsrail'in Türkiye'yi dışlayarak bir araya geldiği görülmektedir. O yüzden Orta Doğu ve Afrika'nın tamamında bölgesel yapılanmada tamamlayıcı bir parça da Kıbrıs Türklerinin egemen olduğu bir devletin kabul görmesidir.

Değerli milletvekilleri, bu direnç noktalarının oluşturulmasındaki belirleyici unsur Türkiye'nin tarihsel ve kültürel derinliğiyle kolaylaştırıcı faktör ekonomik ihtiyaçlardır. Ekonomik ihtiyaçların karşılanması ve ilişkilerin çeşitlenmesinde Türkiye'nin uzak coğrafyalara yönelik geliştireceği politikalar da çok önemlidir. Bu bağlamda geliştirilebilecek en önemli ortaklıklar Afrika Kıtası'nda yatmaktadır. Afrika'nın Türkiye'nin 21'inci yüzyılda en önemli ortaklarından biri hâline geldiğini görüyoruz. Sömürgecilik geçmişinden daha da sıyrıldıkça bu ortaklığın ilerlemesi kaçınılmaz olacaktır. Bugün 1,4 milyarlık bir nüfusa sahip olan kıtanın 2050 yılında 2,5 milyara ulaşarak dünya nüfusunun dördte 1'ini barındıracağı tahmin edilmektedir. Bugün yaş ortalaması 18,6 olan kıtanın iş gücü potansiyeli artarken müthiş yer altı kaynakları ve verimli topraklarıyla zenginliğinin de katlanması beklenmektedir. Türkiye Afrika'daki çalışmalarına özel bir önem vererek sürdürmelidir. Doğrudan Cumhurbaşkanlığına bağlı bir Afrika özel temsilciliği oluşturularak Bakanlıkla eş güdüm içinde kıtadaki gelişmelerin yakın takibiyle bunlara hızlı bir karşılık verilmesi mümkün olabilir. Afrika'nın tüm dünyadan yaptığı ithalatın yalnızca yüzde 3'ü Türkiye'dendir. Afrika için Türkiye'nin ürün çeşitliliği, fiyatlar açısından erişilebilirliği ve kıtanın büyük kısmıyla aynı saat diliminde olma ve coğrafi yakınlık dolayısıyla potansiyeli yüksek bir tedarikçi olmasına karşın bu oran uzunca bir süredir değişmemiştir. Yaklaşık on beş yıldır da Türkiye'nin tüm dünyaya ihracatının yüzde 9'u Afrika Kıtası'na gerçekleşmektedir. Kıtaya ticaretimizin yüzde 60'ından fazlası da cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar yakın ilişkide olduğumuz Kuzey Afrika ülkeleriyledir, yine bu ülkelerle ticaretimizde de Ekonomik Karmaşıklık Endeksi'yle ölçülen çeşitlilik oldukça düşüktür.

Diplomatik ilişkilerimiz için 46'ya çıkarılması planlanan kıtadaki büyükelçilik sayımız memnuniyet vericidir. Nicelik artarken nitelik de gözetilmeli, büyükelçiliğimizin bulunduğu ülkelerle siyasi ilişkilerimizin ne derece yoğunlaştığına dair bir değerlendirme de sunulmalıdır. Çok az sayıdaki görevlisiyle bir ofisimizin herhangi bir bölgede var olmasının ifade ettiği etkinliktense bir bölgede yoğunlaşmak daha fazla önem arz edebilir. Örneğin Birleşmiş Milletlerin Afrika merkezi başta olmak üzere onlarca uluslararası örgütün Afrika ve Doğu Afrika merkez ofisinin bulunduğu Kenya Nairobi'deki Büyükelçiliğimizin çalışan sayısı ile ABD, İngiltere, Çin, Fransa gibi dış politikasında Afrika'ya büyük önem atfeden diğer ülkelerin çalışan sayısı karşılaştırıldığında durum nedir? Bir başka nokta olarak on yıldır dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkemiz bu alandaki uluslararası organizasyonlarda ne derece söz sahibidir? Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ya da Uluslararası Göç Örgütü gibi kuruluşlarda üst düzey yönetimde herhangi bir temsilcimiz bulunmakta mıdır? Bu gibi konularda uzmanlaşmanın önemine tekrar geri döneceğiz.

Türkiye'nin geliştirdiği ara buluculuk ve barış inşası tecrübelerini Afrika'da daha da artan bir özenle kullanması elzemdir. Özellikle son yıllarda ortaya çıkan Sudan iç savaşının bir an önce sona erdirilmesi için burada Türkiye'nin aktif ara buluculuk rolü oynaması gereklidir. Kişisel tecrübeme de dayanarak söylüyorum, iç savaş belli bir süreyi geçtikten sonra geri dönüş çok zor ve yıkımı çok fazla olmaktadır. O açıdan bir an önce bu konuda adım atılması bölge açısından önemlidir.

Yine, Somali'de terör örgütüne karşı Türkiye'nin aktif desteğini devam ettirmesi şarttır. Afrika'yla ilgili olarak kıtayla diplomatik ve ekonomik ilişkilerimizi geliştirirken kültürel diplomasinin ihmal edilmemesi gerektiğine dikkat çekmek istiyoruz. Büyükelçiliklerimizle birlikte TİKA proje koordinasyon ofislerinin, Yunus Emre Enstitülerinin, Maarif okullarının da artıyor olması sevindiricidir. YTB sorumluluğunda sunulan Türkiye bursları ve tanıtımı yapılarak uluslararası öğrenciler için çekiciliği artırılan yüksek öğrenim kurumlarımız Afrikalı öğrenciler için ülkelerinin ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünün yetişmesini sağlamakta ve kurulmakta olan siyasi, ekonomik ve kültürel akademik birliktelikler toplumsal ilişkilere derinlik kazandırmaktadır. Bu bağlamda, TİKA ve YTB'nin Kültür ve Turizm Bakanlığı yerine Dışışleri Bakanlığına bağlanması daha uygun olacaktır.

Türkiye'de Afrika'ya dair bilgi birikimi hâlâ kısıtlı düzeydedir. Bu anlamda, kendimizi kıtaya tanıtacak, kıtanın da bilgisini alabilecek akademik çalışmalara önem vermek gerekmektedir. Aynı şekilde, Latin Amerika açılımı ve Yeniden Asya Politikası gibi dış politikamızda çeşitlenme ve yeni eksenler yaratma girişimleri bilgi eksikliği dolayısıyla başarıya ulaşmakta zorluklar yaşanacak çabalardır. Bu bölgelerle ilgili çalışan düşünce kuruluşlarının ve STK'lerin desteklenmesiyle Türkiye'nin bilgi birikimindeki açığı kapatmak için çalışılmalıdır. Öğrenci değişimine ağırlık verilerek bölgeyi çalışan ve dilini konuşan kişilerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin stratejik hedef olarak koyduğu Avrupa Birliği üyeliği konusunda daha aktif bir diplomasi gerekiyor. Ülkemizdeki otoriterleşme ve hukuk dışı uygulamalar Avrupa Birliği ülkeleri tarafından Türkiye'ye karşı bahane olarak ileri sürülmekte ve giriş süreci bilerek dondurulmaktadır. Sadece sığınmacılar için biraz para vererek bizi mülteci deposu olarak görmeleri kabul edilemez.

Yine, kurucusu olduğumuz Avrupa Konseyinden şu anda atılma durumuna geldik aralık sonuna kadar Kavala davasında bir gelişme olmadığı yani AİHM kararları uygulanmadığı takdirde Avrupa Konseyinden çıkarılma işlemleri başlayacak. Avrupa Konseyinden çıkarılmış bir ülkeye Avrupa ve ABD fonlarının gelmesi çok zordur. Kırılgan ekonomimiz için bu çok daha yıkıcı olacaktır, ödenecek bedelin yüksekliği göz önüne alındığında bu konuda bir çıkış yolu bulunması herkesin yararına olacaktır.

Değerli milletvekilleri, ilişkilerin çok taraflı olarak geliştirilmesi ve uzak coğrafiyalara dair artacak bilgi birikimimizle bilinmezliklerin giderilip cesur politik adımların atılması için akademik alanda yapılacaklar bir yana, Dışışlerimizin kurumsal yapısında bazı değişiklikler gereklidir. Bakanlığın yapılanmasında büyükelçilik ve meslek memurları sistemi uzmanlaşmaya izin vermemektedir. Atamaların yapıldığı ülke sınıflandırması yaşam standartlarına göre belirlenmekte ve atamaların yapılmasında buradaki hakkaniyet gözetilmektedir. Yani E ya da F grubundaki bir ülkeden daha sonra A ya da B grubundaki bir ülkeye tayin edilerek bir hakkaniyet sağlanmaya çalışılıyor. Bu uygulama dolayısıyla diplomatlarımız birbirleriyle bağlantısız çok farklı bölgelere atanabilmektedirler. Bilgi birikiminin konsantre olabilmesi açısından atama bölgelerinin sınıflandırılması ve diplomatlarımızın oralara yönelik yetiştirilmesi daha doğru bir uygulama olacaktır. Yerel dillerden birini de öğrenerek kariyeri boyunca bölge ülkelerinde hizmet etmesi önemli bir uzmanlaşma sağlayacaktır; bölgeye yönelik politikaların geliştirilmesi ve o bölgede kurulacak ilişkilerde daha sağlam temellere dayalı bir birikim getirecektir, bölgelendirmeler buna göre yapılabilir. Örneğin, Doğu Afrika'da kariyer

yapmak isteyen bir meslek memuru tüm yurt dışı görevini bu bölgedeki ülkelerde geçirebilir, büyükelçi oluncaya kadar bu ülkelerde çalışabilir ve yerel dillerden birinde örneğin, Svahilice ya da Somalice ya da Amharca'yı öğrenerek bölgenin önemli bir uzmanı hâline gelebilir, aynı şey Orta Asya için geçerlidir. Yaşam standardına göre ödenen maaşları da tazmin edecek bir yöntem düşünülebilir. Çalışılan bölgenin zorluğuna göre ödemeler yeniden hesaplanabilir yani ekonomik olarak geri kalmış bölgelere gidip bütün kariyerini o bölgelerde geçirecek diplomatlara A bölgesinden daha fazla maaş verilmeli, bir tür kompensasyon mekanizması uygulanmalıdır. Burada da yine İngilizce ve Fransızca dışında bir dil bilen kaç diplomatımız olduğunu sormak istiyoruz. Hariciye geleneği çok uzun yıllara dayalı çalışma gerektiren, uzmanlaşma gerektiren bir meslek grubudur.

Burada kurum yapılanmasıyla ilgili son olarak kapsayıcılık ve çeşitlilik konusunu gündeme getirmek istiyoruz. Birinci dereceden akrabalık bağı bulunan kaç çalışanımız olduğu noktasında bir açıklama rica ediyoruz. Dışışleri mensuplarımızın çocuklarının kurumdaki bilgi birikimine aşinalığı ve kurumun çalışma alanlarına, kültürüne ve değerlerine hâkimiyetinin yüksek olması ve bu sayede sözlü ve yazılı sınavlarda başarılı olarak işe alınmaları anlaşılır. Ne var ki diğer yandan, bu durum dışarıdan bakan bir göz için açıktan alımlarda, kurum içi atamalarda, terfilerde ve karar alım durumlarında iltimasın etkili olabileceği ya da tarafsızlığın zarar göreceği izlenimi oluşturacaktır. Adil ve herkese fırsat eşitliği sağlayan bir kurum kültürünün hâkim olması, üst-ast ilişkisinin sağlıklı bir şekilde devam ettirilmesi, profesyonel mesafenin korunması ve çeşitliliğin güçlendirilmesiyle yeni bakış açılarının kazandırılması kurumların yapılanmasında çok önemlidir.

Değerli dinleyenler, sonuç olarak, yakın coğrafyamızda direnç noktaları oluşturularak dış politikamızın eksenleri ve öncelikleri ortaya konmalı, buna göre eylem planları oluşturulmalıdır diyoruz. Ekonomik bölgeselleşmenin, bölgesel barış ve huzura katkısı tekrar vurguluyoruz, ekonomi diplomasinin önemini takdir ettiğinizi görüyor ancak yapılacak daha çok şeyin olduğuna işaret etmek istiyoruz. Türkiye'nin hem kendi bölgesinde hem de ortaklarının bulunduğu yerlerde istikrarı sağlamak için önemli bir potansiyeli vardır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Torun, ilave süre veriyorum, iki dakika.

Toparlayın, lütfen.

CEMALETTİN KANİ TORUN (Bursa) – Bu potansiyeli gerçekleştirmek üzere Dışışlerimiz kurumsal yapısını da gözden geçirmelidir. Bu amaçla 2 de önergemiz vardır, değerlendirmeleriniz için.

Son olarak, özellikle Afrika, Güneydoğu Asya ve Latin Amerika bölgelerinde ticaretin artırılması için mevcut ticaret müşavirliği sisteminin çok verimli olmadığını görüyoruz. Özellikle ticaret müşavirlerinin Afrika'yı sürgün yeri gibi görmeleri, memur zihniyetiyle orada fazla çalışmadıklarını ortaya çıkarıyor. Bu konuda, bu ticaret müşavirliği sisteminin, bu tür ülkeler için aslında DEİK ya da Türkiye İhracatçılar Meclisi üzerinden "outsourc" yapılarak bir anlamda ticaret müşavirliğinin özelleştirilmesi ve o bölgelerde ticareti artırmak için, prim dâhil her türlü şey verilerek, daha da aktif bir yöntem kullanılmalıdır. Aynı zamanda, bu, tabii ki Ticaret Bakanlığımızın konusu ama hepsi, son tahlilde, o bölgedeki bütün organizasyonların başı olan büyükelçiliğimize bağlı olduğundan, Dışışlerimizin bütçesinde bunu dile getiriyorum.

Ben, bu duygu ve düşüncelerle, gün sonundaki önergeler ve Genel Kurul görüşmeleri sonucunda belirlenecek bütçenizin şimdiden hayırlı olmasını diliyorum, sizleri tekrar saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, Sayın Torun teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Sayın İsmail Özdemir'e söz vereceğim, sonrasında araya gideceğiz. Yaklaşık bir saat ara vereceğiz, ondan sonra tekrar müzakerelere başlayacağız.

Sayın Özdemir, buyurun lütfen.

Süreniz yirmi dakikadır.

İSMAİL ÖZDEMİR (Kayseri) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri, Sayın Bakan, Bakan Yardımcılarımız, kıymetli diplomat ve bürokratlarımız; hepinizi sevgi ve saygılarımla selamlıyorum.

21'inci yüzyıl, alışlagelmedik koşul ve sınamalarıyla insanlığı ve devletleri tehdit etmekteyken, olağan durumların ötesinde tedbirler alma zorunluluğu bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Yakın dönem içerisinde yaşadığımız siyasi, sosyal, ekonomi, sağlık, güvenlik gibi hemen her alanı etkileyen, pandemiyle beraber gelişen, derinleşen ve hatta hızlanan gelişmeler bugün yeni boyutlar ve somut yönleriyle karşımızda durmaktadır. Vekâlet savaşlarının kapsamının derinleştiği, hibrit koşulların arttığı ve tehdit algısının -belki de her çevre nazarında- en üst seviyeye çıktığı bu zaman diliminde gri sahalar da kaybolmaya başlamıştır. Terör, göç, yıkılan rejimler ve kaybolan devlet otoriteleri, küresel enerji ve gıda arzının sorunlu hâle gelmesi insanlığı yeni çözümler ve yeni yollar bulmaya iterken devletleri de alışlageldik algılama ve politikalarından dışarıya çıkarak daha fazla şekilde kendi millî beklenti ve çıkarlarına yönlendiren bir etkinin başlamasına sebep olmaktadır. Bu hâliyle uzun yıllardan beridir süregelen küreselleşme tartışmaları artık yerini yerleşmeye bırakmaya koyulmuş, tek kutuplu küresel yapı artık çok kutuplu ve yeni bölgelerle, yeni ortaklıkların yükselişe geçtiği bir döneme evrilmiştir. Yine de mevcut durum içerisinde herhangi bir dengeden söz edebilmek mümkün değildir. Zira, rekabet ve çatışma günümüz koşullarında hemen her sahayı kaplamıştır. Tarımdan sağlığa, güvenlikten ulaşım, enerjiden teknolojiye ve hatta siber dünyadan uzaya varıncaya kadar her alan rekabetin ve çatışmanın görüldüğü bir saha hâline gelmiştir. Bunların su yüzüne çıktığı ana bölge ise tüm dünyanın ve bölgelerin tartıştığı yeni ulaşım ve bazı ikmal hatları projeleridir. Tarihte “İpek Yolu” ve “Baharat Yolu” olarak adlandırılan güzergâhlar uzun yıllar boyunca küresel sistemdeki güç merkezlerini tayin eden potansiyele sahipken, günümüzde ise kuzeyden güneye, doğudan batıya hemen her sahada birbirine alternatif rotalar oluşturulmaya çalışılmaktadır. Diğer yandan, yine, uzun yıllar boyunca göz ardı edilen, ancak bugün her yönüyle ortaya çıkan dinler arası çatışma iklimi de mevcut koşulları daha zorlu hâle getiren bir başka faktördür. Küresel sistemi dengede tutarak, adil bir anlayışı dünya üzerinde hâkim kılmaya sorumlu olduğu iddia edilen devletlerse kendilerine atfedilen bu şartları oluşturabilme erdem, anlayış ve gücünden yoksun bulduklarını türlü vesilelerle gözler önüne sermiştir. Dünyanın hemen her coğrafyasında artan siyasi, askerî ve politik krizler gelinen aşamada yeni gerilimlerin de yaşanmasının kuvvetle muhtemel olabileceğine işaret etmektedir. Bugün Ukrayna-Rusya savaşının eriştiği boyutla beraber, 7 Ekim tarihinde başlayan Hamas-İsrail çatışmaları nükleer güç kullanımı tartışmalarına hız kazandırır hâle gelmiştir. Vasat bulan gelişmeler yalnızca askerî, ekonomik ve siyasi tehditler kapsamında ele alınmamalı, şiddeti ve tesiri itibarıyla da hasil olan ve vicdanımızı derinden yaralayan insani boyutu göz ardı edilmemelidir. Böylesi bir düzende küresel sistemin çıkmaza girdiği, küresel mekanizmaların ise çözüm üretebilme açısından etkisini tümüyle yitirdiği anlaşılmaktadır. Hâl böyleyken küresel istikrar ve barışa hizmet edecek yeni mekanizmaların gerekliliği açıkça görülmektedir. “Dünya 5'ten büyüktür.” çağrımızla insanlığın huzurunu, adil bir nizamın tesisinin varlığını hedeflediğimiz gayretlerimiz eminiz ki artık daha fazla ilgiyle karşılanacaktır.

21'inci yüzyıl hedeflerimiz doğrultusunda önceliklerimiz arasında bulunan Asya Kıtası ile Türk Devletleri Teşkilatı taşıdığı potansiyel ve örnek iş birliği modeliyle küresel barış ve istikrara katkı sunacak bir yapı olarak öne çıkmaktadır. Teşkilatın 2040 Vizyonu'yla yürüttüğü ortak çabalar önemli bir potansiyeli işaret etmektedir. Sağlam temeller üzerine kurulduğuna inandığımız Türk Devletleri Teşkilatının dünyanın geleceğine yön verme hususunda en önemli mekanizmaların başında geleceği ve belirleyici güç olacağı şimdiden kendisini göstermiştir. Günümüzde ekonomik ve ticari koridor çalışmaları hız kazanmışken Türk dünyası sahip olduğu yüksek potansiyel, nüfus ve güçlü bağlarının yanı sıra jeostratejik konumuyla son derece önemli bir merkez hâline gelebilecektir. Çin'in başlattığı Tek Kuşak Tek Yol Projesi, Irak Kalkınma Yolu Projesi ve Zengezur Koridoru dikkate alındığında dünyanın gelecekteki ekonomik yapısının şekillenmesindeki ana merkezinin Türklüğün yaşam ve irade alanında olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Özellikle de Azerbaycan ve Nahçıvan'ı dolayısıyla Türkiye ve Azerbaycan'ı birbirine bağlayacak olan Zengezur Koridoru böylesi bir dönemde tüm dünyanın dikkatini çekmiş, hatta bu koridorun hayata geçmesiyle özellikle de Türk dünyasının daha da fazla kalkınabileceği ve elinin güçleneceği yönündeki yorumlar küresel seviyede her çevre nazarında tartışılmaya ve değerlendirilmeye başlanmıştır.

Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri, Sayın Bakan; dünyanın geleceğinin yeniden şekillendiği bu kaotik ve dengesizlik döneminde gerek küresel gerekse de bölgesel gelişmelerin dikkatle ve hakkaniyetli bir yaklaşımla değerlendirilerek yorumlanmasının büyük önem arz ettiği hassas bir dönemden geçmekteyiz. Yaşanan gelişmeler hemen her coğrafyada insanlığın huzurunun bozulduğunu, istikrar ve güven ortamının sarsıldığını, yeni krizlerin yaşanma potansiyelinin ise giderek artmaya koyulduğunu işaret etmektedir. Gelinen aşama da insanı temel alan barış ve istikrardan yana politikaların geliştirilmesinin zorunluluk hâline geldiğini açık bir şekilde karşımıza getirirken tüm insanlığın beklentisi de elbette bu yöndedir. Bu anlamda, Türkiye, 21'inci yüzyılda vasat bulan krizler karşısında Ankara merkezli bakış açısıyla, geliştirdiğimiz politikalarıyla pek çok çevreden pozitif anlamda, ayrılmaktadır. İzlenen yapıcı politikalarla milli hak ve menfaatlerimiz garanti altına alınırken vasat bulan gelişmelerin de yaratacağı geniş çaplı tahribatın önüne geçebilmek adına gayret gösterilmektedir.

Dost ve kardeş ülke Azerbaycan'ın ordusu 27 Eylül 2020 tarihinde Ermeni güçlerinin mütecaviz saldırılarına karşı harekâta başlamış ve kırk dört günlük kahramanca mücadele neticesinde hakkı olanı Türklüğün sarsılmaz iradesi ve kudretiyle tesis etmiş, böylelikle otuz yılı bulan işgalin ardından Karabağ vatan topraklarına kazandırılmıştır. 2023 yılında ise Hankendi ve çevresinde Ermeni terör faaliyetlerinin artış göstermesi ve Azerbaycanlı güçlere yönelik saldırıların artması, durumu kabul edilemez boyutlara taşımıştır. Bunun üzerine Azerbaycan ordusu 19 Eylül 2023 tarihinde antiterör operasyonunu başlatarak yirmi dört saatten kısa bir zaman dilimi içerisinde yeni bir zafer daha kazanmış ve bu zafer neticesinde Ermeni güçler teslim olmuştur. Gerek operasyonel gerekse de diplomatik süreçte Türkiye "iki devlet, tek millet" şiarıyla kardeş ülke Azerbaycan'a her anlamda destek olmuş ve yanında durmuştur.

Kafkasya'da barış, güvenlik ve istikrarın sağlanması adına önerdiğimiz "üç artı üç" formatı bölgenin geleceği açısından bizimle aynı görüşü paylaşan tüm çevrelerce kabul görür hâle gelmiştir. Karabağ zaferinin ardından gündeme gelen ve Zengezur'un hayata geçmesine yönelik tartışmalar bölge denkleminde dışlanmak istemeyen İran'ın politikalarını gözden geçirmesine zemin hazırlayan faktörlerden bir tanesi olmuştur. Burada Türkiye'nin sorumluluk bilinciyle yürütmüş olduğu diplomatik faaliyetlerin somut sonuçlarının müspet olduğu açıkça görülmektedir.

Ülkemiz yapıcı ve çözüm odaklı tutumunu Rusya ve Ukrayna savaşında da ortaya koymuştur. 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna savaşı şiddeti ve tesirini artırarak devam etmektedir. Taraflar arasında yaşanan çatışmalar büyük kayıplara yol açarken özellikle de Batı'nın Ukrayna'ya

olan desteği de sürmektedir. Diğer yandan, iki ülke arasında yaşanan çatışmaların tarafların liman ve donanma unsurlarına gerçekleştirdiği saldırılar boyutuna ulaşması ve ayrıca denize dökülen mayınların da oluşturduğu tehditle Karadeniz'deki savaş riski giderek artmaktadır. Bununla beraber, ABD ve NATO'nun Karadeniz'de bazı tedbirler almak istemesi, bu yönde faaliyetler yürütmesinin ise gerilimi tırmandırma potansiyeli taşıdığını ifade etmemiz lazımdır. Ülkemiz, savaş başladığı andan itibaren Montrö'yü devreye alarak Boğazlar'ı kapatmış ve savaşın kapsamının genişlemesine müsaade etmemiştir. Bu irademizi sakın ola kimse zorlamaya ve sorgulamaya yeltenmesin; zira, aksi bir durumun başta Karadeniz olmak üzere tüm Avrupa ve dünyanın geri kalanı açısından felaketle sonuçlanabileceği akıllardan çıkarılmamalıdır. Türkiye'nin Montrö'den kaynaklı iradesi ve egemenlik hakları -tekraren ifade etmek istiyoruz- sorgulamaya açık değildir.

Rusya-Ukrayna arasında iki yıla yakın süredir devam eden savaş yaşandığı coğrafyayla sınırlı kalmayarak gerek ekonomik gerekse güvenlik ve politik anlamda da pek çok yeni gelişmeyi beraberinde getirmiştir. Özellikle de enerji ve gıda arzı konusunda gündeme gelen tehditler taraflar arasında sınırlı kalmayarak küresel boyutlara ulaşmıştır. Batı ile Rusya arasında gerçekleşen yaptırım düellosunda son aşamada Rusya enerji kartını öne sürmüştür. Vasat bulan bu gelişmenin ardından özellikle enerji ihtiyacının yüzde 40'ını Rusya'dan temin eden Avrupa ülkelerinde üretim ve ısınma anlamında büyük aksaklıklar yaşanmış, ekonomik açıdan stratejik önemi haiz çok sayıda üretim tesisi kapanmış yahut iflas etmiştir. Avrupa, enerji ihtiyacını karşılayabilmek adına alternatif tedarikçiler ile yeni lojistik güzergâhları arayışına girmiştir. Hâl böyleyken savaşın başlangıcından beri birini diğerine tercih etmeden, Ankara merkezli bakış açısıyla yürütülen politikalarla en güvenli rotanın Türkiye olduğu tüm çevrelerce kabul edilmiştir. Bu anlamda, Türkiye'nin bir enerji merkezi olması gündeme gelmiş, gelişen şartlar ve vuku bulan diğer tabii gelişmeler bu hedefi gerçeğe dönüştürmeye başlamıştır

Diğer yandan, yaşanan gıda krizinin aşılması adına Türkiye ve Birleşmiş Milletlerin müşterek çabalarıyla Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşması imzalanmış ve yönetim merkezi de İstanbul olmuştur. Böylelikle, küresel gıda tedariki ve fiyatı anlamında önemli bir mesafe katedilmiş fakat geçtiğimiz temmuz ayında Rusya anlaşmadan çekildiğini duyurmuştur. Temennimiz, samimi gayretlerimizin tüm çevrelerce iyi anlaşılması ve girişimin sürdürülebilirliğinin yeniden tesis edilmesidir.

Diğer yandan, Avrupa'da yaşanan malum savaş yine bu kıta başta olmak üzere dünyada yeni güvenlik mimarisinin kurulmasına yönelik arayışları başlatmış, uzun süredir tarafsızlık politikası sürdüren İsveç ve Finlandiya NATO'ya üyelik yolunda adımlar atmıştır. Söz konusu ülkelerden özellikle de İsveç'in, Türkiye'nin millî güvenliğine yönelik tehdit oluşturan terör örgütleriyle olan yakın ilişkileri haklı itirazlarımıza sebep olmuştur. NATO'nun yeni genişleme politikası kapsamında 28 Haziran 2022 tarihinde İspanya'nın başkenti Madrid'de Türkiye, İsveç ve Finlandiya arasında 10 maddelik bir memorandum imzalanmıştır. İmzalanan bu memorandum kapsamında, ülkemize askerî ambargoların kaldırılacağı, PKK-YPG ve FETÖ terör örgütlerine sağlanan desteğin bitirileceği taahhüt edilmiş, her iki ülke söz konusu terör örgütleriyle olan mücadelede Türkiye'yle iş birliği yapacaklarını bildirmişlerdir. Madrid Zirvesi kapsamında, Türkiye'ye verdiği sözleri yerine getiren ve bu yönde somut adımlar atan Finlandiya'nın NATO'ya katılım protokolü 31 Mart 2023 tarihinde Gazi Meclisimizce onaylanmıştır. İsveç'in ise verdiği taahhütlerle ilgili olarak henüz istenilen aşamaya gelmediğini gözlemlemekle beraber, ülkemize verilen sözlerin takipçisi olduğumuzu da belirtmek isterim.

Saygıdeğer milletvekilleri, Türkiye, sahip olduğu jeopolitik konumu ve stratejik değerleriyle gerek bölgesel gerekse küresel anlamda önemli bir değere ve potansiyele sahiptir. Tarih boyunca Anadolu coğrafyası hemen her medeniyet için büyük önemi haiz olmuş ve pek çok medeniyete de ev sahipliği yapmıştır. 1071 yılında Malazgirt zaferiyle yurt edindiğimiz bu kutsal topraklar Türk'ün ana vatanı

olmuş, Gazi Mustafa Kemal önderliğinde verilen Millî Mücadele'yle de Anadolu'dan Türk'ün izinin silinemeyeceği yedi düvele bir kez daha gösterilmiştir. Türk milletinin zaferi, Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası toplum nezdinde eşit hak ve statüyle tescili, aynı zamanda cumhuriyetin tezahür zemini olan Lozan'la taçlanmış, egemenlik haklarımız dünya çapında hukuki ve meşru bir çerçeveye kavuşmuştur.

Ne yazık ki her daim iyi komşuluk ilişkileri yürütmeyi arzuladığımız Yunanistan Lozan'da teminat altına alınan milli hak ve menfaatlerimize karşı saldırgan bir tutum sergileyegelmiştir. Ege'de gayriaskerî statüye sahip olan 23 adanın 19'unun Yunanistan tarafından uluslararası hukuka aykırı şekilde silahlandırılmış olduğu malumumuzdur. Yunanistan, Doğu Akdeniz'de Fransa ve Amerika'nın da desteğiyle Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, İsrail ve Mısır'la beraber ülkemizin karşısında güya bir blok oluşturmaya kalkmış, yürütülen bu faaliyetlerle de ülkemiz üzerinde yine sözde caydırıcılık etkisi yaratılmaya çalışılmıştır. Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de Birleşmiş Milletlere de deklare ettiği sahalardaki petrol ve doğal gaz arama faaliyetlerine aynı çevreler göz dikmiş, Libya'nın toprak bütünlüğü, barış ve istikrarına katkı sağlamak amacıyla vardığımız anlaşmalar çerçevesinde gayretlerimizi de hedef seçmişlerdir. Bizim kimsenin hakkında gözümüz yoktur ama kendi hakkımızı da elbette ki kimseye çiğnetmeyeceğiz. Benzer duruşumuz, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için de geçerlidir. Kıbrıs Türklüğünün egemen eşitliğe dayalı iki devletli çözüm iradesi bizim de irademizdir. Ege ve Doğu Akdeniz'de Yunanistan'ın tüm tahriklerine rağmen diyalogtan yana olan tavrımızı koruyoruz ancak yeri ve zamanı geldiğinde Türk'ün çelikten yumruğunun yıldırım, kasırga ve tayfun olup Ege'den ineceğini muhataplarımız akıllarından çıkarmamalıdır. Bu kapsamda, Avrupa Birliğine de ülkemize karşı tutarsız, haksız ve ikircikli tutumundan derhâl vazgeçmesi yönünde çağrımızı yineliyoruz ve tutumunu düzelterceğini umut ediyoruz.

Diğer yandan, Batı Trakya Türklüğünün de Lozan'la elde etmiş olduğu hakların Yunanistan tarafından gasbedilmeye çalışılmasının en büyük zararı yine kendisine vereceğini, her koşul ve şart altında Türkiye'nin ve Türk milletinin Batı Trakya Türklüğünün yanında olduğunu ifade etmek isterim. Balkanlardaki evladıfatihanlar bizim kırmızı çizgimizdir, dolayısıyla bu bölgeyi de karıştırma niyetinde olanlara akıllarını başlarına almalarını tavsiye ediyoruz.

Diğer yandan, İsrail devletinin Gazze'de sebep olduğu insanlık suçları vicdan sahibi herkesi yaralamaktadır. Hamas'ın eylemlerini bahane ederek terör devleti edasıyla hareket eden İsrail, işlediği savaş suçlarına her gün bir yenisini eklemektedir. Gazze'de hastaneler, ibadethaneler, okullar, parklar vurulmakta, masumların canına kastedilmektedir. İstenilen, Gazze'de yaşam alanı bırakmamak ve en nihayetinde Gazzelileri Orta Doğu ve Kuzey Afrika çöllerine sürmektir; bu girişimi asla ama asla kabul etmeyeceğiz. Filistin'den yükselen mazlumun feryadı bütün dünyayı sarmıştır, tüm bu yaşananlar elbette geçecek, mazlumun ahı vakti saati geldiğinde elbette ki zalimden sorulacaktır. Başta ABD olmak üzere, bölge dışı aktörlerin bölgesel savaş iklimine hizmet eden yanlış ve çarpık anlayışı, bölgenin kendisi kadar küresel anlamda da olumsuz sonuçların yaşanma potansiyelini giderek artırmaktadır. 1967 sınırlarını haiz, başkenti Doğu Kudüs olan, egemen, toprak bütünlüğü sağlanmış bağımsız Filistin devletinin tanınması, Orta Doğu'daki sorunların temeli olarak görülen meselenin kalıcı bir çözüme kavuşturulması adına zorunluluk arz etmektedir. İsrail-Filistin ihtilafına barışçıl çözümün ancak ilgili Birleşmiş Milletler kararları, uluslararası hukuk ve iki devletli çözüm temelinde barışçıl yollarla sağlanabileceği gerçeğinin İsrail tarafından anlaşılması için ortak bir gayret yürütülmesi gerekmektedir.

Sayın milletvekilleri, arz ettiğimiz bu konular sadece bizim değil tüm insanlığın karşı karşıya kaldığı 21'inci yüzyıl şartlarındaki en önemli tehdit ve tehlikelerdir. Ülkemiz beka düzeyinde risklerle ve millî güvenliğimize doğrudan yönelen eş zamanlı çok boyutlu tehlikelerle muhataptır. Bunlar olurken ayağı yere sağlam basan ve mutlaka Türkiye hassasiyetiyle şekillenen politikalarla sürdürmemiz gereken

anlayışımızı kararlılıkla devam ettirmeliyiz. Bu kapsamda, Türkiye'nin millî birlik ve beraberliğe her zamankinden daha fazla ihtiyacı vardır ve bunun tezahürü öncelikle dış politikamızı ilgilendiren alanlarda kendisini göstermelidir. Türkiye hepimizindir; bu ülkede ortak yaşama irademizi yansıttığımız paralelinde sergileyeceğimiz güç, aynı zamanda dış politikada da elimizi daha fazla güçlendirecektir.

Bu çerçevede, göreve geldiği günden itibaren gayretli çalışmalarına şahit olduğumuz Dışişleri Bakanımız Sayın Hakan Fidan'a bu kapsamda teşekkür ediyor, yanında olduğumuzu belirtmek istiyorum.

Yine, kendisinin şahsında aziz milletimizin hak ve menfaatleri için üstün gayret sarf eden tüm hariciye mensuplarımızı kutluyor, Cenab-ı Allah'tan kendilerine üstün muvaffakiyetler diliyoruz. Ülkemizin 2053, 2071 ve 2123 hedeflerine başarıyla ulaşması yolunda ve 21'inci yüzyılı Türk ve Türkiye Yüzyılı yapma irademizde Milliyetçi Hareket Partisi her koşul ve şart altında Türkiye ve Türk milletiyle beraber olacaktır.

Bu kapsamda, sözlerime son verirken Dışişleri Bakanlığımızın görüşülmekte olan bütçesine Milliyetçi Hareket Partisi olarak desteğimizi açıklıyor, hepimizi sevgi ve saygılarımla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, görüşmelere 14.40'a kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 13.42

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 14.45****BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)****BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)****SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)****KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)**

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; 22’nci Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

AK PARTİ Grubu adına Konya Milletvekili Sayın Orhan Erdem’e söz veriyorum.

Sayın Erdem, buyurun.

Süreniz yirmi dakikadır.

ORHAN ERDEM (Konya) – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, değerli Bakanım, değerli Bakan Yardımcıları ve bürokratlar, salonumuzda bulunan basın mensupları, tüm görevliler; ben de hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Tabii, tüm birimlerde olduğu gibi Hariciye Bakanlığımız AK PARTİ iktidarlarında çok farklı süreçler yaşadı; kapatma davaları, sokak kalkışmasıyla iktidarı devirme operasyonları, ekonomik saldırılar, e-muhtıra, fiziki darbe teşebbüsü, kapsamlı terör saldırıları ve daha onlarca örtük operasyonun hedefi hâline gelen Türkiye hepsinin de üstesinden gelmeyi bu yirmi yılda başardı. Böylece, bağımsızlığımızı yavaş yavaş çok daha güçlü hâle getiren, konsolide eden bir ülke olduk. Aradan geçen yirmi bir yıl sonunda şimdi çok daha çetin kavgalarla da karşı karşıyayız. Tabii, geçmişten bugüne sürece bakarsak 2002 öncesi savunmacı bir dış politika zihniyetinin hâkim olduğu yapı söz konusuydu, dış politikada paradigmatları yerinden ederek yeni bir paradigma AK PARTİ’yle birlikte devreye sokuldu. Bu süreç öncesinde içe kapanık, dışlayıcı bir milliyetçiliğe dayalı bir ulus devlet anlayışı söz konusuydu, Batı eksenli jeopolitik düzenin ayrılmaz bir parçası olarak kurguladığı Türkiye’yi, bölgesinin düzeninin pasif bir öznesi olarak konumlandırmıştı. Psikolojik korkulardan beslenen, toprak kaybetme ve küçülmenin korkusunun hâkim olduğu bu savunmacı, jeopolitik vizyon Türkiye’yi sınırlarının hemen yanı başına hapseden bir dış ve güvenlik pratiği geliştirmesini de beraberinde getirdi ve Türkiye’ye minimize edilmiş bir hareket alanı bırakılmıştı. Bu hareket alanının neden olduğu sınırlı jeopolitik etkinlik alanı Türkiye’yi her dış politika krizinde reaktif bir tepkiye iterek savunmacı bir pozisyona mahkûm etti. Bu dönem, aynı zamanda kurumsal olarak ordunun dış politikanın tayin ve tespit edilmesinde özne olduğu bir dönem olarak da hepimizin bildiği gibi tarihe geçti. Tekrar edersek, Türkiye’nin temel dış politika sorunlarının yönetiminde hükümetler iktidar olarak yürütme erkinde bulunsa da ordunun bütün dış politika konularında tanımlayıcı özne olarak ortaya çıktığı dönemlerdi. Peki, AK PARTİ’den sonra, AK PARTİ’nin iktidara gelmesiyle birlikte yeni bir jeopolitik vizyon ortaya konuldu; dışlayıcı ulus devlet anlayışından demokratik bir millî devlet modeline geçiş, dış politikanın motoru olarak iş gören demokratikleşme hamleleriyle de bu yeni yapı güçlendirildi. Böylece hem içeride dış politikanın tayin ve tespit edilmesinde yeni bir kamusal alan oluşturulurken hem de dış politikanın aktörleri değişmeye başladı ve bölgesel ölçekte Türkiye’nin yeri yeniden konumlandırıldı. 2007’ye kadar dış politikada paradigmatlar olarak birçok değişimle uğraşan AK PARTİ, bu dönemde Batı’nın temsilcisi ve sözcüsü olmaktan çıkmaya çalışarak coğrafi olmayan bir kimlik inşasıyla medeniyet eksenli yeni bir dış politika oluşturmaya başladı. Amaç, büyük...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Allah nazardan saklasın Sayın Erdem(!) Maşallah, maşallah(!)

ORHAN ERDEM (Konya) – Veli Bey, yine başladınız, yine...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba... Sayın Erdem...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Allah nazardan saklasın diyorum. Türkiye'ye, bölgeye, dünyaya istikrar getirdiniz dış politikada, maşallah(!)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, Sayın Erdem'den sonra size söz vereceğim.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Tamam, laf atmayım o zaman.

ORHAN ERDEM (Konya) – Allah'a bin şükür, milletimiz "Maşallah, maşallah." diyerek yirmi bir yıla getirdi.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Maşallah, maşallah(!)

ORHAN ERDEM (Konya) – Elhamdülillah.

VELİ AĞBABA (Malatya) – "Maşallah" dediğiniz çocuk kırk gün yaşıyor, üflediğiniz ocak su istemiyor maşallah (!)

ORHAN ERDEM (Konya) – Amaç, büyük ölçüde tarihinin normalleştirilerek Türkiye'nin mücavir coğrafyasıyla kurduğu ilişkilerin bütünleştirici bir söylem ve pratikte yeniden tesis edilmesi idi. Avrupa Birliği ekseninde yakaladığı dış politika ritmini bölgesel ve küresel ölçekte diplomatik aktivizmle besleyerek bu dönemde uluslararası algıda da büyük bir değişim sağlandı. Yine, 2007-2012 yılları arasında, AK PARTİ bu dönemde dış politika ufkunu küresel ölçüğe demirleyen iddialı bir rol tanımlaması sağladı. Bölgesel ölçekli diplomasi ağını küresel ölçekli bir yapılanmaya doğru dönüştürerek, cumhuriyet tarihinin rekorunu kıran diplomatik temsilcilik noktasında dünyada 5'inci sıraya yükseldi. Bu diplomatik genişlemeyi tabii ki ekonomik genişleme de besledi. Türkiye, diplomatik derinleşmeyle de yakın coğrafyasında birçok meselede inisiyatif olarak bu süreci destekledi, âdetâ bölgesel ve küresel sorunların çözümünde aktif bir ara bulucu rolü olarak Türk diplomasisinin hareket alanını küresel ölçüğe taşımış oldu. Bu dönemde Türkiye için en kritik yıllar tabii 2010 sonrasında başladı. Orta Doğu'da başlayan önce Tunus'ta devrim dalgası, daha sonra Mısır'da kırk yıldır iktidarda olan Hüsnü Mübarek'in yönetiminin yıkılması, Libya'da Kaddafi'nin -69'dan beri- iktidarının bitmesi Türkiye'nin bölgesel ölçekli bir dış politikasını yeniden oluşturmasına neden oldu. Türkiye'nin temel düşüncesi, Arap ayaklanması ekseninde gelişen demokratik dalganın, Orta Doğu'daki halkların iktidara gelmesini sağlaması ve böylece bölgesel düzenin yeniden tesis edilmesi yönündeydi ancak gittikçe işler değişti. Tabii, 2016'da Türkiye için bu yeni gelişmeler bir kaosa doğru dönmeye başladı çünkü Suriye'deki krizin politik bir kriz olmaktan çıkarak silahlı çatışmalara dönüşmesi, 1.600'den fazla kişinin hayatını kaybetmesine sebep olan kimyasal silah saldırıları sonucu Amerika'nın ilgisiz kalışı -her zamanki gibi- Suriye'de Türkiye'nin geriden idare etme stratejisine yeniden bir bakış açısı getirdi. Bu dönem de Obama yönetimi ve Avrupa'nın, Mısır'da Muhammed Mursi'nin kanlı bir darbeye iktidardan devrilerek hapse atıldığı ve dünyanın sessiz kaldığı bir dönemdi.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Erdem, Sisi'ye lütfen laf söylemeyin; Sisi'ye lütfen laf söylemeyin, yeni dostumuz, Cumhurbaşkanıyla el ele tutuştular.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, kanaatlerinizi almak için süre vereceğim efendim.

ORHAN ERDEM (Konya) - Arap Baharı da Türkiye'nin yakalamayı umduğu yeni jeopolitik oryantasyon fırsatını büyük ölçüde zayıflatmış ya da ortadan kaldırmıştı. Bu dönemde Libya da fiili olarak ikiye bölündü, bölünmeye çalışıldı. Söz konusu süreçte askerî gücünün de FETÖ nedeniyle bölgesel meselelerde gerektiği şekilde bir kaldıraç olarak kullanılmadığı -daha sonra hepimizin

anlayacağı- ve Suriye krizinin silahlı çatışmadan çıkarak bölgesel ve küresel ölçekli yeni bir askerî ve jeopolitik çatışmaya dönmesiyle sınır güvenliği dâhil kapsamlı bir güvenlik kriziyle Türkiye’imiz karşı karşıya kaldı.

Suriye eksenli Arap Baharı stratejisine sahip olduğu pozisyonda Türkiye değişime giderek krizin neden olduğu güvenlik sorunlarından kaçınmayı sağlayacak yeni bir strateji oluşturdu. Bu dönemde PKK Türkiye’ye karşı yürüttüğü terör stratejisinde kapsamlı bir değişime giderek alan kazanmak ekseninde Suriye’de ABD sayesinde kazandığı ve genişlettiği alanları Türkiye’nin bölgesel güvenlik siyasetini âdeta derinden sarsan bu sorunlarla, Türkiye hemen aldığı kararlarla uzun sürmeden DEAŞ ve YPG-PKK’nın neden olduğu güvenlik tehditlerini yeni bir askerî stratejiyle aşmayı başardı. Yeni dış politika ve güvenlik anlayışında, 2016’dan sonra FETÖ tarafından organize edilen darbe girişimi, Türkiye’nin dış politika ve güvenlik siyasetindenin yeni hareketlere -ve asabiyetlere, tabii- dönüşmesine neden oldu. Yeni strateji önce Fırat Kalkanı Harekâtı’yla başladı, Zeytin Dalı Harekâtı’yla devam ederek Barış Pınarı Harekâtı’yla derinleşti. 2016 sonrası yeni bir bölgesel askerî stratejiyi devreye sokan Türkiye, bir taraftan sınır ötesi askerî hareketliliğini artırırken öte yandan Katar ve Somali gibi örneklerle güç projeksiyonunu artırarak bölgesel oyuncu olma rolünü güçlendirdi. Dolayısıyla 2012 yılı öncesinde yumuşak gücüyle ve ticaret devletinin imkânlarıyla bölgesine nüfuz etmeye çalışan Türkiye’imiz 2016 sonrasında askerî imkânlarını da daha fazla kullanabilen bir dış ve güvenlik politikasına geçti; Libya’da meşru Hükûmetle kurduğu ilişki üzerine Suriye ölçekli stratejisini Akdeniz’de önemli bir noktaya getirdi, mücavir bölgesinde askerî caydırıcılığı devreye sokarken bölgesel krizlerde kararlı diplomatik ve askerî adımlar atabilme kabiliyeti ise pekiştirilmişti; Libya, Akdeniz hamlesiyyle mücavir deniz alanlarında stratejik manevra ve operasyonel kabiliyetini genişletme imkânını da yakaladı.

Türkiye, bölgesel güç olarak Birleşmiş Milletler tarafından tanınan Libya Ulusal Mutabakat Hükûmetiyle yapılan 2019 tarihli anlaşmayla da Doğu Akdeniz ölçekli jeoekonomik rekabette aktif bir pozisyon da almış oldu. Dış politikada yaşanan gelişmeler Orta Doğu’yla da sınırlı kalmadı. Balkanlarda bölgesel güvenliğini riske eden gelişmelerin aksine Türkiye’nin bölgesel güç statüsünü pekiştiren bir süreç yaşansa da önce Rusya ve Kırım’daki olaylar, işgal ve ilhak girişimi, sonrasında Ukrayna, birçok olay, tabii, Türkiye’nin Rusya’yı bölgesel bir oyuncu olarak daha yakından hissetmesine ve farklı politikalar geliştirmesine de neden oldu.

Değerli Başkanım, Komisyonumuzun çok değerli üyeleri; geride kalan yirmi bir yıl AK PARTİ’nin, Türkiye’nin dış ve güvenlik siyasetinde kendinden önceki kalan bütün sorunları önemli ölçüde değişime uğrattığı yıllar oldu ancak Türkiye’nin jeopolitik ortamı bu dönemde önemli değişimler de geçirdi. İkinci yüzyılımıza girdiğimiz bu dönemde AK PARTİ ve hükûmetleri -Dışişleri- Türkiye’yi dış ve güvenlik siyasetinde geride kalan tecrübesinin muhasebesini de devamlı yaparak bu ikinci yüzyılımızda bölgesinde büyük stratejiye sahip bir aktör hâline dönüştürme sorumluluğunun bilinciyle hareketlerine, politikalarına devam edecektir.

2023 yılı ayrıca -cumhuriyetimizin 100’üncü yılını bitirdik- Hariciyenin de 500’üncü yılına tekabül ediyor. Sayın Bakanımızı, tüm heyetini kutluyoruz; nice yıllara ebet müddet diyorum.

Türkiye Yüzyılı’nda hedeflerimiz nasıl büyükse sorumluluklarımızın da bir o kadar büyük olduğunun bilincindeyiz. Bunu hâlihazırda Filistin’de yaşanan gelişmelerde rahatlıkla görebiliyoruz. Ülkemiz her platformda girişimci ve insani bir dış politika ilkesiyle hareket etmekte, gelişmelere ön alıcı bir siyaset izleyerek davranmaktadır. Mevcut uluslararası sistem maalesef dünyanın büyük bir bölümü için barış, istikrar ve adalet üretmemektedir. Cumhurbaşkanımızın “Dünya 5’ten büyüktür.” ve “Daha adil bir dünya mümkün.” söylemiyle uluslararası platformlarda verilen destek bunun en güzel de örneğidir. Yine, Cumhurbaşkanımızın “Cumhuriyetimiz içeride ve dışarıda kimsesizlerin kimsesi

olmaya devam edecektir.” ifadeleri her zaman yerini bulmaktadır. Dünya geneline bakıldığında; göç, iklim değişikliği, terörizm, yabancı ve İslam düşmanlığı, uluslararası gündemi meşgul eden başlıca sorunlar olarak öne çıkıyor. Sayın Bakanımızın da dediği gibi, Türkiye, çatışmaların ve istikrarsızlığın ortasında âdeta bir istikrar, huzur ve refah adası olarak durmaktadır.

Coğrafya olarak bu istikrarsızlığın hâkim olduğu bölgede, iktidarlarımız döneminde, yabancı yatırımların en güvenle geldiği ülkelerden biri olduk. Türkiye, küresel barışa en fazla katkı veren ülke konumundadır ayrıca. Aktif diplomasisiyle küresel sistemde tansiyonu düşüren ve krizleri yatıştıran; sorun değil, çözümün parçası olan bir ülke konumundayız. Çok boyutlu ve etkin dış politikamızda ara buluculuk faaliyetlerimizle; savunma sanayimizde kültür, eğitim diplomamızla tüm dünyada saygı gören ve imrenilen bir aktör hâline geldiğimiz, hepimizin gurur duyduğu bir husustur. Yine, Cumhurbaşkanımızın Ukrayna ile Rusya savaşındaki tutumu, esir değişiminden Karadeniz girişimine ve tahıl koridoruna, dünyada -belki- hızla artan enflasyonu durdurmakta önemli adımlar olduğunu hepimiz biliyoruz.

Kafkasya’da artık yeni bir dönem başladı, Azerbaycan’a verdiğimiz destek bu yeni sürecin âdeta anahtarı olmuştur ve Türk Devletleri Teşkilatı çok daha güçlenmiş ve heyecanla devam etmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde 2 egemen millet olarak eşit şartlarda masaya oturulabileceği söylemi ve yeni atılan adımlarla kapalı Maraş’ın açılması, Azerbaycan’dan artık politik ve siyasi adımların atılması, inşallah, tanınma süreçlerinin de başlatılacağını bize göstermektedir.

Değerli Başkanım, çok değerli Komisyon üyeleri; gerçekten, hani, siyasetten önce de dış politikayı izleyen bir yurttaş olarak, AK PARTİ hükümetleri öncesi -bunu hiç kimseyi rencide etmek için demiyorum, konuşmamda da dedim- sınırlayıcı bir politika vardı. Benim hatırladığım, Türkiye’nin bir Kuzey Kıbrıs bir de “sözde Ermeni soykırımı” diye 2 politikası dışında ben bir şey hatırlamıyorum; her yıl mart gelince işte bir hareketlilik olur, arkasından işte birkaç ülkeye gidilir gelinir. İşte Kıbrıs’la ilgili bir süreçten bugün gelinen noktadaki diplomasi ve Dışişleri Bakanlığının konumunu takdirle karşılıyorum; bu, Cumhurbaşkanımızın ufku ve hariciye deneyimlerimiz.

Cumhuriyet Halk Partisinden Sayın Tan atamaları eleştirdi, kendisi de liyakatiyle bu Hükümet döneminde çok görevlere getirildi; kendisi getirildiği gibi, liyakate uygun başka kişilerin de görevlere getirilmesi Hükümetin en doğal hakkı. Amerika Birleşik Devletleri’nin Büyükelçisi atandığında baktım, bir kongre üyesi, Senatör, Afrika’da misyoner. Yani o çok methettiğiniz Amerika bunları yapınca bir şey yok, Türkiye geldiği bu gücüyle bunları yaptığında eleştiriliyor. Ki hariciyedeki hiç kimsenin alanı da daraltılmadı, 260 yeni temsilciliğiyle içeride de zaten çok insana görev verdi ve geldiği noktayı da gördük.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Erdem, sizin de büyükelçi olmaya niyetiniz var herhâlde? Siz de mi büyükelçi olacaksınız?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Olabilir.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Olabilir, alıştık biz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Erdem, Veli Bey’e söz vereceğim, toparlayın lütfen.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Biraz daha övmeniz lazım, dış politikayı biraz daha övün ki Sayın Fidan belki atar o zamana kadar kalırsa.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, böyle yaptıkça size söz verme sürecim gecikiyor, lütfen.

ORHAN ERDEM (Konya) – Yine, HEDEP’ten konuşmacının hepimizi rencide eden söylemleri; barışa, birliğe, beraberliğe hiç katkı vermeyecek ifadeleri hepimizi üzdü. Türkiye, hiçbir ırk, dil, din ayırmadan her zaman... Geçtiğimiz konuşmada da söyledim, adı “Anadolu” olan dünyada bir başka coğrafya yok, ana kucak gibi herkesi kucaklamış bir ülke. Nasıl ki Halepçe’den 500 bin kişinin geldiği gibi, Kobani’den, diğer yerlerden de yüz binlerce insanı Türkiye misafır etti, her zaman güvenle korumaya çalıştı. Amerika’nın, Türkiye’nin düşmanlarının diliyle konuşmak bu ülkeye bir şey getirmez. Bizim birliğimiz, beraberliğimiz için seçilmiş olduğumuz ülkenin Anayasası ve kimliğiyle ülkemizi güçlü kılacak ifadeler kullanmamız lazım. Başkalarının eline koz verecek ifadelerin hiçbirimize faydası yok. Türkiye huzurun merkezi, bütün yaşayanlarının da barış ve huzur içinde yaşadığı güvenli bir limandır; hep de böyle kalacaktır.

Sayın Bakanımıza, muhterem heyetine başarılı çalışmalar diliyorum. 2024 yılı yeni Türkiye vizyonuna, yeni yüzyılımıza yakışır olsun. Allah yardımcınız olsun. Başarılar diliyor, hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi Sayın Ağbaba’ya söz vereceğim; Sayın Ağbaba’dan sonra Cayın Cevdet Akay, Sayın Mustafa Erdem, Sayın Gülcan Kaçmaz Sayyigit ve Sayın Sami Çakır...

Değerli milletvekilleri, Komisyon üyesi olan ve söz talebinde bulunmak isteyen milletvekillerimiz lütfen sisteme girsinler ki ekranda göreyim, ona göre planlama yapayım.

Sayın Ağbaba, kaç dakika süre şey yapalım?

VELİ AĞBABA (Malatya) – Nasıl takdir ederseniz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Biliyorsunuz, siz bizden alacaklısınız.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Bitinceye kadar diyelim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Peki, tamam o zaman.

O zaman on dakikayla başlayalım.

Buyurun Sayın Ağbaba.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkanım, çok Değerli Bakan, değerli bürokratlar; ben de Dışişleri Bakanlığımızın bütçesinin hayırlı olmasını diliyorum.

Tabii, Sayın Bakanla Türkiye Büyük Millet Meclisinde ilk kez yüz yüze geliyoruz, dolayısıyla kafamıza takılan birkaç soruyu da Sayın Bakanla paylaşmak istiyorum. Sayın Bakan, 15 Temmuz kanlı darbe girişiminde MİT Müsteşarıydınız, bu kapsamda birkaç soruyu sormak istiyorum: 15 Temmuz Darbe Araştırma Komisyonuna gelmediniz, Komisyona siz mi gelmediniz yoksa Sayın Recep Tayyip Erdoğan mı gitmenize izin vermedi? Komisyon size darbeyle ilgili yazılı sorular sordu, siz de yazılı olarak cevap verdiniz. Şimdi, bir soru soruluyor, deniliyor ki: “Darbeyle ilgili istihbaratı nasıl almadınız?” diye soru soruluyor; dönemin Başbakanı Binali Yıldırım “Darbe girişiminin başladığını biz hemen hemen on beş dakika sonra öğrendik. Kimden öğrendik? Yakın korumamızdan, vatandaştan, eşimizden, dostumuzdan öğrendik.” dedi. Sayın Cumhurbaşkanı “Darbeyi eniştemden öğrendim.” dedi. Böyle köklü bir kurum nasıl olur da darbe yapılacağına yönelik bir istihbarat almaz, hakikaten kafamıza çok takılıyor. MİT’in Komisyona gönderdiği raporda, MİT Müsteşarının saldırı ihbarında bulunduğu belirtiliyor, şöyle bir bölüm daha var: MİT tarafından daha önce dış makamlarla paylaşılan notta FETÖ/PDY’nin darbe girişiminde bulunabileceği bildirilmiş. Acaba Başbakan, Cumhurbaşkanı “Haberimiz yok.” dediğine göre, dış makamlar neresidir, bunu sizlere sormak istiyorum. Bir de darbenin belki Fetullah Gülen’den sonra en önemli ismi Adil Öksüz’le ilgili ne düşünüyorsunuz? Adil Öksüz,

biliyorsunuz, Türkiye’de tanınan birisi, sizin raporlarınıza giren birisi. Adil Öksüz’le ilgili Ankara çatı iddianamesinde darbe öncesi... “Darbe öncesi” diye yazıyor, bu çatı iddianamesi, 6 Haziran 2016, darbeden bir buçuk ay önce, tam 1.200 sayfalık bir iddianame, tam 800 sayfasında Öksüz’ün Hava Kuvvetleri imamı olduğu iddia ediliyor ve yazılıyor. Allah aşkına, yani gözünüzü seveyim diyeceğim de... Bu adam Sakarya’da yardımcı doçent, altı ay boyunca Ankara’da bir villa tutmuş; generallerle, askerlerle toplantı yapıyor, darbe planı yapıyor, çıktı alıyor, faks çekiyor, mesaj gönderiyor hatta bu adam Amerika Birleşik Devletleri’ne gidip geliyor, Fetullah Gülen’den talimat alıyor; Allah aşkına, bu işin farkına siz nasıl varmazsınız? Acaba MİT ne iş yapıyordu? O zaman biliyorsunuz, çok da dile getiriliyor, bunu da sormuş olayım, acaba CHP’yi mi dinliyordunuz? Yani hakikaten, bakın, aklı başında birisi buna cevap versin; desin ki: Bu Adil Öksüz’ü tanımayan yok. Adil Öksüz’ü bence siz daha çok tanıyorsunuz çünkü o zaman teşrikimesainiz vardı bu FETÖ örgütüyle, biz tanımayız ama sizin bilmeniz lazım, AK PARTİ milletvekillerinin de bilmesi lazım. Allah aşkına, bu soruların mantıklı cevabı var mı? Adil Öksüz’ü, bunları kim korudu, kim kolladı, kim yakaladı, kim salıverdi; bunun cevabını merakla bekliyoruz. Yine, Kara Havacılık İddianamesi’nde darbeden bir iki gün önce Özel Kuvvetler Komutanlığının yemin töreninde Genelkurmay Başkanı Sayın Hulusi Akar ile MİT Müsteşarı Sayın Hakan Fidan’ın gözlerden uzak sohbet ettiği söyleniyor. Acaba ne konuştunuz? Darbe konuşuldu mu, darbeyi konuşmak hiç aklınıza geldi mi, bunu da merak ediyorum.

Yine bir soru daha sormak istiyorum, siz tecrübeli bir MİT Müsteşarısınız, istihbaratçısınız, tecrübenize istinaden sormak istiyorum: Mossadın dünyanın -şehir efsanesi mi bilmiyorum- en gelişmiş, en güçlü istihbarat örgütü olduğu söyleniyor. Hamas nasıl girdi, bunu da meraktan size soruyorum; siz daha biliyorsunuz, bizden çok iyi biliyorsunuz bu işleri. Akıl sır ermiyor, bu Hamas oraya nasıl girdi, bunu da merak ediyorum.

Bir başka konu daha var, biliyorsunuz, bu FETÖ ile AK PARTİ’nin çatışması Oslo görüşmelerinin sızdırılmasıyla başladı, MİT’in PKK’yla Oslo’da görüşmesiyle birlikte bu çatışma açığa çıktı daha doğrusu. Doğru da bir karar, Sayın Başbakan size sahip çıktı, sizi mahkemeye göndermedi. Peki, bundan sonra, hele hele 17-25 Aralıktan sonra ordunun üst kademelerine yerleşen generaller var, paşalar var hatta bu Meclisin bombalanma emrini veren, Boğaz Köprüsü’nde insanları katleden insanlar nasıl atandı? Hiç istihbaratınız yok muydu ya da yol mu açtınız, bunu da merak ediyorum.

Şimdi, Mehmet Partigöç, Mehmet Dişli gibi Fetullahçı çetenin önemli isimlerinin Fetullahçı olduğunu TSK içinde bilmeyen kimse yok. Ben Cumhuriyet Halk Partisinin Cezaevi Komisyonu üyesiydim, vallahi gittiğimiz komutanlar bile söylüyordu bunların Fetullahçı olduğunu. “Bizi tasfiye ettiler, o yurtsever subayları tasfiye ettiler, yerine bunlar geliyor.” dendi. Hatta Mehmet Dişli’nin darbe girişiminden önceki Yüksek Askerî Şûrada mutlaka emekli edilmesi konusunun gündeme geldiği, bunun devlet tarafından engellendiği konusu da var. Bu adam daha sonra Genelkurmay Başkanının Özel Kalem Müdürü yapıyor. Bu konuda söylenecek bir şey var mı? Bu insanların bu makamlara gelmesiyle ilgili kimse cezalandırıldı mı, bunlara referans olan ya da bunların yükselmesi sağlayanlar cezalandırıldı mı, onu da merak ediyorum.

Şimdi, Dışişleri bütçesi, biraz da Dışişlerine gelelim. Sayın Erdem gitti ama dedi ki “Burası istikrar ve refah adası.” Nereyi söylüyor bilmiyorum; Danimarka’yı mı söylüyor, Norveç’i mi söylüyor bilmiyorum. Valla bizim istikrardan da refaktan da haberimiz yok. Ya, şu Türkiye’nin geldiği hâle bakın

SEZÂİ TEMELLİ (Muş) – Kınalıada’yı söylüyor!

VELİ AĞBABA (Malatya) - Birazdan o konuya gireceğim.

Şu Türkiye'nin geldiği hâle bakın. Yine bu konuda Sayın Bakanın da günahı çok. Sayın Cumhurbaşkanı ya da o zamanki Başbakan Recep Tayyip Erdoğan "Bir cuma günü gidip namaz kılacağız." dedi, istihbarat sizde, siz niye yanlış yönlendirdiniz? Yoksa biliyorsunuz Sayın Cumhurbaşkanı ya "kandırıldık" diyor ya "aldatıldık" diyor ya suçu başkalarına atıyor. Allah aşkına, Suriye'de bir cuma namazı nasıl kılacaktık, onu sormak istiyorum. Bakın, bu hâle gelmesinde Türkiye'nin de büyük rolü var. O zaman ya ikaz ettik, "Biz komşumuzun ateşine benzinle gidersek o ateş bize de sıçrar." dedik ve o ateş bize sıçradı ve yüz yıl çözemeyeceğimiz bir sorunla karşı karşıyayız, bu mülteci meselesi, göç meselesi. Maalesef, burada da yanlış politikalar uygulanıyor, hâlâ uygulanıyor. Bir taraftan Van'da vesairede sınırlarımız ardına kadar açık ama Avrupa'ya sınırlarımız kapalı. Bangladeş'ten, Pakistan'dan, Irak'tan, Suriye'den gelen insanlar burada kalmaya gelmiyor, ne için geliyor? Avrupa'ya gitmek için geliyor. Biz sınırlarımızı kapatmışız, Avrupa'dan üç beş kuruş para almak uğruna ne yapmışız? Türkiye'yi âdeta bir mülteci ambarına çevirmişiz.

Tabii, bu dışışleri politikasını arkadaşlar çok övdü ama ben de kendi bakışımla birkaç eleştiriyi yapayım. Kime maşallah deseniz o çocuk kırk gün yaşıyor, üflediğinin ocak su istemiyor. Bakın İsveç. İsveç meselesinde ne dediniz? "İsveç'e nasıl güveneceğiz? 'Evet' diyemeyiz. Kur'an yakanlara tepkimizi en yüksek sesle göstereceğiz. İsveç'e kapılar kapandı, bundan sonra onlara selam bile verilmez." dediniz, sonra Türkiye Büyük Millet Meclisine İsveç'in NATO'ya girişiyi ilgili belgeyi gönderdiniz. Acaba neden, bilmiyorum. Şimdi, bir başka şey: "Şerefsiz bunlar! 15 Temmuz finans etti." Kimdi bunları haykıran? Sizlerdiniz. Kim bu ülke? Birleşik Arap Emirlikleri. Peki, ne oldu? "FETÖ'nün finansörü" dediğimiz, 251 şehidimizin kanında eli olduğunu iddia ettiğimiz bu "şerefsiz" manşetini attıktan sonra turkuaz halılarla karşılayıp onurlarına yemek verdik. Elçi göndere göndere bir hâl olduk, yol ettiler. Şimdi, "şerefsiz" dedikleri ülkeye, sağ olsun, Sayın Cevdet Yılmaz, Sayın Mehmet Şimşek hemen hemen her hafta gidip para istiyorlar.

Bir başkası... "Tiran..." "Katil..." "Darbeci..." "Beni Sisi'yle barıştırmak isteyenler var, asla kabul etmiyorum. Darbeciyle oturmam; zalimdir, demokrat değildir..." "Sisi mi diyeceğiz, Binali mi diyeceğiz?" Şimdi bu seçimde ne diyeceğiz? Sisi'ye mi oy isteyeceksiniz, başka birine mi? Diyordunuz ya "Sisi mi, İmamoğlu mu?" Kime oy verdiniz? Sisi'ye.

Şimdi elimde bir resim var, buradaki resim Birleşmiş Milletlerin bir yemeğinden. "Sisi'nin oturduğu masaya oturmam..." Acaba hangi Erdoğan? Bu Cumhurbaşkanı Erdoğan veya bu AK PARTİ Genel Başkanı Erdoğan, bu da Cumhurbaşkanı Erdoğan. Burada ne yapıyorlar? Şu samimiyete bakın Allah aşkına. Sayın Bakan, siz de bakın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Görüyorum Sayın Ağbaba, buradan görebiliyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Şu samimiyete bakın arkadaşlar, şu samimiyete; diz dize, göz göze. Allah aşkına, bunu biz söylesek... Biz 2 milletvekilimizi Mısır'a gönderdik, bize "darbeci" dediler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, devletlerde uzun soluklu küslükler olmaz. Devletler kendi menfaatlerine bakar.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Tabii, onu anlatıyorum işte, onu anlatıyorum ben de.

Şimdi, biz o zaman, bu darbe olduğu zaman darbeyi kınadık, dedik ki: "Darbeyi şiddetle kınayalım, yüksek sesle kınayalım ama koca Mısır'la Türkiye'nin ilişkisini kesmeyelim. Koca Mısır'la Türkiye diplomatik ilişkisini bitirmesin, onun maliyetleri olur bize." Maliyetleri oldu mu? Oldu; Akdeniz'de oldu, ihracatta oldu, birçok alanda oldu.

Şimdi, Sayın Erdem gitti ama biraz laf atayım ona, diyor ki: “Orta Doğu’nun lideri.” Allah aşkına, lider ne diyor, biliyor musunuz? Lider “Katil Suudi Arabistan.” diyor. E, deme, yarın barışacaksan deme. Ne yaptı Suudi Arabistan? Domatese kadar ihracatı yasakladı, domates satmak için kuyruğa girdik.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkanım, hemen toparlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, buyurun.

VELİ AĞBABA (Malatya) – “Asla yan yana gelmeyiz.” dediniz, şimdi -Ne o? “Emir” mi diyorsunuz Suudi Arabistan Emirine?- sarmaş dolaşız.

Bu İsrail meselesi... Arkadaşlar, hele bugün, şu dakika, o İsrail’in yapmış olduğu insanlık dışı eylemi çok sert şekilde eleştiriyoruz ama bizim ülkemizin görevi sadece eleştirmek değil bu katliamın, bu büyük katliamın önüne geçmektir; maalesef, bu konuda da çok ileri gidemedik. Yine bu İsrail meselesi... Hani bir ara Netanyahu’ya meydan okuyorduk, “Bir daha sokmayız.” diyorduk; bir baktık, sarmaş dolaşız, bir baktık, yine büyükelçi göndermişiz. Bir gün öyle bir gün böyle yani bu istikrarsız dış politikayı sizlerle paylaşmak istedim.

Bir başka mesele -Suriye’de gördük- Suriye, bizim açımızdan yüz yıl boyunca çözemeyeceğimiz bir sorunla karşı karşıya bıraktı Türkiye’yi maalesef ve maalesef o savaşın o kadar büyümesinde, iç savaşın artmasında da Türkiye’nin o açık sınır kapısı politikası büyük bir... Nerede cihadist katil terörist varsa bizim açık bıraktığımız sınırlardan Suriye’ye giderek Suriye’de savaştı. Şimdi, biz Avrupa’nın mülteci ambarıyız, bunun hepimizin gururuna dokunması lazım, özellikle milliyetçiliği kimseye bırakmayan siyasi partilerin bu mülteci meselesi konusunun ciddiyetle üzerinde durması lazım.

Bir vize meselesi var Sayın Bakan, bu vize meselesini çözediniz. Benim bir önerim var: Biz Malatya olarak bu konuda tecrübeliyiz. Bizim bir Yeşilyurt Belediyesi var, gri pasaport veriyor, hizmet pasaportu; vizeye gerek kalmadan gidiyor ama geri gelmiyorlar. Bu konuyu siz de değerlendirin; bu gri pasaportla insan kaçırma yöntemi var, VIP insan kaçırma yöntemi var. Sağ olsun, geçen yıl o Belediye Başkanımıza da “Yılın Belediye Başkanı” ödülünü verdik. Haklı mı? Vallahi haklı. Bunu dünyada düşünecek bir belediye başkanı var mı, bir siyasetçi var mı? O konuda sizi de -AK PARTİ Grubunu da- tebrik ediyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

VELİ AĞBABA (Malatya) – Hemen bitiriyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, buyurun lütfen.

Uzun sürer bu Yeşilyurt, onu daha önce dinledik ama...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Ama hiçbir şey olmadı ki.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Yahu, daha süreç yeni başladı.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Şimdi, bu vize meselesi... Öğrenciler mağdur, iş adamları mağdur. 2013 yılında Sayın Erdoğan demişti ki: “Bu, üç-üç buçuk yılda çözülecek.” Hâlâ çözülmelerini bekliyoruz. Bize vize sözünü vererek Türkiye’ye mültecileri gönderdiler “Bize göndermeyin, biz size vize serbestisi getireceğiz.” diye ama maalesef, hâlâ vizede büyük problemler var. Almanya geçen sene 48 bin vatandaşımıza, Fransa 15 bin vatandaşımıza, şu yanımızdaki Yunanistan 16 bin vatandaşımıza maalesef vize vermemiş.

Bir de -bu hem sizi ilgilendiriyor hem Türkiye'yi, Türkiye'nin ekonomisini, demokrasisini, her şeyini ilgilendiriyor- AİHM meselesi... Biliyorsunuz, Erdoğan geçmişte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru yapmıştı. Erdoğan, Türkiye'yi AİHM'e mahkûm ettirdi; bu kararla 10 bin euro tazminat aldı, Türkiye'nin üzerine bir de 15 bin euro mahkeme masrafı yükledi.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

VELİ AĞBABA (Malatya) – Yarım sayfam kaldı, hemen bitiriyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Maalesef, şu anda AİHM kararları tanınmıyor. Açıklanan verilere göre AİHM'e 2022 yılında yapılan başvuruların yüzde 26,9'u Türkiye'den, mahkemede bekleyen tam 20.015 dava var. Bunun bizim utancımız olması lazım, maalesef Anayasa Mahkemesi bile yetişemiyor. En son, AİHM'nin Can Atalay kararından sonra mahkemenin "AYM kararlarını tanımıyoruz." demesi bir darbe girişimidir. Bu hem siyasetimizi etkileyecek hem de ekonomimizi etkileyecek, bunu söylemek istiyorum.

Bir de Avrupa Birliğiyle ilgili ne yapıyoruz? Avrupa Birliği hedeflerinden koptunuz mu? Biliyorsunuz, Avrupa Birliğinin en temel kriteri yargı bağımsızlığı, hukuk güvenliği; bu sağlanmadığı sürece Türkiye için de Avrupa Birliğinin bir hayal olduğunu söylemek istiyorum. Türkiye mutlaka Avrupa Birliği hedeflerine dönmelidir.

Başkanım, ben tekrar çok teşekkür ediyorum size.

Tekrar bütçenizin hayırlı olmasını diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, teşekkür ediyorum.

Biliyorsunuz, süre on dakika, çok böyle sözlerinizi tamamlayamazsanız ilave maksimum bir dakika veriyorum. Burada Sayın Ağbaba'ya fazla süre vermemizin sebebi, kendisi bir hafta Komisyon çalışmalarında olmamıştı ama hesabı kapattım, çok fazla şey kalmadı.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Altı gün gelmedim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İki gün daha kapatırım, ben de burada çetele tutuyorum, baktım dakikalara

Şimdi, Sayın Akay, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

CEVDET AKAY (Karabük) – Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri, Sayın Bakanım, çok kıymetli bürokratlar, değerli basın mensupları; ben de hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum, bütçemizin hayırlı sonuçlar doğurmasını temenni ediyorum.

Ulusal kurtuluş mücadelemize önderlik yapmış, daha sonra modern Türkiye'yi kuran, devrim ve reformları gerçekleştirmiş olan Ulu Önder'imiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, tarih sahnesine askerî dehasını kanıtlayarak çıkmış olsa da onu Türk halkının gönlünde ölümsüz kılan ve dünyanın en önemli liderleri arasında ayrıcalıklı bir yere oturtan özelliği devlet adamlığında göstermiş olduğu üstün başarılarıdır. O öyle bir dehaydı ki barışçı ve demokratik vizyonu hâlen geçerliliğini korumaktadır.

Bu çerçevede, Atatürk'ün dış politika alanında ortaya koyduğu vizyon, "Yurtta sulh, cihanda sulh." sözleriyle çizdiği hedef ve bu yönde izlediği kararlı politika seti ülkemizin bugünkü konumuna gelmesindeki en önemli etkidir. Kurucumuz ve kurtarıcımız Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Yurtta sulh, cihanda sulh." ilkesinin dış politikamızın temel dayanağı olmaktan uzaklaşması şu an yaşadığımız sorunların altında yatan en büyük nedendir.

Bu girişten sonra, Sayın Bakanım -az önce Dışişleri Komisyonu üyemiz, Vekilimiz Sayın Namık Tan Büyükelçimiz de ifade etti- Dışişleri Bakanlığının bütçesi yıllar itibarıyla gerçekten konsolide bütçe büyüklüğünden payı düşerek bugünlere gelmiş 31 milyar 372 milyonluk bir bütçe; çok az bir bütçe, genel bütçe büyüklüğünün binde 2,8'i. Buradaki fayda da dış politikaya 25 milyar 616 milyonluk bir pay ayrılmış, bu da sizin yani Bakanlığımızın bütçesinin yüzde 81,61'ini teşkil ediyor; yönetim ve destek programı 2 milyar 373 milyon, yüzde 7,56. Burada uluslararası eğitim, iş birliği ve yurt dışı eğitimle ilgili bir pay var, 1 milyar 512 milyon, bu da yüzde 4,81. Bu gerçekten çok az bir pay, birazdan niçin az olduğunu da açıklayacağım, bu konuya çok detaylı girmiyorum. Buradaki ödenek miktarının kesinlikle artırılması gerektiğini özellikle buradan ifade ediyorum.

Yine, aynı şekilde, şehit yakını ve gazilere bütçenizden çok az pay ayrılmış, 8 milyon civarında, bunun artırılması lazım. Cari transferler diğer bakanlıklarda olduğu gibi hakikaten bütçenin önemli bir payını teşkil ediyor, yüzde 14'lük bir rakam, yüzde 15'e yakın. Sermaye giderleri yani yatırım harcamaları düşük, 1 milyar 713 milyon. Detayına da baktığımız zaman bunun ağırlıklı olarak gayrimenkul büyük onarım bedelleriyle ilgili olduğunu görüyoruz, payın büyük bir bölümü bunda. Bütçenizde de 500 milyarın üstünde bir rakam önümüzdeki 2024 yılı bütçesi içerisinde bu tip gayrimenkullerin onarımına harcanacak. Biz bunların neler olduğunu, zorunlu olup olmadığını da merak ediyoruz, bunu da bizimle paylaşılırsanız sevinirim.

Yine, kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan ödemeler var 55 milyon civarında, bu kuruluşların neler olduğunu merak ediyoruz. Tabii ki büyükelçilik ve daimî temsilciliklerimize bütçeden ciddi pay ayrılması muhakkak hepimizin de istediği bir tutar, yüzde 55'lik bir rakam buraya ayrılmış, 17 milyarın üstünde. Buraya baktığımız zaman da memurlara, sözleşmeli memurlara, çalışanlara, bürokratlara ayrılan ödeneğin yetersiz olduğunu, yaşam koşulları içerisinde onların özlük haklarının ve gelir düzeyinin de artırılması gerektiğini de özellikle buradan ifade etmek istiyoruz.

Yine, bütçenizde 2024 yılı içerisinde 55 adet taşıt alımı var, bunların da hepsi yurt dışı temsilciliklerine alınacak. Bu satın almalarda nasıl bir yöntem uygulanıyor, onu merak ediyoruz. Bir de baktığımız zaman, genelde merkezî bütçeden bunların karşılandığı görülüyor, hibe yoluyla 3 tane aracın alınacağı ifade edilmiş. Dışişleri Bakanlığı gibi bir kuruma hibe yoluyla bu taşıtların daha çok gelmesi gerektiğine inanıyoruz, hibeyle ilgili taşıt alımlarının da artırılmasında fayda görüyoruz.

Yine, size bağlı kuruluşlarda dikkatimizi çeken bir şey oldu; Avrupa Birliği Başkanlığının mali tablolarını incelediğimizde, Sayın Bakanım, burada öz kaynağın eksi 10 milyon olduğunu gördük, bilançosunda yer alıyor. Sebebine baktığımız zaman da geçmiş yıllardaki olumsuz faaliyet sonuçlarından kaynaklandığını gördük. Eksi 4 milyar 198 milyonluk bir rakam, hani bunun nereden ileri geldiğini merak ettik; bir bakar cevaplarsa yetkililer memnun olacağız. Acaba hazine yardımıyla mı gerekli -zaruri- şeyler karşılanıyor? Eğer öyle bir şey varsa buraya da bir program bütçesinin ayrılması önem arz ediyor, bunu da özellikle buradan ifade etmiş olalım.

Yine, tespitlerle ilgili ilerleyecek olursak, eski bakanlarınızı, eski milletvekillerinizi, danışmanlarınızı ve vekillerinizin akrabalarını büyükelçi, müşavir, ataşe sıfatıyla yurt dışı misyonlarınıza atadınız. Buna benzer uygulamalar birçok ülkede de var fakat bu atamalar siyasi ve ideolojik saikle değil liyakat esasıyla yapıyor. Siz on beş yılda 30'un üzerinde siyasetçinizi büyükelçi olarak dış misyonlarınıza atadınız, tabii ki atanabilir ama bu durum, Bakanlık içerisindeki özellikle liyakat sahibi bürokratların şevkini kırıyor, gerçekten üzüyorlar, orada da eskiden olduğu gibi atamaların yapılmasını bekliyorlar; bunu da özellikle buradan vurgulamak istedik.

Türkiye'nin büyükelçilikler, daimi temsilcilikler ve başkonsolosluklar başta olmak üzere dünya genelinde 260 tane dış misyonu bulunmaktadır, 260 misyonla dünyada en çok misyona sahip olan ilk 5 ülke arasında yer almaktadır. Ancak, 260 misyonda toplam kaç tane diplomatımız bulunmaktadır? Afrika'daki ülkelerin kaçında büyükelçi haricinde birden fazla diplomat bulunmaktadır? Türkiye bu temsilciliklerin kaçına gerçekten ihtiyaç duymaktadır? Çünkü Sayın Bakanım, temsilciliklerin açıldığı yerde dış ticareti de destekleyici unsurlar olması gerekir, ihracatı da mutlaka geliştirmesi gerekir, belki böyle sebeplerden dolayı da açılmış olabilir. Fakat büyükelçilik açmanın dışında, hacim artırmayla ilgili, örneğin Çin'de belki daha fazla temsilcilik açılabilir. En son, Nepal'e bir büyükelçilik açılacağı duyurulmuştu; burada gerçekten büyükelçilikle götürülecek bir sebep var mıdır, bu iki ülke arasındaki ilişki bu kadar önemli midir, bunu da paylaşırırsanız bizimle sevinirim.

Son yıllarda özellikle Covid-19 salgınından sonra tüm dünya genelinde enflasyon oranları hızla artmaktadır ancak diplomatlarımızın maaşlarına uzun süredir zam yapılmamıştır. Dünyada en çok misyona sahip 5'inci ülke olduğumuz durumu da göz önünde bulundurulursa diplomatlara sağladığı maddi imkânlar bakımından dünyada kaçınıcı sıradayız? Ülkemizi yurt dışında temsil eden diplomatlarımızın maddi kaygılardan uzak, dış politikamıza yön verecek analizler kaleme alması gerekirken kaç diplomatımız ay sonunu getirmekte zorlanmakta ve çocuklarının eğitim masraflarını nasıl karşılayacağına dair kafa yormaktadırlar?

Yine, son yıllarda İletişim Başkanlığı, iki yüz yıllık bir maziye sahip Dışişleri Bakanlığının bir alternatifi gibi çalışarak Dışişleri Bakanlığını baypas etmeye çalışmaktadır. Önemli toplantılar sonrası, ülkemizin dış politikasına yön verici açıklamalar İletişim Başkanlığı tarafından yapılmaktadır; bu, doğru bir uygulama değildir. Bu konuyla ilgili, durumu düzeltmekle ilgili çaba sarf etmenizi bekliyoruz. Tüm bu olumsuzluklar içinde Dışişleri Bakanlığı personeli Hükümetin yıpratmalarına, uzun mesai saatlerine, maddi imkânsızlıklara rağmen büyük bir özveriyle çalışmaktadırlar.

Dış politikada misyon açma sayısında yarıştığımız ABD, İngiltere, Çin ve benzeri ülkeler diplomat çocuklarının eğitim masraflarının tamamını karşılarken, evleri atamaları yapılmadan önce hazırlanırken bizim diplomatlarımız yaşayacağı evin depozitosunu ödemek için kredi çekiyor, çocuklarını hangi okullara göndereceğini ince ince hesaplıyor; devletimizin eğitim masraflarının sadece yarısını karşılıyor olması sıkıntılı bir durum. Bazı ülkelerde diplomatlarımız maaşlarının üçte 2'sini kiraya vermek zorunda kalıyorlar fakat bu büyük mağduriyet karşısında bir şey yapılmıyor. Az önce eğitimle ilgili giderin yetersiz olduğunu da bunun için belirtmiştim Sayın Bakanım. Buradaki ödenek tutarlarının aktararak çalışanlarımızın, diplomatlarımızın bu sıkıntılarının giderilmesi mutlaka gerekiyor; özellikle bunu da ifade ettim.

Bir de sözlerime son vermeden önce Kıbrıs'la ilgili bir durum tespitini sizinle paylaşmak istiyorum. Özellikle Kıbrıs'ın İsrail'e bakan kısmında Yahudi kökenli iş adamlarının binlerce dönüm arazi aldığını ve konutlar yaptığını duyuyoruz. Yine, aynı şekilde, Ukrayna-Rusya savaşından da Yahudi kökenli iş adamlarının bu bölgeye geldiklerini duyuyoruz. Gazze'deki kesinlikle tasvip etmediğimiz bu vahşet dolu savaş ortamı içerisinde oradaki Filistinlilerin yurtlarını terk etmek zorunda kaldığı bir ortamda ve Güney Akdeniz'de 10 trilyon dolarları aşan enerji kaynağı göz önünde bulundurulduğunda, Kıbrıs topraklarında bu tip yapılaşmanın olumsuz sonuçlar doğuracağını düşünüyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Akay, toparlayın lütfen.

Buyurun.

CEVDET AKAY (Karabük) – Toparlıyorum Başkanım.

Bu konuyla ilgili Kıbrıs'ta neler oluyor Sayın Bakanım? Bu konuya yönelik bir çalışmamız var mı bu durumla alakalı? Bizi de bu durumla ilgili aydınlatırsanız sevinirim.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Akay, teşekkür ediyorum.

Sayın Mustafa Erdem'den sonra Sayın Gülcan Kaçmaz Sayyigit, Sayın Sami Çakır, Sayın İsmail Faruk Aksu, Sayın Tahsin Ocaklı, Sayın Cavit Arı ve Sayın Necmettin Erkan şeklinde devam edeceğiz.

Buyurun Sayın Erdem.

Süreniz on dakikadır.

MUSTAFA ERDEM (Antalya) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri, Sayın Bakanım, Bakan Yardımcılarım, değerli bürokratlar, basınımızın değerli temsilcileri; hepinizi ben de saygıyla selamlıyorum.

Bütçemizin ülkemize ve Bakanlığımıza hayırlı olmasını diliyorum.

Değerli arkadaşlar, daha önce de burada farklı bakanlıklarla ilgili konuştuk. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi döneminde devlette maalesef kurumlarla ilgili önemli tahribatlar yapıldı. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişle devlet kurumları işlevsizleştirildi; bürokrasi ve kamu atamalarında en önemli kriter maalesef -üzülerek söylüyoruz- liyakat değil iktidara yakınlık oldu. Bu tahribattan en son nasibini alan bakanlık ise maalesef Dışişleri Bakanlığımız. Türkiye'de dış politikayı yöneten ve yönlendiren kurumun Dışişleri Bakanlığımızın olması gerekirken artık tek karar mercisi Cumhurbaşkanlığı.

Sayın Bakanım, her ülkenin bir dış politikası olur. Bu politika ülkenin çıkarları doğrultusunda geliştirilir, iktidarı da muhalefeti de bu dış politika çerçevesinde kendi ülke menfaatlerini gözeterek hareket eder, olması gereken budur. Ama bizde öyle mi? Cumhurbaşkanımız bir gün bir yere gidiyor, bir açıklama yapıyor; ertesi gün başka bir yerde farklı bir açıklama yapıyor; seçim zamanı geliyor, dış politikamız iç siyaset malzemesi yapıyor, bütün dünyada “Ey...” “Ey...” diye -deyim yerindeyse- atarlanmadığımız ülke kalmıyor; böyle bir dış politika süreci devam ediyor. En son -yerel seçimleri burada herkes hatırlıyor, özellikle AKP'li vekillerimiz daha hiç unutmamışlardır- İstanbul seçimlerinde Sayın Cumhurbaşkanımız çıktı, meydan meydan dolaşarak “İmamoğlu'na oy vermek Sisi'ye oy vermektir.” dedi ve bu ülkede maalesef bunları yaşadık. Suriye politikamızı söylemiyorum bile artık. Esad oldu “Esed”, şimdi tekrar “Esad” olma yolunda hızla ilerliyor. Geçenlerde Sayın Cumhurbaşkanımız Riyad'daki İslam İşbirliği Teşkilatının Gazze Şeridi için düzenlediği olağanüstü toplantıya katıldı. Hepimiz gördük ki Cumhurbaşkanımız Sisi'yle gayet samimi, Rabia ise rafa kalkmış; Esad'la tokalaşmaya da bir adım var. “Bunu yine nereden buldunuz? Nereden çıkarıyorsun?” demeyin değerli arkadaşlar. Burada -aslında fotoğrafta daha farklı görüntüler de var- fotoğrafa baktığımızda, Kaşıkçı cinayetinden sorumlu tuttuklarımız da var maalesef.

Sayın milletvekilleri, yine, Hamas'ın 7 Ekim sabahı gerçekleştirdiği Aksa Tufanı Operasyonu'nu bahane eden İsrail, o tarihten bu yana Gazze'de katliamlarını hız kesmeden sürdürüyor; okul, hastane gözetmeksizin bombalıyor, binlerce masum insanın kanını dökmekten çekinmiyor. Buradan, Hamas'ın ve İsrail'in bu katliamlarını bir kez daha lanetliyorum. Gazze'de elektrik yok, su yok, gıda yok, ilaç yok, ısınmak için yakıt yok; insanlar dışarıda açlıktan, hastanelerde de ilaçsızlıktan ölüyor, dünya ise âdeta izliyor. Peki, biz ne yapıyoruz? Biz de sadece, maalesef kınıyoruz. Ha, bir de miting yaptık değil mi? Yapmayın arkadaşlar! Siz iktidarsınız, iktidar miting mi yapar ya! İcraat yapması lazım. Başka somut bir şey var mı? Yok. Anlayacağınız, yine “one minute”. Eğer gerçek anlamda Filistin halkının yanında olmak istiyorsak yaptırım uygulamak gerekmez mi değerli arkadaşlar? Türkiye Hükümeti, Erdoğan

“Bütün ticari, askerî anlaşmaları iptal ediyoruz.” diyebilecek mi? Elbette diyemeyecek. İsrail’e tam destek veren Amerikan emperyalizmiyle arasına mesafe koyabilecek mi? Elbette koyamayacak. Bunu da süreçte hep beraber göreceğiz.

Değerli milletvekilleri, Cumhurbaşkanımız çıkıyor, diyor ki: “ Hamas bir terör örgütü değildir.” Sayın Bakanım, bu bir devlet politikası mıdır? Türkiye Cumhuriyeti böyle mi bakıyor, yoksa Cumhurbaşkanımız yine kendi düşüncelerini mi söylüyor? Bunda, ileride karşımıza çıkacak sorunlar bekliyor mu, sizden öğrenmek isteriz.

Sayın Bakanım, çok kısa bir süre önce, Ulu Önder’imiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarının canları pahasına kurarak bize emanet ettiği cumhuriyetimizin 100’üncü yılını kutladık. Bazı kesimlerin tüm görmezden gelmelerine rağmen cumhuriyetimizin 100’üncü yılı ülkemizin dört bir yanında vatandaşlarımız tarafından büyük bir coşkuyla kutlandı, dünya âdeta bizi izledi ancak bu kutlamadan mahrum kalanlar da oldu. TRT’nin 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı kutlamalarını erteleyeceğini duyurmasının ardından bazı dış temsilcilikler de benzer kararlar aldı, Türkiye’nin Katar Büyükelçiliği 100’üncü yıl kutlamalarını erteledi. Sebebi ise Filistin’de yaşananlar. Katar Büyükelçiliği çok üzülmüş yaşananlara, ondan iptal etmiş ama yaşananlara bu kadar üzülen Büyükelçi Mehmet Mustafa Göksu kutlamaların ertelenmesi kararından bir gün önce, Katar’da Khalid Mohammad Al Suebei’nin düğününe katılmış -o da fotoğrafta Sayın Bakanım- içindeki mutluluk yüzüne yansıyor, o kadar da üzgün (!) Böyle bir şey kabul edilebilir mi değerli milletvekilleri? Bu Büyükelçi cumhuriyetin sayesinde orada Büyükelçilik yapıyor. İşte, AKP’li siyasetçilere ve onların yakınlarına, eşe dosta ulufe gibi büyükelçilik dağıtımının yüz yıllık cumhuriyete verdiği vahim nokta bu. Bu vatani böyle büyükelçilere mi emanet edeceğiz Sayın Bakanım, sormak isterim.

Sayın Bakanımıza buradan yine soruyorum: Bu konuda Bakanlığımızın bir talimatı oldu mu, olduysa gerekçesi ne? Eğer yoksa bu Büyükelçi bu yetkiyi nereden alıyor?

Sayın Bakanım, ülkemiz vatandaşının yaşadığı önemli bir başka sorun da -buna da değinmek isterim- vize sorunu. Özellikle Avrupa ve Amerika’ya vize başvurusunda bulunan sayısız insan, sanatçı, öğrenci, iş insanı “ret” cevabı alıyor. Vize başvuru süresi hem masraflı hem de stresli bir süreç. Turistik ziyaretlerin yanında eğitim ve iş seyahatlerinde de benzer durumların yaşanması boşa giden başvuru masraflarına, uçak biletlerine, rezervasyonlara ve hayal kırıklıklarına neden oluyor. 2014 yılında yüzde 4 olan Schengen vize reddi oranı 2020’de yüzde 12,7’ye yükselmiş; 2021 ve 22 yılında ise bu oranın daha da arttığı belirtiliyor. Geçtiğimiz yaz döneminde vize şikâyetleri yüzde 715 artmış.

Ülkenin içine sokulduğu ekonomik ve siyasi durumdan kaynaklı, vatandaşlarımız yurt dışına yerleşmek istiyor yani bu ülkeden kaçmak istiyor, bunun için çeşitli yollar arıyor. Bunun sonucunda Avrupa ülkeleri her vize talebinde bulunanı ülkelerine yerleşecek, sığınacak potansiyel göçmen olarak görüyor ve vizede, pasaport almada zorluklar çıkarıyor.

Sayın Bakanım, Malatya Yeşilyurt Belediyesi vakasını herkes hatırlıyor. AKP’li belediyenin gri pasaportla yurt dışına etkinliğe gönderdiği 45 kişiden 43’ünün geri dönmediğini hepimiz biliyoruz. Devletin belediyesi insan kaçakçılığı yaptı, hem de gri pasaportla; bu, sadece bir örnek. Şimdi kalkıp “Bize niye vize vermiyorlar?” diye yakınmamız da doğal.

Ülkemiz yanlış dış politika nedeniyle âdeta göçmen ülkesi oldu. Tüm bu gerçeklikler vatandaşımıza vize sorunu olarak da geri dönüyor; öğrencilerimiz, turizmcilerimiz, sanatçılarımız, iş adamlarımız çok büyük sorun yaşıyor. Vatandaş sizden bu sorunlarla ilgili çözüm bekliyor.

Bir konuya daha burada değinmek isterim, daha önce de defalarca dile getirdik: Göçmen ve sığınmacı sorunu. Antalya halkı artık bu konuda çok şikâyetçi Sayın Bakanım. Hem güvenlik hem de ekonomik sorunlara neden oluyor bu süreç. Ülkede kaç yabancının olduğu belli değil, kaç vatandaş belli değil. Gerekli önlemlerin alınmasını bekliyor Antalya halkı.

Bir de Sayın Bakanım -sürem doluyor- globalleşen dünyada ülkeler arasında ticaretin artmasına bağlı olarak Türkiye'ye de çok sayıda yatırımcı gelmektedir, Türkiye'den de yurt dışına, bildiğiniz gibi, yatırımcı gidiyor. Bu yatırımcıların mali müşavirlik hizmetlerini 3568 sayılı Kanun'a göre belge almış mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler yapmaktadır. Bu meslek mensupları bu firmalarla ilgili de yurt dışına gitme, toplantılara katılma gibi sorunlarla karşılaşmakta ve vize almakta zorlanmaktadırlar. Avukatlar gibi serbest meslek yapan mali müşavirlerin de on beş yıl süre sonunda yeşil pasaport alma taleplerinin yerine getirilmesini meslek camiası olarak sizden talep ediyorum.

Bu konuda duyarlı davranacağımız düşüncesiyle görevinizde başarılar diliyorum, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Erdem, teşekkür ederim.

Şimdi Sayın Sayyığıt'e söz veriyorum.

Buyurun.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, bürokratlar, değerli üyeler ve basının kıymetli emekçileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Geçtiğimiz süreçte Dışişlerinin sadece dış işleri olmadığı süregelen AKP iktidarları politikalarıyla net bir şekilde açığa çıkmış durumda. Dolayısıyla dünyada olduğu gibi ülkemizde de dış politikanın siyasetüstü bir yerde olduğu düşüncesi de bir idealizmden öteye, maalesef, gidememektedir. Gördüğümüz üzere Bakanlığın bütçesinde son yıllarda bir artış yok, âdeta bir sıçramayla karşı karşıyayız ve ne hikmetse ne zaman bu bütçede artış olmuşsa sorunlar da o oranda artış göstermiş durumda. Bu durum, halkın bütçesiyle halkın sorunlarının çözülmediğini çok açık bir şekilde ortaya çıkarıyor. Demek ki bir yerde yanlış yapıyor Sayın Bakan, yanlışta da bir ısrar var açıkçası. Bakın, AKP'nin dış siyaseti önceden olduğu gibi -hâlen öyle- fazlasıyla ideolojik unsurlara angaje durumda. Bu siyasi tercih Orta Doğu'da huzur da barış da getirmede, hepimiz bunu çok iyi bir şekilde gördük. Tabii, dış politikaların savrulma hâli bir yapboz dinamiğiyle ondan sonra da devam edegeldi çünkü siyasi iktidar kalıcı bir dış politik konseptte sahip değil; tamamen konjonktürel, eklektik, tutarsız bir seyir izledi maalesef. Bugün, Orta Doğu başta olmak üzere dünyanın farklı coğrafyalarında siyasi, sosyal, ekonomik sorunlar söz konusu. Tabii, Türkiye de etrafında gelişen sorunlardan etkilenen ülkelerin içerisinde. Bunun bir nedeni, bölgede ve dünyada yaşanan gelişmelere karşı doğru bir politikanın üretilmemesi. Burada birincil muhatabın Dışişlerinin çalışanları ve diplomatları olmadığını, bizzat Sayın Bakan olduğunu da ayrıca belirtiyim çünkü sağduyu ve rasyonel bir akıl hâkim değilse hiçbir mahir diplomat dağılmış bir politikayı arka planda maalesef toparlayamaz. Bu nedenle Hazine ve Maliye Bakanlığından sonra belki en çok Dışişleri Bakanlığında bir rasyonel zemin sorunu var.

Geçmişten günümüze diplomasinin asıl işlevi sorunların diyalog ve barış merkezli çözümüne ilişkin siyasi bir faaliyet olagelmıştır, bu şekilde karşımıza çıkmıştır. Bakın, Dışişleri Bakanlığının sayfasına girdiğimizde şu var: Dış politika için “insani dış politika” tanımlaması yapıyor, barış vurgusu da öne çıkarılan vurgulardan bir tanesi. Siz de uluslararası sistemin dünyanın bir bölümü için barış ve adalet üretmediğinden yakınmışsınız. Eğer Bakanlığınızın yaptıklarını bilmeseydik bunlar pek etkili olurdu doğrusu bizler üzerinde. Ülkenin saygınlığını artıracak politikalar yerine “Yalın şiddete dayanan savaş barıştır.” ile tanımlanabilecek bir politik hat var ortada Sayın Bakan.

Sayın Bakan, değerli konuklar; siyasi iktidarın dış politikayı siyaset üstü bir anlayışla ele almadığını, ülkenin bulunduğu geniş coğrafyada siyasal ve sosyal özgünlükleri dikkate almadan başvurduğu istikrar bozucu yöntem ve söylemlerle fazlasıyla gördük. Özellikle yanlışlarda ısrarcı olmanın sebeplerinden biri de dış politik müdahaleciliğin artık iç politikaya tahvil yöntemi olarak kullanılması. AKP'nin bu tarz siyasetiyle dışarıdaki sorunların ülke içine taşırıldığı gibi bir sonuçla da maalesef karşı karşıyayız. Geline nokta da bölgede artan riskleri ve uyarıları dikkate almayan bir iktidar var karşımızda. Öyle ki askerî bir müdahalecilikle kendine Orta Doğudan, Kuzey Afrika ile Kafkasya'ya uzanma hakkı bulabilen bir dış politika söz konusu. Açıkçası, salt askerî bir anlayışla dünyanın farklı coğrafyalarına nüfuz etmek yerine diplomasinin ülke içinde demokratik kurumsal işleyişle tamamen barışa hizmet ekseninde kullanılması gerektiğini düşünüyoruz ve bunun altını ısrarlı çiziyoruz.

Dünya çapında bir ülkenin itibarı savaş politikalarıyla yükselmedi şimdiye kadar, bundan sonra da yükselmeyecek. Güvenlikçi yaklaşımla diplomatik başarı da mümkün olmaz. Son yıllarda bölgede Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri başta olmak üzere bazı U dönüşleri olmasaydı tamamen ülkenin izole edildiği bir tablo karşımıza çıkacaktı. Bunu vaktizamanında “değerli yalnızlık” diyerek bir teselliye de savuşturmak işe yaramıyor. Dolayısıyla amaç ülkenin saygınlığını artırmaksa ilk önce içte ve dışta Kürtlere karşı olan bakışımızı değiştirmeniz gerekiyor. Eğer uluslararası camiada itibar sahibi olmak istiyorsanız hukukun üstünlüğü, insani gelişmişlik, demokratik kurumların işleyişi, basın özgürlüğü endekslerinde son sıralarda yer almamanız gerekiyor Sayın Bakan.

Evet, Dışişlerinin icraatları aynı zamanda iç siyasete de etki eden sonuçları açığa çıkarıyor. Sadece silah teknolojisi reklamı yapıp askerî müdahaleleri övebilirsiniz, AKP'nin buna ihtiyacı da var çünkü homojenleştirmek için her zaman bir ortak tehdit duygusu yaratılmalı. Sonuç; enflasyon, yoksulluk, işsizlik, barınma sorunu ve maalesef geleceksizlik sorunu.

Dışişleri Bakanlığı söz konusu olduğunda metinlerde çokça soydaşlık kavramının da geçtiğine şahit olduk. Bir de kardeş ve akraba topluluklar türünde bazı kullanımlar yapılıyor. Cumhuriyetin ilk yıllarında salt Türklük içeren bir kullanım söz konusuydu çünkü Türklük dışında diğer halklar ve inançlar tamamıyla yok sayılıyordu. Son çeyrek yüzyılda ise Anayasa'da Türklük vurgusunun ülkede yaşayan herkesi kapsadığı propagandası yaygınlık kazandı, bunun tam bir kandırmaca olduğunu devlet imkânlarının kullanılma biçiminde görüyoruz zaten. Özellikle dış politikada ülkede yaşayan Kürtlerin, Lazların, Ermenilerin, Süryanilerin, Arapların, Alevilerin yok sayıldığını gördük, görmeye de devam ediyoruz. Balkanlardan Orta Doğu'ya, Orta Asya'dan Avrupa'ya Türk dilinden, Türk dünyasından bahsediyorsunuz; buna karşı değiliz tabii ki bunda bir yanlış anlaşılma olmasın ama sunumunuzda Irak ve Suriye'den bahsederken tek bir defa bile Kürtlerin hakkından, hukukundan bahsetmediniz Sayın Bakan. Orta Doğu'da Filistin sorununu görüp Kürt sorununu görmemek bölgeye şaşı bakmaktır.

Soydaşlık diplomasisini Ahıskalılara yönelik ikili yaklaşımla ortaya koymak istiyorum. Geçen hafta yani 14 Kasım'da Ahıskalıların sürgününün yıl dönümüydü, devlet akli sadece “Ahıska Türkleri” diyerek bu sürgünü yâd ediyor, oysa bu sürgünde Kürtler de var, Hemşinliler de var. Dolayısıyla Ahıskalı Türkler 90'lı yıllarda özel bir yasayla Türkiye'ye kabul edildi, bugün de Ukrayna-Rusya savaşından dolayı tahliye edilen Ahıska Türkleri var ama söz konusu Ahıskalı Kürtler olunca yalnız bırakılan bir halk gerçekliğiyle yine karşı karşıyayız çünkü etnik Türklük üzerinden bu bütçenin kaynakları maalesef kullanılıyor.

Bırakın, Türkiyeli Kürtleri, öz kardeşleri olan Kürtlere yönelik kucaklayıcı politika geliştirilmesine, bizzat Kürtlerin kazanımlarına karşı bir çaba da var. Geçen yıllarda Türk Devletleri Teşkilatını kurdunuz, Orta Asya ülkelerinin de içinde bulunduğu bir oluşum bu. Bugün Kazakistan'da 150 bini aşkın Kürt

var, çoğu Ahıska'dan sürgün edilen Kürtlerden oluşuyor. Onlar için de neden bir şey yapılmadığını sormayacağım çünkü ülke içinde kendi Kürt sorununu çözmeyen bir zihniyetin böyle ilerici bir adım atmasını açıkçası beklemiyorum.

Bakın, birkaç yıl önce, Japonya'da Tokyo Üniversitesinde Kürtçe dersleri başladığında bunun engellenmeye çalışıldığı noktasında basına da çokça haber yansımıştı. Yine, İsveç'te bulunan Dalkurd Spor Kulübüne Çinli bir firmanın sponsor olmasının Bakanlık eliyle bizzat engellenmeye çalışıldığı ifade edilmişti. Bunlar milyonlarca Türkiyeli Kürt'te duygusal bir kırılma yaratan adımlarınızın içerisinde yer alıyor.

Şu an görüştüğümüz bütçenin sahibi sadece bir halk değil Sayın Bakan, ülkede yaşayan bütün halklardır. Çalışmalarda bu hakikati gözden kaçırmanın da bir izahı yok. Diğer halkları da gören bir yerden hareket edilmeyebilir, bu tamamıyla sizlerin ideolojik bir tercihi olabilir ama en azından yurt dışında kültürel ve siyasi kurumlarıyla çalışan insanlara gölge etmeyin.

Sayın Bakan, değerli üyeler; konuşmamı şu cümlelerle bitirmek istiyorum: Eğer bugün AKP'nin yürüttüğü dış politikayı tek bir cümleyle ifade etmem gerekseydi "Kürtler hariç hariciyesi." derdim buna. Bakın, Sayın Bakan, söz konusu Filistin olunca, barışın yolunun temel hakların kabulü esasını, diyalog vurgusunu birçok defa ifade ediyor ama Kürtler hariç tutularak bu ifade ediliyor; hastanelerin hedef alınmasını haklı olarak şiddetle eleştiriyor -biz de eleştiriyoruz sivil alanların hedef alınmasını- ama Suriye'nin kuzeyinde yaşayan Kürtlerin, sivillerin kullandığı hastaneleri yine hariç tutarak bu eleştirisini yapıyor diyorum, hepimizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Sayyigît, teşekkür ederim.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARİ (Devam)

3.- *Oturum Başkanı Orhan Erdem'in, Van Milletvekili Gülcan Kaçmaz Sayyigît'in Dışışleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması*

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Ancak her seferinde uyarıda bulunuyoruz; öncelikle, Sayın Bakanımız konuşmasını veya bizlerden biri bir konuyu anlattığında Anayasa'nın 10'uncu maddesi gereği "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." anlayışıyla yapıyor. Orada "Türklere, Kürtlere, Alevilere, Sünnilere" gibi ifadeler tabii ki kullanılmayarak bu ülkenin tüm değerlerini ifade ettiğini bilmenizi isterim. Ayrıca "Kürtler hariç hariciye" ifadesi de bu noktada yanlış kullanılmış bir ifade. Dışışlerimiz, Hariciyemiz ülkemizin tamamının hatta gönül coğrafyamızdaki tüm yaşayanların da hak ve hukukunu arayan bir Bakanlık olarak görevini yapmaktadır.

Teşekkür ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) *KANUN TEKLİFLERİ (Devam)*

1.- *2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)*

a) *Dışışleri Bakanlığı (Devam)*

b) *Avrupa Birliği Başkanlığı (Devam)*

c) *Türk Akreditasyon Kurumu (Devam)*

ç) *Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) (Devam)*

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Şimdi söz talebi, Sayın Çakır'da.

Sayın Çakır, süreniz on dakika.

Buyurun.

SAMİ ÇAKIR (Kocaeli) – Sayın Başkan, Sayın Bakanım, Bakan Yardımcılarımız, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Bakanlığımızın değerli bürokratları, değerli milletvekilleri, kıymetli basın mensupları; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi ile 2022 kesin hesaplarını görüşüyoruz. Öncelikle, bütçenin hayırlı olmasını diliyorum. Bir bakanlık bütçesi görüşülürken söylenen, söylenecek her şeyin kendi bağlamında mutlaka önemi vardır ve şu veya bu şekilde değerlidir. Bugün burada Bakanlığın bütçesi görüşülürken aslında “Nasıl bir 2024’e giriyoruz?” sorusu korkarım rakamlardan çok daha önemli bir soru olarak karşımızda duruyor. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarında milyonlarca insan ölmüş, sonrasında özellikle gücü elinde bulunduranların girişimiyle sanki barışçıl bir dünya arzulanıyormuş gibi ittifaklar, paktlar, cemiyetler vesair organizasyonlar hayata geçirildi. Oysa emperyalist kafanın, postmodern de olsa Haçlı zihniyetinin hiç değişmediğini, değişmeyeceğini özellikle son çeyrek asırdır bölgemizde yaşananlar ortaya koymuş, koymaya devam ediyor. Biraz geriye gidersek Rusya'nın Afganistan'ı işgaliyle başlayan gücün hâkimiyet kurma hevesi, Rusya'nın sıcak denize inme hayali, Amerika'nın Irak'ı işgali, Suriye'nin Amerika-Rusya çekişmesine bağlı perişan bir hâle gelmesi, sınırlarımızda bir terör devleti kurulması, kurdurulması hayali ve Batı destekçi projeler çatışmaları, terörü, ölümleri tetiklemiş, milyonlarca insanın ölümüyle sonuçlanmış; bölgenin hesaplanamayan maddi kayıplarına rağmen bölgede hayat devam ediyormuş gibi yapıyoruz. Rusya-Ukrayna savaşıyla başlayan kuzey hareketliliğine dünya bir barış ve çözüm üretmeden, İsrail'in arzımevut hayalinin son perdesi olan ve Gazze'nin kuzeyinin boşaltılmasını talep eden savaş çılgınlıkları, zaten kuşatma altında olan bölgede açlığın, sefaletin zirve yapmasına yol açmış; masumların canı, kanı, çocukların hayali ve geleceği toptan ve bir soykırımı andıran, ölüm makineleriyle yapılan katliamın arkasını sıvazlayan bir dünyayla ilişkilerinizi hangi zeminde, hangi kalitede, hangi ahlaki değerler çerçevesinde devam ettireceksiniz; işte, asıl sorulması gereken, asıl konuşulması gereken bugün bu ve bu yaşananlardır. 5 ülkenin dudağı arasına sıkışmış, sıkıştırılmış Birleşmiş Milletlerin, güya ittifakımız numarası yaptığımız NATO'nun ne bize ne dünyaya güven verdiğini söylemek abartılı bir yorum mudur? Mazlum, garip ülkelerin Batı'nın sömürge mekânları olması alışkanlığının kırılması yönünde dünyada yaşanan gelişmeler Batı'yı daha da azdırmaya devam ediyor. Jeopolitik konumu itibarıyla dünyanın en güzel merkezi ve toprak parçası olması dolayısıyla ülkemize düşen tarihî, insani sorumlulukla bütün bu çerçeveye rağmen ayakta durmaya, güçlü olmaya, bir barış ülkesi olmaya dünden daha fazla ihtiyacımız var ve işin tuhafı, dünyanın buna ihtiyacı var. Rusya-Ukrayna savaşında yapılan görüşmelerde iki tarafın siyasi ve askerî bürokratlarının Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ı ayakta alkışlaması bunun en güzel örneğidir. İsrail-Filistin meselesinde isteseler de istemeseler de Türkiye'nin başından beri söylediği iki devletli yapının gerekliliği bölgenin ve insanlığın huzuru için şarttır ve bu adımlar için en uygun diplomasi merkezi de Türkiye'dir.

Burada ifade edilecek çok şey olmakla beraber, dünyanın hiçbir şey yapmayacağını, yapamayacağını en iyi bilen ülke olarak başından beri itidal çağrısı, dış işleri politikasının nasıl yerli yerinde olduğunu göstermesi açısından son derece önemlidir. Yoksa İsrail'in bir terör devleti olduğunu en iyi bilen bir yönetimin ülkemizde iş başında olduğunu hepimiz biliyoruz. Başından beri gerek Cumhurbaşkanımızın gerekse Sayın Bakanımızın diplomasi trafiği performansı son derece titiz, hassas ve ülke olarak da dünya olarak da arkasında durulması gereken güzellikteydi. Eylül ayında Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde Cumhurbaşkanımızın “Dünya 5'ten büyüktür, daha adil bir

dünya mümkündür. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi artık dünya güvenliğinin teminatı olmaktan çıkmış, 5 ülkenin siyasi stratejilerinin çarpışma alanı hâline gelmiştir.” ifadelerinin ne kadar önemli ve doğru olduğunu sadece Gazze özelinde bile görmüş olduk. Aslında bu söylediklerimiz ve yapılanlar, ülkemizin ve vatandaşlarımızın menfaatlerini en iyi şekilde korumak için insanî, girişimci ve çok boyutlu diplomasiyi barışçıl bir iş birliği anlayışıyla uygulamak misyonuyla, güvenli bir gelecek için köklü, güçlü, girişimci ve insani bir diplomasi yürütmek vizyonuyla bire bir örtüşüyor. Özellikle son yıllarda yurt dışı temsilciliklerinin artan sayısı ile beraber daha aktif ve etkin bir dış politika hareketliliği gözden kaçmıyor ve bu da takdir ediliyor, uzun vadede bunun katkıları ayrıca görülecektir.

Gerçeği bugün görüyoruz değiliz, 11 Eylül saldırısı veya tezgâhından sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin, Avrupa'nın İslam düşmanlığı, İslamofobi saldırganlığı her an yeni olayları, yeni saldırıları tetikleyebilir. Barışı ve geleceği korumakla kendimizi görevli sayıyoruz. Bu nedenle, dış politika ilişki yumağında kaybolmama mecburiyetimiz var. Müttekabiliyet esaslı, kendi geleceğimiz ve ülkenin bekası neyi yapmayı gerektiriyorsa dün yapılan oydu -atılan adımlar buna göre hesaplanarak yapılmalıdır- bugün yapılan da budur, devlet aklının dışa yansımaları da bunu ortaya koymalıdır. Batı'nın Haçlı ve faşist zihniyeti eçilimlerimiz önünde Kur'an yakma, Cumhurbaşkanı maketi yakma pervasızlığına kadar savrulmuş durumda. Bakış açımızın dünyayla ayrışmasını bizim açımızdan güzel, insanlık için bir kayıp olarak görüyoruz. Başımıza bela edilen, neredeyse yarım asırdır uğraştığımız terör belasının sınırları zorlayan eylem ve tahrikleri dış ülkelerden aldıkları destekle canımızı yakıyor. Güvenlik sorunu, sadece güvenlik birimlerinin meselesi olmaktan çıkmış, Dışişlerinin uluslararası ilişkilerde öne çıkardığı tanıtma ve aydınlatma, kör, sağır ve ilgisiz dış dünyanın istenilen seviyede gündemine almasının gayretini görmezden gelemeyiz.

Ülkeler arası ilişkilerde inişli çıkışlı dönemler ve ilişkiler olmuştur, olmaya devam edecektir. Bu ilişkileri belirleyen ana hususların ülkenin menfaati olduğunu bilmek mecburiyetindeyiz, bunun bilincindeyiz aynı zamanda. Belki burada toplumun aydınlatılması noktasında ilave bilgi takviyesine ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. İlişkileri insan odaklı, karşılıklı menfaatler çerçevesinde yürütmenin faydalarını izah etmeye gerek görmüyorum. Dışişleri Bakanlığının anlayış ve çalışma gayretinin de bu minvalde olduğunu hepimiz biliyoruz. Kesinlikle, söylenildiği gibi, hiçbir ülkenin toprağında gözümüz yok, kendi toprak bütünlüğümüz için hangi politikalar üretmemiz gerekiyorsa ondan da geri durulmayacağını ifade ediyoruz. Dışişleri, işte bu asli ve asil duruşun bir nevi tanıtım ve anlatım pratiğinin merkez üssüdür. Bu çerçevede, dünyanın her yerinde Türkiye'yle bağ kuran ve Türkiye'ye dost insan ve ülke sayısı arttırmak vizyonu Türkiye'nin uluslararası alanda bilinirliğini ve güvenilirliğini ve itibarını arttırmak, itibarını arttırmak misyonuyla çalışan Yunus Emre Enstitüsünün, Maarif Vakfının, TİKA'nın gayretlerini takdir ediyoruz. Benzer çalışmaların önemli ve gerekli olduğunu ifade etmek önemlidir. “Hafızayıbeşer nıyanla maluldür.” denir. Rusya-Ukrayna savaşında oradaki insanımızın burnu kanamadan tahliyesindeki performansı, Libya iç kavgası esnasında binlerce insanımızın tahliyesindeki başarı ve gayreti unutulmuş sayfasında olmamalı diye düşünüyorum. Dış politikayı hamasetle yürütmekten ziyade akılcı, doğru zamanda doğru kararlar vererek yürütme gayretinizin toplum tarafından takdir edildiğini ayrıca belirtmek gerekir.

2024 yılı bütçemizin hayırlı olmasını diliyorum, çalışmalarınızda başarılar temenni ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Çakır, teşekkür ederim.

Sayın İsmail Faruk Aksu...

Buyurun Sayın Aksu.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, Sayın Bakanım, Saygıdeğer Komisyon üyeleri, Değerli Bakan Yardımcıları, kıymetli bürokratlar; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, sunumunuz için teşekkür ediyorum.

Konuşmama başlarken ülkemizin birçok yerinde sel afeti nedeniyle maalesef 9 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, Zonguldak'ta 3, Batman'da 4, Diyarbakır'da 1 ve batan gemiden çıkartılan 1 mürettebatla toplam 9 vatandaşımız. Ölenlere Allah'tan rahmet, milletimize de başsağlığı diliyorum.

Yine, burada asla kabulü mümkün olmayan bazı sözler sarf edildi. Öncelikle onlara da değinmek istiyorum. Mesela bir konuşmacı "İŞİD ve SİHA'lar tarafından katledilmemek için insanlar kaçıyor." dedi. İŞİD'i bilmeyiz, İŞİD'le de devletimiz mücadele ediyor ama SİHA'lardan kasıt bizim SİHA'larımızısa bunlar sadece PKK hedeflerini vuruyor. Yine, Türkiye'nin terörle mücadelesi "savaş" olarak tanımlandı, uluslararası hukuka uyulmadığı söylendi, çok üzücü bir şekilde hedefin Kürtler olduğu söylendi, alenen sivil altyapının vurulduğu söylendi. Bunlar, bu dil... Önce şunu söyleyeyim: Yapılan mücadele terör örgütlerine, İŞİD'e, PKK'ya, YPG'ye karşı yapılıyor ve Türkiye'nin egemenlik haklarını savunmak, milletimizin huzurunu, güvenliğini temin etmek amacıyla yapılıyor. Uzun zamandan beri bu mücadele devam ediyor, bundan sonra da inşallah bu terörün, bölücü terörün kökü kazınana kadar da bu mücadele sürecek. Bu dil ayrımcı bir dil; ülkemize, devletimize karşı hem iftira hem de nefret kusan bir dil. Türkiye'nin partisi olmak -bunu ifade ediyorsunuz- binlerce vatandaşımızı bebek, çocuk, kadın, yaşlı demeden katleden PKK'ya da bir çift laf etmeyi gerektirir. Zerre vicdanı olan, terörü de PKK'yı da İŞİD'i de tüm terör örgütlerini de lanetler çünkü terör örgütleri, özellikle de PKK-YPG Kürtlerin temsilcisi değil dünyanın en kanlı narkoterör örgütüdür. Bunu yapmazsanız milletimizin vicdanında Türkiye partisi değil sırtını PKK'ya dayayan bir yapı olmaktan öteye geçmek de mümkün olmaz.

Sayın Bakanım, belirsizliklerin hâkim olduğu başta yakın çevremiz olmak üzere farklı bölgelerde ortaya çıkan kriz ve ihtilafların barış ve istikrarı tehdit ettiği bir dönemden geçiyoruz. Böylesi bir süreçte sözü dinlenen ve sözüne güvenilen bir ülke olmayı temin eden politikalarınız nedeniyle sizleri tebrik ediyoruz. Konvansiyonel çatışmaların sayısındaki artış etnik, dinî ve ekonomik temelli uyuşmazlıkların yaygınlaşması, küresel güç mücadelesinin kazandığı yeni boyutlar, göç ve mültecilik olgularında ortaya çıkan trajik örnekler ve terörizm uluslararası arenada yakın geleceğe ilişkin tahminleri güçleştirmektedir. Her gün bir yenisine tanık olunan olaylar küresel barış umutlarını azaltırken millî menfaatleri korumanın önemini de ortaya koymaktadır. Büyük çoğunluğu yakın coğrafyamızda cereyan etmekte olan çatışmaların yol açtığı sorunlar komşu ülkelerle birlikte en çok bizi etkilemektedir. Türkiye diplomaside temsil ağını tüm dünyaya genişletmiş -nitekim sunumunuzda ilk 5 ülkeden biri olduğumuzu söylediniz- yüksek düzeyli ve bölgesel iş birliği mekanizmalarıyla dış politika araçlarını çeşitlendirmiştir. Yürüttüğü çok boyutlu ve kapsayıcı dış politikayla bölgesel ve küresel etkisini artırırken kurulacak denklemlerde hesap dışı bırakılmayacak bir ülke durumuna da gelmiştir. Ukrayna-Rusya savaşında Birleşmiş Milletler ve çok taraflı kuruluşlarda öncü rol üstlenen ülkemiz çatışma çözümü ve ara buluculukta diplomasinin merkezi hâline gelirken insani yardımlar ve insanlık onurunu korumaya yönelik adımlarıyla da öne çıkmıştır.

Gazze'deki katliam sürerken gündemdeki yeri geri sıralara düşse de Ukrayna-Rusya savaşı devam ediyor. Güneyimizde ABD'nin açık desteğiyle bir terör yapılanması oluşturma gayreti hız kesmiyor. Balkanlarda Sırbistan-Kosova gerginliği tırmanırken Bosna Hersek'te hareketlenmeler dikkat çekiyor. Doğu Akdeniz'de Kıbrıs Türklüğünün, Türkiye'nin egemenlik haklarını yok saymak için fırsat kollanıyor. Ayrıca Yunanistan'ın ABD'nin bölgedeki karakolu hâline getirilmesi, Kafkasya'daki tansiyonun her an yeniden tırmanma ihtimali, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki istikrarsızlıklar

gibi bölgesel meseleler Türkiye'nin siyasi olarak güçlü, diplomatik olarak her bakımdan hazırlıklı olmasını zorunlu kılmaktadır. Ateş çemberinin ortasında yer alan Türkiye küresel ve bölgesel gerilimlerin çözümüne ilişkin samimi ve fedakârca bir dış politika takip ederek aktif rol üstlenmektedir. Türkiye, Akdeniz havzası ve Afrika Kıtası'nın barış ve güvenliği için büyük önem taşıyan Libya'nın bağımsızlığı, egemenliği, toprak bütünlüğü ve siyasi birliğinin korunmasını esas alarak Birleşmiş Milletler öncülüğünde yürütülen tüm siyasi süreçlerin aktif destekçisi olma vasfını sürdürmüştür. Kıbrıs davamızın ve denizlerimizde barış ve güvenlik ile meşru haklarımızın savunucusu olmuş, kırk altı yıl kapalı kalan Maraş açılmış, Azerbaycan'ın vatan muharebesine desteğimizle Karabağ'daki otuz yıllık Ermenistan işgali sonlandırılmıştır. Müslümanların ilk kıblesi olan Mescid-i Aksa ve Kudüs'ü vazgeçilmezimiz olarak kabul eden Türkiye, İsrail eliyle yaşanan insanlık dramı karşısında sessiz kalmayarak İslam dünyasının da vicdanı ve öncüsü olduğunu göstermiştir.

Türkiye kararlı şekilde yürüttüğü terörle mücadeleyle güney sınırlarımızda kurulmak istenen terör koridoruna izin vermeyeceğini, komşu ülkeler Irak ve Suriye'nin toprak bütünlüğünü esas alarak uluslararası hukuka ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 51'inci maddesine uygun olarak millî menfaatlerimiz çerçevesinde hareket ettiğini tüm dünyaya göstermiştir. Türk Dünyası 2040 Vizyonu'yla öne çıkan Türk Devletleri Teşkilatı ekonomik, sosyal ve siyasi iş birliklerinin ve kalıcı ittifakların sağlandığı yeni bir güç birliği olarak bölgesel ve küresel barışın tesisine katkı sağlayacaktır.

Sayın milletvekilleri, partimizin dış politika anlayışının özü Türkiye'nin güvenliğini ve millî çıkarlarını korumak ve geliştirmek, çevremizde barış, huzur, istikrar ve güvenlik kuşağı oluşturmak, başta komşularımız olmak üzere bütün ülkelerle karşılıklı saygı ve menfaate dayalı uzun vadeli dostane ilişkiler kurmak, mevcut sorunları Türkiye'nin hak ve çıkarları korunarak uluslararası hukuk çerçevesinde adil ve kalıcı çözümlere kavuşturmadır.

Lider Ülke Türkiye ülkümüzün en önemli unsurlarından biri Türkiye'nin bağımsız, etkili ve sonuç alıcı bir dış politika izleyebilmesidir. Bu kapsamda, tarihten gelen husumetleri bugüne taşıyan ve Türkiye'nin millî çıkarlarını hedef alan ülkelere karşı uluslararası hukuk ve meşruiyet çerçevesinde gereken caydırıcı politikalar uygulanmaya devam edilmelidir. Nitekim ülkemizin yürüttüğü dış politika anlayışı da sahada ve masada güvenlik ve çıkarlarımızın korunması için her türlü tedbiri almayı, diyaloga kapıyı kapatmamayı ve barışın sağlanabilmesi için caydırıcı gücünü kullanmayı esas almaktadır. Sayın Cumhurbaşkanımızın son Almanya seyahatinde Almanya'nın ve esasen bütün Batılı devletlerin ikircikli yaklaşımı açıkça görülmüştür. Geçmişinde soykırımlar olan Batı dün Kıbrıs'ta, Bosna'da, Irak ve Karabağ'da olduğu gibi bugün de Gazze'de susmayı hatta İsrail'in savunma hakkı söylemiyle İsrail'e destek olmayı tercih etmektedir. Buna mukabil Türkiye dün olduğu gibi bugün de haksızlık karşısında tepkisini ortaya koyarak Gazze'deki hukuksuzluğa, katliama dikkat çekmeye devam etmektedir. Yaşananlar uluslararası kuruluşların işlevsizliğini, hukukun etkisizliğini, adalet ve vicdan gibi kavramların içinin boşaldığını bir kez daha gözler önüne sermektedir. Batı, Gazze'deki çocuklar ile Ukrayna'daki çocukları ayırmış, birisi için yaş döken göz diğerini maalesef görmemiştir. Ülkesine yönelik Rus saldırganlığından muzdarip olan Ukrayna Cumhurbaşkanı bile mazluma değil İsrail zulmüne destek olmuştur. Bu çelişki yaşama hakkının bile küresel bloklaşmaların, ideolojilerin kurbanı olduğunu gösteriyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Lütfen tamamlayın.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) - Türkiye, Sayın Cumhurbaşkanımızın öncülüğünde sizlerin gayretiyle Gazze'de ateşkes hukukunun tesis edilmesi için çabalayan, iki devletli kalıcı çözüm için samimiyetle gayret gösteren neredeyse tek ülkedir. Diğer yandan, müttefiklik ilişkilerinin Türkiye

düşmanlarına desteğe dönüşmesi kabul edilemez bir durumdur. Bununla birlikte, gelişmeler, dünyada yeni güç merkezlerinin oluştuğunu... Birleşmiş Milletlerin çatırdayan yapısının teröre açık destek veren emperyalist ülkelerin dünya kamuoyunda maruz kalmaya başladıkları yoğun toplumsal tepki farklı siyasi sonuçlar doğurabilir niteliktedir. Bu gelişmeler Türkiye'nin kendi dayanışma halkasını oluşturmasını ve geliştirmesini zorunlu kılmaktadır. Zira Türkiye ne AB'ye mecburdur ne de NATO'ya mahkumdur. Türkiye, Türk dünyasını ve İslam dünyasını merkeze alan yeni bir iş birliği konsepti geliştirerek açtığı adalet ve demokrasi şemsiyesi altında toplanmak isteyen mazlum ülkelere yol gösterici bir rol üstlenebilecektir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) – Evet, daha uzatmayayım; ben bütçenizin hayırlı olmasını diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Aksu, teşekkür ederim.

Sayın Tahsin Ocaklı, süreniz on dakika.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri; hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum.

Bütçe sunumu yapan bürokratlarımıza da teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan, karşı sıralardan tebrikleri aldınız, şimdi sıra bize geldi, tenkitlere geldi; tebriklerden sonra, tenkitler var, biz de biraz size bunlardan söz edelim.

Tabii, siz Dışişleri Bakanı olarak, doğal olarak ülkenizi dışarıda dünya ülkeleriyle buluşturmak ve iyi ilişkiler sağlamak üzere görevlisiniz ama ne yazık ki bunu yapmayla ilgili şansınızı Cumhurbaşkanlığı tarafından yitiriyorsunuz. Niye bunu söylüyorum? Bir insanın ülkesini savunabilmesi için önce ülkesinde hukuk düzeninin tam olarak evrensel hukuk normlarıyla kendi ülkesinin yönetildiğine dair, ekonomisinin düzgün olduğuna dair, insan haklarına saygı duyulduğuna dair verilerinin olması lazım. Siz bunları gezisini yaptığınız ülkelerde çok kolayca kabul ettiremiyorsunuz ne yazık ki.

Şimdi, biliyorsunuz, yakın tarihte Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcı hükümlerine karşılık Yargıtay 3. Ceza Dairesi tarafından tutuklu bulunan bir milletvekilimizin salıverilmesine ilişkin Meclis kararının çiğnenmesi dışarıda, işte, bizimle iletişimde olan ülkeler ile sizin aranızdaki bağın zayıflamasına neden olabilecek bir sonuçtur. Ne yazık ki sarayın talimatları sonucunda tutuklu bulunan, esir tutulan gazeteciler, siyasilere, bütün bunlar dururken Bakanlık olarak önce iktidarınıza biraz ses vermeniz gerekiyordu, bunda eksik kaldınız. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uymamak Türkiye'yi zor duruma düşüren en büyük hususlardan bir tanesidir ve bu tutumunuz Avrupa Birliği serüvenimizin âdeta eksilmesi ve sonlanması ya da sonuç alınmamasına ne yazık ki neden olmaktadır, Avrupa Konseyiyle olan ilişkilerin de gerilemesini sağlayan bir durumdur bu durum.

Ee, sizin de kontrolünüzde, ne yazık ki kontrolsüz göç meselesi sınırlarımızı gerçekten hallaç pamuğuna çevirdi ve bu durumla ilgili de tedbirleri alamamak sizin Bakanlığımızın hatta daha önce MİT Müsteşarlığınız döneminde belki yeterince bilgilendirme eksikliğinden mi kaynaklandığı da sorgulanarak sizin sorumluluğunuzda olduğunu düşünüyorum.

Sayın Bakan, Türkiye'nin ekonomisi o kadar önemli ki bakın, 2020 yılında bir Alman otomobil fabrikası Türkiye'de duyduğu siyasi endişeler nedeniyle hissedarları tarafından yatırımdan vazgeçme kararı aldı; çok isimlendirmeyelim, önemli bir fabrika, siz bilirsiniz bunu. Şimdi, yine bir holding, yine bir otomobil markası ve bir enerji firması batarya üretim tesisleri yapmaktan vazgeçti, yatırımlarını

iptal etti. Aynı zamanda, bir akaryakıt istasyonu da yine Türkiye'deki varlıklarını sattı ve ülkeden çıktı. Bütün bunların nedeni; Türkiye'deki hukuksuzluktan ya da kendilerini savunacak mekanizmaları ve güven ortamını bulamamalarından kaynaklanıyor. Peki, bunlar terk ettikçe ülkemize kimler girmeye ve sahiplenmeye başlıyor? O zaman sıkça bugünlerde medyada gördüğümüz işte, mafya liderleri, uyuşturucu liderleri gibi yabancı menşeli veya bizim Türkiye'de var olan vatandaşları ya da 400 bin dolara konut sahibi olabilen, Türkiye'deki boşluğu doldurabilen sermaye sahiplerini görmeye başladık. Bunlar, bizim ülkemizin ilişkilerinde sizin önünüzü tıkayan hususlardır, bunlara ses çıkarmanız gerekiyor.

Şimdi, hatırlatalım: 2014'te -aslında Sayın Büyükelçim söyledi ama ben de tekrarlamak istiyorum bunu- yaralama, 2016'da tehdit ve aynı zamanda Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu'na da hakaret suçları işleyen birini Cezayir'e Büyükelçi yaptınız. Bu, Türkiye'nin hak ettiği bir şey değildi.

İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya kabul aşamasında ABD'yle pazarlık konusu yaptığınız hiçbir hususta ne yazık ki taviz alamadınız, bir kazanımınız olmadı.

Hem Rusya'dan S-400'lerle ilgili hem de Amerika'nın F-35'leriyle ilgili projelerde dışlandık ve ne yazık ki bu projelerden dolayı Türkiye'nin uğradığı zarar, halkın cebinden çıkan para 12 milyar dolar civarındadır. Her ikisini de kazanamadık, 2 kutuplu egemen ülkelerden hiçbirine yaranamadınız ve halkın cebinden bu paralar çıktı ne yazık ki.

Mısır'la problemliydiniz. Cemal Kaşıkçı cinayetiyle Türkiye'nin itibarı yerle bir oldu. Suriye'de, Şam'da cuma namazı kılacaktık, bir gece ansızın gidebilirdik; tehditlerimizin hepsi fos çıktı, kimse yok, herkes yerinde duruyor.

Rahip Brunson'ı "suçlu" diye hapse attınız, sonra verdiniz. Suçlu idiyse niye verdiniz, masum idiyse niye tutukladınız?

BOP Eş Başkanı olarak liderlik edeceksiniz. Suriye'de işiniz olmadığı hâlde ÖSO'nun kurulmasına yardım ettiniz, Türkiye'nin parası harcandı ve ne yazık ki Mehmetçik'imizi Suriye'de koruyamadık ve şehitler verdik.

Libya'da taraf olduğunuz devletler bugün hepsi karşımızda ne yazık ki âdeta düşman gibi bakıyorlar.

"Filistin davası çok önemli, Filistin davasına sahip çıkalım." dediniz ama gelinen noktada İsrail'in uyguladığı zulüm bütün dünya tarafından, hepimiz tarafından ortakça kabul ediliyor. Sizin sunumunuzda yer alan, 11 Kasım'da Riyad'da düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatı ve Arap Ligi Zirvesi'ne katılım sağlayıp zirvede son derece net bir mesaj vermiş olmanız -burada öyle yazıyor- İsrail saldırılarının bir an evvel durdurulması, bir kongrenin dilek ve temennileri gibidir; yetmez, bu yetmez. Barış çağrısı yapmak, hanımefendinin barış çağrısı yapmış olması hâli sizin görevinizi yaptığınız anlamını taşımıyor. Yine, mesela F-16'yla ilgili "Tedarik ve modernizasyonun koşulsuz bir biçimde, sınırlama olmaksızın bir an önce sonuçlandırılması yönündeki beklentimizi her seviyede ilettik." dememiz yeterli değildir. Sokakta vatandaşın İsrail aleyhine gösteriler yapması, efendim, bazı kafelerde insanların içeceklerinin önlerinden, gençlerin önlerinden alınması gibi gerekçelerle İsrail sorununa siz çözüm bulmuş olmazsınız. İktidar olarak yapmanız gereken şey şudur: 11 adet uçakla insani yardım yapmak değil 260 adet gemiyle onlara yapılan ekonomik yardımları durdurmayla ancak bu savaşı durdurmaya katkı verebilirsiniz. Dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak biz hazırız. Asıl olan şey, dünya ülkeleriyle bunu konuşun, dünya ülkelerinin İsrail'le iş birliği, İsrail'le ekonomik işletmeler yapmasının önünde, önce Türkiye'den başlamak üzere, gelin, birlikte bu işi yapalım; öyle bu işi kuru kuruya söylemekle ne yazık ki olmuyor.

Bütçeniz yüzde 50 artmış ama -arkadaşlarım da değinmişler- bütçenizde artış olmasına rağmen daha önceki yıllarla mukayese edildiğinde binde 45 olan oranımız binde 29'a düşmüş. Yani Dışişlerine daha az bütçe ayrılmaya başlanmış -ekonomiye verelim, olsun, böyle olsun- ama her şeye rağmen Sayın Bakanım, yapılması gereken şey şu aslında: Mustafa Kemal Atatürk'ün bir şiarı vardı "Yurtta barış, dünyada barış." diye. Bizim dış politikada takip etmemiz gereken esas mesele, esas kendimize şiar etmemiz gereken konu ve istikamet bu olmalıdır ama biz komşularımızın hepsiyle ne yazık ki kavgalı olduk, o komşularımızın iç yönetimlerini dizayn etmek için ne yazık ki karıştık. Sayın Cumhurbaşkanı her ülkenin iç işlerine âdeta karışircasına bir tutum alınca Türkiye'nin ilişkileri şimdi zorlandı ama geldiğimiz noktada da Mısır'la, "katil" dediğimiz adamla yeniden masaya oturduk, yarın Esad'la yeniden masaya oturacağız. Yapmamız gereken şey, Mustafa Kemal'in bize önerdiği "Yurtta sulh, cihanda sulh." meselesini gündemde tutmaktır.

Avrupa Birliği üyeliğimiz için somut adımlar atılmasını beklemekte olduğunuzu söylemeniz de eksiktir Sayın Bakanım, beklemeyeceğiz, bekleyerek bir şeyi halledemeyiz. Yapmamız gereken şey, Kopenhag Kriterlerinde eksik olanlarımızı yerine getirmeye ilgili sorumluluklarımızdır. Yani insan hakları meselesi, AİHM meselesi ve güvenilir bir hukuk sisteminin Türkiye'de yerleşik olması, bütün bunlar yapabileceğimiz şeylerdir, bunları da yapmaya sizi katkı vermeye çağırıyorum. İstikrarlı bir kurumsallaşma ve demokrasinin varlığını tesis etmek, aslında tam da bunun için yapılacak olan şeydir.

Anlaşılan, Dışişleri Bakanlığı ruhuna bir mevlit okutulmuş. 2023 ve 2024 yılları yatırım programlarında Sayın Bakan, müthiş bir uyumsuzluk var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Bitiriyorum Sayın Başkanım, bitiriyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Tahsin Bey, buyurun.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Mesela yurt dışı gayrimenkul alımı ve kamulaştırmalarınızda 2023 yılında sıfır TL var iken 2024'te bu 94 milyar olmuş. Yine, 2023'te sermaye üretim giderleriniz 235 milyar imiş, 2024'te 162 milyara düşmüş. Yurt içi mal alımlarınızda 504 milyar geçen yıl varmış, 136 milyara düşmüş. Yani inşaat, onarım, taşıt ihtiyaçlarından aslında vazgeçin, bu bütçeyi şu 5 bin TL alamayan emekliye ayırılım da hiç olmazsa Dışişleri Bakanlığı da hayırlı bir iş yapmış olsun diyorum.

Saygılarımı sunuyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Teşekkür ederim Sayın Ocaklı.

Şimdi Sayın Cavit Arı...

Buyurun Sayın Arı.

Süreniz on dakika.

CAVİT ARI (Antalya) – Sayın Başkanım, Sayın Bakan, Bakan Yardımcıları, değerli bürokratlar, sayın basın mensupları; öncelikle saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, Dışişleri dediğimizde aslında gerçekten millî bir duruşun olması gerekir ve Dışişlerinin bu ülkede yaşayan herkesi ilgilendiren ve herkes tarafından da destek görebilen bir sistem olması gerekir. Yani kısacası mümkünse siyasetüstü bir durum olması gerekir. Ancak AKP iktidarı döneminde çok sayıda uygulamalarla gördüğümüz şekliyle dış ilişkiler artık bir millî duruş olmanın ötesine geçmiş, AKP'nin dış işleri durumuna gelmiş durumda. Bu durum da gerçekten destek alması gereken bazı konularda mesafeli bir duruş sergilenmesine neden olmuş; bazen de gerçekten ülkenin

yararına olan bir konuda tarafınızdan yapılan bu uygulamalar nedeniyle hak ettiği şekilde destek alamadığı durumlar yaratmış. Ama bunun tek sebebi dış ilişkilere siyasetüstü millî bir mesele gibi değil, AKP'nin meselesiymiş gibi yaklaşıldığından doğmakta.

Şimdi, iç siyaseti dizayn edebilmek için dış siyasetin kullanıldığı dönemleri yaşadık ve çok sıkça da buna şahit olduk. Benden önceki konuşmacılar da hani bahsetti, bunun en tipik örneklerinden bir tanesi Sisi'yle ilgili olan mesele. İlk başlangıçta, başta Cumhurbaşkanı, “katil”, “darbeci”, “zalim” gibi ifadeler kullanarak o dönemdeki askerî müdahaleyi, yani Mısır'daki askerî müdahaleyi protesto edenlerin simgesi olan rabia el işaretini sahiplenmiş ve her gittiği ülke içerisindeki mitingde bu işareti kullanarak bir siyasi simge hâline getirmiş. Daha sonra bu durumu biraz da iç siyasete tekrar malzeme ederek “tek devlet, tek bayrak, tek vatan, tek millet”e dönüştürmüş ama bu işaretin başlangıcı işte bu, Sisi'yle olan mesele.

Şimdi, siz her adımı iç siyasi malzemesi yaparsanız sizin attığınız her adım sonuçta ülkedeki “İç siyaseti nasıl dizayn edelim?”e dönüşmüş olur. Bugün o rabia işaretiyle, hatta bazı şehirlerde rabia heykelticiklerinin, parmakla gösterilir şekilde yapılan heykellerin, bu, Sisi'yle barış rüzgârları estirildiği dönemlerde o meydanlardan kaldırıldığı günleri yaşıyoruz.

Şu söylenebilir; işte söylüyorsunuz efendim, “Dış ilişkilerde ebedî dostluk, ebedî düşmanlık yoktur.” E, tamam, doğru, ama şimdi, bunun da sizin keyfi iradenizle ve iç siyasi malzeme yapma iradenizle de ülkenin bir yerlere savrulmaması gerekir, bu ülkenin bir yerlere savrulmaması gerekir. Çünkü bunun faturası gerçekten ağır oluyor. Bakın, bunlardan en önemlisi Suriye'yle ilgili yaşadığımız süreç yani Suriye'nin neredeyse on sene önce kendi içinde yaşadığı bir “iç savaş” diyelim, sürecine biz müdahil olduk ve bunun sonucunda da bugün ülke Suriyeliler tarafından dolduruldu. Bilinen resmî işte söylenen doğrusu 5 milyona yaklaşan Suriyeli var. Şimdi, bunların ülkenin geleceğiyle ilgili yaratacak olduğu sonuçları aslında sizler de çok iyi öngörüyorsunuz ama bugünkü süreçte bu yabancı konusu, kontrolsüz ülkeye gelenler konusu gerçekten ülkemizin geleceğini çok ciddi anlamda tehdit eden konulardan birisidir; ekonomik yapımızı ilgilendirmekte, sosyal, kültürel yapımızı ilgilendirmekte, ahlaki yapımızı ilgilendirmekte, demografik yapıyı çok yakından ilgilendirmekte. Yani bugün, nüfusu o şehirde yaşayan Türk vatandaşından fazla olan Suriyeliler var. Bu işin sonu nereye kadar gidecek belirsiz. İki üç gün önce Beşar Esad bir genel af çıkardığını ifade etti, ilan etti. Dışişleri Bakanı ve önceki MİT Müsteşarı sıfatınızla bu konuları en iyi irdeleyecek olan kişi olarak ben, size şimdi şunu söylüyorum: Şimdi, hazır genel bir af çıkmışken Suriyeliler konusuyla ilgili bu çerçeveden ciddi bir adım atılması gerektiğini ve sonuçta da başta, Suriyelilerin insani ölçütlerde tekrar geriye dönüşlerinin temin edilmesi gerektiğini ben de bir kez daha ifade etmek istiyorum.

Şimdi, Dışişlerinin işi ülkenin itibarıyla da ilgili ve çok önemli. Tabii, güçlü bir ülkenin yurt dışındaki itibarı her zaman daha fazla olacaktır. Şimdi, Sayın Bakan, bu itibar; bir taraftan ekonomik itibardır, bir taraftan hukukun üstünlüğünün o ülkede ne şekilde uygulandığıyla da alakalı olan bir durumdur. Bugün, maalesef, ülkenin içinde bulunduğu durumda hukukla ilgili ciddi sıkıntılar var, hukukun üstünlüğüyle ilgili ciddi sıkıntılar var. Biraz önce de ifade edildi: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanmadığı veya Türkiye'nin çok sık şekilde tazminatlarla mahkûm edildiği bir dönemi yaşıyoruz ve bunun sonucunda da... Bakın: “Sermaye güvenli olmayan yerde barınmaz.” temel ilkesi vardır. Sermaye önce güven arar. İşte, bunun sonucunda ne olur? Sermaye oralardan çekilir, kaçır. Şimdi, biz bir taraftan yurt dışlarında yatırımcı arıyoruz ama bir taraftan da bugün, ülkenin içinde bulunduğu durum nedeniyle de ülkede mevcut yatırımcılar da birer ikişer yurt dışına gider hâlde.

Sonuç itibarıyla, bu işlerin hepsi bir bütündür. Hukukun üstünlüğü bir bütündür. Ekonomik bağımsızlık bir bütündür. Sonuçta bunların hepsi ülkemizin dışarıdaki itibarını gösterir.

E, tabii, bunları bir taraftan söylerken bir taraftan da ifade ettiğimiz gibi “dış ilişkilerin siyasallaştırılması” meselesi... İşte, bunlardan en son verebileceğimiz örnekler; Dışişlerinde çok sayıda AKP’li siyasetçinin son dönemde görev alması, büyükelçiliklere atanmış olması bunların en temel özelliklerinden birisidir. Bu dahi bir anlamda işin siyasallaştırıldığına açık göstergesidir.

Sayın Bakan, hepimiz biliyoruz ki ülke topraklarında, özellikle tarımsal niteliği olan topraklarda bir taraftan normal konut satışları devam ederken bir taraftan da normal arazilerin de yabancılara satılma meselesi var, bunu biliyoruz ve sakıncalarını hep defalarca dile getirdik. Böyle bir kaygı Kıbrıs için de taşınmakta. Kıbrıs’ın neredeyse yüzde 25’inin İsraililere satıldığına dair bir iddia var. Bu iddia doğru mu, değil mi? Ben, size sormak istiyorum. Eğer böyle bir iddia doğruysa Kıbrıs için büyük bir risk oluşturduğunu söylemem gerekir çünkü Kıbrıs gibi bizim ülkemiz açısından çok hayati nitelik taşıyan bir yerin İsraililere hele böyle kritik bir dönemde satılıyor olmasının gerçekten büyük risk oluşturduğunu ifade etmek isterim. Bununla ilgili birtakım önleyici tedbirlerin alınması gerekiyor. İşte “Ülkenin itibarı” dedik, son dönemde özellikle Schengen vize başvurularıyla ilgili çok sayıda...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Arı, toparlayın, buyurun lütfen.

CAVİT ARI (Antalya) – Schengen başvurularıyla ilgili ve birçok ülkeden vize beklentilerinde çok sayıda retlerin gelmesi de bugün geldiğimiz noktayı açıkça göstermektedir diyorum.

Dışişlerinin Bakanlık olarak ve dış ilişkilerimizin siyasetüstü bir mesele olarak ele alınması ve uygulanması gerektiğini bir kez daha ifade ediyorum; sizlere bütçenizin hayırlı olmasını diliyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Arı, teşekkür ediyorum.

Sayın Erkan, süreniz on dakikadır.

Buyurun lütfen.

NECMETTİN ERKAN (Kırşehir) – Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun kıymetli milletvekilleri, Bakanlığımızın değerli bürokratları, basınımızın kıymetli mensupları; Dışişleri Bakanlığımızın 2024 yılı bütçe görüşmelerinin ülkemiz ve milletimiz için hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Dünyamız, etkileri her alanda hissedilen kapsamlı bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçmektedir. Bu süreçte siyasi ve ekonomik alanlarda ciddi küresel kırılmalar yaşanmakta, güç dengeleri hızlı değişmektedir. Başta yakın çevremiz olmak üzere dünyanın farklı bölgelerinde ortaya çıkan krizler küresel barışı ve istikrarı tehdit etmekte, uluslararası terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, yoksulluk, iklim değişikliği, yönetimdeki zafiyetler, mülteci krizi gibi muhalif sınamalar uluslararası güvenlik ortamını daha karmaşık hâle getirmektedir. Ülkemiz, Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde, artan imkân ve kabiliyetleri çerçevesinde gerek yakın çevresinde gerek uluslararası düzeyde güvenlik, istikrar ve refahın sağlanması amacıyla dış politikasını Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün kurucu felsefesini oluşturan “Yurtta sulh, cihanda sulh” ilkesi doğrultusunda ve girişimci ve insani bir yaklaşımla yürütmektedir. Bu yaklaşım kapsamında dış politika gündemindeki tüm meselelere sorumluluk sahibi, insan odaklı, vicdani ve ilkeli bir anlayışla yaklaşılmakta, girişimlerimizin bölgesel ve uluslararası düzeyde olumlu ve somut sonuçlar sağlaması, barış, istikrar ve sürdürülebilir kalkınmayı güçlendirecek şekilde yürütülmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda, millî çıkarlarımızın korunması için sahada ve masada güçlü bir diplomasi izlenmektedir. Yerli ve millî dış politikamız geniş bir bakış açısıyla tarihimizin ve coğrafyamızın gerekleri çerçevesinde yürütülmektedir.

Sayın Başkanım, kıymetli milletvekilleri; cumhuriyetimizin 100'üncü, Hariciye teşkilatımızın temelini atılmasının 500'üncü yılını idrak ettiğimiz 2023 yılında, Türkiye Yüzyılı'nda, millî dış politika vizyonumuzun geliştirilmesi hedeflenmektedir. Türkiye dış politikasının mihenk taşlarından olan Avrupa ve transatlantik siyasi güvenlik yapılarıyla mevcut stratejik ilişkileri güçlendirmeyi hedeflemektedir.

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, bir uğultu var salonumuzda.

NECMETTİN ERKAN (Kırşehir) – Bu çerçevede, Avrupa Atlantik güvenliğinin etkili olarak görmeye devam ettiği...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Erkan, bir saniye.

Bu uğultuyu, lütfen, sonlandırmaya gayret edelim. Sayın milletvekilini duymakta zorlanıyoruz değerli arkadaşlarım.

Çok teşekkür ediyorum hepinize.

Buyurun lütfen.

NECMETTİN ERKAN (Kırşehir) – ...NATO'da etkin müttefikler arasındadır. NATO harekâtı ve misyonlarına en çok katkı sağlayan ilk 5 ülke ve bütçesine en fazla katkı sağlayan ilk 8 ülke arasında yer alan ülkemiz, ittifakın güncel tehditlerle mücadelesinde de yönlendirici roller üstlenmektedir. Rusya Federasyonu-Ukrayna savaşının önce ateşkes, ardından da kalıcı ve adil bir barış anlaşmasıyla sona erdirilmesi ülkemizin öncelikli dış politika gündemleri arasında yer almaktadır. Gerek Rusya'yla gerek Ukrayna'yla doğrudan lider düzeyinde temas kurabilen ülkelerden biri olmamız sayesinde savaşın başından itibaren iki ülke arasındaki müzakerelerde ülkemizce arabuluculuk ve kolaylaştırıcılık rolü üstlenilmiştir. Savaşın küresel ve bölgesel düzeydeki olumsuz etkilerinin azaltılması bağlamında Sayın Cumhurbaşkanımızın liderler seviyesinde yürüttükleri yoğun diplomatik girişimler ve sürdürülen temaslar neticesinde Birleşmiş Milletlerin de iş birliğiyle Temmuz 2022'de imzalanan anlaşmayla Ukrayna'nın tahılının Karadeniz üzerinden ihracatına yönelik tahıl koridoru tesisi sağlanmıştır. Bir yıllık süre zarfında yaklaşık 33 milyon tahıl Karadeniz üzerinden boğazlarımız aracılığıyla dünya piyasalarına ulaştırılmıştır.

Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri; Gazze'de çatışmaların ilk gününden itibaren Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde ateşkesin sağlanması, gerilimin bölgesel bir tırmanmaya dönüşmemesi ve Gazze halkına insani yardımların ulaşması için ülkemiz büyük bir çaba sarf etmektedir. Temaslarımızda kalıcı barış için iki devletli çözümün şart olduğu vurgulanmakta ve garantörlük mekanizmasının tesisi önerimiz gündemde tutulmaktadır.

Büyük çoğunluğu Batı ülkelerinde yaşayan, yurt dışında 7 milyonu aşkın vatandaşımızın haklarının korunması ve sorunlarının çözülmesi dış politikamızın öncelikli hedeflerinden biridir. Yurt dışındaki Türk toplumu mensuplarının ana dilleri ve kültürleriyle bağlarını koparmadan buldukları ülkelerin sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel hayatına katkıda bulunan, hukuk düzenine saygılı; mutlu, müreffeh bireyler olmaları en önemli hedeflerimizdendir.

Diğer taraftan, bölgemizdeki halkların barış, demokrasi ve güvenlik içinde onurlu bir yaşam sürmeleri ve refah düzeylerinin ülkelerinin gerçek potansiyeliyle orantılı şekilde yükseltilmesi hedefi kapsamında yakın çevremizde ilişkilerimizde iş birliği fırsatlarına odaklanılmaktadır. Bu kapsamda, 30 yüksek düzeyde stratejik iş birliği konseyi ve 4 hükûmetler arası zirve mekanizması, Türkiye'nin dış ilişkilerini iş birliği odaklı bir anlayışla sürdürme iradesini yansıtmaktadır. Ayrıca, üçlü ve dörtlü iş birliği mekanizmalarıyla Bakanlık düzeyinde oluşturulan istişare mekanizmalarımız da bulunmaktadır.

Barış için ara buluculuk girişimiyle ülkemiz, anlaşmalarının barışçıl yollardan çözümü ve ara buluculuk konularında diplomasi masasında ve itilaf safhasında her zaman öncü rol oynamaktadır. Öte yandan, kültürler arası saygı, hoşgörü ve farklılıklarla bir arada yaşamının önemini vurgulayan Birleşmiş Milletler İttifakı girişimine eş-sunucu konumumuz devam etmektedir.

Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri; hepimizin bildiği üzere, terörizm; ulusal, bölgesel ve küresel güvenlik için büyük bir tehdittir. Ülkemiz; FETÖ, PKK-PYD/YPG, DEAŞ, DHKP-C gibi terör örgütlerinden yönelen her türlü tehdidin ortadan kaldırılması ve terör örgütlerince yürütülen faaliyetlerin engellenmesine yönelik çabalarını; askerî, ekonomik, diplomatik ve tüm imkânlardan yararlanarak sürdürmektedir. Bu çerçevede, ulusal düzeyde hayata geçirilen önlemlere ilaveten ikili ve çok taraflı platformdaki iş birliğini güçlendirmeye yönelik girişimlerimiz devam etmektedir.

Sayın Başkanım, kıymetli milletvekilleri; konu terörizme gelmişken buradan ülkemize karşı yürütülen terörist faaliyetlerini finansörlüğünü yapan, yabancı ülkelerin desteğiyle sırtını PKK, FETÖ, PYD, YPG, DEAŞ, DHKP-C gibi terör örgütlerine dayayan, kandan ve kaostan beslenen etnik kimlik bezirgânlarına da seslenmek istiyorum. Biz bu coğrafyada ne Batı ne de Doğu'yuz; biz aynı medeniyetin doğurduğu ve biz, Türk'ü, Kürt'ü, Çerkez'i, Laz'ıyla aynı medeniyetin renkleri, aynı medeniyetin çocuklarıyız. Bu topraklar bir hilal uğruna binlerce güneşin battığı topraklardır ve bilinmelidir ki hilale yâr olan bu topraklarda hainlerin üzerine gün doğmayacaktır. Sırtınızı terör örgütlerine ne kadar yaslırsanız yaslayın, kandan ve kaostan beslenmenize müsaade etmeyecek, içeride ve dışarıda karşınızda dimdik durmaya devam edeceğiz.

Sayın Bakanım, binlerce masum Filistinlinin katili İsrail'e her platformda destek veren ABD Dışişleri Bakanını Ankara'ya gelişinde Ankara Vali Yardımcısı tarafından karşılatmanız, ABD'nin Bakanının sarılma girişimine olumsuz yanıt vermeniz ve ABD'li Bakanla yaptığımız toplantı esnasında ay yıldız içerisinde Mescid-i Aksa'nın yer aldığı bir bibloyla ABD Dışişleri Bakanını aynı fotoğraf karesinde tüm dünyaya göstererek vermiş olduğunuz mesaj sebebiyle milletimiz ve masum Filistin halkı adına teşekkürlerimi arz ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2023'ü bitirirken 2024 yılına ilişkin kısa bir değerlendirme yaparak sözlerimi tamamlayacağım. 2024 yılında dünyada takvimi belli olan 50'ye yakın seçim yapılacaktır. Bu seçimlerden bir kısmı ABD ve Rusya'da olduğu gibi başkanlık seçimleri şeklinde gerçekleştirilecektir. Küresel düzeyde bölgemizi de ilgilendiren birçok konu seçimlerin yapılacağı pek çok ülkenin kamuoyunda politika yapıcılar tarafından fazlaca tartışılacaktır. En büyük tehlike ise bölgemizi ilgilendiren konularda kamuoyu tatmini için uluslararası hukuku çiğneyerek birtakım aşırılıklara gidilmesidir. Filistin'deki katliam bunun en güzel örneğidir. Seçim takvimi başlayan ülkeler birtakım lobileri küstürmemek için İsrail'in savaş suçlarına göz yummaktadır. Bu ülkelerin her zora girdiklerinde elinin altında sopalayacakları, kendileri için tanımadıkları düşmanlar olmaktadır. Ne ilginçtir ki bu düşmanlar hep dini İslam olan ülkelere çıkmaktadır.

Değerli milletvekilleri, artık dünyada rol model ülke kalmamıştır. Bunun bir neticesi olarak Birleşmiş Milletler olmak üzere uluslararası da konumlandırılan kurumlar işlevini yitirmek üzeredir. Dünya Sağlık Örgütü gibi pek çok uluslararası örgütün eline Filistinli masumların kanı bulaşmıştır. Çok daha önemlisi, belirtilen kurumlar ve birtakım ülkeler demokrasinin dışını cilalarken içini boşaltmaktadır.

Bir başka sorun ise küresel ısınmadır. Dünya ısındıkça, kuraklık arttıkça var olan çalışmaların daha da alevleneceği öngörülmektedir. Tüm bunlardan da anlaşılacağı üzere 2024'ün dünya için de ülkemiz için de çok kolay geçmeyeceği aşikâr.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Erkan, toparlayın sözlerinizi.

Buyurun.

NECMETTİN ERKAN (Kırşehir) – Bu noktada Türkiye'nin üzerine her zamankinden daha büyük roller düşmektedir. Türkiye, dünyanın vicdanı hâline gelmiş; dahası, rol model bir tavır sergilemiştir. Türkiye'nin Ukrayna ve Rusya konusundaki izlediği politika bunun en güzel örneğidir. Sayın Cumhurbaşkanımızın Almanya ziyareti ve konuşmalar ortadadır; Türkiye olmasaydı ne olabileceğini bir düşünün lütfen.

Son olarak güçlü bir ifadeyle tekrarlamak istiyorum: 2024 tüm dünya için hiç olmadığı kadar stresli geçecektir. Bu konuda Türkiye olarak belirtilen hususları dikkate alarak her zamankinden daha güçlü durmak zorundayız. Dünya yeni bir döneme evrilmektedir, bu süreç Türkiye'yi sadece bölgesinde değil, dünyada lider hâline getirebilecek fırsatları beraberinde sunmaktadır. Milletın temsilcileri olarak bu bilinçle hareket edeceğimizi düşünüyorum.

Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Saygılarımla.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Erkan, teşekkür ediyorum.

Sayın Temelli, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Evet, Dışişleri Bakanlığı önemli bir bakanlık. Dış politikaya dair çok daha önemli konuları tartışmamız gerekirken burada ağırlıklı olarak yine çoğunlukla hamaset vardı ve bu hamasetin baş köşesinde de tabii, HEDEP'in suçlanması -her zaman- yerini kaybetmiyor. Arkadaşlar partimizi bayağı suçladılar, hamasetten hiç geri kalmadılar, içinde bolca “terör” sözcüğü geçti, neden sonuç ilişkileri bolca karıştırıldı ama dış politikayı bir türlü konuşamadık. Oysa siyaset, mümkün olanın zanaatıysa küresel siyaset zamanında dış politika bu işin sanata taşınması için belki de en kritik adres. Dolayısıyla sizin elinizde çekiç var ve bütün sorunları çivi olarak görüyorsunuz. Oysa elinizde başka şeyler olmalı; elinizde belki de küresel siyaseti yönetebilecek diplomasi adına önemli araçları barındırmanız gerekiyor. Bakın, şöyle kırk yıllık bir sertüvene bakalım. 1983 sonrası on yıl; 83, darbeden çıkmış, cunta döneminden çıkmış bir Türkiye ve önündeki on yıl; 93, Kürt sorununun belki de zirve yaptığı, çözümsüzlüğün zirve yaptığı çok kritik bir yıl; önündeki on yıla bakalım; 2013, demokratik çözüm süreci açısından önemli bir açılımın yaşandığı fakat sürdürülemediği bir on yıl ve şimdi 2023, yeni bir on yıl başlıyor. Geriye doğru baktığımız bu kırk yıl boyunca neler farklılaştı, neler yaptık, neler yapamadık ve biz neden küresel siyasette belirleyici bir konuma, bütün bu jeostratejik ve jeopolitik avantajlara rağmen çıkamıyoruz? Şimdi, Ankara merkezli şöyle bir hinterlant oluştursanız, bu bahsettiğim on yıl boyunca gelişmeleri bu hinterlant üzerinde değerlendirseniz, on yıl boyunca çevremiz giderek ateş çemberi olmuş ve ateş büyüyor. Oysa diplomatik başarı, oysa diplomasi, dış politika bu ateş çemberini azaltan bir yerden hareket edebilirdi, edemedik; bizim burada tek ayırt edici faktörümüz -sizin de konuşmanızda bayağı bilimsel terimler vardı dolayısıyla sanat olduğu kadar bilimle de alakalı bir alandanız- belki de 2013-2015 arasındaki dönemdi. Neden? Kürt sorununun çözümüne dair aslında çok kritik gelişmeler yaşıyordu. Demek ki bu sorunu çözmeliyiz yani bu gidişatı değiştirmek için bu sorunu çözmeliyiz. Bu sorun artık küresel bir mesele, artık hepimiz -bizler, sizler, hepimiz- küresel aktörleriz. Bu küresel aktörlerin başında da yine Abdullah Öcalan geliyor, yine İmralı adresi önemli bir adres olarak karşımıza çıkıyor. İster kabul edin ister etmeyin ama denediniz, en iyi siz biliyorsunuz,

siz biliyorsunuz. Bildiğiniz için de İmralı'ya rağmen, Abdullah Öcalan'ı yok sayarak bu alanda bir çözüm üretme olanağımız çok yok. O zaman üretelim. Mesela, şimdi çoklu kriz algoritmanız var mı? Ben merak ediyorum, bunu sunmanızı isterdim. Çoklu kriz algoritmanıza bağlı olarak acaba sizler belli simülasyonları yapıyor musunuz? Çünkü biz öyle bir coğrafyada yaşıyoruz ki buna "Orta Doğu" deniyor. Bu Orta Doğu coğrafyasında bu çoklu kriz simülasyonları bizim için çok önemli. Siz acaba sürekli bir çatışma iklimiyle mi devam edeceksiniz yoksa uzlaşma alanlarını yaratacak mısınız? Diyelim ki hiç yok, diyelim ki kıyametin içindeyiz ama eğer Dışişleri Bakanı olacaksınız istihbaratçı gömleğinizi çıkaracaksınız; bütün uzlaşma alanlarını yaratmak zorundasınız, bütün müzakereleri, hiç olmayan müzakereyi bile yeniden yaratmak zorundasınız, bütün diyaloglar sizin için kıymetli olmalı, siz bir diyaloglar evreninde yaşamalısınız ve o diyaloglardan ilişkiler üretmelisiniz; simülasyon böyle olur. Ama bizim karşımızda ne var? Sürekli bir silahlanmaya, silaha güzelleme yapan ve savaş üzerinden, çatışma üzerinden bütün bölgeyi okuyan bir anlayış var; bu yanlış. Neden yanlış? Bu bölgeyi biz yönetebiliriz ama bu bölgenin yönetilmesindeki kritik faktör Kürtler ve Türkler arasındaki bir misaktan geçiyor, yeniden bir misaktan geçiyor yani ayrışmadan değil, bölmekten, ötekileştirmekten ve nefret söyleminden değil. "Kürt barışı" dediğimiz barış bu zaten, bir toplumsal barıştan bahsediyoruz yoksa bir sınır meselesinden kimse bahsetmiyor. Arkadaşlar sıkışınca ha bire bir sınırdan bahsediyor ama siz de söylediniz: Suriye'nin sınırları, toprak bütünlüğü... Ama bunu konuşmanızda neye bağladınız? Siyasi istikrara. Sayın Bakan, siyasi istikrar hangi zeminde olur? Savaşın olmadığı bir zeminde olur, savaş varsa zaten orada siyasi istikrar olmaz. Demek ki siyasi istikrarı Suriye'de var etmemiz lazım. Peki, Suriye'de siyasi istikrarı nasıl var edebiliriz? Sürekli YPG'ye "terörist" "terör örgütü" diyerek mi yoksa Rojava'nın statüsünü tanıyarak mı? Bunun simülasyonunu yapın bakalım, risk analizlerini bir de buradan yapın bakalım ne çıkacak karşınıza. Bunlar bilimsel şeyler, yapılabilir şeyler, bu kadar ciddi ve önemli bir kadroyla bunu çok kolay yapabilirsiniz.

Önümüzdeki on yılı... Şimdi, 2053 planları geliyor karşımıza, gerçekçi değil tabii; bu kadar belirsizliğin olduğu bir yerde, önümüzdeki üç yılı bile göremediğimiz bir yerde on yılın planlamasını yapmanız büyük bir başarı olur. NATO yaptı, 2030 siyasi genişleme üzerinden projeksiyonu var ve biz bu projeksiyona karşı ne yapıyoruz? Hiçbir şey. NATO'ya karşıyız diyoruz, NATO içimizden geçiyor, her şeyiyle içimizden geçmiş zaten. Dolayısıyla, burada, önümüzdeki on yılın hem NATO konseptiyle hem Çin'iniyle hem Rusya'sıyla hem Afrika'sıyla bütün bu eksenlerde oluşturulması, üretilmesi gerekiyor ve burada belirleyici faktör tabii ki Kürt sorununun çözümünden, demokratik çözümünden dolayısıyla Suriye'nin demokratikleşmesinden, Irak'taki yapının istikrara kavuşmasından geçiyor. Bu iş silahlı olmaz, silahla ancak bu çözümsüzlük süreci sürdürülebilir. Ama neden? Çünkü demek ki çözüm üretmiyoruz, çözüm üretsek zaten silahlara gerek olmayacak.

İsrail meselesi... Evet, İsrail'i hepimiz kınıyoruz, vahşet -siz de konuşmanızın başında rakamları verdiniz- ama Gazze'nin bu duruma düşmesini biz engelleyebirdik. Eğer biz Kürt sorununu çözmüş, 2013'teki projeksiyonlara bağlı hareket etseydik İsrail ne Filistinlilere saldırmaya ne de bölgedeki nüfusunu artırmak yönünde bölgeyi bu türden istikrarsızlaştırmaya zerre miskal cesaret edemezdi. Bakın, bölge dediğimiz şeyi hafife almayın. Bölge dediğimizde enerji kaynakları, ticaret kaynakları ve finansal kaynakların güzergâhlarından bahsediyoruz ve dolayısıyla kapitalizm, krizini gelip bu bölgede çözmek istiyor. O yüzden NATO'su da burada, ABD'si de burada, Haşdi Şabi'si de burada, çeteleri de burada, herkes burada çünkü kendi refahları için krizi buraya boca etmek istiyorlar. Suriye meselesinin çözümü belli, bizim izleyeceğimiz politikalarda; Avrupa Birliği, keza aynı. Sayın Bakan, mülteci meselesi hiç böyle çözülebilir mi, böyle bir haritalandırmayla çözülebilir mi, mümkün mü? Çözülemez çünkü bu yerleşimci akıldır; bu, oradaki krizi çok daha fazla derinleştirir. Oysa bizim yapmamız... Çünkü siz kuantumdan bahsettiniz -bilmiyorum kim ne kadar hâkim- kuantum hiçbir şeyi dışarıda

birakmama hâli, “hiç” de dâhil buna. Dolayısıyla demek ki çözüm üretiyorsak, üretmek istiyorsak o zaman her şeyi sürece dâhil edip bir çözümü buradan aramamız lazım. Siz, şimdi, burada belli bir alanı dışlayıp hatta onu bir mühendislikle tasarlayıp oraya mültecileri yerleştirerek sorunu çözemeyeceğinizi aslında geçmişte yaşadıklarımızdan çıkarmanız lazım, çıkarmışsınızdır da diye düşünüyorum.

Yunanistan ve Kıbrıs’a değindiniz. Mesela, Kıbrıs meselesi önemli bir meseledir ama Doğu Akdeniz meselesi... Kıbrıs zaten Doğu Akdeniz’in ortasında, tarihsel olarak da böyle. Abdülhamit Kıbrıs’ı İngilizlere neden verdi, İngilizler neden geldi, aldı orayı? Doğu Akdeniz’i yönetmek için, yüz yıllık planlar. Biz bunun bir parçasını Sykes-Picot’la yaşadık; o parçalanma hâli, birinci büyük savaş ve sonrasındaki yaşananlar. Dolayısıyla, Yunanistan, Kıbrıs, Doğu Akdeniz siyaseti yine gelir sizi Orta Doğu’daki gelişmelerle bire bir ilişkili hâle getirir. Dolayısıyla, biz dönüp baktığımızda bütün bu büyük fotoğrafın içinde burada demokratik bir çözümü var etmeden, inşa etmeden Türkiye’nin hiçbir sorununu çözemeyeceğimizi biliyoruz artık çünkü burası Nepal değil; kapıları kapatalım içeride kendi sorunumuzu çözelim, böyle bir coğrafya değil burası.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, ilave bir dakika veriyorum.

Buyurun lütfen.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Burası Türkiye, burası Orta Doğu, burası Balkanlar, burası Kafkasya, burası Doğu Akdeniz. Dolayısıyla biz bütün bunları birlikte düşünüyorsak bunları çözecek gücü açığa çıkarmalıyız, var etmeliyiz; bu da Kürt sorununun çözümünden, Kürtlerin ve Türklerin bir arada, birlikte hareket etmesinden geçiyor. Bunu başarabilir miyiz? Evet. Denedik, başarısız olduk ama bu, bir daha denemeyeceğiz anlamına gelmemeli.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Türel, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli milletvekilleri, Dışişleri Bakanlığımızın değerli bürokratları, basınımızın değerli mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, Sayın Bakan, sunumunuzu dikkatle dinledim, konuşmanızda aynı zamanda bu kitapçığa da baktım. Tabii, içinde bir kısım değerlendirmeler var Türk dış politikasına ilişkin fakat ilginçtir, burada, açıkçası öncesinde; bir, uluslararası sistem nereye gidiyor, gelecek perspektifleri ne çünkü bütün dünya bunları tartışıyor, çok kutuplu bir dünyaya doğru gidiliyor, bölgesel çatışmalar var, bunlar nasıl etkileyecek önümüzdeki dönemi, bunlar vekâlet savaşları mı, Orta Doğu’da neler oluyor, “Dünya 5’ten büyük.” diyorduk, ne oluyor... Bütün bunlara ilişkin hiçbir şey göremedim burada yani Dışişleri Bakanlığı olarak, sadece işte “Kıbrıs’ta bu, şurada bu, Irak’ta bu, İran’da bu...” Yani bu perspektifi eksik olarak görüyorum; böyle bir gelecek perspektifinin, bir vizyonun olmasını açıkçası beklerdim Dışişleri Bakanlığından.

İkincisi, dış politika alanı çok önemli bir alan ama tek başına bir alan değil yani jeostrateji, askerî ve güvenlik alanı, ekonomi; bütün bunların hepsinin iç içe geçtiği, harmanlandığı bir yer. Eğer diğer taraflarda, diğer alanlarda ciddi sıkıntılar varsa o ülkenin dış politikada başarılı olması mümkün değil. İsteddiği kadar iyi diplomatlarınız olsun, iş istediği kadar güzel yapılsın bütün bu alanlardaki gelişmeler, bu alanlardaki yetkinlik ve birikim çok büyük önem arz ediyor. Yani bunu da görmedim açıkçası;

hani uluslararası sistem, dünya nereye gidiyor, onu görmedim, Türkiye'nin de burada nasıl bir gelecek perspektifi olduğunu ben görmedim, anlamadım; daha çok, reel politığı öne çıkaran yani mevcut ilişkiler içinde Dışişleri Bakanlığının yürüttüğü ilişkiler üzerinden kurgulanan bir yapı gördüm.

Buradan Türk dış politikasına gelirse şunu söylemek isterim: AKP iktidarları döneminde Türk dış politikası son derece istikrarsız ve ciddi tutarsızlıklar, zikzaklar içeriyor. Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış." şiarı kâğıt üzerinde kalmış gözüküyor, komşularla sıfır sorun bugün baktığımız zaman hiçbir şekilde geçerli değil. Yani bir şeyler yapılıyor sonra onlar düzeltilmeye kalkılıyor ama sonuçta bir yerde bir iş yaptığımız zaman ondan sonra oraya verdiğiniz zararı yeniden telafi edebilmek özellikle dış politika alanında çok kolay değil. Hâlâ Türkiye'nin Birleşmiş Milletlerde Cezayir'in bağımsızlık oylamasında çekimsiz oy verdiği konuşulur dünyada. Bunlar çok önemli şeyler, dış politika öyle oturup da unutulacak bir iş değil. Türkiye, bütün mazlum milletlere öncülük yapmış, Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde ulusal Kurtuluş Savaşı'nı ilk başaran ülkelerdendir. Birkaç örnekle de aslında bu söylediklerimi ete kemiğe büründürmek isterim, biri AB'yle ilişkiler.

AB'yle ilişkiler AKP iktidarlarının ilk dönemlerinde, özellikle stratejik bir amaç, stratejik bir hedef olarak çok öne konuluyordu ve bunun üzerinden bir perspektif geliştiriliyordu. Hatta daha şeyi söyleyeyim size, Türkiye'nin planlama deneyiminde beş yıllık kalkınma planları hazırlanır, Türkiye, Dokuzuncu Kalkınma Planı'nı yedi yıllık hazırladı -ilk ve tektir- Avrupa Birliğinin bütçe sürecine uyum sağlamak amacıyla ama sonuç itibarıyla baktığımız zaman, şu anda görüyoruz ki AB'ye üyelik perspektifi tamamen kapanmıştır. Ama tabii, devam ediyor ilişkiler; en son AB Komisyonunun 2023 Genişleme Raporu'nda da temel hak ve özgürlükler, hukuk devleti ve yargı gibi konularda çok ciddi eleştiriler var. Her ne kadar siz sunuşunuzda Türkiye olarak bunları ciddiye almadığımıza, yani bunların tarafı olduğuna, bu söylenenlerin doğru olmadığına ilişkin ifadeler söyleseniz de sonuçta ortada var olan bir kısım dokümanlar var, eleştiriler var.

İkincisi, Suriye'yle ilişkiler. Bakın, bu da çok önemlidir. Komşularla sıfır sorun politikasından, Türkiye, bağımsız bir devletin toprak bütünlüğüne ve birliğine ilişkin olarak ortaya çıkan olaylarda, bir iç savaşta, çatışmada -ve sonra iç savaşa dönüştü- taraf olmuştur. Oysa Suriye'de iç savaş başlamadan önce Türkiye ile Suriye arasında ekonomik iş birliği öyle bir noktaya gelmişti -ben biliyorum, ben, Devlet Planlama Teşkilatı kökenliyim- Devlet Planlama Teşkilatından bir heyet oraya gitmiş, Suriye ekonomisinin planlamasını birlikte çalışıyorlardı. "Kardeşim Esad" vardı, bir günde "Düşmanım Esad"e dönüştü ve onun sonucunda yaşananların hepsi ortada. Türkiye'ye maliyeti çok yüksektir, bizim dış politikadaki itibarımızı ciddi anlamda sarsmıştır. Nitekim, gelinen noktada, şimdi Suriye'nin toprak bütünlüğünü savunmaya ilişkin sözler söylüyoruz. O zaman neden bu işleri yaptık, neden böyle bir şeyin içinde olduk?

Türkiye, Rusya'dan S-400 füzeleri aldı ama Türkiye NATO üyesi. NATO üyeliği Türkiye'nin tartışılabilir, o ayrı bir şey ama bunun içindeyseniz... Sonuç itibarıyla NATO'nun belli güvenlik konseptleri var ve sonucunda NATO içinden de Amerika'dan da ciddi eleştiriler geldi. Önce F-35 savaş uçağı projesinden çıkarıldık ki Türkiye'nin aynı zamanda üretiminin de içinde bulunacağı ve ihracat yapacağı büyük bir projeydi; 5'nci nesil savaş uçağı projesiydi. Oraya ödediğimiz para vardı 1,4 milyar dolar, onu alamadık; ondan sonra da madem onu alamadık, hadi onun yerine F-16 alalım, 40 tane yeni nesil F-16... 1979'da F-16'ların yenilenmesine, modernize edilmesine ilişkin modernizasyon kiti vardı, üzerinden iki yıl geçti, hâlâ o da gelmiş değil. Yani baktığımız zaman, ortada, söylemlerimiz ile karşılaştıklarımız arasında, uygulamalar arasında ciddi sıkıntılar var, ciddi açmazlar var.

Lıbya, Mısır, Suudi Arabistan, çok örnek var ama bunların hepsini söyleyecek zamanım yok. Buradan şu çıkıyor ortaya: Dış politika hamasi nutuklarla yürütülmüyor. “Ey!” diye bağırarak, meydan okuyarak hiçbir şey yapamıyorsunuz. Ve ondan sonra, zaten AKP dönemindeki istikrarsız dış politika özellikle 2018’de Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesiyle çok daha artmıştır. Bugünkü mevcut sistemde tek ve nihai karar verici Cumhurbaşkanıdır. Bu yüzden de çok ciddi olarak eleştiriyorum bugünkü mevcut Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini, Türkiye’ye uygun olmadığını söylüyoruz.

Uluslararası hukuk konusuna gelirsek Türkiye’nin, Avrupa perspektifinde, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu nezdinde en çok eleştirildiği alan hukuk ve yargı alanı. Sonuçta, Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ni imzalamış ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yargı kararlarını kabul etmiştir. Nitekim, Anayasa’mızın 90’ıncı maddesi çok açık ve nettir; diyor ki orada: “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir.” İyi ama Anayasa’da olmasına rağmen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları yerine gelmiyor. Hatta daha ileriye gideyim, Türkiye’deki Anayasa Mahkemesinin kararlarını bile kabul etmeyen, kararlarına uymayan mahkemelerin olduğu bir yerde hangi hukuktan bahsediyoruz, hangi yargıdan bahsediyoruz? Bunlar çok vahim şeyler. Bunlar, tabii, bu alanda yaşananlara diplomasi açısından baktığımızda Dışişleri Bakanlığının işini de son derece güçleştirdiğini çok açık ve net olarak görüyorum ama tabii, sonuç itibarıyla bunun bu şekilde devam etmesi doğru değil.

Son olarak kurumsal yapılara değinmek isterim. AKP iktidarları döneminde Türkiye’de devletin kurumsal yapısı, bürokrasisi ciddi anlamda çöküşe uğramıştır. Türkiye’de kurumsal hafızası olan ve bürokrasi içinde önemli işler yapmış kurumların bir kısmı ya kapatılmıştır ya da dönüştürülmüştür; bir tanesi Devlet Planlama Teşkilatı -benim de çalışmaktan gurur duyduğum bir teşkilattır- Devlet Personel Başkanlığı, Maliye Bakanlığındaki önemli denetim kurumları. Daha da vahimine gideyim, sizinle ilgili kısma geleyim; Avrupa Birliği Bakanlığı da bugün yoktur. Önce Avrupa Birliği Genel Sekreterliği oluşturuldu, var olan bütün kurumlardaki AB konusundaki çalışanların bir araya getirildiği bir genel sekreterlikte ve verimliydi, sonra bakanlığa dönüştürüldü, şimdi ise yok. Ama bugün oluşan mevcut yapı içinde işte kurullar var, ofisler var, başkanlıklar var; bunların ilgili bakanlıklarla ilişkisi bile çok açık ve net değil.

Personel politikanız değişti -Sayın Tan da biraz önce konuşmasında bahsetti- şu anda Bakanlığımızda görev yapan 22 büyükelçi ve daimî temsilci meslek dışından atanmış. Tabii ki istisnai hâller dışında, çok özellik arz eden yerlerde ve kişisel özellikler varsa bunlar yapılabilir ama bu son derece sınırlı olmalıdır. Daha da vahimi, önceki Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun Dışişleri dışından gelen büyükelçilerin daha başarılı olduğunu ifade ettiğini hepimiz hatırlıyoruz. Bütün bunlar, aslında, baktığımız zaman, dış işleri alanındaki ortaya konulan performansın ne yazık ki iyi olmadığını, sıkıntılı olduğunu, ciddi sorunlar içerdiğini bize gösteriyor diyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir dakika ilave süre ekliyorum.

Buyurun Sayın Türel, lütfen.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sonuç olarak baktığımız zaman, hepimiz açısından en önemli olan konulardan biri, dediğim gibi; Türkiye’nin dış politikasının Türkiye’nin diğer politikalarıyla birlikte ele alınması, onların birlikte dizayn edilmesi ve gelecek perspektiflerini gözeterek şekilde bir kurumsal yapının, bir personel yapısının, bir vizyonun, stratejilerin ve politikaların ortaya konulmasıdır diyorum.

Teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türelî, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, söz talebi olan Komisyon üyemiz 3 kişi var; Sayın Baki Ersoy, Sayın İsmail Güneş ve Sayın Mustafa Gürban. Bu arkadaşlarımız konuştuktan sonra Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin söz taleplerini karşılamaya geçeceğim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Başkanım, benimle 4 olacak.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum. Şimdi de Sayın Bakırlioğlu sisteme girdi, bir de Bakırlioğlu var. Sonrasında Komisyon üyesi olmayan milletvekillerimizden müzakerelere devam edeceğiz.

Süreniz on dakikadır.

Sayın Ersoy, buyurun lütfen.

MUSTAFA BAKİ ERSOY (Kayseri) – Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyelerimiz, çok Kıymetli Bakanım, Bakan Yardımcılarımız, bürokratlarımız, değerli milletvekillerimiz ve basınımızın güzide mensupları; hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, detaylı sunumunuz ve özverili çalışmanızdan dolayı sizlere ve tüm bürokratlarınıza teşekkür ediyorum.

Dünya genelindeki çatışmaların sayısındaki artış, etnik, dini ve ekonomik temelli uyumsuzlukların yaygınlaşması, küresel güç mücadelesinin kazandığı yeni boyutlar, göç ve mültecilik olgularında ortaya çıkan trajik örnekler, terörizm ve kitle imha silahları konusunda yaşanan gelişme ve tartışmalar, enerji kaynakları üzerindeki sözde hak iddiaları uluslararası ilişkilerdeki dengeyi gitgide sarsmaktadır. Günümüzde basma kalıp savaşlar yerini diplomasiyle ittifak olarak ilerleyen modern savaşlara bırakmıştır. Böyle bir dünya düzeninde sizlerin önderliğinde bölgesel ve uluslararası ortamda ülkemizin çıkarlarını korurken aynı zamanda sürdürülebilir barış ve kalkınmaya uygun koşulların oluşmasını hedefleyen bir dış politikaya şahitlik ediyoruz. Türk ve Türkiye Yüzyılı 2023 yılında cumhuriyetimizin 100'üncü yılı idrak ederken bir asırlık Türkiye Cumhuriyeti olarak sadece kendi diplomasisine sahip çıkan değil, çevresine de barış, refah ve istikrar kuşağı tesisine katkıda bulunan bir ülke konumuna gelmiş bulunuyoruz.

Sayın Bakanım, liderliğinizde hayata geçirilmekte olan girişimci ve insani dış politika anlayışı sayesinde, dünya diplomasisi âmâ ve lal olmuşken bizler ezelden beridir olduğu gibi mazluma Yunus, zalime Yavuz olmaya devam ediyoruz. Bugün Filistin'de katil İsrail acımasızca hastaneleri, okulları hedef alıp kundaktaki bebeklere, kadınlara ve binlerce masumun canına kastediyorken bizim sessiz kalmamız ne adaletiyle nam salmış Şeyh Edebalî'nin torunlarına ne de adalet sıfatını haiz Peygamber Efendimiz'in ümmetine yakışmayacaktır. Sayın Bakanım -işte bu tarihî ve manevi sorumluluklarla, Türk dış politikamızın duvarlarına ördüğünüz- kendilerini dünya gücü olarak tanımlayan fakat İsrail'in mazlumlara vurması için kendi menşesine ait füzeleri İsrail'e hibe edecek kadar acımasızlaşan Amerikan Dışişleri temsilcisine karşı gerek beden dilinizle gerek sözlü olarak göstermiş olduğunuz tavizsiz duruşunuz bizlere onur ve güç vermiştir. Liderimiz Sayın Devlet Bahçeli'nin de ifade ettiği gibi, Sayın Bakanımızın Blinken'a simgesel mesajlarla birlikte İsrail zulmünü bir kez daha ifade etmesi bize göre son derece anlamlı ve önemlidir. Avrupa ülkelerinin yıllarca Avrupa Birliği vaatleriyle "Ben istediğimi yaptırabilirim." hegemonyası bu dik duruşlarla son bulmuştur.

Türkiye, Rusya-Ukrayna savaşında olduğu gibi, Karabağ meselesinde olduğu gibi bu kez de Batı'nın istediği gibi kayıtsız şartsız taraf tutmayı reddetmiş, Hamas'la ilgili görüşlerini açıkça dile getirmiştir. Evet, bir kez daha dile getiriyoruz: Hamas, Filistin'in bir gerçeğidir, işgal şartlarında ortaya çıkmış bir harekettir. Bu konuda Batı ülkeleriyle aynı düşünmek zorunda değiliz.

Yine, aynı şekilde geçtiğimiz günlerde, provokatif ve lümpen bir Alman gazetecinin art niyetli sorusuna karşılık olarak tüm dünyanın gözü önünde dimdik gerekli cevabı veren Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan bir kez daha göğsümüzü kabartmıştır. Sağ olsun, var olsun. İşte bu cevapla tüm dünya görmüştür ki Türkiye artık birçok alanda dışa bağımlı bir ülke konumundan çıkmıştır; savunma sanayisinde üretim yapan, dünyaya savaş teknolojisi ürünlerini ihraç eden bir ülke konumundadır. Bizim artık kimseye mecburiyetimiz kalmamıştır. Uluslararası ortam, Batı'nın, Amerika'nın ve Çin'in baskılamalarıyla, küresel kırınlıklar ve belirsizliklerle, kriz ve ihtilaflarla barış ve istikrar dengesini kaybetmektedir. Dünya sahnesinde artık belirsizlikler artmış, öngörülebilirlikler neredeyse yok olmuştur. Türkiye, böyle bir ortamın tehdit ve sınamalarını bertaraf etmekte, öngörü ve manevra kabiliyeti yüksek bir diplomasi icra ederek sahada ve masada güçlü bir dış politika izlemektedir.

Köklü bir diplomasi geleneğine sahip olan ülkemiz, dış politikasında, merkezî, coğrafi konumu, tarihî zenginliği, kuvvetli kurumları, güçlü insan kaynakları ve dinamik ekonomisinin de aralarında yer aldığı birçok unsurdan güç almaktadır. Türk dış politikasının girişimci niteliği çerçevesinde ülkemiz birbirini tamamlayan çok sayıda siyasi, ekonomik, insani ve kültürel iş birliği araçlarından istifade etmekte ve küresel ölçekte düşünülen ancak dünyanın her köşesinde yerel düzeyde etkinlik gösteren bir diplomasi uygulamaktadır. Ülkemiz toplam 260 dış temsilciliğiyle dünya çapında en büyük 5'inci temsil ağına sahip olan ülke hâline gelmiştir. NATO'nun etkin bir üyesi olan Türkiye, ittifakın "güvenliğin bölünmezliği" temel ilkesine de önemli katkılarda bulunmakta olup ittifakın operasyonlarına en fazla destek sağlayan ilk 5, bütçesine en fazla destek sağlayan ilk 8 ülkeden biridir.

Sözlerimi toparlamadan önce buradan Gazzeli kardeşlerimize de seslenmek istiyorum: Yalnız değilsiniz, bütün gücüyle sizin için çalışmaya devam eden bir Cumhurbaşkanımız, bilge liderimiz, Dışişleri Bakanımız ve sizlere dua eden milyonlarca vatandaşımız vardır. Türk, ezelden ebede bağımsızlık ruhu ve damarlarındaki asil kanıyla ne Doğu Akdeniz'de geri adım atacak ne Hocalı'da yapılanları unutacak ne Kerkük'e sırt dönecek ne de Uygur Türkü kardeşlerini görmezden gelecektir. Türk, soydaşlarına, ümmetine can, zalimlere Zülfikar olacaktır. Bu duygu ve düşüncelerle tüm gönül coğrafyalarımızı selamlıyorum.

Sayın Bakanım, Milliyetçi Hareket Partisi olarak tüm gücümüzle kalben destekçiniz olduğumuzu belirterek dik duruşunuz ve yürüttüğünüz çalışmalar için bir kez daha teşekkür ediyor, 2024 yılı bütçemizin hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ersoy, teşekkür ediyorum süreyi efektif kullandığınız için de.

Sayın Güneş, buyurun lütfen.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Başkanım, çok Değerli Bakanım, milletvekillerimiz, çok değerli hazırım; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum. Öncelikle, Dışişleri Bakanlığımızın bütçesinin hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Tabii ki Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan önderliğinde, AK PARTİ iktidarlarında, dış politikada köklü değişiklikler yapılmıştır. Yönünü sadece bir yöne değil, yönünü aynı zamanda doğuya, batıya, güneye, kuzeye, her tarafa çeviren bir Türkiye hâline gelmiştir ve neticede de büyükelçilik sayısını 93'ten 146'ya, başkonsolosluk sayısını da 58'den 99'a çıkarmıştır ve şimdiye kadar ihmal edilmiş olan Afrika'yla da özel olarak ilgilenmiştir. Önceden takip edilen pasif edilgen politikadan vazgeçilerek bugün proaktif politikalar izlenmeye başlamış, işte "Amerika ne der? Avrupa

ne der?”den vazgeçilerek “Bizim için 85 milyon vatandaşımız ne der?” ve adalet anlamında da “Allah ne der?” politikasına gelinmiştir. Bu yönden baktığımız zaman, gerçekten de daha etkin, daha cesaretli, daha gurur verici politikalar izlenmeye başlanmıştır.

Şimdi, Kuzey Irak topraklarından Türkiye’ye 2022 yılında aşağı yukarı 905 tane saldırı düzenlenmiş ve yine, 2023 yılında 258 tane hem PKK hem de YPG tarafından saldırı düzenlenmiş. Bu saldırıları bertaraf etmek için Türk Silahlı Kuvvetleri oradaki terör örgütlerini vurdukça nedense buradan, HEDEP’ten ses geliyor. Kardeşim, biz terör örgütleriyle mücadele ediyoruz, bizim Kürt kardeşlerimizle herhangi bir sorunumuz yok. Daha önce de ifade ettiğim gibi, burada Kürtler bizim asıl unsurumuzdur; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Kürt kardeşimiz ile Türk kardeşimiz arasında hak hukuk anlamında en ufak bir ayrımcılık yoktur.

Diğer taraftan, bizim dışımızdaki Kürtlere karşı savaş açtığımızı ve onları yok etmek için elimizden geleni yaptığımızı iddia ediyorlar. Eğer bizim böyle bir politikamız olsaydı 1988 yılında Saddam Hüseyin Halepçe’ye kimyasal silah attığında, orada 5 bin Kürt öldüğünde, onlardan 50 bin kişi Türkiye’ye geldiğinde Türkiye onlara kapıyı açar mıydı arkadaşlar? Diğer taraftan, aynı şekilde, yine 1991 Birinci Körfez Savaşı’nda, yine Saddam Hüseyin onları bombaladığında 500 bin Kürt kardeşimiz bizim topraklarımıza, sınırlarımıza geldiğinde Türkiye kapıyı açar mıydı arkadaşlar? Açmazdı ve açtı o dönemde. Neymiş? Bizim esas problemimiz Kürt kardeşlerimiz değil, ülkemizin dışındaki Kürt kardeşlerimiz de değil; bizim esas problemimiz bu ülkemizin geleceğine kastetmiş, bu ülkemizi bölmeye çalışan PKK-YPG terör örgütleridir arkadaşlar. Bunun aynen bu şekilde bilinmesi gerektiğini ifade ediyorum. Diğer taraftan, Ayn el Arap veya Kobani, diyelim ki IŞİD tarafından ele geçirildiğinde, yine aynı şekilde onların kurtarılmasına kim yardım etti? Türkiye Cumhuriyeti yardım etti. Demek ki burada Kürtlere karşı herhangi bir şey yok. Fakat burada şunu görüyorum ben: Gerçekten de Türkiye’nin çözüm süreci altında sunduğu bu kardeşliği ve barışı sağlama noktasını kaçırmış olan HEDEP’in bundan çok pişman olduğunu görüyorum ve dolayısıyla da bugün ne yapacağını şaşırıyorlar. Kardeşim, sizin terörle aranıza mesafe koymanız lazım ve Türkiye’nin partisi olmanız lazım, birtakım terör örgütlerinin eylemlerini meşrulaştıracak açıklamalarda bulunmamanız lazım. Siz, Kürtlerin hakkını, hukukunu koruduğunuzu iddia ediyorsunuz oysa bölünmeye, Kürtler ile Türkler arasında birtakım sorunların çıkmasına bilerek veya bilmeyerek vesile oluyorsunuz esas.

Diğer taraftan, ikinci bir konu, gerçekten de Avrupa Birliğiyle ilgili, sanki vize vermemesini AK PARTİ iktidarlarının izlediği politikaya dayandırdılar. Şimdi, arkadaşlar, Avrupa Birliği hepinizin malumu olduğu üzere 1957 yılında kurulmuş, 1960 yılında Türkiye müracaat etmiş. Ondan sonra da 95 yılında hiç zorunluluğu olmadığı hâlde Avrupa Birliğiyle gümrük anlaşması yaparak sanayi ürünlerindeki vergileri kaldırmış ve kendi aleyhine işlem yapmış, 2005 yılında müzakereler başlamış ve arkasından 13 tane fasıl açılmış, daha sonra 16 fasıla çıkmış. Şimdi, buradaki problemin Türkiye’den kaynaklandığını zannetmek bence olayı iyi bilmemek anlamına gelir. Şöyle bir şey: Aynı şekilde, diyelim ki Hırvatistan, Bulgaristan, Romanya... Mesela Hırvatistan’dan örnek vereyim: 2003 yılında başvurmuş, 2004 yılında aday ülke olmuş, 2005 yılında müzakereler başlamış ve 2004 yılında vizeler kaldırılmış arkadaşlar. Normalde 2005 yılında, zaten müzakereler başladığında bunların vizeleri kaldırması gerekiyordu. Kaldırmıyorlar. Niye? Bunlar bizim yapımızdan dolayı ve dinimizden dolayı bizi kabul etmek istemiyorlar, bahane uyduruyorlar. Diğer taraftan da bize diyorlar ki: “Terörle mücadeleyi bırak.” Türkiye’nin geleceği açısından ve Türkiye’nin geleceğini tehdit eden bir problemde biz niye Avrupa Birliğinin dediğini yapalım arkadaşlar? Avrupa Birliği burada gerçekten de doğru dürüst davranmamaktadır, ikiyüzlü olarak davranmaktadır. Bizim bu dönemde cesaretli ve gurur verici politikalarımız olmasaydı biz bugün Kuzey Kıbrıs devletindeki Maraş bölgesini kullanıma açamazdık arkadaşlar. Eskiden hep şöyle deniyordu: “Ya, Avrupa devletleri veya Amerika ne der?” Şimdi kimse

böyle bir şey söyleyebiliyor mu arkadaşlar? Eğer eskideki zihniyet olsaydı bugün biz Azerbaycan'a o Karabağ'ın işgalinden kurtulması sırasında bu desteği veremezdik. Kimseye karşı bizim bir minnet borcumuz yok, korkumuz da yok arkadaşlar. Bazı arkadaşlar diyorlar ki: "Biz S-400 aldık." Kardeşim, size adam diyelim ki kendi savunma sistemini vermiyor. Vermeyince biz ne yapacağız? Biz göbeğimizden onlara mı bağlıyız? İstedığımız şekilde, istediğimiz devletten, istediğimiz ülkeden silahımızı alırız. Bizim burada bugün arkadaşlar çıkarlarımızı neyi gerektiriyorsa o yönde hareket ediyoruz. Diyelim ki bir devletle, diyelim ki bir problemde yan yana duruyoruz ama başka bir problemde karşı karşıya durabiliyoruz. Bunun neticesinde, Türkiye'nin bu izlediği proaktif politikalar neticesinde Türkiye Cumhuriyeti devleti olan 7,5 milyon vatandaşımız kendi devletiyle, kendi bayrağıyla gurur duyar hâle gelmiştir. Bugün aşağı yukarı pandemi sırasında da şunu gördük arkadaşlar: Pandemi sürecinde 142 farklı ülkeden 100 binin üzerindeki vatandaş "Ben pandemi sırasında Türkiye'ye gideceğim." diyor ve bunu da Türkiye Cumhuriyeti devleti sağlıyorsa arkadaşlar, bu, Türkiye Cumhuriyeti devletine vatandaşlarının ne kadar güvendiğini ve Türkiye Cumhuriyeti devletinin de ne kadar geniş imkânlarla sahip olduğunu, vatandaşları için neler yapabileceğini göstermektedir.

Ben size şöyle bir olay anlatayım arkadaşlar, müferit bir olay: Uşak'tan bir kardeşimiz beni aradı, dedi ki: "Ya, benim damadım Rusya'da çalışıyordu ve bir olay çıkmış, bunun pasaportunu almışlar, telefonunu almışlar ve bir havaalanına gelmiş ve orada on gündür gerçekten de telefon yok, para yok, hiçbir şey yok, pasaport da yok, bir yere gidemiyor. Bu konuda ne yapabiliriz?" Ve gerçekten de ben Dışişleri Bakanlığımıza bunu bildirdim, Dışişleri Bakanlığımız bu kardeşimizi buldu, pasaportunu aldı ve Türkiye'ye getirdi arkadaşlar. İşte, büyük devlet olmak budur arkadaşlar ve Türkiye Cumhuriyeti devleti büyük bir devlettir ve hinterlandı eskisine göre çok daha genişlemiştir. Hele hele şu Afrika'ya yaptığımız açılımlar ileride, bir otuz yıl sonra, kırk yıl sonra meyvelerini verecektir, Türkiye çok farklı konumlara gelecektir arkadaşlar. Yoksa, işte, siz diyelim ki büyükelçi şunu atadınız, bunu atadınız yani şöyle oldu, böyle oldu; bunlar çok önemli şeyler değil. Eskiden "Dışarıdan hiç kimse gelmesin." diyorlardı, şimdi "Gelebilir." diyorlar arkadaşlar, o noktaya gelmişler.

Diğer taraftan, tabii ki işte "Bütçesi binde 4'ten binde bilmem kaç düşmüş." diyorlar. Olay para meselesi değil arkadaşlar, olay cesaret meselesi, olay Türkiye'nin çıkarlarını koruyabilme meselesidir. Bunun önderliğini de yapan Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'dır, "Dünya 5'ten büyüktür." demektedir ve dünyadaki tüm haksızlıkları hukuksuzlukları, zulümleri haykırmaktadır.

Dolayısıyla da Türkiye'nin dış politikada attığı adımlar Sayın Bakanımız ve ekibi sayesinde inşallah daha ileriye gidecektir. Bu hizmetlerde emek harcayan tüm kardeşlerimize, bürokratlarımıza ben can gönülden teşekkür ederim.

Bütçemizin hayırlı uğurlu olmasını diler, hepinizi saygıyla selamlarım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Güneş, teşekkür ediyorum.

Sayın Gürban, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

MEHMET MUSTAFA GÜRBAN (Gaziantep) – Sayın Başkan, Sayın Bakanım, değerli hazırım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Uluslararası toplum Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesiyle jeopolitik bir şok yaşamıştır. Ukrayna müdahalesi askeri bir müdahale olmakla sınırlı kalmayıp hem küresel sistemi etkilemiş hem de soğuk savaş sonrası oluşan statükonun sürdürülebilir olmadığını göstermiştir. Aynı zamanda büyük güç rekabetinin de geri dönüşünü hızlandırmıştır.

Yaşanan bu jeopolitik şokun ortaya koyduğu bir diğer husus, Avrupa güvenliğinin kurulmuş veya tamamlanmış bir mesele olmadığıdır. Zira Ukrayna'ya müdahalesinden sonra, NATO'nun 2022 stratejik konseptinde de görüldüğü gibi Rusya'nın yeniden, Avrupa için geleneksel bir askeri tehdit olduğu teyit edilmiştir. Avrupa'nın güvenlik ve savunma mimarisi bir bütün olarak ele alındığında Avrupa ile Rusya ilişkisinin nereye doğru evrileceği ise hâlen bilinmemektedir. Öte yandan Rusya-Ukrayna savaşı sadece bu meselelerle sınırlı kalmayıp Covid-19 salgınıyla birlikte ortaya çıkan ekonomik kırılganlığı enerji fiyatlarındaki artış yüzünden derinleştirmiştir. Bu anlamda ülkemizi kış döneminde büyük bir zorluk beklemektedir. Rusya-Ukrayna savaşı bahsi geçen krizlere ek olarak gıda krizini ve gıda zincirinin ne derece kırılgan bir yapıya sahip olduğunu da ortaya çıkarmıştır. Rusya-Ukrayna savaşının ardından yaşanan jeopolitik şok, Tayvan üzerinden gerçekleşen ABD-Çin rekabeti ve Avrupa ile Rusya arasındaki klasik jeopolitik rekabetin geri dönmeye ek olarak artan enerji fiyatları, enerji güvensizliği ve gıda güvenliğinin kırılganlığı uluslararası sistemin istikrarı için varoluşsal bir tehdit oluşturmakta ve devletlerin uluslararası politikadaki strateji yönelimlerini değiştirmektedir. Uluslararası politikadaki tüm aktörler gibi ülkemiz de dünya siyasetindeki bu kapsamlı dönüşüm sürecinden etkilenmektedir. Söz konusu dönüşüm sürecinin Türkiye üzerindeki en ani ve doğrudan etkisi son on yıl içinde ara sıra yaşanan birkaç yumuşama örneği dışında ABD'yle ilişkilerin istikrarlı bir şekilde kötüleşmesi olmuştur. Türkiye ile ABD arasındaki uzun vadeli stratejik önceliklerin farklılaşması iki ülke arasındaki çok sayıda tekil ve zahiren birbirinden bağımsız krizin ortaya çıkmasına elverişli bir ortam oluşturdu. Siyasi iktidarın benimsediği çatışmacı tavrın dış politikada manevra alanını daralttığı açıktır. Artık Türk dış politikası geçmişin çatışmacı politikası nedeniyle bazı ülkelerle gergin olan bağlarını onarmak ve müttefik sayısını artırmak için diplomasisini daha fazla kullanması gerekmektedir. Ülkemizin ekonomik boyutu 2000'lerin başında Türk dış politikasını açıklamak için bir çerçeve olarak da kullanılan ticaret devleti kavramını çağrıştırmaktadır. Ülkemizin ekonomik sıkıntıları Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri fonlarının ve yatırımlarının girişinin güvence altına alınmasının birincil öncelik hâline gelmesine neden olmuştur. Siyasi iktidarın dış ilişkilerini düzenlemedeki ticaret devleti potansiyeli de devam edecek gibidir. Zira ekonomik sıkıntılar kısa vadede aşılacak türden görünmemektedir.

Ülkemizin sınırları içinde ve dışında terörle mücadele çabaları kararlılıkla devam etmelidir. Ordumuz, gerçekleştirmiş olduğu terörle mücadele operasyonlarını özellikle Irak'ın kuzeyinde daha da derinleştirmişse de operasyonel ve stratejik hedeflerine henüz tam olarak ulaşabilmiş değildir. Bu nedenle Türkiye'nin Irak'ın kuzeyinde devam eden terörle mücadele hedeflerini tamamlama girişiminde bulunması ve ayrıca PKK terör örgütünün Suriye kanadı YPG'nin belirlenmiş sözde liderlerine ve Suriye'nin kuzeyindeki üyelerine yönelik hedef operasyonlarını kararlılıkla sürdürmesi gerekmektedir. PKK'nın sözde lider kadrolarının hedef alınmasına öncelik verilmeli, manevra kabiliyetlerinin en aza indirilmesi etkin bir strateji olarak algılanmalıdır. Mersin'de Tece Mahallesi'ndeki polisevine düzenlenen intihar saldırısı ve İstanbul İstiklal Caddesi'nde düzenlenen bombalı saldırı, PKK'nın şiddet olaylarını yeniden canlandırarak ve şiddetin yönünü Türkiye'ye yeniden yönlendirerek ülkedeki mevcut güvenlik ortamını istikrarsızlaştırma girişimlerinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Mersin saldırısının 2 kadın failinin paramotorla Menbiç'ten Tarsus'a geldikleri anlaşılmıştır. Aynı şekilde, İstiklal Caddesi'ndeki saldırıda patlayıcı yüklü paketi bıraktığı belirlenen Suriye uyruklu Ahlam Albashir de saldırı emrini Ayn el Arap'taki terör örgütü ağından almıştır. Bunlar, PKK-YPG'nin Suriye'deki mevcut varlığının giderek artan bir güvenlik tehdidi hâline geldiğinin kanıtıdır. PKK'nın eleman devşirme taktiği çoğunlukla Suriye uyruklu kadınları ve yeni katılan örgüt üyelerini seçmek de yeni ortaya çıkan olgudur. Türkiye'nin güvenlik ortamında bir zafiyet oluşturması beklentisiyle PKK öngörülmezlik avantajı elde etmek için bu eleman devşirme taktiğini araçsallaştırabilir.

Türk millî kimliğinin önündeki en büyük tehdit unsurlarından biri Suriyeli sığınmacılar meselesidir. Suriyeli sığınmacı sayısı Türkiye'nin kültürel ve etnik dokusunu değiştirecek bir hızla artmaktadır. Eğer resmî rakamları kabul edersek Türkiye'de yaklaşık 4 milyon Suriyeli bulunmaktadır. O hâlde, Türkiye'de yaşayan her 20 kişiden 1'i Suriyelidir. Suriyeli sığınmacıların mevcut yüksek doğum oranları göz önüne alındığında 2040 yılına geldiğimizde nüfusları 8 milyon üzerine çıkacak ve Türkiye'de yaşayan her 13 kişiden 1'i Suriyeli olacaktır. Bu istatistikler göz önüne alındığında 2040 yılında Şanlıurfa, Gaziantep, Mersin ve Hatay Türk kenti olma hüviyetlerini kaybedeceklerdir. Kilis'te ise bugün itibarıyla Suriyelilerin nüfus oranı hemen hemen Türk vatandaşlarının nüfus oranına yaklaşmıştır. Suriyeli sığınmacıların yoğunluklu olarak Türkiye'nin güney hattına yerleşmiş olması Türkiye açısından büyük bir millî güvenlik sorununu beraberinde getirmektedir çünkü uluslararası göç literatürü istisnasız bir şekilde göstermektedir ki bir kitlesel göç sonucu başka bir ülkede kalıcı hâle gelmiş ve siyasallaşmamış hiçbir yabancı popülasyon yoktur. Şam'ın amacı kitlesel göç üzerinden AK PARTİ üzerinde baskı oluşturarak Suriye iç savaşında taraf olmasını engellemektir ve PKK-PYD ise Suriye'nin kuzeyinde etnik temizlikle Arap ve Türkmenlerden boşalttığı alanda terör devleti için stratejik göç mühendisliğine başvurmayı hedeflemiştir.

PKK-YPG Suriye'nin kuzeyinde demografik yapıyı kendi lehine değiştirecek yöntemlere başvurarak bir yandan Türkiye'yi bir göç merkezi konumuna getirerek ülkemizde siyasi ve finansal istikrarsızlık yaratmak, diğer yandan ise Suriye'nin kuzeyinde kurmak istediği terör devletinin demografik altyapısını hazırlamak istemiştir. Uluslararası Af Örgütü 2015 yılında yayınladığı raporda YPG'nin zor kullanarak ve mülksüzleştirerek bölgede stratejik göç mühendisliği uyguladığını teyit etmiştir. Suriye İnsan Hakları Ağı 2016'da bir rapor yayınlarak YPG'nin 2012 yılından itibaren bölgede zorunlu göç yöntemiyle bölge sosyolojisini değiştirmeyi amaçladığını ifade etmiştir, raporda "katliamlarla etnik temizlik" ifadesine yer vermiştir. Suriye İnsan Hakları Ağı, YPG'nin Suriye'nin kuzeyinde tehdit, saldırı, tutuklama, öldürme ve soygun yoluyla insan haklarını ihlal ettiğini ifade etmiştir. Avrupa Kürt Çalışmaları Merkezine bağlı olan KurdWatch, Türkiye karşıtı bir çizgisi olmasına rağmen Ocak 2016 yılında yayınladığı raporda bölgede yaşayan Arap ve Türkmenlerin YPG tarafından sistematik olarak IŞİD'li olmakla suçlandığını ve evlerinin yok edilerek göçe zorlandığını ifade etmiştir. Stratejik göç mühendisliğinin amacı, Türkiye'nin üniter devlet yapısını akamete uğratacak bir sosyolojik dönüşüm iken, ikinci önemli hedefi Türkiye sınırlarının ötesinde, Suriye'nin kuzeyinde etnik temizlikle Arap ve Türkmenlerden boşalttığı alanda bir PKK devleti kurmaktır.

Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye devleti arasında Suriye'nin toprak bütünlüğü ve sığınmacıların geri dönüşü hususunda müzakere ve iş birliği süreci başlatılmalıdır. Kitlesel göçün asıl hedefi olması hasebiyle geri dönüşün finansmanı ve Suriye'nin yeniden inşası konusunda ihtilaf olabilecek alanlarda Avrupa Birliği de sürece katkı vermeye davet edilmelidir. Suriye'deki güç boşluğunun sona ermesi yalnızca sığınmacıların dönüşü için güvenli bir zemin oluşturmayacak, aynı zamanda PKK-YPG/PYD terör örgütlerinin Suriye'deki varlığını sona erdirecektir.

Türkiye egemenliğinin bir göstergesi olan sınırlarında mutlaka tam kontrol ve denetimi sağlamalıdır. "Hudut namustur." ilkesi yeniden benimsenerek Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından kaçak geçişlere asla müsaade edilmemelidir. Bu kapsamda, öncelikle, Türkiye'nin Suriye, Irak ve İran sınır duvarları tamamlanmalı, bu sınır duvarları elektrooptik keşif ve gözetleme sistemleri, insansız hava araçları, aydınlatma ve entegre güvenlik sistemleriyle tahkim edilmelidir. Türkiye çok riskli bir coğrafyada çok ciddi meydan okumalarla karşılaşmakta ve coğrafyanın önceden belirlediği değişmez gerçekler, güvenlik politikasının realist ilkelerle tanımlanmasını zorunlu kılmaktadır.

Türk dış politikasını genel olarak değerlendirmek gerektiğinde denilebilir ki: Büyük ölçüde Atatürk tarafından şekillendirilen politikalar zaman içinde uluslararası koşullar doğrultusunda gelişme göstermiştir. Türk dış politikasının yüzyılların filtresinden süzülerek gelmiş, denenmiş, geleneksel ve temel dış politika ilkeleri, iki başat odak olan statüko ve güvenlik çerçevesinde değerlendirilmelidir. Her devlet hayatta kalabilmek için gücünü maksimize ederek güvenliğini tahkim etmek zorundadır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Gürban, toparlayın lütfen.

MEHMET MUSTAFA GÜRBAN (Gaziantep) – Bitiriyorum Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - İlave bir dakika süre veriyorum.

MUHMET MUSTAFA GÜRBAN (Gaziantep) – O hâlde, realist bir dış politikanın özü, dış politika tercihlerinin değerler dünyasına göre değil, ulusal çıkarlara göre şekillendirilmesidir.

Rahmetli Muhsin Yazıcıoğlu'nun sözleriyle konuşmama son veriyorum: “Kan dökmeyi seven bir millet değiliz ancak söz konusu vatan ise dünyanın şah damarını keseriz.”

Komisyonu saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi de Sayın Vehbi Bakırlioğlu, son söz sizin. Sonra Komisyon üyesi olmayan milletvekillerine geçeceğim.

Buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakanım, Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan Almanya gezisi dönüşünde gazetecilerin sorularına yanıt verirken şöyle bir ifadeye yer veriyor: “Hatırlayın, Amerika Birleşik Devletleri kitle imha silahı yalanıyla Irak’ı işgal etti.” Yani işte, hepimizin bildiği, daha sonra ortaya çıkan Amerika Birleşik Devletleri’nin kitle imha silahı yalanıyla Irak’ı işgal ettiğini dile getiren Cumhurbaşkanımız ile yirmi yıl önce 65 bin Amerikan askerinin Irak’ı işgal için ülke topraklarına girmesi için 1 Mart tezkeresini Meclis gündemine getiren, geçmesi için uğraşan, “Ben 1 Mart tezkeresinin yanındayım.” diyen, Irak’ı işgal eden Amerika Birleşik Devletleri askerlerinin en az kayıpla evlerine dönmesi için dua eden kişinin aynı kişi olması ülkemizin dış politikasının son yirmi yılda içinde bulunduğu durumu bizlere en iyi anlatan örnek olduğunu düşünmekteyim. Sonrasında ne olmuştu? Daha doğrusu, bu 1 Mart tezkeresi öncesinde bazı şeyler yapılmıştı, biliyorsunuz, o zaman da basına çıkmıştı, çeşitli pazarlıklar yapılmıştı -işte, 8 milyar dolarlık faizsiz kredi veyahut da 1 milyar dolarlık bir hibe karşılığında- hatta bunu “at pazarlığı” olarak nitelendirenler de olmuştu, bu pazarlıklar sonucunda Amerika Birleşik Devletleri’ne birtakım sözler verilmişti; işte, 65 bin Amerikan askerinin ülkemize girmesi konusunda birtakım sözler verilmişti ancak bu sözler tutulmadı, tutulamadı, iyi ki tutulamadı çünkü o zaman da Meclisimiz, millî irade devreye girdi, buradaki oyunu bozdu. 1 Mart tezkeresinden sonra, bildiğiniz gibi, 11 askerimizin başına çuval geçirilmişti. Bu, hepimizi rencide etmişti, bütün Türk ulusunu, Türkiye’de yaşayan herkesi rencide eden bir olaydı. Daha sonra o günkü Başbakan bugünkü Cumhurbaşkanımıza “Nota verecek misiniz?” diye soru sorulduğu zaman da “Ne notası? Müzik notası.” diye dalga geçilmişti. Yani 1 Mart tezkere süreci, 11 askerimize çuval geçirilmesi, bu aşağılayıcı tutuma karşı gösterilen tepkisizlik esasında yirmi yıl boyunca süregelen dış politika anlayışımızın temelini oluşturmaktadır. Bu anlayışı yirmi yıl boyunca atılan hamasi nutuklara, oyun kuran devlet iddiasına rağmen hemen hemen hiç değişmedi, hâlâ aynı yerdeyiz.

Mesela, Rahip Brunson krizi. Bu olaydan yıllar sonra “Rahip Brunson” denilen kişi terör örgütüne mensup olmak, ajanlık suçlamasıyla otuz beş yıl hapis cezasıyla yargılanıyordu. Ne diyordu o zaman Cumhurbaşkanı Erdoğan? “Bu can bu bedende, bu fakir bu görevde olduğu sürece o teröristi alamazsınız.” Hatta “Ver papazı, al papazı.” diye de birtakım pazarlıklar yapılıyordu. Peki, sonra ne oldu? Trump bir “tweet” attı ve Brunson’u da salıverdiki gitti. E, bakıyorsunuz o can gene o bedende -Allah ömür versin- o garip de hâlen daha aynı görevde ancak papaz nerede? Papaz Amerika’ya gitti. Öteki papazı aldık mı? Öteki papazı da alamadık ne yazık ki.

Bu rahip krizinden sonra Amerika Birleşik Devletleri’yle bir de ayrıyeten biliyorsunuz bir mektup krizi yaşandı. Trump’ın mektubundaki Cumhurbaşkanımıza karşı olan ifadeleri ülkede yaşayan herkesi inanın derinden yaraladı. En büyük üzüntü, bizi en çok kahreden ise bu ağır ifadelerle karşı sessiz kalınmasıydı. Bakıyorsunuz bu mektuptaki ifadelerle, Trump Cumhurbaşkanımıza şöyle diyor: “Sayın Cumhurbaşkanı, gelin, iyi bir anlaşma yapalım, binlerce kişinin öldürülmesinden sorumlu tutulmak istemezsiniz ve biz de Türk ekonomisini mahvetmekten sorumlu olmak istemeyiz ve bunu yaparız. Size bunun bir örneğini Pastor Brunson olayında yaşattım. Sert adamı oynama, aptallık etme, seni sonra arayacağım.” Yani böylesine bir üslupla yazılmış bir mektup var. Bu mektubu da nasıl öğreniyoruz? Daha sonra bu mektubu kendi ofisine astığı zaman böyle bir mektubun varlığından haberdar oluyoruz. Peki, bu mektuba nasıl bir tepki verildi, yani neler yapıldı? Benim bildiğim kadarıyla hiçbir şey yapılmadı, Mecliste gördüğümüz kadarıyla AKP Grup Başkan Vekili fotokopisini aldı, yırttı “Çöpe attık.” dedi. Verebildiğimiz tepki bundan daha fazla değildi.

İdlib’de biliyorsunuz, 27 Şubat 2020 tarihinde çok acı bir olay yaşadık; o gün Meclisteydik, hatta o gün Meclis çalışmalarını sonlandırdık. Bir hava harekâtından, hava saldırısından sonra 34 Mehmetçik’imiz İdlib’de şehit edilmişti. Esasında fail belliydi, fail Rusya’ydı. Rusya yapmış olduğu açıklamada “Türk birlikleri orada olmamalıydı. İdlib’e düzenlenen hava saldırısında Suriyeli militanların arasındaki Türk askerleri vuruldu.” ifadesini kullandı. Millî Savunma Bakanlığı ise “İlk atıştan sonra Rusya Federasyonu’nun bölgedeki yetkilileriyle koordine edilmesine rağmen bu saldırı gerçekleştirilmiş, ilk atışa müteakip bir kez daha uyarı yapılmasına rağmen bir saldırı daha yapıldı.” ifadelerini kullandı. Yani orada 34 Mehmetçik’imiz ne yazık ki bir hava saldırısında şehit edildi. Fail de belli -biraz evvel bahsettiğim gibi- Rusya’yı saklamadılar. Biz ne yaptık? Biz hiçbir şey yapmadık yani nasıl bir tepki verdik? Soluğu hemen Moskova’da aldık hatta yanlış hatırlamıyorsam Cumhurbaşkanı ayakta bekletilmişti, Rus TV’leri bizi daha da rencide etmek için bu anları kronometre eşliğinde çekip servis etmişlerdi yanlış hatırlamıyorsam. Bu ve buna benzer olayların sayısını artırabiliriz, bu örnekleri çoğaltabiliriz, daha da çok çoğaltabiliriz. Mesela “darbenin sponsoru” dediğimiz Birleşik Arap Emirlikleri’yle yaşanan U dönüşü, mesela Suriye’de yaşanan ciddi U dönüşü, Mısır’la yaşanan -“darbeci sisi” diyorduk, “darbeci” diyorduk- U dönüşü, Suudi Arabistan’la yaşanan U dönüşü. Tüm bunları bir araya getirdiğimiz zaman, konuşmamın başında 2003 yılındaki bu çuval krizinden bahsetmiştim, yaşananlar bize o çuvalın hâlâ başımızda olduğunu göstermekte.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Yegin...

ORHAN YEGİN (Ankara) – Başkanım, teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, bütün ekibinizle beraber hoş geldiniz, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türkiye'nin dış politikası, diğer bütün alanlarda olduğu gibi belli ilkelerin üzerine oturmuş ve o ilkeler üzerine kurulan siyaset üzerinden yapılan bir politikadır. Dolayısıyla hayata dair, bütün Türkiye'nin kendi iç meselelerindeki alanlara dair, teröre dair, eğitime dair, sosyal politikalara dair hangi ilkeler üzerinden belli bir zemin üzerinde yürümüşse bugüne kadar AK PARTİ, dış politikada da bir zemin oturtmuştur ve dünyayla ilişkilerini o zemin üzerinden, o kavramlar, o değerler üzerinden yürütmüştür. Eğer siz Türkiye'nin dünya üzerinde söz sahibi olma noktasında haklılığınızı ve argümanlarınızı siyasi mülahazalarınızla olduğunuz yerden değerlendirip eleştirmeye, çürütmeye, değersizleştirmeye kalkışırsanız bu beyhude bir çabaya dönüşür. Eğer siz Türkiye'nin hayalini ve bu hayal için verilen çabayı okuyamazsanız ruhunu ve aklını bu topraklarda tutup gözünü, kulağını, elini, ayağını, sözünü, sedasını önce kendi etrafından başlamak üzere bölgesine ve dünyaya yönelten, yerelden küresele her meseleyle ilgilenip her meseleye aynı insani ve evrensel ilkelerle yönelen ve bu evrensel standartlar üzerinden bir çözümü zorlayan Türkiye'yi anlayamazsınız. Eğer bu istikrarı okuyup kavrayamaz iseniz 160'lardan bugün 260'lara ulaşan dış temsilcilik sayımızı sadece bina açılışı, sadece şube açılışı olarak yorumlarsınız. 50 ülkede 60 noktaya olan uçuş sayımızı bugün yüzlerce ülkeye, yüzlerce noktaya taşımamızı sadece bir hava yolu istatistiği olarak veya sadece bir turizm destinasyon verisi olarak yorumlarsınız. 76 ülkeye çıkan vize muafiyetini, kimlikle seyahat serbestisi imkânını doğru düzgün ve yerinde okuyup kavrayamazsınız. Eğer bağımsız bir politika sahibi olma cesaretini ve öz güvenini ortaya koyamazsanız "Dünya 5'ten büyüktür." çıkışının ne olduğunu, ne anlam ifade ettiğini, nasıl bir felsefe içerdiğini ve destek bulduğunu arkadaşlar, anlayamazsınız. "Yönetimler bir şekilde gelir geçer, önemli olan halkların gönlünde yer edinmektir." anlayışıyla saygın bir tavır ortaya koymayı takdir edemezseniz, en gelişmiş ülkelerin bile salgın döneminde, birbirlerine girdikleri bir dönemde Türkiye'nin gönderdiği sağlık yardım ve malzemelerinin, tavrın ve tutumun nasıl onurlu bir pozisyona taşıdığını anlayamazsanız; elbette oturduğunuz yerden siyasi değerlendirmelerinizi yapar, çürütmeye kalkarsınız. Siz sadece ekonomiyi önceler, "Ona göre dış politika oluşturalım. Aman, büyük devletlerden çekinelim. Aman, onların tavırlarından korkalım." dersanız, sadece uydu bir devlet olmayı tercih ederseniz; bölgenizde gelişip ortaya çıkan bütün olayların etkisinden kurtulamaz ve yapılan planlardan, planlamalardan bihaber yaşar, gidersiniz.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bunları kime söylüyorsunuz Sayın Yegin?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Bize mi söylüyorsunuz? Ben anlamadım.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Niye üstünüze alınıyorsunuz?

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Biz bunları söylemiyoruz yani öyle, bunları siz...

ORHAN YEGİN (Ankara) – Bunları kime söylüyorum?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, hatibin konuşmasına karışmıyoruz.

Buyurun lütfen.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Öyleyse cevap vereceğiz çünkü yani...

ORHAN YEGİN (Ankara) – Eyvallah.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Mesela bir şeyden bahsetti, Rahip Brunson'dan bahsettiğimiz şey, onlara ithaf...

MURAT ÇAN (Samsun) – Siz karışın Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türelî, her şeye cevap vermek zorunda değilsiniz.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hayır hayır, konuşun da biz...

ORHAN YEGİN (Ankara) – Lafımı ortaya konuşmuş gibi olduysam daha netleştirelim pozisyonu.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

Sayın Yegin, bir saniye...

Değerli arkadaşlar, neyini düzelteceksiniz milletvekilinin konuşmasının? Hakaret ettiği zaman müdahale ediyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hakaret değil ama şey olarak söyledim ben açıklığa kavuşsun diye.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Hayır, değerli arkadaşlar...

Bakın, değerli arkadaşlarım, Türkiye’de tek siyasi parti siz değilsiniz, buradaki partiler de değil.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bizim için söylemedim ki yani burada birçok parti var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bakın, tamam da şimdi yani her milletvekilinin konuşmasını da... Yapmayın, ben her birinizin konuşmasında hiçbirine cevap verdimiyorum.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Biraz daha netleştireyim yani ortaya konuşuluyor gibi anlaşılıyorsa.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Yegin, bir saniye, ilave süre vereceğim.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Cevap verince de “Sataştı.” diyorsunuz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Kırkpınar, bir müsaade eder misiniz.

Değerli arkadaşlar, ben konuşuyorum, bir müsaade edin.

Değerli arkadaşlarım, yani burada her milletvekili kendi görüşlerini ifade etmek durumundadır yani “Sen niye bunu konuştu, nasıl bunu dersin?” deme hakkımız yok.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Ona itiraz etmedik Sayın Başkan, sadece dedik ki yani...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Yani dolayısıyla değerli arkadaşlarım, onun için her milletvekili konuşmasını yapar, “müzakere” dediğiniz şey böyle bir şeydir. Lütfen müsaade edin, ben her birinizin görüşlerini ifade etmesi için aynı ortamı tesis etmeye çalışıyorum.

Sayın Yegin, buyurun.

İlave bir dakika daha ekleyeceğim bir dakikanın dışında.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Bunları kimlere söylüyorum? Bunları “Bölgesel krizlerde Türkiye’yi çözümlen değil, kaosun parçası hâline getirdiniz.” cümlesini kim kurduysa ona söylüyorum, tamam. “İnsanlık krizlerinin müsebbibi hâline getirdiniz Türkiye’yi.” diye kim burada bunu söyleme cesaretini gösterdiyse ona söylüyorum. Geçmiş yıllarda burada geçen sene Taksim saldırısını sınır ötesi operasyon yapmanın sebebi olarak iktidarın yaptırdığı iddiasını dillendirenlerin bugün burada söylediği diğer cümlelere bakarak söylüyorum bunu. “Askerî yöntemlerle sorun çözmeye, Kürt sorununu çözmeye çalışıyorsunuz.” diyenlere de söylüyorum.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Doğru. Yalan söylemiyoruz.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Kime söylüyorum bu sözleri? “Türkiye mülteci konusunda Avrupa’yi haraca bağladı.” diyenlere söylüyorum. Kime söylüyorum bu sözleri? “Dışarıdan gelen açıklamalara saldırgan, tehditkâr, ve külhanbeyi bir tavırla cevap veriliyor.” diyenlere söylüyorum. Evet, biz “Bir gece ansızın gelebiliriz.” diyoruz, biz bunu kabadayılık olsun diye, külhanbeyliği olsun diye demiyoruz. Biz bölgemizde istikrar istediğimiz için, bu istikrarı bozmak isteyenlere fırsat vermeyeceğimizi söylediğimiz için, defalarca uyardığımız için, gelin beraber burada bu sorunları çözelim, hep beraber bunu çözelim yoksa biz kendi göbek bağımızı kendimiz keseriz dediğimiz için; buna rağmen yapmıyorlarsa dursunlar, ayaklanmasınlar, ortalığı karıştırmasınlar diye bir uyarı olarak “Bir gece ansızın gelebiliriz.” diyoruz. Buna rağmen de durmuyorlarsa yerlerinde, evet, bir gece ansızın da gidiyoruz da. Bunu külhanbeyliği

olarak, bunu kabadayılık olarak yorumlayanlara söylüyorum bunu. “Türkiye ABD’ye öfke nöbetleri geçiren bir ülke gibi davranıyor.” diyenlere söylüyorum bunu. Bizim bölgemize ilişkin haklarımızı hukukumuzu savunma noktasında ortaya koyduğumuz tavra bu şekilde bakanlara söylüyorum.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Dünyanın en istikrarsız bölgesi hâline geldik ne yazık ki.

ORHAN YEGİN (Ankara) – “İsveç ve Finlandiya NATO üyeliğine pazarlık kartını açmış Türkiye, Türkiye’nin bu ve benzeri uluslararası ilişkileri uygun kredi bulma çabasına dönüşmüştür.” diyenlere söylüyorum bunu. Hiçbir şey anlayamamışlar. Türkiye Hakk’ın bayraktarlığını yapan, özellikle kendisini ilgilendiren meselelerde ama kendisine uzak meselelerde de ara bulucu pozisyonuyla, müzakereci pozisyonuyla, ne pozisyonla olursa olsun, her zaman Hakk’ı konuşan, Hakk’ın bayraktarlığını yapan, haklının tarafında duran bir ülkedir. Bugün işte komşularımız Rusya ile Ukrayna savaşıyor. Türkiye her ikisiyle de çok saygın bir ilişki kurmuş.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Hangisi haklı?

ORHAN YEGİN (Ankara) – Türkiye her ikisinin de savaştan iki ülkenin de güvendiği bir aktör olarak burada duruyor ya. Bunu nasıl anlıyoruz yani?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Hangisi haklı mesela, Ukrayna mı haklı Rusya mı?

ORHAN YEGİN (Ankara) – Biz Batı’ya mı kayıyoruz, biz Doğu’ya mı kayıyoruz? İran meselesi oluyor, İran’ın nükleer meselesi tartışılıyor, Türkiye, Brezilya, başka ülkeler giriyor araya, “Eyvah, eksenimiz kayıyor.” tartışmaları üretiyorsunuz. Biz yeri gelir, İran’la oturur, meseleler üzerinden anlaşırız; yeri gelir, karşı karşıya geliriz. Amerika’yla, evet, müttefikiz ama müttefikliğinin gereğini yapmadığı zaman da ona karşı sözlerimizi açık açık söyleyecek kadar, korkmadan açık açık eleştirecek kadar da cesuruz, dolayısıyla bütün bunları “Amerika’ya nöbet krizleri geçirtiriliyor.” diye konuşanlara söylüyorum sözümü. Bizim Araplara, Ermenilere, Kürtlere veya bir başkasına bölgede bir kastımız yok kardeşim; bizim kimseyle bir derdimiz yok. Biz sınırlarımızın dibinde, bu topraklarda toprak bütünlüğünden yanayız diye söylüyoruz, bunu anlamayanlara sesimizi yükseltiyoruz, bu topraklarda size ameliyat yaptırmayız diyoruz; Cumhurbaşkanımızın ağzından söylüyoruz. Bu topraklarda ameliyat yapmak isteyen, komşularımızla sınırları değiştirmek isteyen Amerika’ysa da karşıyız, İngiltere’ye de karşıyız, Fransa’ysa da karşıyız, babamızın oğlu olsa da karşıyız, tamam; hiçbir yakınlık duymuyoruz bu konuda kimseyle. Biz komşularımızın toprak bütünlüğünden yanayız ve bu toprak bütünlüğünü bozmak isteyen kim varsa, evet “Size bu topraklarda ameliyat yaptırmayız.” cümlesiyle -bunu kabadayılık mı, külhanbeylik mi, ne sayıyorsanız sayın- buna müsaade etmeyen bir siyasi anlayışla buradayız ve dün başkaydık, bugün başka değiliz ya, geldiğimiz günden beri, bu meselelerin başladığı günden beri bizim tavrımız aynı.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Onu söyledik zaten, aynı, değişen bir şey yok.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Ekonomik sıkıntılara girdiğimiz zaman da tavrımız aynı, ekonomimiz çok iyi olduğu zaman da tutumumuz aynı. Bizi parayla pulla bölgedeki meseleleri dünyada, Avrupa’da ucuz kredi bulma arayışına, kartına dönüştürmüş bir ülke olarak, bir dış politika olarak bizim dış politikamızı kimse tanımlayamaz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Yegin, buyurun, lütfen toparlayın sözlerinizi.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Dolayısıyla kendini dünyanın sahibi görenlerin farklı farklı coğrafyalarda ve özellikle kendi etrafımızda ürettiği kaosla sonuna kadar mücadele edeceğiz. Dünyanın neresinde elimizin ulaşacağı, dilimizin ulaşacağı bir zulüm, bir eziyet, bir haksızlık varsa ulaşabildiğimiz

şekliyle, gücümüz neye imkân veriyorsa bunun sınırlarını zorlayarak ulaşmaya devam edeceğiz; biz dünyanın vicdanının ortak sesi olmaya, memleketimizin milletimizin huzurunu, menfaatini önceleyerek, bölgemizin huzurunu ve menfaatini önceleyerek bütün dünyaya bu aziz milletin, bu güzel milletin içindeki güzelliği nasıl insanın yüzüne yansır, insanın güzelliği nasıl topluma yansır bu toplumun güzelliğini işte dış politikamız eliyle, ülkemiz eliyle dünyaya yansıtma yönünde mücadelemizi sürdürmeye devam edeceğiz diyor, saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Türelî...

IV. AÇIKLAMALAR (Devam)

2.- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türelî'nin, Ankara Milletvekili Orhan Yegin'in Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi açıkçası hayretten hayrete düşünüyorum yani böyle bir konuşma... Orhan Bey, bakın, demokrasi içinde karşılıklı olarak iktidar, muhalefet konuşur. Bu memleket hepimizin, burası kimsenin malı mülkü değil, bu vatan hepimizin; siz bu ülkenin sahibi değilsiniz, hepimiz bu ülkenin vatandaşlarıyız ve fikirlerimizi söyleyeceğiz. Siz de seçimle geldiniz, biz de seçimle geldik; bir kere bunu içinize sindirin.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Bu da benim fikrim.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bir dakika.

Her yaptığımız doğruymuş gibi davranıyorsunuz; değil, birçok yanlış var. Yanlışları anlatmadık mı? Suriye politikasında nereden başlandı, bugün nereye gelindi; AB politikasında neredeydik, nereye; Suudi Arabistan'da, Kaşıkçı cinayetinde ne diyorduk, sonradan ne yaptık yani bunun gibi örnekler var, burada, ortada açık ve net olarak çelişkiler var, zikzaklar var; bunları söylüyoruz. Ayrıca, tekrar söylüyorum, Sayın Bakana söylüyoruz. Sayın Bakan bunların savunmasını yapar, diyebilir ki, mesela şunu samimi olarak görmek isteriz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – “Evet, o dönemde böyle bir politika düşünüyorduk, böyle belirledik ama sonra baktık, farklı gelişti.” de diyebilir, diyebilmeli.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Biz ne konuşalım?

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bir dakika izin ver.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Bize bir metin hazırlayın, verin, biz de onu konuşalım.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bir dakika, sen konuşun, dur!

ORHAN YEGİN (Ankara) – Herkesin ne konuştuğunu tayin ediyorsun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Öyle demiyorum ama...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, müsaade edelim.

Sayın Türelî, buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Yegin, sen bizim ne konuşacağımıza karar veriyorsun, “Şunu niye konuştunuz? diyorsun. Biz tabii ki konuşacağız, biz eleştirimizi yapacağız, eleştirimize de Sayın Bakan cevap verecek; “Katılıyorum.” diyebilir, “Katılmıyorum.” diyebilir “Hayır, ben böyle düşünmüyorum.” diyebilir, biz de oturup da şey demeyeceğiz ki...

ORHAN YEGİN (Ankara) – Ona göre Sayın Bakanım.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Ama bakın, siz... Yani, burada “Şu şunu dedi, bu bunu dedi.” Ben...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Hakaret var mı Sayın Türelî, hakaret var mı?

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bir dakika, izin ver lütfen.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Kırkpınar, bir müsaade edin.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Ne var mı?

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Hakaret var mı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Kırkpınar, müsaade edin, tamamlasın sözlerini.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hakaret demedim, üslup olarak... Yani, bakın, şimdi, bir sürü “O şunu dedi, bu bunu...” Kimin ne dediğini bilmiyorum ben.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Biliyor, biliyor; bizzat muhataplarına söyledim.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – E, o zaman söyle, o zaman cevap versin hepsi.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Söyledim, muhatapları biliyor.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Ya, böyle bir usulümüz yok; baştan beri “Birbirimize hitap etmeyelim.” demedik mi? Sen “Biliyor.” diyorsun, söyle, cevap versin; böyle bir konuşmaya gerek yok. Yani, Sayın Yegin, Plan ve Bütçe Komisyonunun üslubu bu değil, Genel Kurulda laf atılıyor, bir şey oluyor, burada böyle bir şey yok, yapmayın bunları. Ya, arkadaşlar, burada beraber konuşuyoruz, konuşalım. Biz de eleştirilerimizi getireceğiz, Sayın Bakan da cevap verecek; kendisi sonuçta Türkiye'nin en önemli bakanlıklarından birinin Bakan koltuğunda oturuyor, kadrosu yanında, bütün bürokrasisiyle beraber buraya gelmiş, hepsine cevap verebilir, katılır ya da katılmaz. Onun için, böyle bir şeye... Gerçekten samimi olarak söylüyorum: Yapmayalım bunları çünkü öyle dediğimiz zaman... Biz de “O onu dedi, bu bunu dedi.” Yani, bunu yapmıyoruz, biz de yapmıyoruz. Bazen, çok ender böyle hani isim zikrederek söylediğimiz zaman orada da karşılıklı olarak bunu polemik konusu yapmıyoruz ki, doğru bir yöntem değil bu, gerçekten doğru yöntem değil.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türelî, teşekkür ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Dışişleri Bakanlığı (Devam)

b) Avrupa Birliği Başkanlığı (Devam)

c) Türk Akreditasyon Kurumu (Devam)

ç) Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, şimdi Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin konuşmasına geçiyorum. Milletvekillerinin isimlerini sırasıyla okuyorum, lütfen milletvekillerimiz hazırlıklarını yapsınlar, sonra “Burada yok, gitti.” falan olmasın; biliyorsunuz, kural gereği geri dönmüyorum.

Öncelikle grubu olmayan siyasi partilerden başlıyoruz: Sayın Mustafa Yeneroğlu, Sayın Mehmet Emin Ekmen, Sayın Tamer Osmanağaoğlu, Sayın Yücel Taşkın, Sayın Süreyya Öneş Derici, Sayın Osman Cengiz Çandar, Sayın Ayyüce Türkeş Taş, Sayın Nermin Yıldırım Kara, Sayın Mehmet Güzelmansur, Sayın Jale Nur Süllü, Sayın Ayşegül Doğan, Sayın Halil Öztürk, Sayın Yasin Öztürk, Sayın Ceylan Akça Cupolo, Sayın Utku Çakırözer, Sayın Nurhayat Altaca Kayışoğlu, Sayın Sabahat Erdoğan Sarıtaş, Sayın Ali Fazıl Kasap, Sayın Nimet Özdemir, Sayın Nevroz Uysal Aslan, Sayın Murat Çan, Sayın Oğuz Kağan Salıcı ve Sayın Sezgin Tanrıkulu şeklinde devam edeceğiz.

İlk söz Sayın Yeneroğlu'nun, buyurun.

Süreniz beş dakikadır.

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Çok saygıdeğer Bakanımız, çok değerli Dışişleri Bakanlığı bürokratları; hepinizi saygıyla muhabbetle selamlıyorum. Dışişleri Bakanlığının bütçesinin hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Vaktim dar, o sebeple birkaç başlık altında notlarımı paylaşmak istiyorum, bilahare sorularım olacak.

Her alanda olduğu gibi dış politikada da Türkiye'nin en temel sorunu saygın bir hukuk devleti, ileri bir demokrasi olamamamız; bu hususlarda çok eskilerde kalan çabaların da tamamıyla terk edilmiş hatta terhis edilmiş olmasıdır. Bu durum Türkiye'nin dış politika kapasitesini ciddi manada daraltmakta, sesimiz gür çıksa da sözümüzün değeri maalesef düşük kalmaktadır. Örneğin "Dünya 5'ten büyüktür." ifadesinde bunu net olarak görüyoruz. Çok haklı bir söz ancak bu sözü söyleyebilmek için, bu sözün tesir edebilmesi için örnek bir tutum ortaya koymamız gerekiyor; bunun için de kendi içimizde çoğulculuğu, demokrasiyi, hukuk devletini yaşatmamız gerekiyor.

Önümüzde korkunç bir dram var, Gazze trajedisi. Elbette Dışişleri Bakanlığımız Gazze'yle ilgili elinden gelen çabayı ortaya koymaya çalışıyor ancak maalesef İsrail'in Gazze'de sürdürdüğü kitlesel katliam karşısında Türkiye'nin sivil halkın katliamını durduracak bir ağırlık taşıyamaması, ne caydırıcılık ne de etkili ara buluculuk gücüne sahip olamamamız hepimiz açısından, herkes açısından gerçekten çok düşündürücü bir durumdur.

Diğer bir konu, Avrupa Birliği. Avrupa Birliği konusu benzer düşündürücü bir tablo ortaya koymaktadır. Geçen hafta yayınlanan AB Komisyonunun 25'inci Türkiye Raporu'yla ilgili Türkiye'nin AB'den giderek uzaklaştığı tekraren ortaya kondu. Bu gidişatla, bırakın Avrupa Birliği sürecinin ilerletilebilmesini, Gümrük Birliğinin güncellenmesi ve vize serbestisini geçtim, vatandaşlarımızın AB üyelerine artan yoğunluktaki iltica başvuruları karşısında vize kolaylığının dahi sağlanmaması yakın ve orta vadede imkânsız görünüyor. Türkiye AB ilişkilerinin artık yeni bir dönemeci geçerek iş birliği yerine mecburi angajman ve restleşme dönemine girdiğini ve bunun Türkiye'ye yarar sağlamayacağını düşündüğümüzü bu vesileyle tekrar ifade etmek istiyorum. Ayrıca, AB rapor ve açıklamalarını her seferinde uzun uzadıya bir reddiyeyle hükümsüz saymak yerine daha yapıcı bir yaklaşım sergilenmesi gerektiğini, bu durumun da AB'ye iyilik yapmaktan ziyade kendi ülkemizin ve vatandaşlarımızın menfaatine olacağı da ortadadır. Yeter ki başta Kopenhag Kriterleri olmak üzere eksikliklerimizle yüzleşelim.

ABD konusunun önemi bizim için izahtan varestedir ancak bu ilişkiler son yıllarda âdetâ çaresizliğe terk edilmiştir. ABD'yle ilişkilerimizin tekrar kabul edilebilecek düzeye taşınması ulusal menfaatlerimizin gereğidir. Mevcut tabloda ABD'nin özellikle millî güvenliğimizle ilgili birçok yanlış tutumu karşısında da daha etkili değil, aksine daha etkisiz bir durum içerisinde olduğumuz bir gerçektir.

Diğer bir başlık NATO. Açık kapı politikasını destekliyor, Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından kritik önemde olduğunu düşünüyoruz. İsveç'in NATO üyeliği onayı bağlamında da bu parametreler konusunda Dışişleri Bakanlığı ve istihbarat birimlerimizin de değerlendirmelerini dikkate alarak Türkiye'nin çıkarlarını önceleyen bir anlayışla DEVA Partisi olarak Meclise bir tutum ortaya koyacağız.

Türkiye uzun zamandır hem Batı'yla hem Rusya'yla dengeli bir ilişki kuramıyor. Kısa vadede al ver ilişkisine dayalı kazanımlar orta ve uzun vadede Rusya konusunda ortak değerlere ve ilkelere dayanmadığı için sürdürülebilmesi çok zor, çıkarlarımıza önemli zararlar verilebileceğini düşünüyoruz. Bu garip hâlin sonuçlarını Kuzey Suriye'de 36 askerimizi şehit vererek yaşadık. Türkiye elbette Rusya'yla dengeli bir iş birliği kurmalı fakat bugünkü görüntü bu dengeden uzak.

Türkiye'nin Ege ve Akdeniz'de meşru egemenlik haklarının yeterince korunabildiğine dair endişelerimiz var. Yine, aynı şekilde Kıbrıs'ta çözüm süreci de çıkmazda. Kıbrıs Türklerinin meşru haklarının sürekli göz ardı ediliyor olması kaygı veriyor ve rahatsızlık uyandırıyor. Özellikle Akdeniz çerçevesinde de meşru haklarımız elbette vazgeçilemez. Buna karşılık doğal gaz arama çalışmalarımız durduruldu, bunun nedenlerinin kamuoyumuzla paylaşılmasını bekliyoruz. Ayrıca, Yunanistan'ın Ege ve Akdeniz'de dengeleri bozacak şekilde giderek güçlenmesini görmezden gelmememiz gerektiğini hatırlatmakla birlikte esasında iki komşu olarak tarihî ve kültürel ortaklıklarımızın yanında ekonomik alanda da yeni iş birliklerinin önünü açacak politikalar ortaya koymalı ve on yıllara sâri gelenekleri, gerginlikleri geride bırakacak yeni bir sayfa açmalıyız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Yeneroğlu, ilave bir dakika vereceğim, toparlayın.

Buyurun.

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, yurt dışı Türkler konusuna da özellikle kendim de hayatımın büyük bir bölümü yurt dışında geçirmiş birisi olarak da hassasiyetinizi istirham ediyorum; Yurt dışı Türkler konusuyla ilgili iktidar seçimden önce birçok vaatte bulundu; bu vaatlerin önemli bir bölümü talimatlık, bazıları gerçekten tek imzalı konular. O sebepten dolayı sizden istirham ediyorum; altı ayda bu konuda herhangi bir şey yapılmadı, lütfen bu konumuzu gündeminize alırsanız çok sevinirim.

Diğer bir konu da özellikle hatırlatmak istediğim, Dışişleri Bakanlığının alanına da giren yurt dışı kültür ve eğitim iş birlikleri anlaşmaları. Bakın, bugün dahi en son, en aktüel anlaşmamız diasporanın yaşadığı ülkelerde 1961 Belçika, ondan sonrasıyla ilgili bir şey yapılmadı ve Danimarka, Avusturya'yla ilgili bizim kültür ve eğitim iş birliği anlaşmamız yok. Bunlar Türkiye'nin önemli gündem maddeleri, biz bu konuyla ilgili de üzerimize düşeni yapmaya da hazırız, bu konuları da özellikle gündeminize almanızı istirham ediyorum.

Daha birçok konu var...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Yeneroğlu.

Sayın Ekmen? Yok.

Sayın Tamer Osmanağaoğlu, Milliyetçi Hareket Partisi İzmir Milletvekili. Oldu mu efendim?

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun, süreniz beş dakikadır.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, Saygıdeğer Bakanlığımızın kıymetli bürokratları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Jeopolitik önemi sebebiyle tarih boyunca çatışmaların ve hesaplaşmaların odak noktasında olmuş bu topraklar son iki asırdır bu gerilimi iliklerine kadar hissetmiştir. İçinden geçtiğimiz süreçte ise bölgeyi ilgilendiren hareketlenmeler dalga dalga büyümüştür. Tüm bu küresel güç odaklarının hepsinin birden ajandalarındaki en önemli maddelerden birisi Türkiye’yi yönetilebilir ve müdahale edilebilir bir ülke olarak elde tutma gayretidir. Türkiye bu global satranç tahtasında bütün taşların topyekûn hücumuna maruz bırakılmıştır. Türk tarihinin gördüğü en kalleş kalkışmalardan birisi yine bu taarruzların gölgesi altında yaşanmış ve devletin iliklerine kadar nüfuz eden FETÖ’cü virüs şebekesi meşru Hükûmete karşı isyan girişiminde bulunmuştur. Demokrasi tecrübelerinde eşine zor rastlanır bir fedakârlıkla milletimiz vaziyete bizzat el koymuş ve bu ayaklanmayı kararlı duruşuyla bastırmıştır. Ne var ki kamuoyunda 15 Temmuz darbe girişimi olarak bilinen bu demokrasi ve özgürlük düşmanı cunta hamlesinin hangi uluslararası kuvvetlerle koordineli bir şekilde yürütüldüğü herkesin bildiği bir sır muamelesi görmektedir.

Şüphe yok ki Türkiye, son yıllarda hem iç hem de dış politikada doğru ve dik bir duruş sergileme gayretini fazlasıyla göstermektedir; sadece kendi üzerine değil temas hâlinde olduğu sosyolojik havzaya karşı dalga dalga gelen saldırıların hepsinin önünde aşılmaz bir dalgakıran gibi durmaktadır. Suriye’deki Türkmen varlığından Kıbrıs’taki hak ve hukukumuz, Ukrayna-Rusya savaşından Güney Amerika’daki yabancı istihbarat güdümlü darbe teşebbüslerine, Libya’daki küresel cunta hareketinden Karabağ’ın azatlık mücadelesine kadar Türkiye pek çok hususta bu tavrı sergilemiştir.

Liderimiz Sayın Devlet Bahçeli’nin 16 Aralık 2017 tarihinde yaptığı bir konuşmada belirttiği üzere, dünya üzerindeki 6 hassas bölgeyi bir hat gibi birbirine bağlayan ve zaman zaman da birbirini tetikleyen bir huzursuzluk sarmalı oluşturulmuştur. Bu 6 kritik nokta Kaşgar, Keşmir, Kerkük, Kudüs, Kıbrıs ve Kırım’dır. Liderimizin “6K” sözüyle formüle ettiği bu topraklar, bizim gönül coğrafyamıza ve medeniyet havzamıza ait alanlardır. Her birinde asırlık hatıralarımız, yıkık dökük hikâyelerimiz ve hasret türkülerimiz kalmıştır. Hepsi küresel güçlerin savaş sahasına dönmüş olan bu 6 diyarda Türk milletinin kanı ve iddiası vardır. Kapitalizmin sivri dişlerini geçirmeye çalıştığı ve emperyalizmin farklı maskelerle arziendam ettiği bu 6 yer, Türkiye’nin herhangi bir şehri kadar bizim iç meselemiz olarak kabul edilmeli ve Türk dış politikasının bugünkü hamleleri de bu şekilde değerlendirilmelidir. Unutulmamalıdır ki Türk milletinin ve İslam ümmetinin can çektiği bu hüznün coğrafyasında insanlığın yetimleri ve öksüzleri vardır. İdrak hatta iman edilmelidir ki bu 6 bölge tamamen düştüğü takdirde Türkiye düşecek, ayağa kalktığı vakitse Türkiye ayağa kalkacaktır. Şu an itibarıyla mevcut dış politika gündemi doğru okunduğu takdirde küresel gerilim bölgelerinin “6K” çizgisinde ateş hattıyla bire bir örtüştüğü rahatlıkla görülecektir. Bugün Kudüs’ü zulüm altında inleyenler, Gazze’yi ölüme mahkûm edenler iddiamızın temel ispatıdır. Filistin’de zincirlerinden boşalırçasına masum insanlara saldıranların global çıkar çevrelerini arkasına almanın rahatlığı içinde olduğu bir gerçektir. İşte bu noktada mazlumlara umut olarak Türk hariciyesinin kararlı duruşu devreye girse de İsrail’in eli çocuk kanlarına bulanmış Başbakanı Netanyahu’nun iktidarını ellerinden almakla tehdit ettiği Arap liderlerinin sessizliğe bürünmesini tarih asla affetmeyecektir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TAMER OSMANAĞAĞLU (İzmir) – Bitiriyorum Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Osmanağaoğlu, bir dakika veriyorum.

Buyurun lütfen.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) – Bizim bu çıkışa mukabil duruşumuz gayet açıktır. Liderimiz Devlet Bahçeli Bey’in tabiriyle “Bu caninin hükmü bazı ülkelere geçebilir ama Müslüman Türk milletine sökmeyiz, sökmeyecektir. Unutmayınız ki korkak bin defa, kahraman ise bir defa ölür.”

Öte yandan, Türkiye’nin bu kararlı duruşunun AB’yi ve ABD’yi rahatsız ettiği de ortadadır. ABD’nin ülkemize karşı uzun süre devam ettirdiği diplomatik körlük malumdur. Yine, AB’nin 2023 yılı Raporu’ndaki küstahlıkları aynı şekilde alenen ortadadır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Osmanağaoğlu, toparlayın sözlerinizi lütfen.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Bu hususta, başta Sayın Bakanımız olmak üzere, diplomatik kadroların üzerine düşen vazifeyi hakkıyla ifa ettiği bellidir. Amerikan Dışişleri Bakanının Türkiye’de gördüğü tablo da devletin izzetini koruma konusunda kararlılığımızın yansımasıdır. Şüphe yok ki Türk ve Türkiye Yüzyılı, en önemli sacayaklarından biri olan Türk Hariciyesinin kabiliyeti derecesinde yükselecektir.

Cumhuriyetimizin 100’üncü yılının ilk bütçesinin buna vesile olmasını diliyor; Türk Hariciyesinin, Dışişleri Bakanlığımızın bütçesini kutluyor; hepinize teşekkürler ediyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, devam edeceğim. Şimdi, Sayın Yüksel Taşkın’a söz vereceğim.

Değerli arkadaşlar, çok fazla söz talebi var Dışişleri Bakanlığı için ve milletvekillerimiz sabahdan beri bekliyorlar; lütfen, bu süreye riayet edelim ki diğer arkadaşlarımız da çok geç saatlere kadar beklemesinler.

Sayın Taşkın, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) – Sayın Başkan, Sayın Komisyon, Sayın Bakanım; tabii, biz muhalefet olarak eleştirilerimizi ortaya koyarken Türkiye’nin büyük bir devlet, güçlü bir devlet olmasından memnuniyet, ancak memnuniyet duyabileceğimizi arkadaşlar bilsin. Burada ima edilen “Biz milliyiz, yerliyiz; siz değilsiniz.” tarzı bu şekilde yaklaşımların burada hiçbir hükmü yok, gerçekten hiç bu Komisyona yakışmıyor. Biz de ülkemizin özgür, müreffeh ve demokratik olmasını herkes kadar istiyoruz; bu hamasetten vazgeçelim.

Şimdi, ben burada enteresan bir şey gördüm; geçen seneki tutanaklara da baktım, ondan öncekine de baktım. Burada bir övünme yarışıdır gidiyor arkadaşlar. Aziz Nesin’in dediği “Türk’ün Türk’e propagandası” gibi bir yere düşüyoruz, övünüyoruz, şöyle yapıyoruz, böyle yapıyoruz. Benim de şöyle bir görevim var ülkemin yararını düşünüyorsam, ettiğim yemine sadık kalacaksam: Acaba ortaya koyduğumuz hedeflerle kapasitemiz örtüşüyor mu? Yok öyle bir şey. Yani 180 derece dönüşler niye yapıyoruz? Bir avuç dolar için neden Birleşik Arap Emirlikleri’nin kapısına gidiyoruz? Kapasite problemimiz var. Kapasite sorununa işaret ettiğimizde Türkiye’nin kuvvetli, etkin, müreffeh, demokratik olmasını istemiyor mu oluyoruz? Bunlardan vazgeçelim. Burada en az hamasetle konuşan Sayın Bakan oldu, yani -geçen seneki tutanaklara baktığımda...- daha böyle çok fazla sıfat içermeyen bir konuşma yaptı; böyle ilerlememiz gerekiyor, bizim de bu şekilde devam etmemiz gerekiyor. Somut örnek vereyim: Ben açıkçası günlerdir İsrail’e karşı alınan ve uygulanan somut yaptırım kararlarımızı anlayamadım. Uluslararası ilişkiler hocasıyım ben, yirmi yıl Filistin sorununu anlattım, yaptırımlarımızı anlamadım, gerçekten hamaset yapmıyorum. Ara buluculuk rolünü üstlenmeye çalıştık, yapamıyoruz;

neden? Anlamıyorum. Cumhurbaşkanımız uzun süre sessiz kaldı, -Dışişleri Bakanımız Hakan Fidan'ın etkisi vardır, "Biraz sessiz gidelim, bakalım, hemen konuşmayalım denmiştir." belki, bilemiyorum; bu, spekülasyon oldu- sonra dedi ki: "Bu hilal-haç kavgasıdır."

Değerli arkadaşlar, dünyanın batısında, dünyanın her yerinde milyonlarca insan Arjantin'de, Şili'de, İngiltere'de Filistin için sokaklara döküldü, biz bunu Huntington'ı haklı çıkaracak şekilde şimdi, bir medeniyetler çatışması olarak mı kurgulayacağız? Bu olmaz arkadaşlar. Neden olmaz? Çünkü böyle yaptığımız zaman dinî fanatizme karşı yine dinî bir söylemle çıkmış oluyoruz. Hâlbuki bakın, bugüne kadar Filistin meselesinin uluslararası hukuk, insan hakları ve insancıl hukuk boyutlarında ele alınmasından kaynaklanan çok güçlü bir meşruiyeti vardır ve Türkiye Cumhuriyeti bugüne kadar dış politikasını bu eksen üzerinden götürmüştür ve bu da haklı bir eksendir.

Başka bir konu var beni çok ciddi şekilde düşündüren. AK PARTİ'li hemen hemen bütün arkadaşlarımız -Avrupa Birliği Uyum Komisyonunda da aynısı var, Bakan Bey de aynı şeyi söylüyor- "Avrupa Birliği bizim stratejik önceliğimizdir." diyorlar. Tamam, bunu söyleyen Batıcı olmaz arkadaşlar, stratejik önceliğimiz ise ülkemizin çıkarı var ama biz söyleyince birdenbire "Batıcı" olarak itham edilmeye başlıyoruz. Sorum şu: Eğer biz hâlâ Avrupa Birliğini stratejik öncelik olarak görüyorsak şöyle bir bakış açımızın olması lazım: Neden biz Avrupa Komisyonunun eleştirilerine karşı çok somut bir planla çıkamıyoruz? Neden zaman kazanmaya oynuyoruz? Türkiye'de 2-3 defa beraat eden Osman Kavala'nın neden müebbetle içeride olduğunu herkes biliyor arkadaşlar. Ne söylerseniz söyleyin, Osman Kavala ve Gezi tutuklularının neden içeride olduğu bellidir; hukuki değildir, siyasi bir arkadaşlar ve dünyaya bunu kabul ettiremiyorsunuz.

Şimdi, biz Avrupa Komisyonunun kurucu üyesiyiz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bütün yazılı müktesebatının oluşumuna katkı vermişiz. Şunu soruyorum Bakanımıza: Avrupa Konseyinden ayrılmayı göze alıyor muyuz? Alıyorsak ona göre hareket edelim, Avrupa Konseyinden ayrılmayı göze almıyorsak Anayasa'mızın 90'ıncı maddesinin gereğini yapalım.

Benim şöyle bir kaygım var, bunu da Bakan Bey'e konusuyla alakalı olduğu için sormak istiyorum: Şimdi, biliyorsunuz, "millî yargı" diye bir kavram çıktı, bir danışman beyefendi "millî yargı" diyor. Acaba yeni anayasa yapımında -benim gerçekten samimi olarak kaygım var- asıl hedeflerden bir tanesi Anayasa 90'ıncı madde midir? Orada ne diyor: "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır." Hedef bu mudur? Ben Dışişleri Bakanımıza Anayasa 90'ıncı madde konusunda ne düşündüğünü sormak istiyorum. Bu maddenin korunmasının faydalı olduğunu düşünüyor mu, kaldırılması gerektiğini mi düşünüyor, onu sormak istiyorum.

Yine, bir başka sorum kadın temsiliyeti. Kariyer diplomatlarınızın yüzde kaç kadındır? Bakanlık bürokrasinizin üst düzey yöneticilerinin yüzde kaç kadındır? Bunu hemen hemen her yerde sorduğum için yani burada bir kasıt aramayalım.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – En fazla olan Bakanlık.

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) – Ama ben sormakla yükümlüyüm, belki olumlu bir cevap gelecek ve memnun olacağım, benim öyle farklı bir şeyim yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Güneş, Sayın Bakanın teşkilatı.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Ama İsmail Bey de konuya hâkim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Yani İsmail Bey'i biliyorum, Sağlık Bakanlığına da çok hâkim, Dışişlerini de öğrenmiş oldum.

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) – Bu da bana bir dakika daha verileceği anlamına geliyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, bir dakika daha ekliyorum.

Buyurun.

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) – Güneyimize baktığımızda, 2 komşumuz var, Rusya ve Amerika; uyguladığımız Suriye politikası sonucunda Rusya ve Amerika güneyimize yerleşti. Sorum şu: Özellikle Suriye’de radikal İslamcı yapılarla yakınlaşmak ve ortak faaliyet yürütmek yerine Kürtlerle bir güven ilişkisi kurulmaya çalışılınsaydı daha iyi olmaz mıydı? Sınırımızın güneyinde yüzlerce yıldır yaşayan ve “akrabamız” dediğimiz Kürtlerin güvenlik kaygılarını anlayan, ama onların da bizim güvenlik kaygılarımızı anladığı bir iklim yaratılabilir miydi, bunun yaratılması ülkemizin menfaatine değil midir?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Süreyya Öneş Derici, neredesiniz?

SÜREYYA ÖNEŞ DERİCİ (Muğla) – Yeni vekil olunca çok tanınmıyor değil mi Başkanım?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Herkesi tanıyacağız, Parlamentonun yüzde 80’i değişti.

Buyurun.

Süreniz beş dakikadır.

SÜREYYA ÖNEŞ DERİCİ (Muğla) – Teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, Dışişleri Bakanlığı kıymetli bürokratları, değerli milletvekilleri ve basın mensupları; Cumhuriyet Halk Partisi Muğla Milletvekili Dışişleri Komisyonu üyesi olarak hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, öncelikle Cumhurbaşkanlığı MİT Müsteşarlığında yirmi beş yıl görev yapmış, gururla devlete hizmet etmiş, devleti her alanda temsil etmiş, bilahare emekli olmuş ve sonra siyasete atılarak şimdi milleti temsil eden bir milletvekili olarak yeni görevinizi en içten dileklerle tebrik ediyorum.

Bakanlığımız döneminde ümit ediyoruz ki uzun zamandır bir şekilde iç siyasi saiklerle yönlendirildiğini düşündüğümüz Dışişleri Bakanlığımızın ilkeli, net, siyasetüstü bir duruş sergilemesini temenni ediyor, uzun vadeli planlamalar yapılmasını arzu ediyor, bunu milletimiz adına talep ediyoruz.

Bilindiği üzere, İsrail ve Filistin arasındaki savaş, Rusya’nın Ukrayna’ya yönelik saldırıları, Suriye’deki durum gibi gelişmeler göz önüne alındığında Dışişleri Bakanlığımızın artan sorumlulukları ortadadır. Dış politikanın partilerüstü, ulusal birlik gerektiren ve millî güvenliğimiz ve millî egemenliğimiz için hayati önem arz ettiği düşünüldüğünde Dışişleri Bakanlığımıza ayrılan bütçenin yetersiz kalma ihtimali ve ekonomik kriz nedeniyle hareket alanımızın kısıtlı olması sorunsallarıyla nasıl baş edeceğimizin planlanması ve topluma şeffaf bir şekilde aktarılması önem arz etmektedir.

Dış politikada başarıya ulaşmamızın en önemli anahtarı güven ve istikrar teminidir. Bugünkü tabloda bunun sağlanması güç görünmektedir zira Türkiye’yi demokratik bir hukuk devleti olmaktan uzaklaştırarak Kopenhag Siyasi Kriterleri’nden ve AB normlarından uzaklaşırken savaş ortamının doğduğu düzensiz göç sorunuyla plansız ve başarısız bir mücadele yürüterek, İstanbul Sözleşmesi gibi 45 ülke tarafından imzalanmış uluslararası anlaşmalardan geri çekilerek, Orta Doğu ülkeleriyle ilişkilerimizde tutarsızlıklar ve U dönüşleri yaparak antidemokratik ve hukuksuz uygulamalarla bunu yapmamız maalesef mümkün görünmemektedir.

Bu çerçevede, önümüzdeki süreçte geçmiş yaklaşımlardan farklı ve ülkemiz çıkarlarının net olarak tespit edildiği bir anlayış sürdürülmesi gerektiği düşünülmektedir. Özellikle yurt dışına yapılacak atamalarda kariyer ve liyakatin esas alınmasını önemsiyoruz. Bilindiği üzere, Türkiye, diplomasi endekslerine göre yurt dışında en çok dış temsilciliğe sahip olan ülkeler arasında ilk 5'in içindedir. Türkiye Cumhuriyeti hariciyesinin köklü tarihine yakışan, siyaseten tarafsız ve yeter sayıda personel görevlendirmek zaruridir. Elbette dış devletlerde TC varlığını göstermek mühimdir ancak açılan ölçülerde “Nitelik mi nicelik mi?” sorusunun cevabı hep birlikte verilmelidir.

Sonuç olarak dış politikada tutarlı ve istikrarlı olmak, ideolojik veya şahsi husumetlere dayanan saldırgan politikalar sürdürmemek ilkeli duruşlar gerektirmektedir. Ancak ve ancak laik bir dış politika anlayışı devletin ve milletin çıkarlarını koruyabilir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak önümüzdeki süreçte de dış politika uygulamalarını izlemeye, katkı sunmaya ve elbette yanlışları eleştirmeye devam edeceğiz.

Teşekkür ederim.

Dışişleri bütçesinin hayırlı uğurlu olmasını dilerim.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi de Sayın Çandar, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Sayın Başkan, Sayın Bakan, Bakanlığın değerli üyeleri, Komisyon üyeleri; dış politikamızın son günlerdeki en önemli gelişmesi olarak altı çizilen konuyla başlayayım; Sayın Cumhurbaşkanının Almanya gezisi. Ben Berlin'deydim, Cumhurbaşkanı ayrıldıktan sonra da oradaydım. Türkiye'de yarattığı etkinin 180 derece tersinin Almanya'da geçerli olduğunu söyleyebilirim. Hiçbir ağırlık ortaya konmadı ve somut herhangi bir şey elde edilmedi. “Somut olarak ne elde edilmek isteniyor?” diye bakarsanız Sayın Cumhurbaşkanı gitmeden önce Eurofighter savaş uçaklarının alınması söz konusuydu ama o konuda eli boş dönüldü ve nitekim Cumhurbaşkanı da bunu ifade etti basın toplantısındaki sözlerinde “Sadece Almanya savaş uçağı üretmiyor, başka yerden alırız.” gibi sözler sarf etti.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Taviz mi verseydik? Ayakları yere sağlam basan bir Türkiye var.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Bizim Avrupa'yla ciddi sıkıntılarımız var. Avrupa Konseyinden -daha önce de ifade edildi- çıkarılmak tehdidiyle karşı karşıyayız, Avrupa Birliği nezdinde büyük sıkıntılarımız var. Sayın Bakan Avrupa Birliğiyle olan ilişkilerimizde oradan adım atılmasını beklediğini söyledi ama biz hukuk devleti olma yönünde büyük sıkıntılar yaşarken, Anayasa'nın 90'ıncı maddesi uygulanmaz, AİHM kararları yerine getirilmezken, Anayasa'nın 153'üncü maddesi uygulanmadığı için yargı kriziyle yüz yüze kalmışken Kopenhag Kriterlerinin çok gerisine düştüğümüz bir noktada, Avrupa Birliği noktasında da Avrupa noktasında da ilerleme sağlamamız pek zor.

Gazze konusuna gelirse, bölge gücü olmakla övünüyoruz. Sayın Bakan büyük gayret gösteriyor, büyük mesai harcıyor ama ne etki gösterdiğimiz sorgulanabilir. Bir ay içinde, şu an itibarıyla Gazze'de 13 bin Gazzeli, Filistinli hayatını kaybetmiş vaziyette. Bunların çocuk ölümlerine orantısını oransal olarak Türkiye'yle hesaplırsanız bir ay içinde Türkiye'de 200 bin çocuğun ölümü ne anlama geliyorsa şu anda o kadar Filistinli çocuk hayatını kaybetmiş durumda. O kadar atıf yapılan Riyad'daki zirve sonuçları İsrail kurumlarının değerlendirmesine bakarsanız fazla bir etki yaratmışa benzemiyor çünkü

İsrailliler Riyad Zirvesi sonuçlarından gayet memnunlar, buradan bir şey çıkmadı kanısındalar. Ne NATO ne müttefikleri nezdinde ne üyesi bulunduğumuz Avrupa kurumları nezdinde ne de bölgedeki ağırlığımızla potansiyelimize uygun bir durum ortaya koymuş değiliz.

Bir noktayı dikkatinize getirmek istiyorum, Deniz Kuvvetleri Komutanı birkaç gün önce şu sözleri sarf etti: “2022’de başlayan Ukrayna-Rusya savaşı Karadeniz’deki jeopolitik mücadelede yeni bir dönem başlattı.” dedi ve devam etti: “Bildiğiniz gibi NATO, Karadeniz’de bazı tedbirler almaya çalışıyor ancak Karadeniz’de bu tedbirleri kendimiz alacağımızı ifade edip NATO’yu veya Amerika’yı Karadeniz’de istemediğimizi beyan ediyoruz.” Şimdi, bu sözler bir dışişleri bakanının görev tanımına giren sözler, Dışişleri Bakanlığı yetki devrimi mi yaptı? Deniz Kuvvetleri Komutanı nasıl bu sözleri söylüyor? NATO’yla bir sorunumuz olduğu anlaşılıyor ve biz sanki NATO ülkesi değilmiz gibi “NATO’yu Karadeniz’de istemiyoruz.” diyoruz. Bizim donanmamız NATO’nun donanması değil mi, Romanya ve Bulgaristan gibi Karadeniz’de sınırı olan ülkeler NATO ülkeleri değil mi; bu nasıl sözdür? Bunu ancak Rusya’nın Deniz Kuvvetleri Komutanı söylerse bir anlam taşır. Ve dediğim gibi, bu, Dışişleri Bakanlığının alanına giren bir konudur ve burada sanki bir yetki devri varmış gibi bir durum var.

Karadeniz’de NATO’yla sürtüşme hâlindeyiz, Suriye’de karşımızda Amerika’yı görüyoruz, tam bölge politikamıza yön veren Kürt karşıtlığı, ne kadar karşı çıkılırsa çıkılsın “Hayır, terör örgütü.” deseniz de Kürt karşıtlığı; öyle olmasaydı... PYD liderini biz 2013 yılında birden fazla kez Ankara’da ve İstanbul’da niye kabul ettik, Dışişlerinin en üst kademeleriyle niye görüştü? Terör örgütü temsilcisi olarak mı görüştü? Süleyman Şah Türbesi 2015 yılında YPG’nin yardımıyla, YPG’yle iş birliği yapılarak yer değiştirdi. Şimdi, bu örgütler ne zaman terör örgütü oldular? 2013 ve 2015 yılından sonra birden terör örgütü hüviyeti mi kazandılar?

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Değiller mi, terör örgütü değil mi?

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Değiller tabii, tabii ki değiller, tabii ki değiller.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Yazık be!

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Türkiye’de son söylemlerden başka ve Katar’dan başka dünyada hiç kimse kabul etmiyor. Terör örgütü idiyse niye YPG’yle iş birliği yapıldı 2015 yılında?

Ben başka bir yere gelmek istiyorum, ben başka bir yere gelmek istiyorum....

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Çandar, mikrofon kapandı. Bir dakika süre veriyorum, sözlerinizi toparlayın lütfen.

Buyurun.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – İki dakika içinde tamamlıyorum Sayın Başkan.

Sayın Bakan, bölgedeki politikamızı tepeden tırnağa değiştirirseniz müthiş bir gücü harekete geçirmiş olacaksınız. Azerbaycan için Haydar Aliyev sizin de kabul ettiğiniz ve her iki ülkede kabul gören “bir millet, iki devlet” düsturunu dile getirmişti; bunu Azerbaycan’a giden herkes gözüyle görür ve yaşar. Bu düstura bir ilave yapın, bunun Türkiye’deki mevcut güçler dengesi nedeniyle kolay olmayacağını biliyorum ama sizin ferasetinize, tecrübenize, vizyonunuza güvenerek bir yere kaydedin diye söylüyorum, bu düstura “iki millet, tek devlet” düsturunu ilave edin. Böylece, hem devletin teklifi, ülkenin toprak bütünlüğü garanti altına alınmış olur hem de devletimizin ayrılmaz bir parçası

olarak görülecek Kürt vatandaşlarımızın Suriye ve Irak'taki soydaşlarıyla çok sıcak beşerî, siyasi, iktisadi, ticari ve hatta askerî ilişkileri geliştirmiş oluruz; dış politikamızla, müttefiklerimizle hasmane ilişkilerden de sakınmış oluruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) – Başkanım, niye müdahale etmiyorsunuz, niye böyle konuşturuyorsunuz? Şu anda bölücülük yapıyor burada, bölücülük yapıyor burada, Türkiye Cumhuriyeti devletini bölmeye yönelik...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Biz bölücülük değil, bir arada yaşamı anlatmaya çalışıyoruz sizlere.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) – Şu anda bölücülük yapıyorsunuz.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Bölücülüğü siz yapıyorsunuz, bizler değil.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) – Sayın Başkan, müdahale etmeniz lazım.

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Sözlerini çarpıtıyorsunuz, duymadın mı söylediklerini? Bitti mi, rahatsız oldunuz değil mi? Sizin bölücülüğünüz teşhir oldu, teşhir.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Sayın Başkan, sözüm kesildi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Çandar, süreniz doldu.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Müdahale etmeniz gerek, sözümü kesiyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Hayır, doldu süreniz, ben dokunmadım. Sayın Çandar, ilave sürenizi verdim, süreniz doldu.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) – Bölücünün şahı orada.

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Şu anda teşhir oldunuz, teşhir.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar... Sayın Çandar, söz verdim, ilave süre verdim.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Anlamıyorsunuz, anlamıyorsunuz.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) – Biz anlıyoruz da sen anlamıyorsun, sen anlamıyorsun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Osmanağaoğlu... Değerli milletvekilleri...

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Ben anlatıyorum.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) – Sen anlamıyorsun, senin anlatmak istediğin, bölücülüğü anlatıyorsun. Başka neyi anlatıyorsun? bölücülüğü anlatıyorsun.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Ne alakası var!

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – PKK'nın uzantılarına "Terör örgütü değil." diyor ya!

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Hangi bağlamda söylediğini niye söylemiyorsunuz?

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Anlamı olur mu bu işin? Anlamı yok bu işin. Net ve açık bir şekilde söylüyor, biz de kabul etmiyoruz, reddediyoruz bunu. Bölücüler istemiyoruz içimizde. 40 bin şehidimizin katillerine terör örgütü değildir diyorsun.

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – PYD dedi, PYD'nin ağırlanması söyledi.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

4.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Diyarbakır Milletvekili Osman Cengiz Çandar'ın Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, değerli arkadaşlar, şimdi sükûneti bir tesis edelim.

Şimdi tutanakları çıkartacağım.

Sayın Çandar, değerli milletvekilleri; Anayasa'nın 3'üncü maddesinde devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğu belirtilmektedir. Yapacağınız bütün...(HEDEP milletvekillerinden görüşmeler)

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Ben de onu söyledim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Kahkaha atmanın bir anlamı yok Sayın Milletvekili.

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Ama yani bunları sürekli burada...

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Onu söyledik.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın milletvekilleri...

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Onu söyledik zaten.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın milletvekilleri...

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Yapmayın, yani sürekli...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, bir müsaade eder misiniz.

Kahkaha atmaya gerek yok, ben tiyatro oynamıyorum.

Sayın milletvekillerine yapacakları değerlendirmelerde Anayasa'nın bu hükmü doğrultusunda gerekli hassasiyeti göstermelerini önemle rica ediyorum.

Değerli arkadaşlar, YPG PKK'nın Suriye uzantısıdır, bir terör örgütüdür; bu tartışmasız bir gerçektir. Dolayısıyla bunu oturup da sağından solundan oraya buraya çekmenin bir manası yok. İkisinin de kurucusu aynı yapıdır, bölücü teröristbaşı Öcalan'ın posterleri onların da karargâhlarında, mağaralarında, inlerinde mevcuttur ve Türkiye'nin hasmıdır. Bunun kayıtlara özellikle geçmesini isterim.

Bir de burada tutanakları çıkartıyorum, tutanaklara bakacağım; ilave ifade etmem gereken şeyler varsa onları da ifade edeceğim. Değerli arkadaşlar, her birimiz öncelikle Türkiye'nin güvenliğini, millî birliğini ve Türkiye'nin ali menfaatlerini savunmak durumundayız çünkü biz Türkiye Cumhuriyeti'nde milletvekiliyiz.

Teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar...

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Tutanaklar geliyor değil mi?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bakacağım tutanaklara.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Dışişleri Bakanlığı (Devam)

b) Avrupa Birliği Başkanlığı (Devam)

c) Türk Akreditasyon Kurumu (Devam)

ç)Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı)
(Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ayyüce Türkeş Taş, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Ek süre vermeyecek misiniz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir dakika ekliyorum arkadaşlar herkese.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Sayın Çandar’a bir dakika verecek misiniz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Verdim.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Hayır, konuşamadı, müdahale edildi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekili süresini kullandı.

Değerli arkadaşlarım, bakın, her birinize beş dakika yetmediği zaman bir dakika veriyorum, her milletvekiline aynı uygulamayı yapıyorum. Sayın Çandar sözlerini bitirdi, mikrofon öyle kesildi otomatik olarak.

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Sayın Başkan ama sataşma olduğunda ekstra süre veriyorsunuz, verdiniz biraz önce.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlarım, sataşma uzun boyutlu olduğu zaman yapıyorum. Sayın Çandar mikrofonu kapandıktan sonra da sözlerine devam etti, muhtemelen onlar da tutanaklara geçti.

Sayın Taş, sürenizi bir daha açıyorum.

Buyurun lütfen.

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) – Sayın Bakan, Sayın Başkan ve kıymetli hazırım; öncelikle ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum. Yeni görevinizde başarılar diliyorum.

Ben bu konuşmamda dikkatleri biraz da baba vatanım dediğim Doğu Türkistan’a çevirmek istiyorum. Söz konusu Doğu Türkistan olunca da öncelikle Altay kralı Osman Batur, bağımsızlık mücadelesi lideri Hoca Niyaz Hacı, Doğu Türkistan’ın ilk Cumhurbaşkanı Mehmet Emin Buğra, bu davanın dünyada bilinmesini sağlayan İsa Yusuf Alptekin ve ömrünü Türk davasına adanmış Başbuğ Alparslan Türkeş’i rahmetle anıyor, ruhları şad olsun diyorum.

Ayrıca, İlham Tohti’nin şahsında Çin tarafından hukuksuz uygulamalarla özgürlükleri elinden alınan tüm aydınlarımıza, Çin’in zulüm kamplarındaki bütün soydaşlarımıza da selam yolluyorum. Kısacası, Kaşgar’dan İstanbul’a dünyanın neresinde bu kutlu milletin bir evladı varsa onlara selam yolluyorum.

Tarihimizin başlangıç noktası, kültürümüzün ana kaynağı olan Doğu Türkistan o topraklarda hayat mücadelesi veren 20 milyon insanımızın meselesi olduğu kadar dünya Türklüğünün de acı ama gerçek bir meselesidir. Hepimizin bildiği gibi, Doğu Türkistan meselesi değerli insan merhum İsa Yusuf Alptekin’le yaklaşık yetmiş yıl önce Türkiye’nin ve dünyanın gündemine gelmiştir ve o günden bugüne de dış Türkler davamızın en önemli kısmını teşkil etmektedir.

Doğu Türkistan’ın sıkıntıları yalnız Türk milletinin değil tüm Müslüman âleminin ve de insan hakları savunucusu olduğunu iddia eden bütün devletlerin ve uluslararası kurumların da sıkıntısıdır. Dolayısıyla bu davaya kayıtsız kalmak yalnız milliyetimize, vicdanımıza karşı bir sorumsuzluk değil aynı zamanda insanlık âlimine karşı da ayrı bir vebaldir.

Bugün Doğu Türkistan'da insan hakları ihlal edilmektedir, bu apaçık ortadadır. Çin yönetimi 1949 yılında Doğu Türkistan'ı işgal edip bölgeyi "Sincan" yani "kazanılmış topraklar" olarak adlandırdığı tarihten bu yana 20 milyon Doğu Türkistanlıyı katletmiştir. 1990 Barın katliamı ve Doğu Türkistan tarihinde Çin hükümetinin yaptığı en kanlı katliamlardan olan 5 Temmuz Urumçi katliamı ve bu katliamın fitilini ateşleyen 26 Haziran 2009 Şavguan saldırısı hafızalardaki yerini her zaman koruyacaktır. 2017 yılından itibaren de milyonlarca Uygur Türküne yönelik geniş çaplı tutuklamalar başlamış, cezaevlerinde öldürme, işkence, zorla kaybetme, çalıştırma, kısırlaştırma, Çinlilerle evlendirme, cinsel taciz, tecavüz, çocukları ailelerinden ayırarak asimilasyon kamplarına kapatma gibi insanlık dışı uygulamalar da sistematik hâle gelmiştir. Ayrıca, aydınlar, bilim insanları, öğretmenler, doktorlar, yazarlar, din insanları, sanatçılar, sporcular, iş insanları, esnaf ve toplum önderleri toplama kamplarına kapatılarak uzun yıllar hatta ömür boyu hapis cezalarına çarptırılmıştır.

Doğu Türkistan jeopolitik konum olarak da sahip olduğu doğal zenginlikler olarak da hatta ve hatta gıda güvenliği açısından da çok güçlü ve çok önemli bir konumda ve kapasitededir. Çin Hükümeti de zaten buradaki bu gücü kendi kullanmak için, özellikle de planlanan yeni İpek Yolu'nun da kendi egemenliği içinde kalması için bu mezalime tüm gücüyle devam etmektedir. Türkiye bu durumu Doğu Türkistan'ın ve kendi lehine çevirmenin yolunu bulmalı, oradaki soydaşlarımıza kendi memleketlerinde özgürce yaşama hakkı sağlamak için elinden geleni yapmalıdır. Mesela, Doğu Türkistan'da olanlarla ilgili sağlıklı bilgi alabilmek adına Urumçi'de konsolosluk kurma fikrini konuşmalıyız diye düşünüyorum. Türkiye'de yaşayan Uygur Türklerini Çin Büyükelçiliği aracılığıyla en azından önemli günlerde aileleriyle görüştürebiliriz diye düşünüyorum. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve hâlihazırda Doğu Türkistan'da kamplarda bulunan Uygur Türkleriyle ilgili de Çin Hükümetinden bilgi talep edebiliriz ya da onların iadesini isteyebiliriz diye düşünüyorum.

Biz İYİ Parti olarak, Doğu Türkistan'daki soydaşlarımızın sesi olmaya hep gayret etmekteyiz hatta bu gayretlerimiz Çin Hükümetine rahatsızlık verecek boyutta olmaktadır. Bu çıkışlarımızdan dolayı 2021 yılında Sayın Genel Başkanımız Meral Akşener'i Çin Büyükelçisi sert bir dille tehdit etmiştir. Buna ek olarak, 30-31 Ekim tarihlerinde Japonya Ulusal Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun organize ettiği ve 100'den fazla parlamenter, gazeteci, akademisyenin katıldığı Uluslararası Uygur Forumu Küresel Parlamenterler Toplantısı'na katılım sağladık.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Buyurun.

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) – Bu toplantıdan ama daha da önemlisi katılan milletvekillerinin yaptığı açıklamalardan Çin Hükümeti yine rahatsız oldu. Rahatsız olduğunu da şöyle anlamaktayız: Çin'in Dışişleri Sözcüsü 8 Kasım'da bunu dile getirdi. Bunları şunun için anlatıyorum; gerçekten Türkiye'nin yaptığı her şeyin Çin'in üzerindeki etkisi çok önemli ve ses getiriyor.

Son olarak, şunu vurgulamak istiyorum: Uygur Türklerinin sesine asıl kulak verdikleri tek ülke Türkiye ve Türk halkıdır. Biz de bu bilinçle, sorumlulukla soydaşlarımıza el vermeliyiz diyorum. Bizim sahiplenmediğimiz Doğu Türkistan'ı da kimsenin sahiplenme ihtimali olmadığını düşünüyorum, saygılarımı sunuyorum.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Türkes Taş, teşekkür ederim.

Şimdi Nermin Yıldırım Kara, süreniz beş dakikadır.

Buyurun.

NERMİN YILDIRIM KARA (Hatay) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Bakanım, değerli hazırun ve değerli milletvekili arkadaşlarım; Hatay Milletvekili olarak özellikle Suriye'yle ilgili konuşmadan ve sınır komşumuz olan Suriye ve Hatay'da yaşananlardan bahsetmeden geçmemiz mümkün değil. 2009 yılında hepimiz biliyoruz ki iki ülke arasında çok ciddi anlaşmalar vardı, özellikle sınır kapılarının birlikte kullanılması, ortak ticaretin geliştirilmesine yönelik. Ardından 2010 yılından itibaren, hepimizin bildiği üzere, bizim komşuluk bağlarımız, etnik bağlarımız, tarihsel ve mezhepsel bağlarımız olan Suriye'yle ilişkilerimiz bir kriz noktasına gelmiş ve bu coğrafyada yaşayan herkes için çok ciddi bir dram meydana gelmiştir. Bunların en önemlisi ekonomik, tarihsel, sosyolojik ve demografik bir kriz; bir diğeri de mülteci krizinin ortasında kalmamızdır.

Şimdi, bu olayı biz 6 Şubat'ta yaşadığımız deprem kriziyle şöyle bağdaştırmaya çalışıyoruz: Türkiye'de yaşanan bu çok yıkıcı felaket 104 milyar dolarlık büyük bir maliyet, bunun yüzde 50'sini Hatay karşıladı, katlanmak zorunda kaldı hem can kaybıyla hem de ekonomik değerleri açısından. Şimdi, Hatay'da o kadar büyük lojistik firmaları, nakliye firmaları, yaş meyve sebze firmaları vardı ki ve Orta Doğu'ya açılan kapı olması münasebetiyle Lübnan'a, Ürdün'e yapılan ihracatın çok büyük bir kısmı Suriye'den yapılıyordu. O kadar büyük firmalar battı ki, o kadar büyük firmalar zarar gördü ki bunların envanteri hepimizin elinde var.

Şimdi, dolayısıyla biz her zaman diyoruz ki devletin tüm kurumları Hatay'a çok önemli bir pozitif ayrımcılık yapmalı. Şimdi, Dışişleri de bu ihracatta, ekonomik ve tarihsel çektiğimiz bu maliyetler açısından, Hatay'a bundan sonra nasıl bir iyileştirme, sağlıklı ve dengeli bir planlama gözetiyor ki bundan sonra Hatay her açıdan daha ihya edilecek bir konuma, daha sağlıklı bir konuma gelebilsin?

Birkaç diğer husus var, bizim depremzede vatandaşlarımızla alakalı. Bunlara da burada, bürokrat arkadaşlarımız varken, belki yardımcı olmak isterler. Özellikle pasaportlarıyla ilgili bazı sıkıntılar var; dışarıda yaşayan, özellikle Katar'da, Birleşik Arap Emirlikleri'nde yaşayan vatandaşlarımızın. Depremde biliyorsunuz ki biz birçok şeyi kaybettik, enkazdan şimdi pasaport çıkarabilme imkânımız yok. Dolayısıyla bunların yurt dışında yaşadığı sürelerin dikkate alınması gerekiyor yasal prosedür uyarınca. Fakat pasaportlarını belgeleyemedikleri için, Emniyet güçlerince, yurt dışına giriş çıkışlarının baz alınması gerekliliği hususunda böyle bir düzenlemenin yurttaşlarımız açısından sağlıklı olacağını düşünüyoruz.

Bir de özellikle, Suriye'de evli olan bazı yurttaşlarımız vardı ki bunlar çocuklarını şu anda Suriye'den buraya getiremiyorlar yani buraya dediğim Hatay. Hatay'daki bu anneler çocuklarını orada bırakmak zorunda kaldılar, dolayısıyla yardıma ihtiyaçları var, konsolosluklara ulaşamıyorlar. bu konuda deprem bölgesindeki illerimize yardımcı olmanızı ve daha bir pozitif ayrımcı bakmanızı rica ediyoruz.

Teşekkür ediyorum, bütçenin hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Yıldırım Kara, ben de teşekkür ediyorum.

Mehmet Güzelmansur, süreniz beş dakika.

Buyurun.

MEHMET GÜZELMANSUR (Hatay) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakanım, Bakan Yardımcılarım, Dışişleri Bakanlığının bürokratları; depremde en çok etkilenen Hatay'ın Vekili olarak öncelikle yeni görevinizin hayırlı olmasını diliyor ve başarılar diliyorum.

Sayın Bakanım, Mart 2011'de Suriye'de bir iç savaş baş gösterdi, bir ateş alevlenmeye başladı. Eğer iktidarınız bu iç savaş karşısında ülkemizin rasyonel çıkarlarını gözeterek hareket etseydi bugün iç savaş on iki yılını aşmazdı. İktidar, Suriye'yle 911 kilometrelik sınırımızın bulunduğu, iki ülke

vatandaşları arasında akrabalık bağlarının olduğu gerçeğini göz ardı etmeseydi, Suriye’de çıkan yangını söndürmek yerine alevlendirmeyi tercih etmeseydi, bu iç savaş 12’nci yılını aşmazdı. Suriye’deki alev, terör eylemleriyle, Suriyeli göçüyle, harcanan milyarlarca dolarlık millî servetle ülkemize sıçramazdı.

Suriye iç savaşıyla birlikte bir açık kapı politikası uygulamaya başladınız. 100 bin Suriyelinin geleceğini öngördünüz, bugün bunun 35 katı yani 3,5 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapıyoruz. Sadece kendi ilim Hatay’da 354 bin Suriyeliyle on iki yıldır ekmeğimizi, suyumuzu, aşımızı paylaşıyoruz.

Yanlış Suriye politikalarının sadece Suriyeli göçmen ayağında 100 milyar dolar millî servet harcadık. İktidarın yanlış Suriye politikasının faturasını ortaya koymak adına bir kıyaslama yapmak istiyorum: Yıkıcı 6 Şubat depremlerinin faturası 103 milyar dolar olarak açıklandı. Yani Suriye politikası doğru ve ayağı yere basan bir politika olsaydı, milyonlarca Suriyeli ülkeye alınmasaydı bunlara harcanan 100 milyar doları aşkın o millî servetle bugün deprem yaralarını rahatlıkla sarıyor olacaktık. O para yanlış Suriye politikasıyla yok edildiği için, bugün depremin yaralarını sarmak için vergi artışlarıyla, 2’nci motorlu taşıt vergisi gibi ek vergilerle vatandaşı perişan hâlde eziyorsunuz.

Özetle, Sayın Bakanım, tarihî bir dış politika hatası yaparak girdiğiniz Suriye macerasında Türkiye elinde 3,5 milyon Suriyeli, milyarlarca dolarlık mali bir yük, toplumsal, kültürel, psikolojik, ekonomik yüzlerce sorun, yerine getirilmemiş birtakım Avrupa vaatleriyle orta yerde kalmış durumdadır.

Sayın Bakanım, yanlış Suriye politikanızla ekonomik, sosyolojik, psikolojik anlamda en çok zarar gören il Hatay. 6 Şubat depremleriyle yerle bir olduk ancak deprem öncesinde Suriye politikanızla Hatay zaten ciddi bir şekilde sallanmaya başlamıştı, yanlış Suriye politikasının bir devamı olarak 14 Orta Doğu ülkesine açılan Cilvegözü ve Yayladağı Sınır Kapıları kapatıldı, ihracat yollarımız daraldı, lojistik sektörü geriledi. Şimdiye kadar defalarca dile getirdim, “Açacağız.” dediniz ama hep sözde kaldı. Lübnan, Irak, Ürdün gibi ülkelerin güvenlik gerekçesiyle kapattıkları sınır kapılarının hepsi açıldı. Peki, siz 2013 yılı Mayıs ayında geçici olarak kapattığınız Yayladağı Sınır Kapısı’nı neden açmamakta inat ediyorsunuz? 14 Orta Doğu ülkesine açılan, dolayısıyla ihracat, nakliye ve bağlı sektörler için hayati önemde olan bir Yayladağı Sınır Kapısı’nı on yılı aşkın neden ısrarla kapalı tutuyorsunuz? Hem Hatay ekonomisine hem bölge ekonomisine hem de ülke ekonomisine zarar vermeye neden devam ediyorsunuz?

Sayın Bakanım, Hatay’ın canlandırılması, yeniden ayağa kaldırılmasının yolu ekonominin ve ticaretin canlandırılmasından geçiyor. Depremde sadece Hatay’da 48 bine yakın ticarethanemiz yerle bir oldu, esnaf bitti, sanayi siteleri enkaza döndü. Hatay bu kapının açılmasına her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyuyor, lütfen, bunu bir an önce gerçekleştirin ve 14 Orta Doğu ülkesine erişim imkânını, bu şansını Hatay’a geri verin.

Sayın Bakanım, diğer bir konu vize çilesi. Türkiye’nin sebze ve meyve ihracatının yüzde 40’ı Hatay’dan yapılıyor, uluslararası taşımacılık yapan tır şoförlerimiz Avrupa’ya vize alamıyor, nakliye sektörü Hatay için hayati bir önem taşıyor.

Bakın, bugün öyle bir noktaya geldik ki Avrupa’ya yük taşıyacak bir şoförümüze otuz kırk gün sonrasına ancak randevu veriliyor, pasaportu bir ay bekletiliyor, sonra da hiçbir gerekçe olmadan ret yiyor; ender durumda ise vize sadece üç aylığına veriliyor. Eskiden iki yıllık vize verilirdi, şu an üç aylık vize veriliyor, sonra vize çilesi baştan tekrar başlıyor. Vize alamadığı için turlar parklarda bekliyor, nakliyeciler zarar ediyor. Bu soruna bir an önce kalıcı bir çözüm üretilmesini istiyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Güzelmansur, süreniz doldu, tamamlayalım.

MEHMET GÜZELMANSUR (Hatay) – Tamamlıyorum.

Suriye’de Türkiye’nin çıkarlarının korunacağı realist bir politika benimsemeyi bekliyoruz, Ulu Önder Atatürk’ün “Yurtta sulh cihanda sulh.” ilkesine paralel bir dış politikaya dönmeyi istiyoruz.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Teşekkür ederim.

Şimdi, sıra Jale Nur Süllü Hanımefendi’de.

Süreniz beş dakika.

Buyurun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Üyesi ve Karma Parlamento Komisyonu Eş Başkan Yardımcısı olarak Türkiye Raporu’nun ardından ve genişleme stratejisinin açıklandığı süreçte sadece birkaç cümleyle Avrupa Birliği konusuna değinmenizin beklentilerimizi karşılamadığını öncelikle belirtmek isterim. Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik koşullar ve hukuksal süreçler göz önünde bulundurulduğunda toplumun beklentisinin birkaç cümleden daha fazla olduğu kesindir. İktisadi Kalkınma Vakfının yaptığı Kamuoyunda Avrupa Birliği Desteği ve Avrupa Algısı 2023 Araştırması sonuçlarına göre toplumda Avrupa Birliği üyeliğine destek oranı yüzde 66’dır, desteğin sebepleri sorulduğunda ise yüzde 69,1’le ülkemizin refah ve ekonomik gelişmişlik düzeyinin artması ilk sırayı alırken, yüzde 47,1’le ülkemizde demokrasi ve insan haklarının gelişmesi ikinci sırada yer almaktadır.

Şimdi size sormak istiyorum: Konuşmanızda ve sunuş kitapçığımızda yer alan “millî yargıdan” sonra karşılaştığımız yeni yarattığımız bir terminoloji olan “millî dış politikamız” tanımlamasıyla Avrupa Birliği görüşmelerinde hedefleriniz nelerdir? AB’ye katılım sürecinde millî yargı kriterlerini mi yoksa Kopenhag Kriterlerini mi hedefliyorsunuz? Sunuşunuzda ayrıca Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliği hedefine bağlılığını sürdürdüğünü söylüyorsunuz ancak Avrupa Birliği Komisyonu Türkiye Raporu’nda sürekli gerilemeden söz ediliyor.

Bakın, bununla ilgili elimde bir istatistik var: 2010 yılı ile 2013 yılları arasında gerilemeden hiç söz edilmezken son altı yılda gerileme grafiği sürekli olarak yükselmiştir Avrupa Birliği raporlarında. 1963 yılında Ankara Anlaşması’yla başlayan ve katılım süreçlerinde dönüm noktası olan Helsinki Zirvesi’nde Türkiye’nin adaylığı resmen onaylanmış ve diğer aday ülkelerle eşit konumda olacağı açık ve kesin bir dille ifade edilmişti.

2002 yılında iktidara gelen AKP’nin Avrupa Birliğine üyeliği konusunda son derece pozitif bir gündemi devraldığı asla unutulmamalıdır. Demokratikleşme adımlarının atılması, bağımsız ve özerk kurumların oluşturulmasıyla AB kurumları ve üye ülkelerin ülkemize dönük bakış açısı da son derece olumlu olmuş ve 2005’te resmen katılım müzakerelerine başlandığı süreçte ticaretimizin yüzde 50’den fazlası AB üyesi ülkelerle yapılırken Türkiye’de yatırımların yüzde 75’i de AB üyesi ülkelere gelmiş ve millî gelirimiz katlanmıştı.

2005’ten sonra ise AKP’nin bekasını sürdürmek için dış politikayı iç siyasette araçsallaştırmasıyla en büyük darbeyi Avrupa Birliği ilişkileri almıştır. Siyasi iktidarın demokratikleşme adımlarını, insan haklarını, hukukun üstünlüğünü ve uygulamaya yönelik reformları bir kenara bırakması, güçler ayrılığını rafa kaldırması, demokratik ve bağımsız kurumsal yapıları tahrip etmesiyle kısacası üyelik müzakerelerinin Kopenhag Siyasi Kriterleri’nden uzaklaşmasıyla süreç sekteye uğratılmış ve son altı yıldır ise tamamen tıkanmıştır. Dolayısıyla yatırımcılar bir bir ülkeden uzaklaşıyor: İfade özgürlüğü, güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı ihlalleri başta olmak üzere Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine en çok başvuru yapan ülkelere biri hâline geldik. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ni ihlal eden, AİHM kararlarını yok sayan, Avrupa Konseyinin tekrar denetim sürecine alınan hatta ihraç

tartışmalarının gündeme alındığı günleri yaşıyoruz. İlerleme için tamamlamamız gereken 35 fasıldan 2016'dan itibaren tek bir fasıl dahi açılmadı çünkü iktidarın gerçekten AB hedefine yönelik bir siyasi iradesi olduğunu göremiyoruz. Denge ve denetlemenin olmadığı, kurumların görevlerini yapmasının engellendiği, Yargıtay aracılığıyla yaratılan son yargı kriziyle bu iktidarın gerçekten bir AB niyeti olmadığını görüyoruz.

Bakın, 18 Mart 2016 Göç Mutabakatı'yla düzensiz göçü, Suriyelilerin tüm ekonomik ve toplumsal maliyetlerini yüklenip bu anlaşmanın bir ön koşulu olan vize serbestisinde somut bir kazanım elde edilemedi ve vatandaşlarımız konsolosluk kapılarında vize çilesi çekiyor. Bakanlığınıza yönelttiğim soru önergesinde sormuştum, neden yedi yıldır bu siyasi kriterler tamamlanmıyor diye.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Lütfen tamamlayalım.

Bir dakika ek süre veriyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Cumhurbaşkanlığının bu konuda hazırlık yaptığını belirtmişsiniz yanıtınızda. Biz sizden -Cumhurbaşkanlığına yakınlığınızı bildiğimiz için- bu konuda inisiyatif almanızı bekliyoruz Sayın Bakan.

Gümrük Birliği Anlaşması konusunda da bakın, Avrupa Birliği ülkeleri Yeşil Mutabakat, dijital sektörler, sınırda karbon vergisi tartışmalarıyla yeni bir ticaret modeline geçerken Gümrük Birliği Anlaşması'nda da ilerleme kaydedilemedi. AB ilişkilerinin iyi olduğu dönemde çok yatırım almıştık, ne yazık ki şimdi ise farklı sektörlerden yatırımcılar birer birer ülkeden uzaklaşıyor.

Kadın hakları konusunda... Bakın, yine Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesi'nden tek bir erkeğin kişisel tercihiyle hukuksuzca çıkıldı, daha bunun hesabı Meclise ve ülkeye verilemedi. Türkiye raporunda, Avrupa Parlamentosu üyelik müzakereleri için alternatif ve daha gerçekçi bir çerçeve oluşturulması talebi karşısında gerekirse yolları ayırırız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Sayın Başkan, bir dakika daha alabilir miyim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Ama sözlerinizi bitirin diye. Bir dakika veremem, lütfen bitirin, çok arkadaşımız var.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Peki, teşekkür ediyorum.

...beyanında bulundu ve genişleme raporunda ise Ukrayna, Moldova, Bosna Hersek için adaylık müzakerelerinin başlatılması, Gürcistan'a adaylık statüsü tanınırken Türkiye'deki ciddi eksikler tekrar vurgulandı ve şu anda Dış İlişkiler Yüksek Temsilcisi Josep Borrell'in Türkiye-AB ilişkilerinin geldiği noktayı değerlendiren raporuna gözler çevrildi.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Süllü, lütfen tamamlayalım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bitiriyorum Sayın Başkanım.

Basına yansıdığına göre Borrell'in ekibiyle müzakereler sürdürülüyor. Bu konuda da Türkiye'nin tutumu nedir? O konuda da bilgi istiyoruz sizden.

Siz konuşmanızda Meclisten destek beklediğinizi belirttiniz ama bu konuda Meclise yasalar gelmiyor, o konuda da inisiyatif almanızı bekliyoruz. Ayrıca, Avrupa Birliğinden beklenti içinde olduğunuzu sürekli konuşmanızda yinelediniz. Avrupa Birliğinin de siyasi kriterlerin tamamlanması konusunda beklentileri var Türkiye'den. Bu konuda da sizden, özellikle Bakan olarak beklentilerimize nasıl yanıt vereceğinizi merakla bekliyoruz.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Ayşegül Doğan, buyurun.

Süreniz beş dakika.

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, heyeti ve Komisyon üyeleri; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Rica ederim konuşmalarımıza tahammül gösteriniz. Öncelikle bu uyarıyla başlamak istiyorum. Bakın “tahammül” kelimesini kullanıyorum; sizin gibi düşünmeyebiliriz, aynı sözlerle ifade etmeyebiliriz, aynı yerden bakmayabiliriz ama otuz yıldır kınayın kınamayın, mesafe koyun koymayın diye diye bu Parlamenti, toplumu öyle bir cendereye aldınız ki âdeta nefessiz kaldı insanlar. Biz, burada en doğal hakkımızı kullanıyoruz, Sayın Bakana sunumundan sonra eksik bulduğumuz eleştirilerimizi yapıyoruz, aynı niyetlerle yapıcı eleştiriler yapıyoruz. Bakın, bu kitapçıkta ne diyor? Diyor ki: “Köklü dış politika geleneğimizden aldığımız kuvvetle ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün ‘Yurtta barış, dünyada barış’ ilkesi doğrultusunda, Türkiye Yüzyılı’nda bir yandan millî çıkarlarımız güvence altına alınırken diğer yandan uluslararası barış ve istikrara katma değer sağlayan etkin bir güç olarak çalışmalarımız kararlılıkla sürdürülecektir.” Şimdi, ben de Sayın Bakana sormak istiyorum: Sayın Bakan, bu sunumun tamamını merak edip bir arattırdım sunum metninizde “Kürt” kelimesi var mı diye? Yok. Kaç kez “terör” kelimesi var diye baktım; 4, 5 ya da 6 kez var. Şimdi, sormak istiyorum: Kürtleri içeride ve dışarıda görmezden gelmek Bakanlığımızın yeni dönem politikası mıdır mesela? Yeni dönem politikası olduğu için mi özellikle kullanılmıyor yoksa Kürt meselesinin çözüldüğünü mü düşünüyorsunuz? Kürt meselesi artık yalnızca bir iç barış meselemiz değil malumunuz, hem bölgesel barış hem de uluslararası barışa katkısı açısından çözümü çok mühim bir mesele. Ayrıca, şimdi, sorularımı sıralayacağım sunumunuzdan edindiğim notlarla, aldığım notlarla. İsrail-Filistin meselesinde “ara bulucu” “garantör” ya da “kolaylaştırıcı olmak” gibi kavramlar kullanılıyor, özellikle tarafınızdan. İç barışını tesis edememiş bir ülke bu hâldeyken nasıl kolaylaştırıcılık rolü oynayabilir? Yine, bölge ve dünya barışına katkı sunacak bir demokratik teklifiniz var mıdır, yok ise neden? Bölgede ve Türkiye’de barışı sağlamak için nasıl bir öncül rol oynayacak ülkemiz ve bunu hangi yöntemlerle yapacak? Çünkü bu sunum boyunca gördüğümüz şey yalnızca güvenlikçi politikalar esasında bir yaklaşım olduğu. Yine, bölgede çözümün değil, son yıllarda ne yazık ki Türkiye daha çok sorunun parçası hâline geldi ve çoğu zaman da sorun yaratıcı bir rol oynadı maalesef. Buna dair çok şey söylenebilir ama tekrara düşmek istemiyorum. Bakanlığımız döneminde çözümün parçası olmak konusunda nasıl bir politika izleyeceksiniz, nasıl bir fark yaratacaksınız bu konuları gayet iyi bilen biri olarak? Orta Doğu’daki tablo, halkların iş birliği ve dayanışma içinde olmasını artık mecbur kılıyor, bu daha önce de deneyimlendi. Birliktelik, birlikte yaşayan halkların kazanmasını sağlayacak, çatışma ve karşıtlık maalesef kaybettiriyor. Biz “Kürt düşmanlığı.” diyoruz kızıyorsunuz, hop oturup hop kalkıyorsunuz; isterseniz “Kürt karşıtlığı” diyelim, ne dersek diyelim ama sonuçta, burada, halklara kazandıran bir tutum söz konusu değil; biz de tam aksi olsun istiyoruz, halklara kazandıran, bölge halklarına kazandıran bir tutumun ortaya çıkmasını. Bunun en net örneklerinden birini de tarihten hatırlatmak isterim, Irak Kürdistan’ı mesela. Dünün düşmanıydı, bugün neredeyse tek müttefiki. Dün bir karabasan gibi, olur ya Irak’ta federatif bir Kürdistan olursa ne yaparız diye konuşuluyordu, tarihimizden örnekler bunlar. Bu neden bugün Suriye için konuşabileceğimiz bir şey olmasın, niye müttefik olmasın kuzeydoğu Suriye? Bakın, az önce Cengiz Çandar’ın hatırlattığı şeye bir ek yapayım, Süleyman Şah Türbesi ve Eşme ruhu. O zaman Öcalan’ın deyimiyle çokça konuşuldu Eşme ruhu, Sayın Bakan da hatırlayacaktır. PYD eş başkanı bizzat bana verdiği söyleşide Türkiye’ye 4 kez geldiğini söyledi ve bana verdiği söyleşi İMC TV’de, 2013 yılında, Dışişleri Bakanlığının eşliğinde oldu. Şu

anda PYD Eş Bakanı Salih Müslim kırmızı bültenle araniyor. Ne ara, neden terörist oldu Salih Müslim? O gün kırmızı halıyla karşılanan Salih Müslim bugün kırmızı bültenle aranan bir insana neden ve nasıl dönuştü? Ben Dışışleri Bakanlığı yetkilileri tarafından karşılandim o röportajda.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Bir dakikamı kullanabilir miyim Sayın Başkan.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Lütfen tamamlayın.

Bir dakika...

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Tamamlıyorum.

Şimdi, benzer bir dönuşümü o gün Irak Kürdistanı için karabasan muamelesi yapıldığında, bugün müttelikliyle övünüldüğünde benzer bir dönuşümü Suriye Kürdistanı için talep etmek ya da kuzeydoğu Suriye için istemek, çatışma değil de uzlaşi dilemek niye problem oluyor, niye sorun oluyor? Biz “Çözüm süreci niye yaşandı?” demiyoruz ki, aksine “İyi ki oldu, oradan devam edelim.” diyoruz, bunun üzerinden bir eleştiri yapmıyoruz, arada geçen on yılın Türkiye’ye kaybettirdiklerini hatırlatıyoruz. Bizim savaşa ayrılan bütçeyle...

Bugün Çocuk Hakları Günü. Ne kadar çok çocuğın hayatta kalmasını sağlayabileceğimiz tecrübeyle sabit değil mi? Bugün Gazze’de ölen çocuklar çatışma bütçesinin zararlarını göstermiyor mu? O hâlde niye konuşmaktan bu kadar korkuyorsunuz?

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Teşekkür ederim.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARİ (Devam)

5.- Oturum Başkanı Orhan Erdem’in, Şırnak Milletvekili Ayşegül Doğan Dağlı’nın Dışışleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Doğan, keşke Türkiye’deki huzuru bu kadar konuşabilsek. Irak Bölgesel Kürt Yönetimi veya Suriye’de yaşananları tabii ki Hükümetimiz, Dışışleri Bakanlığımız dikkatle izliyor, oradaki tüm yaşananları kayda alıyor ve kendi sınırları içinde oluşabilecek sıkıntılara da önlem alıyor, bunun bilinmesini isterim.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Dışışleri Bakanlığı (Devam)

b) Avrupa Birliği Başkanlığı (Devam)

c) Türk Akreditasyon Kurumu (Devam)

ç) Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) (Devam)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Şimdi, sırada Sayın Halil Öztürk Bey, var.

Halil Bey, burada mı? Yok.

Yasin Öztürk Bey, evet...

Süreniz beş dakika.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakanım ve değerli üyelerimiz; dış politikamızın ilk hedefi içinde bulunduğumuz bölgesel ve uluslararası ortamda ülkemizin çıkarlarını korumak üzerine kurulmalı. Ulusal güvenliğimizi ve çıkarlarımızı teminat altında tutarken eş zamanlı olarak insanlığın ortak hedeflerine de katkıda bulunmaya odaklanan bir dış politika anlayışı ülkemiz için en doğrusudur. Yani Mustafa Kemal Atatürk'ün de belirttiği gibi "Yurtta sulh, cihanda sulh." Bu ilke bir taraftan yurt içinde huzur ve sükûnu, güven içinde yaşamayı, diğer taraftan da milletlerarası barış ve güvenliği amaç edinir.

Şimdi, gelelim mevcut durumumuza. AK PARTİ'si bir dönem dış politikada tutumunu "değerli yalnızlık" diye nitelendirdi, bir dönem "Büyük Orta Doğu Projesi'nin eş başkanınız." Denildi; önce "dostum Esad" sonra "katil Esad" önce "darbeci, hain Sisi" sonra "kardeş Sisi" dış politikada büyük büyük laflar edildi ama büyük büyük laflar unutuldu ve hatta inkâr edildi; sonuç ortada.

Benim Sayın Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'a birkaç sorum olacak: Türkiye'ye ait olmasına karşın 2004'den bu yana Ege'de işgal edilen adalara yönelik hiçbir müspet adım atılmadı. Yunanistan "Ege'deki adaların tamamı benim." dedi, AK PARTİ Hükûmeti seyretti. Yunanistan uluslararası anlaşmalara ve uluslararası hukuka aykırı olmasına rağmen adaların büyük bir çoğunu silahlandırdı, AK PARTİ'si Hükûmeti yine seyretti.

Bir metre vatan toprağı için dünyaya karşı dimdik durmuş bir neslin evlatları olarak merak ediyoruz: Yunanistan'ın yaptıklarına neden bu kadar sessizsiniz? Uluslararası anlaşmalar ve uluslararası hukuk kaynaklı haklarımızı neden kullanmıyorsunuz, neden çekiniyorsunuz?

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Libya'yla niye mutabakat yaptık, ona baksana sen.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Devam edeyim, sonra sen konuşabilirsin.

Sayın Cumhurbaşkanı bugün de bir açıklama yaptı, bu konuyla ilgili de bir görüşüm var: Amerika Birleşik Devletleri ülkemizi Rusya'dan S-400 hava savunma sistemi satın aldıktan sonra F-35 programından çıkarmış ve üstüne parasını ödediğimiz uçaklara da el koymuştu. Amerika'nın bu hareketi ülkemizi hava savunma açığı riskiyle karşı karşıya bırakmıştı. Parasını ödediğimiz ancak teslim alamadığımız uçaklar için AK PARTİ'si Hükûmeti Amerika'ya "F-35'leri vermiyorsunuz, hiç olmazsa F-16 verin." diye teklifte bulunmuştu hatta bugün de Almanya'yla ilgili de Alman Eurofighter konusunda da bir girişimimiz var ama nedense orada da sessiz kalıyoruz.

Şimdi, hazır bunları söylemişken, Rusya'yla şimdilik aramız iyiiken neden Rus uçağı SU-57 talep edilmiyor? İsviçre'ye hazır NATO'da "evet" diyecekken, Amerika da bu konuda oldubittiye -en azından bugün- bir şey demezken bu Rus uçağı istenemez mi? Ekim 2023 tarihi itibarıyla F-35'lere karşı kaç F-16 savaş uçağını teslim aldınız?

Bölgemizde yaşanan çatışma ve şiddet olayları sebebiyle göç eden insan sayısında büyük artışlar görülmektedir. Ülkemiz bu durumdan olumsuz olarak etkilenmekte ve Türkiye'ye yönelen göçmen ve sığınmacı sayısı da giderek artmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin Cenevre'deki merkezinden yapılan açıklamalara göre, Türkiye dünya çapında en çok sığınmacı barındıran ülke sıralamasında 1'inci. Bu bağlamda "Ülkemize sığınan sığınmacıların uyrukları nelerdir?" "Ülkemiz sığınmacılar için toplam ne kadar para harcadı?" "Bugüne kadar Avrupa Birliği ve diğer dünya ülkeleri sığınmacılar için ülkemize toplam ne kadar para ödedi?" "Avrupa Birliği ve diğer dünya ülkeleri ülkemize bu paraları sığınmacıları Avrupa'ya göndermeyesiniz karşılığında mı veriyor?" gibi birçok sorumuz var. Birçok Schengen ülkesinin Türkiye'den yapılan vize başvurularını reddetme oranları önceki yıllara kıyasla 2 katına çıkmış durumda. Schengen vizesi uygulayan ülkelerin Türkiye'den yapılan başvuruları reddetmesinin gerekçeleri nelerdir? Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan 2017 Aralık ayı sonunda Sudan'a yaptığı ziyaret sırasında Kızıldeniz'de Mısır

kiyularına yakın Sevakin Adası'nın Türkiye'ye tahsis edilerek, aslına uygun yeniden inşasıyla ilgili Sudan Devlet Başkanına bir teklifte bulunmuş ve bunun üzerine Sevakin Adası 29 Aralık 2017 tarihinde Sudan ile Türkiye arasında yapılan anlaşma sonucunda doksan dokuz yıllığına Türkiye'ye kiralanmıştı. Aralık 2017'den bu yana, Ekim 2023 tarihine kadar Türkiye Cumhuriyeti olarak Sevakin Adası'nda yaptığımız yatırımlar nelerdir?

Sayın Bakana soracak o kadar çok sorumuz var ki sürem yettiğince birkaç tanesini daha sorayım. Yurt dışındaki temsilciliklerimizde çeşitli kurum ve kuruluşları temsilen kaç müşavir görev almaktadır? Yurt dışında görev alan müşavirlerimizin temsil ettikleri kurum ve kuruluşlara göre dağılımı ne şekildedir?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Öztürk, lütfen tamamlayalım.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Tamamlıyorum.

Müşavirlerin buldukları ülkelere göre sayısal dağılımı ne şekildedir? Yurt dışında temsilciliklerimizde görev alacak, görev yapacak müşavirlerin atanma şartları nelerdir?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Yurt dışındaki temsilciliklerimizde ülkenin dilini ya da Almanca, Fransızca, İngilizce gibi temel dillerden herhangi birini konuşamayan kaç müşavir görev yapmaktadır? Yurt dışındaki temsilciliklerimizde yabancı dil bilmeyen müşavirlere yardımcı olması için görevlendirilen kaç tercüman bulunmaktadır? Yurt dışı temsilciliklerimizde yabancı dil bilmeyen müşavirlere yardımcı olması için görevlendirilen tercümanlara yapılan aylık ödeme tutarı ne kadardır? Yurt dışı temsilciliklerimizde yabancı dil bilmeyen müşavirlere yardımcı olması için görevlendirilen tercümanlara son bir yıl içerisinde toplam ne kadar ödeme yapılmıştır?

Rasyonel bir dış politika için ulusal çıkarlarımıza öncelik vermemiz elzemdir. Benim bahsettiğim konular açıkçası bunları ifade etmek içindir yoksa diplomasi açısından baktığımızda elbette ki bizler de Türkiye'nin her zaman dünyada en iyi şekilde temsil edilmesini arzu ediyoruz.

Bütçemizin hayırlı olmasını temenni ederim.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Öztürk, teşekkür ederim.

Ceylan Akça Cupolo Hanımefendi, süreniz beş dakika, buyurun.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Teşekkürler Sayın Başkan.

(Gürültüler)

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Ne diyorsun sen ya?

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Niye laf atıyorsun?

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Doğru konuşacaksın!

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Ben doğru konuşuyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Lütfen arkadaşlar...

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Süremi başa alır mısınız?

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Lütfen, konuşmacı başlıyor.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Yasin Bey, lütfen... Tamam, bittikten sonra tartışsınız.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Buyurun, yeniden başlatıyorum.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Sen bir kere Libya Mutabakatını iyice...

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Sayın Bakan, İran, Irak, Suriye ve İngiltere bazlı birkaç sorum olacak...

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Ne biliyorsun sen?

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Çok iyi biliyorum.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – ...umarım not alan bir arkadaşınız vardır.

(Gürültüler)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Ejder Bey, lütfen.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – İşiniz gücünüz kötölemek, başka bir şey yok.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Ama arkadaşlar, lütfen, konuşmacıya saygı duyalım.

Sayın Ceylan Akça, tekrar başlatıyorum.

Buyurun.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Siz, biz Allah bir desek inkâr edeceksiniz be!

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Haşa, doğru konuş!

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Dinleyeceksin önce!

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Konuşma!

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Lütfen, bu üslup hoş değil.

Sayın konuşmacı, tekrar başlatıyorum.

Buyurun.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Teşekkür ederim.

Sayın Bakan, İran, Irak ve Suriye bazlı birkaç sorum olacak, o yüzden direkt olarak sorularıma gireceğim, vaktim çok kısıtlı.

İran nizami ordusunun askerî istihbaratının dış operasyonlar birimi yetkilisi Seyid Mehdi'nin Türkiye'de İran istihbaratı saha sorumlusu olarak görevlendirdiği Morteza Soltan Sanjari'nin İhsan Sağlam ve cumhuriyet savcısı Davut Yılmaz aracılığıyla burada bulunan rejim muhaliflerinin tespiti ve kaçırılması için belli girişimleri olduğuyla ilgili -biliyorsunuz, bölge adliyesi bununla ilgili kararı daha yeni onadı- İran'a diplomatik olarak nasıl notalar verdiniz, herhangi bir girişimde bulundunuz mu? İran Türkiye'den son beş yılda kaç kişinin iadesini talep etmiştir, bu iadeleri hangi suçlamalarla yapmıştır?

İngiltere'yle ilgili bir sorum var. Biliyorsunuz, IŞİD'in kamera yüzü olan 4 kişi vardı "Beatles" diyorlardı onlara. "Beatles" üyelerinden birisi Türkiye'de cezaevindeydi, bu kişinin İngiltere'ye iadesi ne zaman yapıldı? Türkiye'de ne kadar ceza yattı?

Irak'ta cezaevinde IŞİD veya El Kaide bağlantısı sebebiyle kaç Türkiye vatandaşı tutuklu ve hükümlü vardır, bunların cinsiyet ve yaş dağılımları nedir? 2017 yılından bu yana aileleri IŞİD'e katılmış kaç çocuk Türkiye'ye geri getirilmiştir, bunların yaş ve illere göre dağılımı nedir?

Türkiye'nin 2022 yılında Zaho'ya yaptığı hava saldırısında 9 kişi ölmüştü; Irak o dönem Türkiye'yi BM Güvenlik Konseyine şikâyet edeceğini bildirmişti, Türkiye'den resmî bir özür talep etmişti ve Türkiye'den derhâl askerî güçlerini çekmesini istemişti. BM'ye yapılmış bu başvuruyla ilgili son durum nedir? Askerî güçlerinizi ne zaman çekeceksiniz Irak'ın talebi üzerine?

17 Ağustos 2021 tarihinde Sincar’da bir hastane vurulmuştu -yine Türkiye’nin vurduğu bir hastane- en az 4 sivil öldürülmüştü. Orada Ezidi ve sivil olan Saado Elias da öldürülmüştü ve Saado’nun örgüt üyesi olduğu söylenmişti. Saado Elias’ın iadesi için Irak’la öncesinde herhangi bir temas oldu mu, onun suçunu kanıtlayan herhangi bir tespit oldu mu; bu tespite göre sınır ötesi bir operasyon yapıldı ve buna göre mi temaslar yapıldı?

16 Ağustos 2021 Saeed Hasan ve Isa Khoudeda “drone” saldırısında hayatlarını kaybetti. Bu kişiler hakkında öncesinde Irak makamlarıyla temaslarınız oldu mu?

Ağustos 2023’te 17 yaşındaki Riyam Ziad, babası okul müdürü Ziad Khedr ve arkadaşı Hassan Kashmoula “drone” saldırısında katledildiler ve araba yolculuğu yapıyorlardı, İran’a gidiyorlardı. Milli Savunma Bakanlığı hemen “Örgüt üyelerini öldürdüm.” dedi, ardından ifadesini geri çekti. Bu kişilerle ilgili daha öncesinde Bakanlığınız aracılığıyla herhangi bir bilgi talebi yapıldı mı bunların kim olduğuna dair, tespitlerine dair?

Irak, Rusya, İngiltere ve ABD Türkiye’nin IŞİD petrolünü alıp sattığını iddia etmişti, bu ithama yönelik de herhangi bir inceleme yapıldı mı? BM’ye şikâyetler yapılacaktı, bunların son durumu nedir?

Suriye’yle ilgili... Suriye’de Türkiye’nin hâlihazırda işgalci güç olarak bulunduğu yerlerde 2018’den bu yana kaç kişi Türkiye’ye mahkûm olarak getirildi, savaş esiri olarak getirildi? Suriye Hükûmetiyle bu kişilerin iadesi hakkında herhangi bir temasta bulunuyor musunuz?

Suriye’yle bazı angajmanlarınızın olduğunu söylediniz, bu angajmanlar sonucu Suriye sizden çekilmenizi talep etti mi, ne zaman çekileceksiniz?

Al Hol, Roj ve diğer kamplarda IŞİD isnadıyla bulunan kaç Türkiye vatandaşı var, iadeleri için neler yapıyorsunuz?

Hevrin Khalaf’ın 12 Ekim 2019 tarihinde, Barış Pınarı’nın dördüncü gününde Türkiye’nin desteklediği güçlerce katledildiğini biliyoruz. Size buradan Hevrin Khalaf’ın otopsi raporunu okumak istiyorum; bunlar Türkiye’nin desteklediği güçlerdir, bu güçler Türkiye’nin desteğiyle oraya girmişlerdir: “Hevrin Khalaf başına sert bir nesneyle vurulmaya maruz kalmış ve kafatası kırığı oluşmuştur. Bir de sol bacak alt tarafı sert bir nesneyle vurulmaya maruz kalmıştır, bacakların arka yüzüne keskin bir objeyle vurulmuştur. Saçından çekilmiş, saç derisi yüzülmüştür. Cesedin ön sağ tarafından askerî silahtan kafasına kurşun sıkılmış, yüz kemikleri kırık dokularla dolu. Düşükten sonra yakın mesafeden sırtına 4 kurşun sıkılmıştır.” Bunlar Türkiye’nin şu anda Ankara Altındağ’da, aynı zamanda Reyhanlı’da beslediği, Suriye Geçici Hükûmetinin de desteklediği kişilerin silahlı güçleri. Bunlar Hevrin Khalaf’ı katlettiler. Hevrin Khalaf’ın ölümüne dair bir inceleme yapıyor musunuz, desteklediğiniz güçleri ne tür yaptırımlara tabi tutunuz; bunlarla ilgili son durum nedir?

Başlarken karşı taraftan bir kişi -AK PARTİ Grubundandı sanırım- sürekli not alıyordu “Rencide oluyoruz.” diyordu -Orhan Bey’di sanırım- rencide olduğunu söylüyordu Kürtlerle ilgili beyanlarımıza. Rencide olmak istemiyorsanız işgal altındaki Afrin’de eğitim dili neden Arapça, Türkçe? Neden PTT var? Neden Urfa Valisi bir tarafmış gibi davranıyor?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Bir dakika daha istiyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Buyurun.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Serekaniye’de 25 bin Kürt öğrenci varken neden 6 Kürt’e düştü?

Aynı zamanda, diyorsunuz ki: “Biz bir şey söyledüğümüzde niye sizden ses çıkıyor?” İŞİD orayı kontrolü altında tutarken Tel Abyad’da Türkiye ihracat ediyordu. Ne ihracat ediyordu? Amonyum nitrat, patlayıcı. Bunlar Türkiye’nin kendi kaydında var. YPG oranın kontrolünü alınca sınır kapatıldı. Şimdi size soruyorum: Terör örgütü dediğimiz İŞİD, çeteler sınırdayken kılı kıpırdamayanların şimdi mi kılı kıpırdıyor ve güvenlik kaygıları şimdi mi oluşuyor?

Teşekkür ediyorum.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Başkanım, ismim anıldığı için bir şey söyleyebilir miyim?

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Orhan Bey, müsaade ederseniz ben cevap vereyim.

ORHAN YEGİN (Ankara) – İsmen beni andı ya, o yüzden...

Siz buyurun Başkanım.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Peki, yeni bir şeye mahal vermek istemiyorum da.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

6.- Oturum Başkanı Orhan Erdem’in, Diyarbakır Milletvekili Ceylan Akça Cupolo’nun Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Akça Cupolo, Orhan Bey’e de aslında sataşma oldu ama tekrar karşılıklı yeni bir diyaloga girmek için...

Defalarca burada konuşuldu, Türkiye Cumhuriyeti’nin bir milletvekili olarak terörist unsurların ekmeğine yağ sürecektir ifadelerle, Türkiye’yi küçültücü -amonyumdu, bilmem, silahtı- birçok ifadeyle kirlili bir dil kullanmanın aslı yok. Tekrar tekrar rica ediyoruz; bunun ne size ne bu ülkeye bir getirisi olmaz; kardeşliğimize, birlik, beraberliğimize hiçbir faydası olmaz. Daha dikkatli konuşmaya davet ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Dışişleri Bakanlığı (Devam)

b) Avrupa Birliği Başkanlığı (Devam)

c) Türk Akreditasyon Kurumu (Devam)

ç) Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) (Devam)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Utku Çakırözer...

Buyurun.

Süreniz beş dakika.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Teşekkür ederim.

Sayın Bakan, Meclisimize hoş geldiniz.

Ben de 15 Temmuzla ilişkin yanıt bekleyen sorularla başlayacağım çünkü bu soruların yanıtları 251 şehidimiz ve yüzlerce gazimiz açısından zaruridir.

15 Temmuz'a giden sürece ilişkin olarak başında olduğunuz kurumun ihmali olabileceğine ilişkin düşünceniz oldu mu? Darbe günü MİT'e gelen Binbaşı O.K. tam olarak neyi haber verdi; hareketlilik mi, darbe mi? İhbarı ciddiye aldınız mı, aldıysanız neden Cumhurbaşkanının Koruma Müdürünü bilgilendirmekle yetindiniz? Neden o gece Diyanet İşleri Başkanı ve Suriye muhalif liderleriyle yemek programını iptal etmediniz?

Sayın Bakan, İsrail'in Gazze'de yaptığı sivil katliamları lanetleyerek ve bir an önce durması dileğini paylaşarak bütçe değerlendirmeye başlıyorum. Kırk beş gün oldu, acılar dinmiyor ancak ne Türkiye olarak ne üyesi olduğumuz teşkilatlardaki etkimizle en ufak bir sonuç alınmıyor olması düşündürücüdür. Bağırırken, hamaset yaptıkça Türkiye'nin etkisi, yaptırım gücü artıyor sanıyorsunuz ama öyle değil, ortada ne ateşkes ne insani ara ne rehinelere kurtarılması var. Filistinli kardeşlerimize gerçekten yardım etmenin yolu, manasız boykotlardan değil İsrail açısından caydırıcı yaptırımları bulup bölgesel, küresel birlikliliklerle topluca hayata geçirmekten geçer. İslam İşbirliği Teşkilatını, Türk Devletleri Teşkilatını bu noktaya getirmede başarısızdınız. Üyesi olduğumuz NATO'da İsrail'le ilişkilerin önünü açan bu iktidar iken şimdi bunu durdurmak için parmağınızı dahi oynatmıyorsunuz. Bazı ülkelerin Rum kesimindeki üsler üzerinden İsrail'e askerî yardım gönderdiği iddiaları doğru mudur? Garantör devlet olarak bunu engellemek için hangi adımları atıyorsunuz? İsrail'e başta petrol ürünleri ve demir çelik olmak üzere stratejik ürünlerin ihracatı her ay artarken Coca-Cola ve hamburger boykotuyla sonuç alınmaz. Öte yandan, meseleyi haç ile hilal arasında bir savaş gibi görmek, göstermek de ateşe benzinle gitmekten başka bir şey değildir; ne Gazze'ye ve Filistin davasına ne de Türkiye'ye yararı vardır.

Sayın Bakan, konuşmanızda Mısır'ın öneminden bahsettiniz, "Ticari hacmimiz rekor kırdı." diyorsunuz. On yıl önce, siz bozmadan önce zaten öyleydi ama iktidarınız Mısır gibi önemli bir ülkeyi İhvancı maceralarınızla uzaklaştırıp Yunanistan'ın, Kıbrıs Rum kesiminin kucağına attığı için biz yalnızlaşmıştık. Aslında ama sizin ama Cumhurbaşkanının bir özür borcu var bu millete ve bizlere; yıllarca "katil Sisi" deyip hem onu küçümsediniz hem de bizleri onunla özdeşleştirdiniz. Ne oldu şimdi katil Sisi? Gazze'deki yurttaşlarımızın küçük bir bölümünü ancak kırk beş gün sonra ve o küçümsediğiniz Mısır sayesinde Gazze'den tahliye edebiliyorsunuz.

"Suriye'nin birliği, ulusal bütünlüğü" diyorsunuz, oysa bugün 4 milyon Suriyeliyle birlikte yaşamak zorunda kalıyorsak, sınırlarımızın dibinde onlarca terör örgütü yuvalandıysa hepsi Suriye ve bölge ülkelerine yönelik saplantılı, İhvancı, maceraperest politikaların neticesidir.

Türkiye'nin dünyada en fazla dış temsilcilik bulunduran 5 ülkeden biri olduğunu vurguladınız. İyi ama ne yaptırabildiniz büyükelçilik açtığımız bunca ülkede? Afrika, Latin Amerika, Karayipler, Asya açılımı; neden bir tanesine dahi KKTC'yi tanıtamıyorsunuz? Güvenlikleri için göz bebeğimiz askerimizi gönderdiğimiz Katar, Libya, Azerbaycan'ın tanınması için hangi adımı atabildiniz? Kazanılmış hakları bile korumaktan âcizsiniz, işte Kazakistan. Davet etmedi Türk Devletleri Teşkilatı Zirvesi'ne KKTC'yi hem de resmen gözlemci üye olmasına rağmen. Ne yaptınız? Tepki göstermek bir yana birkaç gün sonra bu Meclise Kazakistan'la yük taşımacılığı anlaşması getirdiniz; ödül gibi. Bu mudur bağımsız, millî dış politika; oyun kuran, oyun bozan dış politika; soruyorum.

Sayın Bakan, BM ve diğer uluslararası kuruluşların bölgesel merkezlerini İstanbul'a almalarından bahsettiniz; doğrudur, destekleriz ama inanın, milyonlarca kadının güvencesi olan İstanbul Sözleşmesi'nden hukuksuz biçimde çıkarak itibarımıza verdiğimiz tahribatı değil 12 merkez, 1.112 tane merkez açsanız düzeltemezsiniz.

İzlediğiniz politika ülkemizi yalnızlık ve acizyet içinde bırakmakta. ABD SİHA'mızı düşürüyor "teknik sıkıntı" diyorsunuz, sonra Cumhurbaşkanı çıkıp "Aramızda güvenlik sorunu var ABD'yle." diyor, siz de bugün gelip aynı ülkeyle "Bölgesel ve küresel meselelerde iş birliğini sürdürüyoruz" diyorsunuz. Bu mudur devlet çapında koordinasyon?

Rusya, Karadeniz'de gemimizi basıyor, video çekip yayınlıyor, hiçbir şey olmamış gibi Putin'e gidiyorsunuz. Siz, İdlib'de 34 şehit verdiğimiz o acı günü en ayrıntılı bilen isimlerdensiniz. O şehitlerin kanının yerde kalmaması için saldırının arkasındaki Rusya nezdinde hangi adımları attınız? Bir kuru özür olsun alabildiniz mi? Hiç olmazsa o şehitlerin aziz anısı için Gazi Meclisimizle bildiklerinizi paylaşmanızı bekliyorum ama paylaşmazsınız, paylaşamazsınız.

"Ege'de hak ve çıkarlarımızı koruyacağız." diyorsunuz, oysa gerçek farklı; yıllardır yürütülen beceriksiz dış politika neticesinde Türkiye, Ege'de Yunanistan'a karşı üstünlüğünü yitirmiştir.

Rusya'dan neye yarayacağı bilinmeyen S-400 sistemleri alımı neticesinde F-35 projesinden çıkarılmış, parasını ödediğimiz uçakları dahi alamamış durumdayız. Siz diyorsunuz ki: "ABD'den F-16 uçakları alacağız." Dün Millî Savunma Bakanı diyor ki: "Avrupa'dan Eurofighter alacağız."

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Utku Çakırözer, toparlayın sözlerinizi, ilave bir dakika veriyorum.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Cumhurbaşkanı diyor ki: "Vermezlerse vermesinler." Kapı kapı dolaşarak mı Ege'de hak ve çıkarlarımızı koruyacaksınız? Nasıl "acizyet" demeyelim!

6 Şubat depreminde kaybettiğimiz Diplomatomuz Devrim Öztürk'ün cansız bedenine dahi ulaşabilmiş değilsiniz. Bir kez daha ifade etmek isterim ki Büyükelçi Öztürk'ün ölümü bir kader değil cinayettir. AKP döneminde eşe dosta ulufe gibi büyükelçilik dağıtmaktan Bakanlığın yetiştirdiği öz evlatları işte böyle Hatay'a, Antep'e, İzmir'e "temsili" diye gönderildiği için yani Bakanlığımızın sakat politikaları yüzünden Büyükelçi Öztürk hiç ilgisi olmadığı Hatay'da depreme yakalanmıştır.

Şöyle bir çarpıklık var ortada: İstanbul dünyanın merkezi hâline geliyor, Türkiye büyükelçilikleriyle kıtalara açılıyor ama Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları sınırımızın ötesine gidemiyor. Milyonlarca vatandaşımız konsolosluk kapılarında vize çilesi çekmekte, perişanlık çekmekte. Lafa gelince büyük devletiz, kritik coğrafyalarda tesir yaratan etkin gücüz. Peki, ne yaptınız milyonların vize çilesini dindirmek için? AK PARTİ iktidarının bizi getirdiği nokta, Türk vatandaşları saygı görmezken ülkemizin yol geçen hanına dönmesidir. Bir tarafta parayla verilen vatandaşlıklar sayesinde ülkemizde cirit atan mafya liderleri, uyuşturucu baronları, diğer yanda kevgire dönen sınırlardan Türkiye'ye gelip kayıt dışı istihdama katılan ve ilk fırsatta Batı'ya göçme derdinde olan milyonlar.

Mafyadan bahsetmişken heyetinizde yer alan bir bakan yardımcısının geçmişte birçok yasa dışı faaliyetle anılan Halil Falyalı'yla iş ilişkisi, şirket ortaklığı iddiaları konusunda hâlâ kamuoyuna tatmin edici açıklama yapılmış olmadığını anımsatmak isterim. İlgili bakan yardımcısı "Yargıda takibini yapacağız." dedi, sonuç ne oldu? Bir iş ilişkisi, ortaklık var mıdır yok mudur? Bu konunun tarafınızca bugün açıklığa kavuşmasını talep ediyoruz.

Sayın Bakan "Batı Trakya Türk toplumunun haklarının yakın takipçisiyiz." dediniz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Son, toparlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Son, toparlayıp bitiriyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Çakırözer, yeteri kadar süre verdim. Herkes toparlamaya çalışıyor.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Hemen bitiriyorum Sayın Başkan.

Batı Trakya’daki soydaşlarımız...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Çakırözer, mesele on saniye, on beş saniye değil, mesele herkese uygulanan kurallar; olur mu?

Teşekkür ediyorum.

Sayın Nurhayat Altaca Kayışoğlu? Yok.

Sayın Sabahat Erdoğan Sarıtaş, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ (Siirt) – Sayın Bakanın 4 Ekimde yaptığı açıklamadan sonra Rojava’ya dönük başlayan saldırılarda 104 adet tesis, elektrik, petrol ve eğitim merkezi hedef alındı. Bu saldırılardan 5 milyon insan doğrudan etkilenmiştir. Cezire ve Kobani’de 2 hastane, Mahmur’da 1 cami bombalandı. Söz konusu saldırılarda aralarında çocukların da olduğu 60’a yakın insan yaşamını yitirdi. Halkın yaşadığı bölgelere yapılan saldırılarda 48 eğitim merkezi kullanılmaz hâle geldi, 10 bin öğrenci eğitime ara vermek zorunda kaldı. Rojava yönetimi, 5 Ekimde başlayan saldırıların 20 Ekime kadar olan sürecinin altyapı hasar maliyetini 1 milyon dolar olarak açıkladı. Biraz daha geriye gidelim. Suriye’de 2010 yılında başlayan savaş küresel düzeyde bir çatışma sahasına döndü. Türkiye’nin 25 Ekim 2012’den beri yürüttüğü politikalar Suriye’de çatışmayı egemen hâle getirdi. Kürtlerin 2012’de Rojava’da elde ettiği kazanımlara karşı AKP-MHP iktidarı kısa süre sonra PYD’yle görüşmeleri sonlandırarak 2016’da Fırat Kalkanı, 2018’de Zeytin Dalı Afrin Harekâtı, 2019’da Pençe Harekâtı ve Barış Pınarı Harekâtı, 2022’de Pençe-Kilit Operasyonlarıyla onlarca planı devreye koydu.

Bu verilerin ve istatistiklerin faturasını bir çikarsın bu iktidar; Türkiye’de halklar neden yoksullaşmış, halkın yararına kullanılması gereken paralar nereye harcanmış. Sayın Bakan burada. 2012’den beri Suriye politikalarınızdan kaynaklı halkın bütçesinden harcadığınız parayı halka açıklayabilecek misiniz? Enflasyon rakamlarını ve ekonomik verileri eğip bükebilirsiniz ama sokaktaki ve halkın sofrasındaki gerçeği görünmez kılamazsınız. İnsanlar bu ülkede barınma, sağlık, eğitim ve ulaşım haklarını kullanamıyorlar. Peki, bu kaynaklar şu an nereye gidiyor? Dönemin Bakanı Canikli’nin de dediği gibi bombaya, silaha, füze ve mermiye gidiyor. Halkın cebine girmesi gereken paranın şiddet ve savaş politikalarıyla heba edildiğinden haberlerinin olmadığını mı sanıyorsunuz? Sadece bir gün saraydan inip sokağa çıkabilerseniz siz de bu hakikati görürsünüz. Bu nedenle, savaşın her türlüüne ve sivil ölümlere her yerde karşı olmak zorundasınız. Ukrayna’da arabulucu, Gazze’de barış güvercini olup Rojava’da sivillerin ölümüne sebep olan bir pozisyonda duramazsınız. Bir elinizde zeytin dalı, diğer elinizde füzeyle gezerseniz hiç kusura bakmayın size hiç kimse inanmaz. Bütçeyi, komşularla savaşa değil emekçi ve yoksula ayırmanız gerekiyor.

Teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi de Sayın Ali Fazıl Kasap konuşacak.

Ali Bey, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

ALİ FAZIL KASAP (Kütahya) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli hazırun; hoş geldiniz.

“İsrail’in dostluğuna ihtiyacımız var.” Yıl 2004. “Bizim İsrail’e ihtiyacımız olduğunu kabul etmemiz lazım.” Grup toplantısında “13 bin insan öldü. Nerede bu dünyanın devlet başkanları, başbakanlar nerede? Haç-hilal meselesidir.” dedi Sayın Erdoğan. Afganistan, Irak ve Libya’ya yabancı eller ulaştığında bu söylemler yoktu. “İsrail’in başkenti Kudüs’e hoş geldiniz.” dendiğinde Kudüs fiilen tanınmıştı “Hoş bulduk.” denmişti. “Hanzala artık sırtını hep dönüyor...” Dönemedi. O günleri unuttunuz. İsrail için bir ses çıkarmadınız. Gazze’ye saldırılar başladığında ve ondan sonraki süreçte dünyanın başbakanları, bakanları, devlet başkanları Kudüs’e gittiğinde siz yoktunuz. Biz devlet başkanı düzeyinde, Cumhurbaşkanı düzeyinde değil Dışişleri Bakanı düzeyinde temsil edildik ve son haftaya kadar da bu konuda bir ses çıkarmadınız. “Gönül coğrafyası” diyordunuz, sizin gönül coğrafyanızdan kastettiğiniz acaba bu muydu? Yine, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Şimon Peres’i 13 Kasım 2007’de konuşmaya davet eden ve kürsüden konuşuran şahısların, zihniyetin Gazze’nin yanında olması söz konusu değildir. TBMM’de kürsüye çıkardığımız kimdi ve kimi alkışladınız?

Sayın Bakan, siz Dışişleri Bakanısınız, Dışişleri Bakanı olmanız hasebiyle sormak istiyorum ve bu soruya da cevap istiyorum: Sayın Cumhurbaşkanının BOP’taki görevi konusunda bilginiz var mı; misyonu hangi boyuttadır, görevleri nelerdir? Büyük Ortadoğu Projesi veya “The Greater Middle East Project” her ne dersiniz deyin, buradaki görevi nedir ve size bu görevle ilgili talimatları var mıdır? Eş başkanın görev alanı nedir, bu konuda bilgilendirmenizi istiyorum.

Bir de Suriye muhaliflerini Türkiye’de destekleme konusunda gerek istihbarati bilgi olarak gerekse Dışişleri Bakanı olarak soruyorum, daha önceki süreçte Suriye muhalifleri, konfederasyonu, başkanları vesaire dâhil eski Başbakan ve Cumhurbaşkanıyla fotoğraf çektirmiş olan şahıslar varken Suriye’yle ilişkilerimizi bozmak ve bu konudaki çabalar sizin bilginiz dâhilinde midir, onu merak ediyorum. Bu coğrafyada “haç-hilal” diye paylaşıp, ondan sonraki süreçte “gönül coğrafyası” deyip neden kırk üç gün sessiz kaldık? Kırk üç gün oldu bugün. Ve -demin bir sayın vekilim de söylemişti- Dünya Çocuk Hakları Günü olan bugün de çocukların üzerine bombalar yağarken bizim Kudüs’te elçiliğimiz hâlâ var mı? Ankara’da temsilciliği var mı İsrail’in? Bu konuda gereken önlemleri alıyor musunuz? Bir tepkiniz oluyor mu? Neden Kudüs’e tüm dünya başkanları, cumhurbaşkanları giderken biz sessiz kaldık? Ve ilk siz gitmiştiniz Mısır’a vesaire; yurt dışı temasa ilk siz gittiniz de neden bizim Cumhurbaşkanımız Kudüs’e...

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN – Kudüs’e mi?

ALİ FAZIL KASAP (Kütahya) – Hayır, “Kudüs’e gittiniz.” demedim, “Mısır” dedim.

Diğer ülkelere, Arap ülkelerine, Körfez coğrafyasına para bulmak için gidiyoruz da Kudüs’e Sayın Erdoğan neden gitmedi?

Daha fazla soru sormayacağım.

Bir de -BOP konusunda- özellikle Büyük Orta Doğu Projesindeki eş başkanlığın misyonu nedir, onu açıklar mısınız? Şimdiki Dışişleri Bakanı olarak size bu konuda bir talimat, bir açıklama yapılmış mıdır?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi de Sayın Nimet Özdemir, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

NİMET ÖZDEMİR (İstanbul) – Sayın Bakan, Değerli Komisyon üyeleri ve kıymetli katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Malumunuz, cumhuriyetimizin 100'üncü yılında, Doğu Akdeniz başta olmak üzere bölgesel ve küresel fay hatlarının kırıldığı bir dönemden geçiyoruz. Parti, görüş fark etmeksizin dış politikayla ilgili sorunların millî menfaatler ekseninde samimiyetle değerlendirileceğine inanıyorum.

Dün Suriye'de, bugün Filistin'de yaşanan çatışmalar Akdeniz'deki ticaret yollarından ve enerji yataklarından bağımsız düşünülemez. Batılı ülkelerin pervasız girişimleri Levant bölgesindeki istikrarı bozarak terörü tetiklemiş ve milyonlarca sığınmacının ülkemize akın etmesine neden olmuştur. Yıllar içerisinde Doğu Akdeniz nispeten bir ateş çemberine dönüşürken yaşanan çatışmaların ağır sonuçlarını en çok hissedenlerin başında yer almaktayız. Gelinen noktada, Akdeniz'de ısınan sular mavi vatan doktrinimizi tehdit eder bir görünüm kazanmıştır. Sözün özü, dış politikada birlik ve beraberliğimizin üst düzeyde olması gereken kritik bir dönemin eşliğindeyiz.

Sayın Bakan, Akdeniz'deki kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge sorunları hâlen bir çözüme kavuşmadığı gibi donmuş vaziyette gözükmekte. Bu durum başka aktörlerin kendi sahamızda ekonomik faaliyetlere girişmesini mümkün kılmakta ve siyasi etki alanlarımızı kısıtlamaktadır. En büyük kaygımız, bu durumun millî güvenliğimizi tehdit eder bir hâl alarak kalıcı hâle gelmesidir. Bu kapsamda, Ege ile Akdeniz'deki kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge sorunlarını nasıl aşmayı düşünüyorsunuz? Yunanistan'ın ve Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin Avrupa Birliği üyesi olması nedeniyle çıkmaza sürüklenen çok aktörlü anlaşmazlıklar karşısında Türkiye'nin tavrı ne olacaktır? Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'in sükûnete kavuşmasının koşulları sizce nedir? İsrail'in Yunanistan'la Akdeniz'deki ticari iş birliği ve Filistin'e karşı başlattığı işgal girişimi göz önüne alındığında süreç aleyhimize işlemektedir. Şüphesiz, Bakanlık gidişatı yakından takip ediyordur fakat gelinen noktada bazı düşüncelerin somutlaşması gerektiği aşikâr. Zira, Batılı ülkelerin İsrail'in insanlık dışı işgal girişimi karşısında aldığı pozisyon çemberin giderek daraldığını işaret etmektedir. Aynı grubu Akdeniz'deki çıkarlarımızın karşısında görmemiz muhtemeldir. Bu doğrultuda geri kabul anlaşmasının feshedilmesi gibi bir ihtimal söz konusu mudur? Hâlen güncellenmeyen Gümrük Birliği Anlaşması'na karşı Bakanlığınız döneminde nasıl bir tavır alınacaktır? Avrupa Birliği ilişkilerinin yönü ne olacaktır? İsveç'in NATO üyeliği bu politikaların neresindedir?

Sayın Bakan, üzülerken söylüyorum ki son yıllarda Türk vatandaşlığının gayrimenkul alımı karşılığında fütursuzca dağıtımına şahit oluyoruz. Bu durum, kim olduğunu, ne yaptığını bilmeyen sayısız insanın aramıza karışmasına sebep olmuştur. Asayiş bozan ve ajanlık faaliyetlerini kolaylaştıran bu kötü uygulamanın sonlandırılmasına ilişkin bir girişiminiz olacak mıdır?

Değerli arkadaşlar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin uluslararası arenada daha fazla boy göstermesi ve kabul görmesi önceliklerimiz arasında olmalıdır. Türk Devletleri Teşkilatına gözlemci statüsünde katılan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne çok geçmeden daimî üye statüsü kazandırılmalıdır.

Sayın Bakan, garantörü olduğumuz Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde on binlerce dönüm arazinin İsrail'le ilişkili araçlar tarafından alındığı iddia edilmektedir. Göz yumulması hâlinde bu gidişatın varacağı vahim manzara hepimizin malumu. Adanın ancak üçte 1'ini Türk nüfusu oluşturmaktadır. Bu denge her geçen gün aleyhimize bozulmaktadır. Nitekim Kıbrıs'taki Türk varlığı gerek ekonomik gerek siyasi gerekse askerî anlamda ülkemiz için büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, adadaki Türk varlığını tehdit eden yabancılara mülk satışına ilişkin Dışişleri Bakanlığının yürütmekte olduğu bir çalışma var mıdır? Türkiye, Taşınmaz Mal Komisyonunun gerektiği gibi çalışmasına yönelik üzerine düşen sorumlulukları ne zaman yerine getirecektir?

Sayın Bakan, ülkemiz savaştan ve terörden kaçan milyonlarca insana ev sahipliği yapmaktadır fakat Uygun Türklerine aynı hassasiyet gösterilmemektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Toparlayın lütfen.

Buyurun.

NİMET ÖZDEMİR (İstanbul) – Bu ülke bölünmez bir bütündür; halkı Türk halkıdır, bayrağı Türk Bayrağı'dır, toprakları Türk toprağıdır.

2024 bütçesinin memleketimize hayırlı olmasını diliyorum, teşekkür ediyorum.

Son söz olarak, HEDEP'li hatibin, teröristbaşının uluslararası arenada aktör olduğu yönündeki ifadesini reddediyorum. Bahsedilen kişi bebek katilidir ve ait olduğu yerededir.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Uysal Aslan, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Evet, aslında hazırlamış olduğum metin çok farklıydı ancak Sayın Nimet Hanım'ın ifade etmiş olduğu noktayı es geçemeyeceğim. O yüzden, Sayın Öcalan'ın tam da bugün ifade ettiğimiz dış politikalarla ilgili sözleriyle başlayacağım.

2019 ziyaretinde “İçinden geçtiğimiz tarihî süreçte derin bir toplumsal uzlaşmaya ihtiyaç vardır. Sorunların çözümünde her türlü kutuplaşma ve çatışma kültüründen uzak, demokratik müzakere yöntemine şiddetle ihtiyaç vardır. Türkiye'nin ve hatta bölgenin sorunlarını başta savaş olmak üzere fiziki şiddet araçlarıyla değil, yumuşak güçle yani akıl, politik ve kültürel güçle çözebiliriz.” diyen ve bugün Türkiye'nin içinde bölgesel ve küresel bir sorun hâline gelen Kürt sorununun çözümünde ana aktör ve muhatap olarak kabul edilen Sayın Öcalan üzerindeki yirmi beş yıldır süregelen tecridinin tam da bu dış politikalarla ilişkisi, bağlantısı ve etkisi nedir; bunu Sayın Bakana sorulm. Ve her ne kadar çokça tartışılsa da biraz bugüne doğru ifade ettiğimizde, bugün, burada, herkesin iç siyasetin dış siyasete etkisinden söz ettiği bir noktada tam da bugün Türkiye'deki pozisyonunun, Türkiye'nin ifade etmek istediği, yapmak istediği öncülüğe engel durum da tam olarak Kürt sorununa çözümsüzlük noktasındaki tavır ve biraz önce sarf edilen sözlerin ta kendisidir. Bunlar bir çözüm, bir tespit değil tam tersine bir engel hâlidir.

Bugün Sayın Bakan ilk konuşmasında; ciddi kırılmaların yaşandığı, rekabetin arttığı, güç dengelerinin değiştiği, jeopolitik denklemin yeniden şekillendiği bir dönemden geçildiğini ifade etti. Evet, dünyada kapitalist sistemin bir krizi var; evet, dengeler değişiyor; bu tespitler doğru hatta daha da ilerisine gidelim, bugün yeni dünya düzeninde gerçekleşen ilkel ya da yeni yöntemlerle bir üçüncü dünya savaşı var. Bu gerçekliğe uygun tespitlerde Filistin'le ilgili “Filistin meselesinin kökeninde yatan derin, tarihi adaletsizlikler ve hukuksuzluklar telafi edilmeden bölgedeki şiddet sarmalının kırılması mümkün değildir.” dediniz. Yine, Sayın Meclis Başkanı Kurtulmuş'un “Dünyada yeni bir ekonomik ve siyasal düzeni kurulmasına Türkiye öncülük edecek.” minvalindeki kimi açıklamaları... Bugün bizlere dağıtılmış olan kitapçıkta da benzer bir Türkiye'nin öncülük rolünden bahsettiniz. Bugün bu öncülüğü samimiyetle Türkiye'nin yapabilesinin destekçisi, taraftarı olabiliriz ancak reel politik bir düzlemde yapabileceği gerçekliği kapsamında. Bu öncülük noktasında uluslararası sözleşmelerden, ticaretten, ekonomiden, hukuktan, toplumsal cinsiyetten, iklimle ilgili birçok alandan ifade edebiliriz ama Türkiye'nin bu çoklu krizler içerisinde tüm bu alanlara dönük temel stratejisini belirleyen Kürt sorununun çözümü gerçekleşmeden, Türkiye kendi sorununu çözmeden ne içeride ne dışarıda bir öncülük rolünü gerçekleştiremeyecektir. Bugün, Kürt karşılığı üzerinden Irak'ta, Suriye'de, İran'da kurulan ittifaklar ne bu ülkelere ne de Türkiye'nin bu öncülük ve yönetebilme becerisine bir katkı sağlamamıştır. Bunu bir örnekle açıklayayım; şu an güncel olan İsrail-Filistin meselesindeki ara buluculuk rolü istemenizde Sayın Netanyahu ne demişti? “Kendi ülkesinde Kürt köylerini bombalayanlardan ahlak dersi alacak

değilim.” diye karşılık vermişti. Türkiye’nin dışarıda barışa, çözüme yönelik her sözü samimiyetsiz ve gerçeklik dışı olarak görülüyor. Orta Doğu’da yakıcı olan iki sorun, biri Filistin, diğeri Kürdistan, Kürt meselesidir. Bakın, değiştirelim, buyurun, Filistin meselesi ile Kürt meselesindeki sözleri değiştirelim.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Filistin meselesi ile Kürt meselesini aynı kefeye koymak hiç doğru değil.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – “Kürt meselesinin kökeninde yatan derin tarihi adaletsizlikler ve hukuksuzluklar telafi edilmeden bölgedeki şiddet sarmalının kırılması mümkün değildir.” Biz de tam olarak öyle diyoruz, Türkiye kendi Kürt sorununu çözmeden ekonomik ve siyasal düzenin kurulmasına nasıl bir öncülük edecektir? Kürtler tam da bunu istiyor; demokratik, barışçıl yöntemlerle içte Kürt sorununun çözülmesi, dış politikada Kürt karşıtlığı değil demokratik, gerçek, barışçı bir politikanın yürütülebilmesini istiyor.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Savaşta değiliz ki barış olsun.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Bugün, Türkiye’nin uluslararası alanda sorunların çözümünü için yaptığı diyalog ve müzakere çağrılarının aynısını kendisi için işletmesini istiyoruz. Bugün “Suriye’nin toprak bütünlüğü” diyorsunuz ama bugün Suriye’de, Afrin’de görülen politikalarda, toprak bütünlüğünü savunduğunuz Suriye’de Kürt coğrafya isimleri değiştiriliyor, eğitimler Türkçe veriliyor, Kürtçenin belli bölgelerde yasaklandığı söyleniyor; siz bundan haberdar mısınız Sayın Bakan? Türkiye olarak toprak bütünlüğünü savunduğunuz bir devletin yaptığınız bu uygulamalardan haberi var mı?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Toparlayın lütfen sözlerinizi.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Örneğin, Özgürlük Meydanı’na “Atatürk Meydanı” Watanî Kavşağı’na “Recep Tayyip Erdoğan Kavşağı” ismi verildiği doğru mu?

2024 merkezî yönetim bütçesine 31,4 milyar TL ödenek tahsil edilmesi öngörülmüyor; bu bütçenin yüzde 31’inin uluslararası kuruluşlara katkı payı ödemesi olarak yurt dışındaki öğretmen, okutman ve din görevlilerine harcandığı söyleniyor. Sormak istiyorum, bu bütçenin ne kadarı bugün Afrin’e ifade edilen bu uygulamalara verilmektedir. Afrin’e mülki idare amiri atandığı doğru mudur?

Yine, söyleyecek çok şey var ancak bir şeyi söylemeden geçemeyeceğim. Girişte, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 2254 sayılı Kararı’na atıfla Suriye politikasının belirlendiğini söylediniz, 2254 sayılı Karar’a göre bu politikaların belirlendiğini söylediniz. Bu BM kararında IŞİD ve El Nusra terör örgütü olarak kabul ediliyor; PYD, YPG, YPJ’yle ilgili herhangi bir karar yok, hatırlatırım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Peki, teşekkür ediyorum.

(AK PARTİ sıralarından laf atmalar, gürültüler)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Dinleyediniz ya, dinleyediniz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Dinledik.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Bir durun, bir sabredin.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Zaten dinlediğim için tepki veriyorum.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Sayın Bakan zaten cevap verecek. Biz size hitap ediyoruz, Bakana hitap ediyoruz, kendisi burada.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Öyleydi, böyleydi... Ayrılıkçı, bölücü söylemlerinize dinlediğim için cevap veriyorum.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Nerede bölücü? Bölücü söylem nerede?

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Biz bölücülük yapmıyoruz, tam tersine bu ülkenin bir arada yaşaması için nasıl olması gerektiğini açıklıyoruz size.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Yani İsrail ile Türkiye’yi aynı kefeye koymanızı esefle reddediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

Sayın Temelli, buyurun.

IV. AÇIKLAMALAR (Devam)

3.- Muş Milletvekili Sezai Temelli'nin Şırnak Milletvekili Nevroz Uysal Aslan'ın Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesiyle ilgili yaptığı konuşması üzerine çıkan tartışmaya ve tutanakları istediklerine ilişkin açıklaması

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Sayın Başkan, şimdi, bütün hatiplerimiz konuştuğuktan sonra aynı ithamla karşı karşıya kalıyoruz: Bölücülük, işte ayrılıkçılık... Söylediğimiz hiçbir sözde böyle bir ifade söz konusu olmadı. İsrarla tutanakları istiyoruz çünkü bize ısrarla Anayasa 3'ü okuyorsunuz, Anayasa'yı gösteriyorsunuz. Biz, konuştuğumuz bütün sözlerin arkasındayız. İsrarla tutanakları istiyoruz ve arkadaşların sürekli bu mesnetsiz ithamlarına artık son vermesini de talep ediyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri...

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Sizin ithamlarımız...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye değerli arkadaşlar...

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

7.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Şırnak Milletvekili Nevroz Uysal Aslan'ın Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, Abdullah Öcalan bir terör örgütü lideridir, şu an tutukludur, hüküm giymiştir. Dolayısıyla suçları mahkeme kararıyla tespit edilmiştir, sabittir ve onlarca insanın ölümünden sorumludur.

İkinci konu, Netanyahu referans verilebilecek birisi değildir değerli arkadaşlar, Netanyahu çağımızın Hitler'idir.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Biz de tam da Netanyahu'ya alay konusu olacak politikaları yapmayın diyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir dinler misiniz.

(Gürültüler)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, bir saniye...

Şimdi, sayın milletvekili, konuşmanız esnasında görüşlerinizi ifade etme imkânı sağladım size, görüşlerinizi ifade ettiniz, lütfen beni kesmeyin.

Netanyahu referans olabilecek bir isim değil, çağımızın Hitler'idir. Netanyahu, şu an binlerce masum Filistinlinin katlinden sorumlu birisidir ve Türkiye'nin böyle bir durumu söz konusu değildir. Eğer Netanyahu'yu referans verecek duruma gelmişseniz o da sizin bileceğiniz bir iştir.

Bir ikinci konu değerli arkadaşlarım...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Peki, binlerce Kürt'ün katliamının faili kimdir?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, bir saniye...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Bunun cevabını buradakiler duyacak mı, madem Türkler, Kürtler kardeş?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye değerli arkadaşlar...

HÜSEYİN ALTINSOY (Aksaray) – “Katliamı” diye bir şey var mı?

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Burada “Hitler” demekle olmuyor.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Onlara “terörist” diyeceksiniz.

HÜSEYİN ALTINSOY (Aksaray) – “Katliamı” diye bir şey olamaz!

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Burada “Hitler” demekle olmuyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, bir saniye... Değerli arkadaşlar, bir saniye...

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Onlar teröristler!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir diğer konumuz değerli arkadaşlar, bir diğer konumuz...

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Öyle değil, öyle değil...

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Binlerce Kürt’ü kullanan PKK terör örgütüdür.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Sayın Başkan Vekilimizin dediği gibi, terörist sensin, tamam mı? Terörist sensin!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, böyle bir usul yok. Siz herhâlde kontrolden çıktınız sanırım ya, nasıl dersiniz ya “terörist”?

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Oradan gelen sözleri duyuyor musunuz? Bana “terörist” dedi beyefendi!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Size “terörist” demiyor ki?

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Öyle demediler mi?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye, Sayın Temelli, “terörist” demiyor ki size.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Bana “terörist” dedi beyefendi!

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Demedi mi?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Demedi, kim dedi size “terörist”?

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Arkadaki sakallı, gözlüklü beyefendi bana “terörist” dedi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye, size “terörist” demedi.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Tutanakları çıkarın, bakın.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Hayır, öyle bir şey yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, kusura bakmayın ya, böyle bir usul yok!

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Tutanaklara bakın.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Siz “terörist” dediniz ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, bir saniye...

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – PKK’ya “terörist” diyoruz. PKK’ya “terörist” diyebiliyor musunuz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, burada milletvekillerine kimsenin “terörist” dediği yok. Milletvekillerinin...

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Tutanakları çıkarın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Arkadaşlar, milletvekillerinin ifade ettiği “terör örgütü”, bunu söylüyorlar. Şimdi, oturup da bir milletvekiline bu ifadeyi...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Sayın Başkan, gözüme baka baka söylüyor; ben gördüğümü, duyduğumu biliyorum.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Tutanaklara bakacaksınız!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bakın, değerli arkadaşlar... Sayın Aslan, ilk defa bir müzakereye geliyorsunuz, burada belli usullerimiz var, belli kurallarımız var; lütfen siz de bu kurallara riayet edin.

Size “terörist” demediler oradan, ben dinliyorum, iki tarafı da görüyorum. PKK terör örgütüne söylüyorlar bunları, söylediğiniz ifadelerle bunları savunduğunuzu söylüyorlar size, size bir “terörist” demediler. Şimdi, dolayısıyla böyle bir söz kullanmaya, “Sensin terörist!” deme hakkınız yok.

Şimdi bir diğer konu...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Başkan, siz görmediniz, duymadınız.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Tutanakları çıkarttırın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, çıkartın tutanakları da bakacağım.

Bir diğer konu değerli arkadaşlar, bakın, DEAŞ bir terör örgütü müdür? Evet, bir terör örgütüdür. En büyük mücadeleyi kim vermiştir? Türkiye Cumhuriyeti devleti vermiştir; kendi ordusuyla vermiştir, milli ordusuyla.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Peki Başkan, sorarım...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye, müsaade eder misin.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – AFAD yazılı torbaların terör örgütünün eğitim kamplarında ne işi var?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye...

Değerli arkadaşlar, bir bekler misiniz, bir bekler misiniz, bir bekleyin değerli arkadaşlar; bunu ısrarla tekrarlatmak durumunda kalıyorsunuz beni.

DEAŞ, canı bir örgüt olarak ortaya çıkıyor bütün medyada; sonra görüyoruz Suriye'nin güneyindeki Araplar, Türkmenler, diğer etnik gruplardaki bütün insanların oradan göç etmesini sağlıyorlar, insanlar yerlerinden ediliyor; sonra oraya kim yerleştiriliyor? PKK'nın Suriye uzantısı PYD yerleştiriliyor değil mi? Onu kim silahlandırıyor? Amerika. Amerika silahlandırıyor, o bölgeye yerleştiriliyor. Dolayısıyla arkadaşlar, ortaya konan gerçeklik bu. Dolayısıyla bunu bilmeden, bunu görmeden yaptığımız değerlendirmeler eksik kalır. Muhtemelen Sayın Bakan daha detaylı bir değerlendirme yapacaktır.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Zaten Bakan Bey biliyorsa burada cevap almak kendisine hakarettir.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, ben Komisyon Başkanı olarak ihtiyaç duyduğum yerlerde gerekli açıklamaları yapıyorum.

Şimdi, Sayın Murat Çan...

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, söz verdim size.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Hep bize müdahale ediyorsunuz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Söz verdim size, açtım mikrofonunuzu az önce, bir daha mı söz istiyorsunuz?

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Evet, evet, kısa bir söz isteyeceğim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

IV. AÇIKLAMALAR (Devam)

4.- Muş Milletvekili Sezai Temelli'nin Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un Şırnak Milletvekili Nevroz Uysal Aslan'ın Dışişleri Bakanlığının bütçesi üzerindeki konuşmasıyla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Şimdi, bu Netanyahu'yla ilgili sözlere bir açıklık getirmek için Netanyahu'nun bu sözlerine muhatap olmak üzerinden değerlendirmek gerekiyor. Neden muhatap olunuyor? Kaldı ki Netanyahu Gazze'ye saldırmıyorsa az daha Ankara'da ağırlanacaktı, şimdi o hafızayı da silemezsiniz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli... Sayın Temelli...

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Artı, başka bir hafızayı daha silmeyin; bakın, bizde fil hafızası var, hiçbir şeyi unutmuyoruz; siz ısrarla bir hafızayı silmek istiyorsunuz. 2013-2015 döneminde başta Erdoğan olmak üzere, bu konuda kayda geçmiş, hepimizin hafızasına yerleşmiş bir çözüm süreci hafızası vardır; lütfen, bunu görmezden gelerek yorumda bulunmayın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, Netanyahu'nun söylediklerini hiçbir kıymetiharbiyesi yoktur.

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Yoktur ama...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Dolayısıyla onlara referans vererek böyle bir ifade kullanmanız, öyle bir referans vermeniz de büyük bir acziyettir, onu da özellikle belirtmek isterim.

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Efendim?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Netanyahu'ya referans verecek duruma gelmişseniz bu da bir acziyettir; bu, doğru bir iş değildir; bunu lütfen yapmayın.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Sürekli bize ayar veriyorsunuz Başkanım, karşı tarafa hiçbir sözünüz yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Çan...

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Netanyahu konuşmuş; biz söylememişiz, Netanyahu söylemiş. Bize ne Netanyahu'dan!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Netanyahu kendini savunmak için her şeyi söylüyor.

Sayın Çan, buyurun.

MURAT ÇAN (Samsun) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan...

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Biz İsrail'e karşı elli yıldır mücadele ediyoruz, dün başlamadık. Bizim tarihimiz Deniz Gezmişlerin tarihi Başkan, emperyalizmi sonradan keşfetmedik biz.

HÜSEYİN ALTINSOY (Aksaray) – Biz tarihi de iyi biliyoruz.

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Emperyalizme karşı kimin mücadele ettiği tarihimizde belli.

MUSTAFA BAKİ ERSOY (Kayseri) – Sizin tarih biraz karışık!

SEZAİ TEMELLİ (Muş) – Yok, değil, değil; sen ağabeylerine sor!

MUSTAFA BAKİ ERSOY (Kayseri) – Sizin tarih biraz karışık!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, sükûneti tesis edelim.

Sayın Çan, buyurun.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Sor, sor; bak, yanında; sen bilmezsin tarihi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, Sayın Çan’a söz verdim.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) – Gayet iyi biliyoruz biz tarihi!

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Sen terörizmin ne olduğunu sor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Emperyalizme karşıyız değerli arkadaşlar.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Başkanım, sürekli bize müdahale ediyorsunuz, oraya hiçbir şey demiyorsunuz ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Onlara da müdahale ediyorum.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Adaletli ve hakkaniyetli yönetin lütfen!

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Hayır, bizi hiç konuşturmuyor.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Siz oturduğunuz yerden konuşuyorsunuz.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) – Biz bir şeyi inkâr etmeyiz, siz neyi savunduğunuzun farkında değilsiniz!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri...

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Dışişleri Bakanlığı (Devam)

b) Avrupa Birliği Başkanlığı (Devam)

c) Türk Akreditasyon Kurumu (Devam)

ç) Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Çan, lütfen başlayın.

Buyurun.

MURAT ÇAN (Samsun) – Teşekkür ediyorum.

“FETÖ’nün yurt dışı faaliyetlerini yakından takip ediyor ve bu terör örgütünün aynı zamanda bir istihbarat ve suç şebekesi olduğu gerçeğini muhataplarımıza aktarıyoruz.” Tam 3 satır -on üç saniye sürdü- 78 sayfalık Dışişleri Bakanlığı bütçesi sunumundaki FETÖ’ye ayrılan pay, birazdan soracağım sorularla da ilişkili. Ben, bir milletvekilim AK PARTİ’ye eleştiride bulunduğu neredeyse FETÖ’yle ilgili film çevirecek senaryolar yazarların burada FETÖ terör örgütünü 3 satırla geçiştirmesini herkesin, kamuoyunun takdirine bırakıyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sizleri saygıyla selamlıyor, Sayın Bakan ve Dışişlerimizin değerli bürokratlarına da hoş geldiniz diyorum.

3 satırla geçiştirilen durumu biraz açmak istiyorum. 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında diğer bütün bakanlıklarda olduğu gibi Dışişleri Bakanlığında da çok sayıda memur hakkında işlem yapıldığını biliyoruz. Şu ana kadar Bakanlıktan paylaşılan bilgiler çok yüzeysel oldu, ben biraz daha detaylı bilgi verilmesini istiyorum. Örneğin, Dışişleri Bakanlığının yurt dışı teşkilatında diplomatik

görevdeyken 15 Temmuzun ardından merkeze çağrıldıkları hâlde Türkiye'ye dönmeyen diplomatlar kimlerdir? Bu isimler hangi görevdeydiler yani ünvanları nedir ve hangi ülkelerde görev yapıyorlardı? Dışişleri Bakanlığı, firari diplomatlar konusunda, firarları öncesi görev yaptıkları ülkelerin idari ve adli makamları nezdinde hangi hukuki işlemleri gerçekleştirdi? Firari diplomatların hangi ülkelerde olduğuna ilişkin istihbari faaliyet yürütüldü mü? Firari diplomatların buldukları ülkeler tespit edilebildi mi, tespit edildiyse bu ülkelerin idari ve adli makamları nezdinde bir girişimde bulunuldu mu; sonuç ne oldu? Firari diplomatların önemli bir bölümünün Türkiye'nin müttefiki gibi görünen ülkelerde görev yaptıkları ve bu ülkelerin bu firarlara göz yumdukları, bu ülkelere başka ülkelere geçişleri sürecinde yardımcı oldukları yönünde bize ulaşan ciddi iddialar var; bu konuda da bir değerlendirme yapmanızı istiyorum Sayın Bakan.

İlave olarak, az önce burada bir tartışma yaşandı ve ülkemize kasten, cumhuriyetimize kasten "uydu devlet" imasında bulunuldu. Ben, İsmet Paşa'nın, Tevfik Rüştü Aras'ın ve Fatin Rüştü Zorlu'nun makamında oturan Sayın Bakanımızdan bir cevap talep ediyorum; burada kasıt ne olmuştur? Partimizi, Cumhuriyet Halk Partisini ve cumhuriyetimizi kuran Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk...

Sayın Bakan beni dinlemiyor Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakan dinliyordur Sayın Çan.

MURAT ÇAN (Samsun) – Peki, herhâlde daha önemli bir bilgi geldi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Muhtemelen bir bürokratından bilgi alıyor, siz devam edin lütfen.

MURAT ÇAN (Samsun) – Anladım, tamam.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Siz devam edin, Dışişleri bürokrasisi sizi dinliyor.

MURAT ÇAN (Samsun) – Kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı'nın bütün mirasını devralmıştır, en ufak bir eleştiride bulunmaya yeltenmemiştir, borçlarını da son kuruluşuna kadar ödemiştir. Dolayısıyla burada kastedilen "uydu devlet" in ciddi anlamda hem sizin tarafınızdan açıklığa kavuşturulması hem de Sayın Bakan tarafından cevaplandırılması gerekir.

Ben soruyu şöyle detaylandırayım: Acaba bu "uydu devlet" Süleyman Şah Türbesi'ni geri taşıyan devlet midir, Trump'ın mektubunu iade eden devlet midir, Rahip Brunson hadisesinde geri adım atan devlet midir yoksa sayaçlı kapıda bekleyen devlet midir; beyzbol fotoğrafına, sopalı fotoğrafa maruz kalan devlet midir; 1 Mart tezkeresini Meclisten geçirmeye çalışan devlet midir?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Oğuz Kaan Salıcı? Yok.

Sayın Sezgin Tanrikulu? Yok...

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Buradayım, burada Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Vallahi ses çıkardın, gidiyordum yoksa.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Buradayım Başkan, bekle.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ben de onu aradım, gözlerim aradı ama...

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Zaten Kürtleri çok az görüyorsunuz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, son konuşmacı Sayın Tanrikulu...

Sayın Tanrikulu, nasıl görebilirim, eğilmişsiniz; özellikle de bakıyorum buradan.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – En sona bıraktınız bizi, bir de görmüyorsunuz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Grubunuz en son yazmış, ben ne yapabilirim; bakın, ben burada sözcülerin gönderdiği listeye göre hareket ediyorum yani Sayın Türelî'yle konuşmanızı tavsiye ederim.

Evet, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Tabii, çok gerilim de var gerçekten. Mecliste bu ortamı görünce bu kadar temel meseleler konuşuluyor sokağın ne kadar daha gergin olduğunu daha iyi anlıyoruz gerçekten. Mecliste birbirimizi dinleyemiyorsak yani her konuşmaya müdahale ediyorsak sokağın ne hâle geldiğini hep beraber de izliyoruz.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum öncelikle.

Şimdi, öteden beri öğrendiğimiz şu: Sonuçta dış politika, iç politikanın devamıdır. İç politikadaki siyasal tercihler, yönelimler dış politikaya da yön verir. Dolayısıyla Adalet ve Kalkınma Partisinin yöneldiği eksen Türkiye’de demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygı veya işte, Türkiye’nin en temel meselesi olan Kürt meselesinin sadece güvenlikçi politikalarla çözümü değil, başka bir raya girdiği için dış politikada da sonuçta Türkiye’nin tercihleri farklı bir yöne doğru yöneldi.

Neden bunları söylüyorum? Ben 1999’dan bu yana her sene Avrupa Birliği ilerleme raporlarına bakarım. Hatta ilk başlarda çok da heyecanlı bakardık yani Türkiye’de bürokrasi de çok heyecanlı bakardı. Burada bir anımı da anlatayım: 2004 yılında Genişleme Komiseri Verheugen Türkiye’ye gelmişti. İlk defa böyle, bu düzeydeki bir bürokrat yani siyasetçi ya da neyse Diyarbakır’a da geldi Abdullah Gül’ün Dışişleri Bakanlığında; ben de Diyarbakır Barosu Başkanı olarak Dışişleri Bakanı Abdullah Gül’ün onayıyla kendisine, kendilerine, o heyete sivil eksperlik yaptım. Yani Türkiye’nin yeni yönelimini, AB’ye dönük vizyonunu, insan haklarına dönük vizyonunu kendilerine anlattım ve eşlik ettim yani boşaltılan köylere falan gittik. Verheugen Diyarbakır’a geldiği zaman -hiç unutmuyorum, bugün gibi aklımda- Diyarbakır’ın bütün panolarına Kürtçe, Türkçe ve İngilizce “Yurttaş Verheuggen Hoş Geldin” diye yazılmıştı. Yani onu görünce de Verheugen, bütün panolarda kendi resmini görünce, ismini görünce şaşırılmıştı yani Alman politikacı Brüksel’de kalıyor ama Diyarbakır’da bütün panolarda havaalanından bütün merkeze kadar kendi fotoğrafları var. Nedeni şuydu: Kürt’lerin AB’ye olan inancı ve demokrasiyle, insan haklarıyla, özgürlüklerle bu meselenin çözümüne olan inançtı. Adalet ve Kalkınma Partisine bu konuda büyük bir destek de sundular o zamana kadar. Ama ne olduysa sonra oldu, Adalet ve Kalkınma Partisi siyasal tercihlerini değiştirdi ve Türkiye’nin Kürt meselesi 2004 yılına kadar kendi dinamikleriyle çözümlene imkânına sahipken maalesef başka etkilerle ve ne devreye girmişse -sizler daha iyi bilirsiniz- o eksenden çıktı ve Türkiye’nin Kürt meselesi bölgesel, uluslararası bir meseleye dönüştü aynı zamanda. Bu, bir siyasal tercihtir. Zaman zaman kesildi, süreçler başladı; Oslo süreci, çözüm süreci ama...

Şimdi, son yedi yılda geldiğimiz noktada, sonuçta bu mesele Türkiye’nin kendi meselesi olmaktan çıktı, Türkiye’nin kendi dinamikleriyle çözümlene potansiyelinden çıktı, başka bir potansiyele dönüştü; bu da AK PARTİ’nin başarısı(!) Yani devrıldığı 2002’de iktidara geldiği zaman bakın, Türkiye’de bir tek silahlı örgüt mensubu yoktu, bir tek çatışma yoktu, bir ölüm yoktu ve büyük beklenti vardı örgütün silah bırakacağı konusunda. Eğer bir siyasi kararlılık göstermiş olsaydı o zaman, bir siyasi kararlık gösterseydi belki bugün silahı ve çatışmayı, terörü değil, başka şeyi konuşacaktı. Böyle bir Türkiye devrildi 2002 yılında. Yakalanmış Öcalan, hapiste, kendisinin çağrısıyla bütün silahlı unsurlar Türkiye’nin kara sınırların dışına çıkmış ve bir barış beklentisi var. O zaman bizden istendi, Diyarbakır Barosundan da istendi, nasıl silah bırakıldığı konusunda bir yasa teklifi de yazdık, gönderdik ama o siyasi kararlılık olmadı, başka bir sürece evrildi.

Şimdi, şöyle bir şey oldu 28 Mayıs'tan sonra... Sürem de çok az kaldı. Ben bu Hükümet tablosunu görünce şuna sevindim açıkçası: Yani başka bir devlet iktidarı var dedim yani bir devlet akli herhâlde bu işe hâkim olacak. Neden? Sonuçta eskiden beri bakarız; Millî Savunma Bakanı kim, İçişleri Bakanı kim, Dışişleri Bakanı kim ya da Sağlık Bakanı kim, Millî Eğitim Bakanı kim? Bu Bakanların tümüne baktığımız zaman tümü, sonuçta müktesebatı devlete ait olan insanlar yani siyasetle ilgili bir geçmişleri yok, bir siyasi partinin gençlik örgütünden gelmiyorlar, tüm eğitimlerini devletten almışlar. Dolayısıyla belki başka bir devlet akli bu işe hâkim olacak, sonuçta yeni bir dönem başlayacak ama maalesef, içerideki kutuplaşma, ağır dil, öfke dili, başka bir dil ve siyasi tercihler, sonuçta 28 Mayıs'ta devreye girmesi gereken başka bir akli da başka bir yere götürdü; dolayısıyla öyle olmaması lazım yani Türkiye'nin vizyonu bu değil. Yani, şimdi, Kopenhag Kriterleri diyoruz, "Ankara kriterleri uygulayacağız." diyor. Ankara kriterleri şimdi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uymamak mı ya da Anayasa Mahkemesi kararına uymamak mı? Bunu hiç kimseye anlatamayız, biz de anlatamayız, bizim de muhataplarımız var. Ya, anlatamıyoruz zaten yani sonuçta böyle bir Türkiye dış politikası vizyonu olamaz...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanrıkulu, mikrofonunuzu açıyorum, toparlayın lütfen.

Bir dakika veriyorum.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Tamam, toparlıyorum.

Beklenen şu: AB raporunu ben de okudum Sayın Bakan, yani bu, rahmetli bir politikacının dediği "Elimizle çöpe atarız, elimizin tersiyle iteriz." falan değil; sonuçta elimizin tersiyle de itemeyiz, çöpe de atamayız. Dışişleri bürokratları buna cevap yazarken ya da şey yaparken en kısa yolu seçtiler şimdi. Neden? Tek tek cevap vermiyorlar, o siyasiliği devraldılar: "Elimizin tersiyle iteriz." Ama burada önemli eleştiriler var Türkiye'nin demokrasisi bakımından. Ne söylüyor Türkiye, siz ne söylüyorsunuz, Hükümet ne söylüyor? Ne zaman normalleşeceğiz; ne zaman Kürt meselesini gerçekten bu çatışmadan, silahtan ve uluslararası aktörlerin müdahalesinden çıkarıp kendimiz burada kavga etmeden çözeceğiz; birbirimize "terörist" demeden, birbirimizi dinleyerek? Bunlar, sonuç itibarıyla... Devlet akli eğer bugün bu Hükümette ise onların karar vermesi lazım çünkü sizin müktesebatınız siyasete ait değil, siyaseti okuyabilirsiniz ama siyasete ait değil.

Ben tekrar teşekkür ediyorum, hayırlı olmasını diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, böylece, Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin de söz taleplerini geçeceğiz.

Soru-cevap kısmına geçeceğim.

Soru sormak isteyen milletvekilleri sisteme girsinler lütfen, öncelik sırasına göre söz vereceğim.

Bir dakika süre veriyorum genelde, dolduğu zaman otomatik olarak mikrofonunuz kesiliyor, bir daha açmayacağım.

Saadet Partisi sözcüsü Sayın Temurci, buyurun lütfen.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Sayın Başkan, Sayın Bakanım, değerli milletvekili arkadaşlarımız, Dışişlerimizin çok güzide mensupları; hepinizi saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Şimdi, tabii, Dışişlerini konuşuyoruz, tartışmalı da bir ortamdayız. Cumhuriyeti hep birlikte kurduk, 85 milyonuz, kendi içimizde sıkıntılarımız olabilir ama aslında Dışişleri dendiğinde akan sular duruyor, millî bir mesele, hepimizin meselesi; başarısı bu ülkenin başarısı, başarısızlığı da bu ülkenin başarısızlığı. Dolayısıyla ben böyle konuşmaların bir yerinden katıldım. Şöyle, cumhuriyet tarihine

bakıldığıında -tabii ki çok değerli bürokratlarımız var, onlar bizden çok daha iyi bilirler ama- öyle bir süreç ki yüzyıllık süreç yani cumhuriyet kurulana kadar “Ya istiklal ya ölüm!” diyerek dış politika setini belirlemiş bir Türkiye var, 1923’ten 1939’da savaş başlayana kadar “Yurtta barış, dünyada barış!” diyen bir Türkiye var. Tabii, sonra bu politika uygulamalarında çok büyük değişiklikler oldu. Sonuç itibarıyla, dünyada ne oluyorsa, bölgemizde ne oluyorsa Türkiye hariciyesi de ona göre yeni politika setleri uyguluyor.

Şimdi, buradan hareketle, ben Sayın Bakanımıza hızlıca bir iki şey sormak istiyorum. Tabii, Arap Baharı sonrası Türkiye âdeta “containment” dediğimiz bir çevrelemeyle karşı karşıya. Ben burada milletvekillerimize de özellikle şunu tekraren hatırlatarak altını çizmek isterim: Yani yirmi yıl önceki Türkiye’nin bölgesel diplomasisi ve politikaları ile şimdiki bir olamaz. Bizim artık güney komşumuz Amerika ve Rusya, bizim bunları görmemiz gerekiyor. Çevremizde, bugün, eğer Girit’ten başlayarak Dedeağaç’a kadar ABD buralara bir şeyler yerleştiriyorsa Türkiye’nin büyük bir çevreleme politikasıyla karşı karşıya kaldığını görmemiz gerekir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Toparlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – 2010 yılına kadar Türkiye’nin iddiaları vardı, işte “merkez ülke” olma iddiamız vardı. Ben, aynen cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi, nasıl “Yurtta barış, dünyada barış!” derken o yükselen faşizmi aşmak adına Sadabat Paktı’nı, Balkan Paktı’nı, Kellogg-Briand’ı, bütün bunları yapabilen bir Türkiye varsa Türkiye’nin yeni bir politika vizyonuna ihtiyacı olduğunu düşünüyorum dış politikada. Dolayısıyla, merkez ülkeden hareketle, bu hâlâ devam ediyor mu? Onu biraz açmanızı isterim. Türkiye’nin yumuşak güç olabilmesi için sevgili Bakanım -bu işleri hepimizden iyi bildiğinize de eminim- yani açıkçası dış politika hukuk demek, dış politika demokrasi demek, iyi yetişmiş insan gücü demek, uluslararası kurumlarda etkin olmak demek ama dış politika her şeyden önce güçlü bir ekonomi demek. Burası Plan ve Bütçe Komisyonu. Öyle kapatayım. Bizim şu anda dış politikada elimizi bağlayan en önemli meselelerden bir tanesi maalesef ekonomi; inşallah bunları aşarız.

Son söz, bütçenize baktım, sadece şöyle bir bilgi vereyim: 2025 yılında -kalkınma planımızda- dolar kuru 43,9 olarak yazılmış. Sizin bütçenizde artış yüzde 22-23 görünüyor yani 2024’ten 2025’e geçerken. Yani her ödemesini neredeyse dövizle yapan yurt dışında bir Bakanlık olarak inanın, artan uluslararası riskleri de düşündüğümüzde, Dışışleri bizim elimiz kolumuz olacak. Belki Türkiye’nin ayakta güçlü kalabilmesi için çok önemli bir Bakanlık. Binde 5’lerden geldik, binde 3,5’a indik, bu yıl binde 2,8’e inmiş olduk bütçede; ben gerçekten bunu çok yetersiz buluyorum.

Allah yolumuzu açık eylesin. İnşallah, bütçemiz hayırlara vesile olsun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Şimdi, değerli milletvekilleri, soru-cevaba geçiyoruz.

Öncelik sırasına göre, öncelikle Komisyon üyelerimizden... Ekranda çok fazla isim gözükmüyor, bunlarsa işimiz rahat.

Sayın Ök, buyurun.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Teşekkür ediyorum.

Biz coğrafyamızda güven ve istikrar için çalışıyoruz. Rusya-Ukrayna savaşı ve bugün Gazze’de yaşanan katliama kalıcı bir barış için sarf ettiğimiz çaba ortadadır. Türkiye zorluklara rağmen savaşın aktörleriyle diyalogu sürdürebilen tek NATO üyesi durumunda. Kimin dünya barışı için, huzuru için mücadele ettiği ortadadır. Muhalefetin iddia ettiği gibi, herhangi bir kutba sırtını dönmüyor, aksine dünya huzuru ve barışı için 360 derecelik bir dünya diplomasisi yürütüyoruz. Ha, birilerinin sırtını yasladıkları bu durumdan rahatsızsa o da onların sorunu.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Hakikaten öyle Sayın Ök, kesinlikle öyledir.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Soru soracaktı.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Biz, ülkemiz ve bölgemizin güvenliği için ne gerekiyorsa yaptık, yapacağız. Sayın Bakanım, diplomatik ağı olarak dünyada kaçınıcı sıradayız?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ocaklı...

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Sayın Bakan, 15 Temmuz darbe girişimi sırasında MİT’in başındaydınız. O gün Cumhurbaşkanımız size ulaşamadığını beyan etti, darbeyi eniştesinden öğrendiğini söylemişti. Cumhurbaşkanı size niye ulaşamamıştı o gün? Bunu merak ediyorum. Şimdi ulaşabiliyor mu mesela?

İkinci soru: Türkiye Büyük Millet Meclisinde kurulan “Darbe Komisyonu” diye bir Komisyonumuz vardı, oradan size bir davet geldi ama onların çağırısına katılıp oraya neden gidip bilgi vermediniz?

Üçüncü sorum: Haberlere de konu olan ses kaydında “Suriye’yle savaş sebebi ortaya çıkarmak için gerekirse sınır ötesine geçer ve bu tarafa 4 füze atarız.” diye bir ses kaydı yayınlandı. Bunu siz mi dediniz; bu var mıydı, gerçek miydi?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Akay...

CEVDET AKAY (Karabük) - Teşekkürler Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, Dışişleri gelenekleri ve kurumsal kültürüyle bürokraside müstesna bir yere sahiptir. Bakanlığınızda müsteşar ve müsteşar yardımcılıklarını bakan yardımcısı yetkileriyle yeniden oluşturup kariyer diplomatlardan oluşan bir yapılandırma düşünür müsünüz?

Yaşanan ekonomik kriz nedeniyle sıcak para arayışlarına ilişkin çeşitli bakanlıklarca yürütülen temaslarda ülkemizin muhatabı olacağı yükümlülüklerin dış politikamıza olası etkileşimleri hakkında Bakanlığınızla istişare edilmekte midir?

Bir de Dışişleri Bakanlığının en önemli amaç ve hizmetlerinden biri terörizmin finansmanı ile mücadele, uluslararası eş güdümün güçlendirilmesi, terör örgütlerinin propagandasına karşı uluslararası düzeyde etkin mücadele etmektir, yeterince yapılıyor mu? Bu konuyla ilgili yeterli bütçeniz var mı?

Ben, şahsınıza ve Bakanlık mensuplarına yeni bütçe döneminde başarılı çalışmalar diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Kurt...

RESUL KURT (Adıyaman) - Sayın Bakanım, öncelikle size ve şahsınızda personelinize hizmetlerinizden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Suriye'nin kuzeyinde PKK-PYD/YPG teröristleri tarafından çocuk ve kadınlar başta olmak üzere kaç kişi öldürülmüştür? Suriye'nin kuzeyinde kaç yabancı uyruklu terörist vardır? Suriye'nin kuzeyindeki terör örgütlerinin zulmünden, katliamlarından, baskılarından, çocukların zorla silah altına alınmasından kaçarak Türkiye'ye sığınan kaç kişi vardır? Dünya Çocuk Hakları Günü'nde soruyorum: PKK-PYD/YPG ve bu terör örgütlerinin iş birliği yaptığı DEAŞ/İŞİD başta olmak üzere envai çeşit terör örgütleri kaç çocuğu öldürmüştür, kaç çocuğu zorla silah altına almıştır? PKK-PYD/YPG terör baronları hangi ülkeler tarafından silahlandırılmaktadır?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Türelî...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç eden vatandaşlarımızın mülkiyet problemi var, Bulgaristan'da kalan gayrimenkulleri alamıyorlar. Bunun da gerekçesi 1926 tarihinde Türkiye ile Bulgaristan arasında imzalanan bir Ankara Anlaşması ve ona dayalı çıkan ikamet sözleşmesi var, orada diyor ki: "Bulgaristan'daki Türkler ile Türkiye'deki Bulgarlar göç ettikten itibaren iki yıl içinde malları serbestçe elden çıkartırlar, buna ilişkin ikincil mevzuat çıkartılır." Fakat bu ikincil mevzuat hiç uygulanmamış ve aynı zamanda bunun önceyi mi kapsadığı -özellikle Balkan Harbi döneminde gidenleri- sonrayı mı kapsadığı belli değil; buna dayalı olarak açılan mahkemeler Bulgaristan'da reddediliyor. Bu konuda Ankara Anlaşması'nın yorumlanmasına ilişkin bir çalışma yürütmeyi düşünüyor musunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Altınsoy...

HÜSEYİN ALTINSOY (Aksaray) – Sayın Bakanım, gurbetçi hemşehrilerimizin araçlarını yurda getirme süresinin hesaplanmasında ikamet süresinin altı ay yerine bir aya indirilmesi talepleri vardı. Ayrıca getirilen araçların en az dört yıl süreyle ülkemizde kalmasının sağlanması talebi var; Bakanlığımızın bu konuda desteklerini bekliyorlar.

İkinci bir soru... TÜRMOB, meslek mensuplarımız mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler, diğer serbest meslek erbablarında olduğu gibi on beş yılı tamamlamaları hâlinde yeşil pasaport verilmesi hususunda Bakanlığımızın destek vermesini talep ediyorlar.

Ben teşekkür ediyorum, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ– Teşekkür ediyorum.

Sayın Yeneroğlu...

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Evet, Sayın Bakanım, rasyonel zemine dönme başlığı altında Kopenhag Kriterlerine dönme konusunda bir yol haritanız var mı?

İkinci sorum: 3 Kasım'da Astana'da Türk Devletleri Teşkilatı Zirve Toplantısı'na Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin davet edilmemesini nasıl değerlendiriyorsunuz? 2021'de duyurulan KKTC'nin davet edilebileceği bir Doğu Akdeniz Bölgesel Konferansı hazırlıkları ne durumda?

Yine, Türkiye'nin Avrupa Konseyi kararlarını uygulama konusunda gündemi nedir?

ABD'yle ilişkilerimizin doğru yönde ilerlediğini düşünüyor musunuz? Son soru olarak da demin de bahsettiğim eğitim ve kültür anlaşmaları konusunda, özellikle Danimarka ve Avusturya'yla ilgili eksiklikleri giderme konusunda Dışişleri Bakanlığımızın bir gündemi var mı? Bunun ötesinde, en aktüel 1961 tarihli Eğitim ve Kültürel İşbirliği Anlaşmamız var, o da Belçika'yla; Almanya 58...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Çakırözer...

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Sayın Bakan, Türk diplomatlarının yabancılarla evlenmesine izin verilmeyeceği, evlenenlerin kritik pozisyonlara getirilmeyeceği şeklinde değerlendirmeniz kurumunuz açısından yanlış bir değerlendirmedir. Ayrıca, eğer böyle bir sorgulama yapacaksa bunu eşlerden önce çifte vatandaşlık taşıyan, siyasi atama olan büyükelçilerinizden hatta bakanlarınızdan başlatmanız daha doğru olmaz mı?

Sayın Bakan, diplomatların eşlerinin pasaportuna varana kadar, emeklilik projesi gibi büyükelçi atanan AK PARTİ’li vekillerin, saray bürokratlarının her tür diploması geleneğini yerle yeksan eden açıklamalarını, uygulamalarını, paylaşımlarını yakından izlemeniz ve engelleniz gerekmez mi?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Cupolo...

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Sayın Bakan, Washington Post’un 14 Kasım’daki haberinde, Türkiye’nin Rusya’nın petrolünü alıp Hatay Dörtyol’da işleyip Yunanistan’a, oradan da Avrupa Birliğine gönderdiği, bununla da yaptırımları deldiği söyleniyor. Bakanlığımız bununla ilgili bir açıklama yayınlayacak mı?

Aynı zamanda Reuters’ın 10 Ekim tarihinde Türkiye’nin sınır ötesi operasyonlarına dair detaylı bir raporu var -az önce de alıntılamaştım- onunla ilgili bir inceleme yapıp detaylı bir açıklama yayınlayacak mısınız?

Amerika Birleşik Devletleri’nin yıllık çıkardığı İnsan Hakları Raporu’nda, Türkiye’nin desteklediği güçlerin çocuk asker kullandığı söyleniyordu. Bu rapora dair bir düzeltme tekitabiz olacak mı?

Aynı zamanda, şu kitapçıkta 590 bin Suriyelinin gönüllü bir şekilde Suriye’nin kuzeyine yerleştirildiğini söylemişsiniz; nereye yerleşti onlar, eskiden orada kimler vardı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Uysal Aslan...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – İki şey soracağım.

Birincisi, Sayın Öcalan üzerinde yirmi beş yıldır uygulanagelen tecrit sisteminin iç hukuka ve uluslararası hukuka rağmen üç aydır hiçbir şekilde haber alamama hâlinin Dışişleri Bakanlığınızın ve uygulamış olduğu dış politikayla bağlantısı nedir? Bakanlığınızın temsilcisi olduğu Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinde Sayın Öcalan’la ilgili Mart 2014 tarihinde Öcalan (No.2) kararı sekiz yıldır sadece bir kez Komitenin gündemine geldi. Bu kararın gündeme alınmasına dönük bir engelleme hâlinizin amacı nedir?

Yine ülkede yaşayan, yüzlerce ağırlanmış müebbet hapis cezası alan kişilerin lehine, Sayın Öcalan’ın da içerisinde bulunduğu ağırlanmış müebbet hapis cezasının değişimiyle ilgili Komitedeki sorumluluğunuz gereği Bakanlığın bir hazırlığı var mı?

Yine biraz önce söylemiştim, Ankara Gar katliamının firarı sanığı “Ahmet Güneş” adına gelen dijital evraklarda ortaya çıkan Münbiç’te cihatçı çetelerin eğitim mevzisi alanlarında çekilen “AFAD” yazılı çuvallarla ilgili herhangi bir soruşturma ve araştırma başlattınız mı? Bunun sonucunda...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Öneş Derici...

SÜREYYA ÖNEŞ DERİCİ (Muğla) – Sayın Bakan, malumlarınız üzere muhalefet partileri milletvekillerinin soru önergeleri, dış politika konularında eleştirme yoluyla veya sorular sorarak toplumu bilgilendirme amacını taşımaktadır. Soru önergelerimize kısa cevaplar verilmekte, tek cümlelik veya geçiştirici yanıtlar almaktayız. Bu çerçevede, önümüzdeki süreçte mahiyetinizdeki personele bu konuda bir talimat vererek detaylı cevaplar verilmesini sağlamayı planlıyor musunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakana, cevap hakkı için otuz dakika vereceğim ancak öncesinde görüşmelere on dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 20.15

ÜÇÜNCÜ OTURUM**Açılma Saati: 20.32****BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)****BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)****SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)****KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)**

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; 22’nci Birleşimin Üçüncü Oturumunu açıyorum.

Şimdi görüş, eleştiri ve sorulara cevap vermek üzere Dışişleri Bakanımız Sayın Hakan Fidan’a söz vereceğim.

Sayın Bakanım, süreniz otuz dakikadır.

Buyurun lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKANİ HAKAN FİDAN – Sayın Başkan, çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri; öncelikle, bu yoğun maratonda gösterdiğiniz çaba ve çalışma için şükranlarımı sunmak istiyorum. Gerçekten benim için de ilginç bir deneyim oldu; yedi saat boyunca kesintisiz, saygıdeğer milletvekillerinin kendi görüşlerini, performanslarını gördük. Gerçekten çok değerli görüşler vardı, tespitler vardı, eleştiriler vardı, teşvik etmeler vardı, övgüler vardı; bunlar için teşekkür ediyorum. Yapıcı eleştirilerin hepsini tek tek not aldık.

Buraya gerçekten Bakanlıkta görev yapan bütün yönetici ekibimle beraber geldim. Bütün milletvekillerimizin söyledikleri sözleri -arkadaşlarımızla aramızda daha önce görev bölümü yapmıştıktek tek not aldılar, tespitlerin hepsini not aldık. Tabii, bu tespitlerden, yapıcı eleştirilerden uygun olanlarını tabii ki gündemimize taşıyacağız; bu bizim görevimiz ama diğer taraftan, zaman zaman bir yarı protest, yarı başka türden amaçlarla yapılan ifadeler de var. Tabii, ben onların sınıflandırmasına girmiyorum ama onları kendi devlet ciddiyetimden dolayı çok fazla gündeme taşımak istemiyorum ama yapıcı eleştiriler için de teşekkür ediyorum.

Gerçekten çok soru var, çok tespit var. Dediğim gibi, eğer sayın vekiller kusurumuza bakmazlarsa biz birçoğuna -belli konularda tek tek- yazılı cevap vereceğiz ama ben soruların hepsini topladım, belli başlıklar altında bunlara cevap vermeye çalışacağım sürem yettiği kadar, sürem yetmediği yerde de dediğim gibi, arkadaşlarım buna cevap verecekler.

Öncelikle ben kurumsal konulardan başlamak istiyorum. Bütçemizin durumuna ilişkin endişe eden sayın vekillere çok teşekkür ediyorum, desteğini gösteren vekillere de çok teşekkür ediyorum. Gerçekten Dışişleri bütçesi yani rekabet ettiğimiz bu dünyada bizim için Bakanlık ve diplomasi önemli bir enstrüman, artırılması gereken bir bütçe. Bizim talep ettiğimiz bütçenin neredeyse tamamına yakını verildi. Şöyle bir durum var saygıdeğer milletvekilleri; daha önce görev yaptığım kurumlardan da biliyorum yani Hükümetimizin, Cumhurbaşkanımızın, milletvekillerimizin genelde yaklaşımı şu şekilde oluyor: Bir kurum gerçekten kendi alanında çığır açıcı kurumsallaşma, faaliyet ve proje getiriyorsa ona bütçe bulunuyor yani önemli olan, o kurumun ne kadar çok çalışıp gayret ettiği. “Ben size para vereyim, siz iş yapın.”dan ziyade “Siz düşünün taşın, ortaya proje koyun, çaba koyun, nerede ihtiyacınız var, ben orada sizin arkanızda durayım.” yaklaşımı hep benimseniyor.

Bunun için, ben kuruma geldiğimden beri değerli milletvekilleri, daha önce emanet edilen kurumlarda da hep aynısını yaptım, ilk önce bir gözleme sürecinde bulunuyorum yani buranın gerçekten kurumsal olarak dokunulması gereken yerleri ne, geleneksel olarak sabit kalmış, kimliğini oluşturan omurga konular nelerdir; hangisi devlet maslahatıyla uyuyor, hangisi kendisini çok fazla kutsarken devleti önemsemiyor -bunlar çok teknik konular- onları yakından gözledikten sonra köklü bir reforma başlıyoruz ve bunu yaparken de arkadaşlarımızla derin istişare içerisindeyiz yani gerçekten Dışişlerindeki arkadaşlar...

Ben burada tespitlerimi sizlerle paylaşıyorum. Altı ay oldu ben göreve başlayalı, uzun yıllar da gerek TİKA'da olsun gerek Başbakanlıkta gerek Millî İstihbarat Teşkilatında -yirmi yıldır kesintisiz-Dışişleri mensuplarıyla çok yakın çalıştık. Yani hatta TİKA'daki üçüncü, dördüncü yılımdan sonra vardığım sonuç şu olmuştur: Ya, bu arkadaşlar gerçekten çok fedakârca çalışıyorlar -yani dünyanın her yerine- sürekli yeni bir ülke, yeni bir il, yeni bir yaşam, yeni bir çevre, yeni bir habitat, yeni bir hava yani her şey yeni ve bu insanlar yirmi sene, otuz sene hayatlarını böyle geçiriyorlar ve hep sağlıklı, sağlam ve üreten durumda kalmaları da gerekiyor. Şimdi, bu tabii büyük bir fedakârlık yani bu fedakârlığı göz ardı edemeyiz. Fakat burada bir ters orantı var sayın vekiller yani tabii, bunu burada da söylemekten geri durmayacağım; gözlem olarak, bizim bireysel olarak diplomatlarımız ne kadar iyiyse kurumsal olarak da kapasitemiz o kadar geliştirilmeye muhtaç yani kurumsal olarak gerçekten çok şey yapmamız gerekiyor. Bu ne demektir? Çok iyi diplomatınız var ama hepsini topladığınız zaman çok iyi diplomasi ortaya çıkmıyor. Dolayısıyla çok yoğun kurumsal çalışma yapmanız gerekiyor, sistematik bir şekilde sürekli reform, sürekli kesintisiz bir değişim içinde olmanız gerekiyor. Bu sadece Dışişleri Bakanlığı için değil bütün bürokrasiler, bütün organizasyonlar yani bütün organizasyonel kurumlar için; ister sivil olsun ister devlet sektörü olsun gerekli olan bir durum. Dolayısıyla "Bir defa reform yaptık, değişime uğrattık daha sonra bu gidecek." diye bir şey yok. Kesintisiz bir şekilde değişim olmasını bilmek gerekiyor. Millî İstihbarat Teşkilatında da yani bu reformları yaparken arkadaşlara söylediğimiz şey: En büyük değişim, değişimin kendisini kabul edip kesintisiz olduğunu varsaymaktan geçiyor. Burada da bizim bu noktada arayışlarımız sürüyor yani belli tespitlerimiz oldu, ona başladık. Arkadaşların kurumsal olarak desteklenmesi önemli, bizim diplomatlarımızın. Yani ne diyorum: Kullandığı haritadan oturduğu yere kadar, yaptığı görüşmelerin depolandığı IT sisteminden sorgulama sistemi geliştirilmesine kadar yani diplomasiye çok fazla katkı verecek yan desteğin üretilmesi gerekiyor; bunlar önemli.

Artı, personel sayısı gerçekten belli noktalarda az, özellikle FETÖ kalkışmasından sonra, Dışişleri Bakanlığında yapılan temizlikten sonra belli miktarda personel düşmesi oldu. Bu konuda da tabii, yapılan, atılan adımlar var. Personel kalitesinden vazgeçmeden bu sayıyı nasıl artırabiliriz, onun için çalışıyoruz. Cumhurbaşkanlığımızla da bu konuda anlayış birliği içerisindeyiz, kadro almak sıkıntı olmuyor bu yıl itibarıyla ama gerçekten uygun arkadaşları bulmakta sıkıntı yaşayabiliyoruz yani gençlerimizi kamu hizmetine teşvik etmekte daha fazla çalışmamız gerekiyor. Biliyorsunuz, eskiden Hariciyeye girmek bir ayrıcalıktı çünkü yurt dışını görmek mümkündü. Şimdi, aslında ülkemizin gelişmişliği şuradan belli: İnsanlar özel sektörde veya kendi işlerinde çalışarak da yurt dışına artık gidebildikleri, para kazanabildikleri için yani Hariciyede çalışmak biraz daha teknik ve gönüllülük esasına, bir merak aslında dönüşmüş oluyor. Burada gençleri teşkilata çekmek durumumuz var, ona çalışıyoruz.

Bazı vekillerimiz dikkat çektiler yani bizim diplomatlarımızın çok fazla yük taşıdığı alanlardan biri de... Bizde alan uzmanından ziyade genel uzman vardır yani bir arkadaşı her coğrafyada, her şartta, her konuda çalıştırırınız. Bu, tabii, istediğiniz orandaki verimliliği getirmiyor yani sayı az olduğu için ama arkadaşların niteliğini ve diplomatik kariyer tırmanışını bozmadan sayıyı artırmak,

ihtisası çoğaltmak gerekiyor; en büyük reform da zaten burada olacak. Onun da altını çizmek istiyorum. Özellikle coğrafyaya uygun insan bulmamız için uygun dilde arkadaşları bulmamız gerekiyor, ona yönelik yönetmelik değişikliklerini konsolosluk ihtisas memurlarında yaptık, meslek memurlarında da yapacağız. Bunu ilk alımda ortaya koyuyoruz. Yukarıya doğru tırmanırken tırmanma basamaklarında daha nitelikli seçme işine gireceğiz çünkü dünyada artık 5'inci sırada olan bir diplomatik ağıımız var yani gerçekten çok büyük bir ağı. Bunu en verimli şekilde çalışması için çok üstün nitelikli diplomatlara ihtiyacımız var.

Alanda faaliyet gösterecek diplomat ve diğer sınıftaki arkadaşlarımız da merkezde dış politika yapımına ve uygulanmasına katkı verecek. Gerçekten kurmay zekâyâ ve birikimine sahip arkadaşların da ayrı ayrı becerilere sahip olması gerekiyor. Gerçekten kritik kararlarda görev alan arkadaşlarımız yani şimdi, bunların yaptıkları gözüküyor, çoğu zaman basında değiller ama şu anda benim bildiğim en az 10-12 tane çok kritik görüşme aynı anda gidiyor; işte tahilla ilgili giden var, Akdeniz'deki bilmem ne, enerji konusuyla ilgili giden var, Ege'yle ilgili giden var, Somali'deki bir durumla ilgili giden var, Afrika'da bir konuyla ilgili, Gazze'yle ilgili sürekli, aynı anda yani zaman durmuyor, "Siz bir durun, hazırlık yapın, sonra hayata devam edelim." diye değil. Bildiğiniz gibi çok dinamik bir dünya var, bu dünya içerisinde arkadaşlarımız çalışıyorlar ve her birinin burada kullandığı inisiyatif, kendini o ana kadar ne kadar geliştirdiyse, ne kadar tecrübe sahibiyse o kadar etkili oluyor.

Büyükelçi atamalarıyla ilgili birtakım tespitler var, özellikle dışarıdan atamalarla ilgili yani bunların ben makul bir oran içerisinde olduğunu düşünüyorum, dünyadaki yüzdeye baktığımız zaman, diğer ülkelere baktığımız zaman aynı şekilde bu uygulamaların olduğunu da görüyoruz. Burada bunu söyleyeyim.

Bazen atamalara ilişkin, içerideki atamalara ilişkin bazı arkadaşlarımızın bazı tespitleri oldu. Şimdi, şöyle ifade edeyim; kurumsal reform yapılması gereken alanlardan biri Hariciyede, özellikle merkezde: "geçicilik hissi" diye benim tespit ettiğim bir husus var, bir fenomen var yani bütün arkadaşlarımız bir sonraki tayinle meşgul olan bir şartlandırma içerisinde; sürekli geliyorlar bir yere, sonra devlet başka bir yere gönderiyor, sonra başka bir yere gönderiyor, sonra başka yerlere gönderiyor, artık içerisi ve dışarısi hep karışmış. Bu, normal, mesleğin bu hâli. Biz bunu bir şekilde verimliliği ve millî hedeflerimizi esas alır şekilde yeniden düzenleyeceğiz, başkalarının tecrübelerine de biraz bakıyoruz ama esas olan bizdeki, merkezdeki verimliliğin belli alanlarda aksamaması.

Ne demek istiyorum? Şöyle: Şimdi, bazı konular var geçicilik kaldırmaz; bütçe konusunun hazırlanması yani buradaki arkadaş, bütçeye bakan arkadaş geçici arkadaş olamaz, hukuka bakan arkadaş geçici arkadaş olamaz, IT'ye bakan arkadaş geçici arkadaş olamaz, personele bakan arkadaş geçici arkadaş olamaz. Bu konunun ihtisasına sahip adamı bulup getireceksiniz, çalıştıracaksınız; Bakanlığa uygun, size kendi alanıyla ilgili sanatını konuşuracak. Bakanlıktan birisini her konuya; adam diplomat, dışarıdan getirmişsiniz "Gel, bir personele bak" oradan getirmişsiniz "Gel, muhasebeye bak" oradan getirmişsiniz "Gel, IT'nin başına bak." yani hiç kimseye yâr olmuyor. Bu, bir dönem yapıldı, o da şundan dolayı: Bu, şu anda siz belki farkındasınız, değilsiniz -sizin katkılarınız da çok büyük- bir şey oldu -Mehmet Bey'e de buradan çok teşekkür ediyorum- yani büyükelçilerimiz aslında merkezde mağdur olmasınlar, kendilerine biraz normal para, mesai, maaş verilebilir diye bir şey yapıldı, görev dağılımı oluyordu. Ben baktım, aslında merkezdeki görev dağılımının en büyük hatası burada. Şimdi, ben bunları görevden alıp uygun yerlere, uygun adamı getireceğim ama her şey mağduriyet üzerinden yapıldığı için ilk önceki ana nedenine indim. O zaman büyükelçilerimiz için Meclisimize geldik, sağ olsun Abdullah Bey de yardımcı oldular yani merkez valilerine eşitleyen bir durum oldu. Yani, arkadaşlarımız artık bir yere para kazansın diye atanmıyorlar, bu engel kalkınca işin

hangi niteliği içeriden veya dışarıdan kimi gerektiriyorsa onu aramaya yöneldik. Bu, profesyonellikle ilgili önemli, bunu özellikle arttırmaya devam edeceğiz. Dediğim gibi, bu konuda bir iki arkadaşımız yoğun şekilde çalışıyorlar. İçeride bir performans sistemini getirmeye çalışıyoruz. Biliyorsunuz, sicil sistemi kaldırıldıktan sonra personelin tayininde ve atamasında bir performans ölçme sorunu var, objektif şekilde onu değerlendirmeye çalışıyoruz.

Bazı vekillerimiz bu 29 Ekim kutlamasıyla ilgili bazı hususları gündeme getirdiler. Orada şu ana kadar 6 misyon, 3 veya 4 ülkede kutlama ertelememiz oldu, onun da sebebi ağırlıklı olarak Gazze olayları, buldukları ülkeler yas ilan ettiler. Bir ülke zaten İsrail'di; orada, o şartlarda kutlama yapılamazdı, onun üzerine bazı ertelemeler oldu.

Kurumsallaşmayla ilgili aslında benim çok söyleyeceğim konu var ama yani bu ön girişi yapayım.

Diğer taraftan, bazı vekillerimiz haklı olarak dediler ki: “Ya, ben metinde şunu bulamadım. İşte, şurada şu kadar az değinilmiş. Bu olmuş, aslında şöyle olsaydı daha iyi olurdu.” vesaire. Yani 12 puntoyla 30 sayfadan daha az sayfa olacak bir dokümanda açıkçası bizim Türk dış politikasını, kurumsallaşmamızı, düşündüklerimizi, stratejik perspektifimizi, çerçvemizi, dünyayı nasıl değerlendirdiğimizi anlatmamız pek mümkün olmayabiliyor. Hatta burada gündeme gelen bazı konular var ki bir Suriye meselesiyle ilgili günlerce konuşabiliriz burada. Yani benim son on beş yıl kesintisiz yoğunlaştığım konular var. Herkes sekiz-dokuz saat çalışır, biz on altı-on yedi saat, bazen yirmi dört saat aynı konunun üzerinde... Yani aslında yıllarca yoğunlaşmanın getirdiği bir hafıza da var. Bu konular terörle mücadele, Suriye, Irak, ondan sonra Amerika'nın ve diğer emperyal güçlerin bölgedeki rekabetleri, bizim tutumlarımız, hangi katmanda neler oluyor, Avrupa Birliğiyle ilişkiler; hangi oyuncu neye, ne zaman, nasıl etki ediyor; bunlarla ilgili konuşabilecek çok şeyler var ama işte, insan olmanın getirdiği sınırlamalar var, dilin sınırlamaları var, zaman var. Bunu gücümüz yettiğince burada cevaplamaya çalışacağız.

Avrupa Birliğiyle ilgili konulara geçmek istiyorum, bu da çok gündeme gelen bir konu oldu. Değerli Milletvekilleri, Avrupa Birliğinde -Dışişleri Bakanı olarak da söyleyeyim Bakanlığımız ve Cumhurbaşkanlığıyla da aynı fikirdeyiz- şu tespit siyasi bir tespit değil, reel bir tespit: Bizim Avrupa Birliği üyeliği talebimizde bir değişiklik yok ama bizim Avrupa Birliği üyesi yapılp yapılmayacağımız meselesi teknik bir konu değil, kriterlere bağlı bir konu değil; öncelikle onun altını çizelim lütfen. Bu, Avrupa Birliğinin yani çekirdek ülkelerinin stratejik olarak karar verecekleri bir konu. Bu, bizim bire bir ortamlarda hem Avrupa Birliği yetkilileriyle -başta Borrell ve Charles Michel olmak üzere- hem de kritik Avrupa Birliği Bakanlarıyla da Dışişleri Bakanlarıyla da yıllardır tartıştığımız bir konu. Yani Avrupa şuna karar vermek zorunda: Türkiye ölçeğinde bir ülkeyle, Müslüman bir ülkeyle ben yeni bir birlik kurmak istiyor muyum? Avrupa Birliği bildiğiniz gibi “supranational” oldu yani uluslarüstü bir yapı kurmayı başardı ama “supracivilizational” olmadı yani medeniyetlerüstü bir yapı olmadı, onun için de bir yere gidemiyor. Yani buna karar verecek mi, vermeyecek mi?

Şu anda, geçen ay Berlin'de katıldığımız toplantıda son on beş yıldır dondurulmuş Avrupa Birliği genişleme bakış açısının Rusya-Ukrayna savaşından sonra tekrar değişmeye başladığını gördük. Ondan önce dondurulmuş bir fotoğraf vardı, kimlik, yani Avrupa Birliği ağırlıklı Hristiyan ülkelerin... Yani aynı değerler derken yani hukuk etrafında, aynı kurallar etrafında bir araya gelmeyi kastetmiyorlar; orada aynı maziye, aynı inaniş -geniş çerçevede- ona bakıyorlar. Daha farklı bir medeniyetle gücü ve geleceği paylaşma konusunda derin bir felsefi yaklaşım, derin bir sorgulama, bir ontolojik eğilim çok fazla oluşmadı çünkü kendi aralarındaki birliği tam tamamlayamamışlardı.

Uzak görüşlü olanlar, stratejik düşünener, aslında Avrupa Birliğini biraz daha faydacı ve güç perspektifinden düşünener, Türkiye ve başka ülkelerin de birlik içerisinde bulunmasının büyük fayda getireceğine hep inandılar ama genelde daha kimlik politikasıyla bakanlar yani belli başlı Avrupa demokrasileri parti politikalarından dolayı şunu yapıyorlar: Adam ya muhafazakâr partiden ya milliyetçi partiden, kendi tabanını yükseltmek için başka bir milliyeti ve kültürü kötölemek zorunda, onu ötekileştirmek zorunda ki oy kazansın. Şimdi, siz oyu buradan ürettiğiniz zaman, iktidarı buradan ürettiğiniz zaman daha sonra bu, sizin dış politikamıza da yansıyor ister istemez ve şey yapamıyorsunuz.

2008, 2009'a kadar yani Sarkozy seçilip Fransa'nın başına gelene kadar aslında Avrupa Birliğiyle ilişkiler fevkalade iyiydi, daha sonra -biliyorsunuz- Avrupa Birliği bir kimlik politikası tercih etti kendi iç politikasının dayatmasından dolayı, bu bizle alakalı bir konu değil. Yani şu olur "chapter"ları açar, bana der ki: "Ya, şurada 8 tane konum var, buradan git. 4 tane meselem var, buradan git. 3 tane konum var..." Bu, müzakere edilir, 2'sinden gidersen, 1'isinden dört yıl beklersen, bir şey yaparsın ama temel problem dediğim gibi, felsefi olarak kendilerinin bir şeye karar vermeleri gerekiyor, yani "Biz ne olacağız bundan sonra, böyle mi kalacağız yoksa başka türlü bir yapıya mı evrileceğiz?" Ukrayna savaşından sonra jeostratejik manada Avrupa Birliğinin tekrar genişlemesinin sorgulanması başka bir parametre havuzuna döndü, bu konular tartışılıyor. Bu yok, peki, ne var? Biz şunu da hani rasyonel şekilde götürüyoruz onlarla, Cumhurbaşkanımızın da onayladığı bir çerçeve var yani Avrupa Birliği konusunu biz tartışırken onlarla, diğer taraftan bazı pratik konular var; gümrük birliği güncellemesi var, vize meselesi var, bu konular var. Bu konularda da ciddi çalışmalarımız var.

Tabii, diğer taraftan, şimdi, her konu birbirine etki ediyor dedik yani Avrupa Birliğinin Amerika'yla beraber gerek bölgemizde gerek başka yerlerde izlediği jeostratejik politikalar zaman zaman bizim kafa kafaya gelmemize sebep olan konular. Yani burada hemen Avrupa devletlerinin belli konuları araç olarak kullandığını görüyorsunuz; bir bakıyorsunuz Kıbrıs'ta probleminiz var, bunu gümrük birliğinde size çıkartıyor, Suriye'de bir şey yapmışsınız, vize meselesinde karşınıza çıkıyor, Ege'de bir konu var, silah satışında, teknoloji transferinde karşınıza çıkıyor. Yani o kadar çok katmanlı ki sizden...

O zaman şöyle yani Avrupa Birliğiyle ilişkilerinin ilerletilmesi için siz kendi hareket alanınıza ve tehdit algılamanızdaki hiçbir şeye dokunmayacaksınız ve onları rahatsız edecek veya ona üye hiçbir ülkeye ilişkin hiçbir şey yapmayacaksınız, onlar sizden memnun oldukça ağır ağır size bir şey verecekler. Bunu Balkanlar'daki ülkelere yapabilirler ama Türkiye böyle bir ülke değil yani Türkiye'nin tarihi, bağımsızlığı, millî derinliği, stratejik kültürü böyle bir şeyi reddeder; bu bir zincirdir. Balkanlarda adını vermek istemediğim ülkelere isimlerini bile değiştiriyorlar, yine adamları memnun etmiyorlar yani gidin Balkanlar'daki herhangi bir Avrupa Birliği üyesi ülkeye, başka bir denklem var orada. Bu başka bir konu ama dediğim gibi bizim gümrük birliği güncellemesi, vize sorunları konularında çok ciddi görüşmelerimiz var.

Vize sorunlarının farkındayız yani bu konular özellikle belli ülkelerde artmış durumda, belli ülkelerde bir değişiklik yok ama o konuda çalışmalarımız devam ediyor.

Diğer taraftan Avrupa Konseyiyle ilgili konular var -Avrupa Konseyi Genel Sekreteri geçen gün misafirimdi- belli konularda hani birkaç tane dava var, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesiyle ilgili konular var; orada değerli milletvekilleri, bizim ilettiğimiz mesaj şu: Türkiye, üye ülkeler arasında herhâlde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını uygulamada yüzdesi en fazla olan ülkelerin başında geliyor; yüzde 89 küsur, yüzde 90 civarında aşağı yukarı uygulama oranımız var. Belli simgesel davalar var, orada da bizim mesajımız şu oldu, biz dedik ki: Bu davalar, daha mahkemeye gelmeden önce Avrupa başkentlerinde siyasallaştırılmış, hukuki ve teknik bir dava olmaktan çıkıp Türkiye'deki iç siyasetin tarafı olma yönüne gitmiş davalar. Yani siz, bunu siyasallaştırırsanız, hukukun

dışına çıkarsanız buradan aldığımız cevap da buradan olur. Bunu niye yadırgıyorsunuz? Yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmeden önce bir mesele Berlin sokaklarında gösteriyle başlıyorsa, bazı Avrupa parlamentolarındaki milletvekilleri organize edilip, o dava sahiplenilip Türkiye'ye siyasi baskı olarak getiriliyorsa bu problem oluyor. Yani aynı davadan yargılanmış ve hakkında ihlal kararı verilmiş, Türkiye'nin de bunu uyguladığı birçok konu var. Eski Adalet Bakanımız Sayın Gül burada, biz çok defa kendisiyle de konuştuk, ben önceki işimdeyken yani burada bir problem yok ama adamın siyasallaştırdığı davaya verilecek cevap da siyasal olur. Değerli vekiller yani bunda bir yanlışlık yok. Ha, bunu söylediğimiz zaman anladılar. Bize ilkeyle gelin, prensiple gelin, siyasallaştırmayın; siz siyasallaştırdığımız zaman Türkiye'deki iç siyasal rekabetin, mücadelenin bir parçası oluyorsunuz.

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Mağdurlar ne olacak Sayın Bakanım?

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN – Efendim?

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Mağdurlar ne olacak?

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN – Yok, ben mağdurları anlatmaya çalışıyorum. Yani siyasallaştırılmış bir iki tane mesele var, onun dışındakilerin davalarında bir problem yok. Onda bir dava yok yani spesifik olarak bir mesele varsa ona bakarız ama siyasallaştırılmamış... Ya, ben hatta bazen şeyi diyorum, bizim için daha problemliler var yani adam FETÖ mahrem imamı, işte süresi dolmuş, bilmem ne olmuş yani çıkıyor, hukuken ne emredilmişse onu yapıyoruz ama siyasallaştırılan konularda ister istemez siyasal bir tavır oluşuyor. Bu, devletlerin normal yani politik tavrı, buna dikkatlerini çektim, onlar da haklı buldular. Yani davaları siyasallaştırmayın, başkentlerinizde mahkemeye gitmeden önce siz bunu Parlamentolarınızda siyasallaştırıp ülkeye baskı aracı olarak kullanıyorsunuz. Hangi ülke, hangi ülkeye baskı yaptı diye kendi hukuki alanını değiştiriyor? Hiç kimse değiştirmez, yok böyle bir şey. Ama benim ait olduğum mahkeme üzerinden bana teknik olarak gelerseniz, hukuki olarak gelerseniz; orada bir konuşma alanı var, oradan gideriz bir yere ama sen, oradan önce bana kendi gazete manşetinde, organize ettiğin toplantılarla, milletvekilleri gruplarıyla, yaptığın panellerle geliyorsun, siyasal tavır alıyorsun, karşılığında da siyasal tavır buluyorsun. Ondan sonra, o mahkemeyi siyasal bir araç olarak kullandığını da benim gözümde pekiştiriyorsun; ikisi iç içe geçtiği zaman. Ya, böyle bir sıkıntı var. Yani bu iş, Avrupa Konseyiyle ilgili konu, maalesef olay işte bu aşamada Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinde başka bir boyuta geliyor.

Diğer bir konu, değerli milletvekilleri, bizim sınır ötesi harekâtımızı da özellikle bazı milletvekilleri gündeme getirdiler. Kategorik olarak sanki devletimiz bir Kürt düşmanlığı yapıyormuş gibi bir algı oluşturuyorlar. Biz bunu tamamıyla reddediyoruz, böyle bir konu yok. Aslında bütün bu anlatılardaki “Kürt” kelimesini çıkartıp oraya “PKK” koymak gerekiyor. Yani biz, kategorik olarak PKK'nın düşmanımız. Bu, zevk olsun diye geliştirdiğimiz bir düşmanlık değil, bize düşmanlık edildiği, silah çekildiği için. Türkiye Cumhuriyeti devletine şu anda yeminli, silahlı, üstüne gelmiş tek bir düşman var, PKK ve biz ona düşmanlık yapmakta haklıyız.

Arkadaşlarımızdan biri söyledi, dedi ki: “Erbil'deki yönetimle çok iyisiniz.” Aslında bu şey: Bizim, bizimle derdi olmayan ister Kürt olsun, ister Arap olsun, ister başka bir şey olsun, kimseyle bir problemimiz yok. Bize silah çekmedikleri sürece... O, onların kendi anayasal problemi. Bize silah çekmedikleri sürece bizim kimseyle problemimiz yok. Yani şu anda Erbil'in bölgedeki en büyük dostu kim? Türkiye Cumhuriyeti. Kürt yönetimi değil mi? Kürt yönetimi.

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Sayın Bakan, bu...

DIŞIŞLERİ BAKANİ HAKAN FİDAN – Yok, yok. Niye kategorik olarak Türkiye Cumhuriyeti devletini Kürt düşmanı gibi gösterme gayreti var? Yani bu dil son derece yanlış bir dil, ben bu dili kabul etmiyorum, haksız bir dil. Yani burada temel değerlerden, haktan, hukuktan bahsediliyorsa bu dilden çıkmak lazım. Yani bu dili kabul etmiyorum ama PKK, Türkiye Cumhuriyeti devletine silah çekmeye devam ettiği sürece bizim mücadelemiz sonuna kadar devam edecek. Bu, PKK değil, kim olursa olsun, bize silah çekenle biz mücadele ederiz; bu, devlet olmanın, bağımsız olmanın yani olmazsa olmaz bir şartı.

Suriye meselesinde de... Bu konuda -girişte yani konuşmamda da anlatmaya çalıştım- gerçekten oldukça yapıcı bir rol oynamaya çalışıyoruz. Bildiğiniz gibi, son altı yedi yıldır muhalefet ile rejim arasında herhangi bir çatışma yok. Biz bu çatışmayı körükleyen tarafta değiliz. Siyasal bir çözüm bulunması yolunda beklentimiz de var, çalışmamız da var; her türlü fırsatı değerlendirmeye çalışıyoruz. Ama rejimin şu anda kendi muhalefetiyle uzlaşmaya yönelik çok ciddi adımlar attığını da açıkçası görmüyoruz yani bunu görürsek ve bu konuda bir çözüm olursa tabii ki...

Yani şimdi özellikle bir milletvekilimiz söyledi: “Rejim geçen hafta af ilan etti, şeyler gitsin.” Yani bu rejim, bu affı 10’uncu kere yapıyor, 15’inci kere yapıyor. Ama şöyle bir sıkıntı var: Kendi halkı ile rejim arasında güven ilişkisi olmayınca halk gitmiyor. Bizim de insanların kendileri gönüllü dönmediği sürece, onları zorla gönderme şansımız, imkânımız ve politikamız da yok, öyle bir niyetimiz de yok açıkçası.

Buna bağlı olarak, göç sorunu gündeme getirildi. Yani saygıdeğer milletvekillerine şunu hatırlatmak istiyorum: Bu, global bir sorun yani küresel güneyin maalesef, küresel kuzeye yoğun bir akışı var. Artık insanlar, Amerika’nın sınırlarından, duvarlarından akıp gidiyorlar; denizleri, okyanusları aşır Akdeniz’deki İspanya’ya, İtalya’ya, Yunan adalarına gidiyorlar. Bizim sınırlarımızı açıp Afganistan’dan, Bangladeş’ten, Pakistan’dan gelenler bize doğru geliyorlar. Yani kalkınmış olan, refah üretmiş olan, istikrarlı olan bütün ülkelere şu anda ciddi bir mülteci ve düzensiz göçmen akışı var. Aslında bu, küresel adaletsizliğin, küresel gelir dağılımı problemlerinin, siyasal sistemlerin probleminin, çeşitli kılıflarla devam eden sömürgeciliğin, modern sömürgeciliğin bir sonucu. Onun için diyoruz, uluslararası sistemin yeniden rehabilite edilmesi ve bu belli problem alanlarına ciddi bakılması gerekiyor.

Bizim göçle ilgili en büyük tezimiz, uluslararası toplantılarda Avrupalılarla bir araya geldiğimiz zaman bize söyledikleri konu: “Göçmen kaçakçılığıyla ilgili ne yapacağız? Onu ne yapacağız, bunu ne yapacağız?” Ya, biz diyoruz ki: şu göç üreten yerlerdeki sorunlara hep beraber, ciddi ciddi bir bakalım. Yani, buradan niye göç çıkıyor, bu adaletsizlik niye var? Buradaki yönetim sorunları ne? Buradaki ekonomik sorunlar ne? Bizim buradaki rolümüz ne veya biz ne yapabiliriz bunlara? Ya, soruyu buradan soralım, ondan sonra zaten inzibati tedbirler, istihbari tedbirler almıyor, buradan yolumuza devam ederiz fakat maalesef bu yönde sahici bir bakış açısı yok çünkü bu çok ciddi bir yük getiriyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakanım, sözlerinizi toplamak için ilave beş dakika vereceğim. Geri kalan sorulara yazılı cevap istiyoruz, yedi günlük süre içerisinde Komisyonumuza ulaştırmanızı rica ediyorum.

Beş dakika ilave süre veriyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, bizim hiçbir sorumuza cevap vermedi Sayın Bakan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, Sayın Bakana söz verdim, soruların cevabını veriyor; ben kimsenin konuşmasına müdahale etmiyorum. Sayın Bakan geri kalanı yazılı olarak iletceğini söyledi.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Ama siz bizim Başkanımızsınız ya.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ben hepinizin hukukunu koruyorum, dolayısıyla buranın ahenk içinde yürütmesi için çaba sarf ediyorum. Sayın Bakan duydu sizi, şu an söz kendisinde.

Sayın Bakanım, buyurun, devam edin lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKANI HAKAN FİDAN – Şimdi, diğer konu yani dediğim gibi, küresel göç sorunu var. Bu konuda bizim küresel mücadele ortaya koymamız gerekiyor. Etkilenen sadece Türkiye değil gelişmiş, müreffeh olan, bölgesinde istikrarlı olan bütün ülkeler etkileniyorlar bundan. Yani Türkiye'nin kalkınmasının, bölgesinde temayüz etmiş olmasının, istikrarlı olmuş olmasının neticelerinden de biri. Dolayısıyla biz bölgesel istikrara, bölgesel ekonomik projelerine, kalkınma projelerine politika olarak önem veriyoruz. Bu konuda da ciddi çalışmalarımız var, imkân olduğu zaman bunları da değerli hazırunla memnuniyetle paylaşabilirim.

Konulardan biri de özellikle Kıbrıs'ta mülk edinme meselesi var. Tabii, bu iddialara biz bakıyoruz, bir önceki görevimden itibaren de baktığımız bir konuydu bu. Şöyle bir bilgi notu var: 2000 yılından bu yana İsrail vatandaşları tarafından yapılmış toplam 200 küsur emlak alım başvurusuyla tüm ülkeler arasında İsrail vatandaşları 12'nci sırada. Sadece son beş yılda KKTC'de emlak alım başvurusu toplamda 15 bin yani İsrail değil başka ülkelerden. 2000'den bu yana İngiltere 1'inci sıradaymış, son beş yılda da İran 1'inci sıraya geçmiş. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde üçüncü ülke vatandaşlarına taşınmaz mal satışları, biliyorsunuz Bakanlar Kurulu onayına bağlı olarak yapılabiliyor veya kiralanabiliyor. Aracılar vasıtasıyla yapıldığı söylenen konular var, bunlar çalışılıyor bu konular ama aracılar vasıtasıyla da olsa hakiki olarak yabancının üstüne bu geçemiyor, Bakanlar Kurulu kararı gerekiyor. Biz Kıbrıs'ı bağımsız bir devlet olarak ve egemen bir devlet olarak tanıdığımız için Kıbrıs yetkilileri nezdinde bu endişelerimizi gündeme getiriyoruz.

Gazze'yle ilgili özellikle Riyad zirvesinden alınan sonuçların eleştirisi yapıldı, onunla ilgili şunu ifade etmek istiyorum: Oradaki sonuçları lütfen madde madde dikkatlice okuyalım yani nükleer silahlarla ilgili tespitten yerleşimcilerin terörist olarak tanımlanmasına varana kadar bütün üye ülkelerin her türlü baskı unsurunu kullanacak çağrılarına varana kadar, uluslararası ceza mahkemesi ve şu anda hatırlayamadığım çok fazla sayıda somut ve ilk defa gündeme taşınmış konular var değerli arkadaşlar. Bu birliktelik uzun zamandır ilk defa oluyor. Burada tabii ki her şey aşamalı olarak değerlendiriliyor. Bizim Türkiye olarak şu andaki hareket tarzımız tek taraflı çabalardan ziyade kolektif olarak bütün aktörleri harekete geçirmeye yönelik bir çabamız var, bunda da geçmişe nazaran çok daha başarılı olduğumuzu, belli bir baskı unsuru oluşmaya başladığını görüyoruz.

İslam İşbirliği Teşkilatında alınan kararları takip etmek üzere 7 ülkelik bir temas grubu kuruldu, biliyorsunuz, Türkiye'de aralarında. Bu, faaliyetlerine başladı, bugün Çin'de, yarın Moskova'da. Ben bugün burada olduğum için Çin'e gidemedim, yarın da Moskova'da ama bir sonraki seyahatlerde biz de olacağız. Bununla beraber alınan kararlar var yani bu konunun takipçisiyiz yani İsrail zulmünün devam etmemesi, son bulması ve bölgede iki devletli çözümün hayata geçmesi için ne gerekiyorsa yapmaya devam edeceğiz.

Ben tekrar misafir ettiğiniz için çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakanım, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, böylece gündemimizdeki kurum bütçesi üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Sayın Bakanım, yedi gün içerisinde arkadaşlar yazılı olarak sorulara cevap verirse seviniriz.

Şimdi oylamalara geçiyoruz.

Dışişleri Bakanlığının bütçesini okutuyorum:

(Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi okundu)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Başkanlığımıza 2 adet önerge ulaşmıştır. Önergeleri sırasıyla okutup işleme alacağım.

İlk önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Dışişleri Bakanlığı Bütçesinde aşağıdaki değişikliğin gerekçesiyle birlikte kabul edilmesini arz ve teklif ederiz.

KURUM: DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

YIL: 2024

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
13	11.47	01	05.03	10.000.000

Selim Temurci

İstanbul

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temurci...

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Gerekçe...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gerekçeyi okutuyorum.

Gerekçe:

Dışişleri Bakanlığımızın ülkemize uzak coğrafyalarda bilgi düzeyinin sınırlı olduğu bölgelerle ilgili olarak bölge çalışmaları için sivil toplum kuruluşları (STK'ler), düşünce kuruluşları, araştırma merkezleri ve akademik çalışma yapan araştırmacıların desteklenmesi için önerilen ek bütçeyle ilgili stratejik politikaların oluşturulmasına katkı sağlanabileceği düşünülmektedir. Belirli bölgelerdeki bilgi eksikliği, uluslararası ilişkilerde etkin olunmasını engelleyebilmektedir. Bu bağlamda, söz konusu bölgelerle ilgili derinlemesine çalışmalar yapacak olan STK'lerin, düşünce kuruluşlarının ve akademisyenlerin desteklenmesi, Dışişleri Bakanlığının bu bölgelerdeki faaliyetlerini güçlendirecektir. 10 milyon TL'lik bu ek bütçeyle desteklenecek akademik projeler, diplomatik ilişkilerde daha kapsamlı bir anlayışın oluşturulmasına ve uluslararası alanda daha etkin bir konuma sahip olunmasına katkı sağlayacaktır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Saadet Partisi Grubunun verdiği önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Dışişleri Bakanlığı Bütçesinde aşağıdaki değişikliğin gerekçesiyle birlikte kabul edilmesini arz ve teklif ederiz.

KURUM: DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

YIL: 2024

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
13	11.6	01	03.05	3.000.000

Selim Temurci

İstanbul

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temurci...

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Gerekçe...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gerekçeyi okutuyorum.

Gerekçe:

Dışişleri Bakanlığının yurt dışı görevlerine atanacak meslek memurlarının etkin bir şekilde uluslararası ilişkilerde görev alabilmeleri için Diploması Akademisi bünyesinde Svahili Dili, Yunanca, Korece gibi görece özel dillerde yabancı dil eğitimi sağlanması gerekliliğine istinaden önerilen ek bütçeyle kurumun yabancı dil eğitim programlarının genişletilmesi, dil eğitimi için eğitmen istihdamı, gerekli materyallerin teminini ve teknolojik altyapısının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Diplomatlarımızın görev alanı olan ülkelerin yerel dilinin diplomatik faaliyetlerdeki hayati önemi göz önüne alındığında, bu eksiklik ülkemizin uluslararası alandaki etkinliğini sınırlayabilir. 3 milyon TL'lik bu ek bütçe, uluslararası ilişkilerde daha etkin ve güçlü bir diplomatik varlık oluşturmak adına stratejik bir yatırım olacaktır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Komisyon uygun bulmadı önergeleri.

Dışişleri Bakanlığının bütçesini okutmuştum.

(Dışişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Kesin hesabını okutuyorum:

(Dışişleri Bakanlığının 2022 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Avrupa Birliği Başkanlığının bütçesini okutuyorum:

(Avrupa Birliği Başkanlığının 2024 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Kesin hesabını okutuyorum:

(Avrupa Birliği Başkanlığının 2022 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Türk Akreditasyon Kurumunun bütçesini okutuyorum:

(Türk Akreditasyon Kurumunun 2024 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Kesin hesabını okutuyorum:

(Türk Akreditasyon Kurumunun 2022 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, böylece, gündemimizde yer alan kamu idarelerinin bütçe ve kesin hesapları kabul edilmiştir; hayırlı uğurlu olsun.

Bütün katılımcı arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

Değerli arkadaşlar, gündemimizdeki kamu kurum ve kurumlarının bütçesini görüŐmek üzere 21 Kasım 2023 Salı günü saat 10.00’da görüŐmek üzere birleŐimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 21.12

